

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

МОСКАЛЕНКО БОГДАН АНДРІЙОВИЧ

УДК 330.5:338.2:330.322(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством
08 – економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших
авторів мають посилання на відповідне джерело

Б. А. Москаленко

Науковий керівник:
Люльов Олексій Валентинович
доктор економічних наук, професор

Суми – 2021

АНОТАЦІЯ

Москаленко Б. А. Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Сумський державний університет, Суми, 2021.

Дисертаційна робота присвячена розвитку теоретичних засад виявлення тенденцій в еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки. Результати бібліометричного аналізу 25 567 публікацій (за базою даних Scopus, 1991–2020 рр.) присвячених дослідженням у сфері управління інвестиційним потенціалом національної економіки дозволили виявити дев'ять кластерів наукових теорій за рівнем їх тісності. Виокремлені кластери мають високу щільність розташування та перетинання між собою, а кластери з теорії управління конкурентоспроможністю країни, її інвестиційною привабливістю та кліматом мають найвищий рівень взаємозв'язку. За результатами аналізу в еволюційно–часовому вимірі виокремлено п'ять найбільш значущих етапів розвитку теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки: 1 етап – аналіз факторів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки як детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки (до 2010 р.); 2 етап – дослідження особливостей формування позитивного інвестиційного клімату в країні та підвищення її привабливості для зовнішніх стейкхолдерів (2010–2012 рр.); 3 етап – обґрунтування взаємозв'язків між рівнями ефективності використання природних ресурсів та інвестиційного потенціалу національної економіки (2012–2016 рр.); 4 етап – оцінювання впливу рівня енергетичної ефективності національної економіки на рівень її інвестиційного потенціалу (2016–2018 рр.); 5 етап – аналіз розвитку агропромислового комплексу країни та інформаційних технологій як

детермінант підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки (після 2020 р.).

Результати аналізу підходів до реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки дозволили сформувати наступні інструменти реалізації державної політики забезпечення підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки: 1) запровадження механізму оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням таргетованих значень стабільного розвитку країни; 2) створення системи моніторингу досягнення таргетів підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням специфіки взаємовпливу індикаторів ефективності державного урядування; 3) формування дієвих механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку; 4) політика гармонізації нормативного забезпечення функціонування інвестиційного ринку національної економіки, забезпечення стабільності його розвитку, транспарентність розподілу державних інвестицій.

Систематизація наукового доробку щодо оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки дозволила виокремити три основні підходи до визначення рівня енергетичної ефективності національної економіки залежно від ключових критеріїв оцінювання, які описують умови функціонування енергетичного сектору національної економіки та таргетовані значення їх розвитку: 1) компаративно-індикативний підхід – базується на теорії конкурентних переваг, відповідно до якої інвестиційного потенціалу національної економіки розглядається як відносна категорія; 2) суб'єктивно-стохастичний підхід – передбачає використання якісних показників розвитку національної економіки, визначених експертним методом для побудови моделі оцінювання інвестиційного потенціалу; 3) системно-структурний підхід – оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки передбачає комплексне врахування рівнів здатності країни залучати нові (зовнішні фактори) та ефективно використовувати наявні ресурси (внутрішні фактори).

Результати інтегрального оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки засвідчили, що найнижче його значення зафіксовано у 2019 р. (0,345 пункту), тоді як у 2018 р. – найвище (0,42 пункту), а за рівнем збіжності трендів його зміни Україна має схожі тенденції з Румунією. Було обґрунтовано, що впровадження дієвих управлінських механізмів активізації невикористаних резервів дозволить підвищити інвестиційний потенціал національної економіки. Отримані дані дозволили визначити позитивні та негативні тенденції зміни капіталу складових інвестиційного потенціалу національної економіки, а також обґрунтувати причини їх виникнення. Найвище значення рівня капіталу між усіма індикаторами в Україні було у 2008 р., а спадна його динаміка у період із 2008 р. по 2019 рр., що спровоковано зниженням рівнів координації та взаємозв'язку між соціо–економічною та енергетично–ресурсною, інноваційно–дослідницькою та енергетично–ресурсною складовими на 0,173 та 0,087, відповідно. Аналіз показників якості державного урядування дозволив сформувати інформаційну базу даних для України та країн ЄС за 2000–2019 рр. для оцінки впливу інституціональних детермінантів на інвестиційний потенціал національної економіки: політична та громадянська свободи (WGI_{VIA}), політична стабільність уряду (WGI_{PS}), свобода та кваліфікація державних органів влади (WGI_{GE}), довіра суспільства до дій уряду (WGI_{RL}), несприйняття корупції суспільством (WGI_{CC}), здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (WGI_{RQ}).

Результати розрахунків засвідчили, що перетворення існуючих можливостей ефективності державного урядування у сильні сторони та ймовірності підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки (у середньому на 0,12 пункту) потребує підвищення рівнів політичної та громадянської свободи на 1,05 пункту, довіри суспільства до дій уряду – на 1,73 пункту, здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи – на 1,54 пункту та зниження рівня корупції на 1,45.

Отримані дані поелементного оцінювання впливу кожного з субіндексів World Government Indicator (показники ефективності державного урядування) на

інтегральне значення інвестиційного потенціалу національної економіки та його складові засвідчили, що на відміну від країн–членів ЄС, де усі субіндекси World Government Indicator мають рівнозначний позитивний статистично значущий вплив на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки, в Україні – лише індекси політичної стабільності уряду, свобода та кваліфікація державних органів влади. Ефективність державного урядування є базовою умовою проведення успішної модернізації національної економіки для формування позитивного бізнес–клімату, зростання обсягів надходження іноземних інвестицій, підвищення продуктивності праці за рахунок трансферу інноваційних технологій, ефективного використання агро–кліматичних ресурсів, зниження енергоємності національної економіки та перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

За допомогою розробленої VEC–моделі, тестів Педроні та Као визначено здатність бренду країни поряд з ефективним державним урядуванням забезпечувати підвищення рівня інвестиційного потенціалу національної економіки. Отримані результати засвідчили, що максимальна тіснота зв'язку інвестиційного потенціалу національної економіки з брендом країни проявляється з лагом 4 роки, а з ефективністю державного урядування – з лагом у один рік. Зміцнення інвестиційного потенціалу національної економіки можливе не лише за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів (економічних, технологічних, трудових, природних, інтелектуальних тощо), а й за рахунок впровадження дієвих механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку. Трансформація бренду країни зі статичного в динамічний параметр інвестиційного потенціалу потребує формування принципово нової моделі горизонтального партнерства Міністерства культури та інформаційної політики України із зовнішніми стейкхолдерами національної економіки.

Ключові слова: бізнес–клімат, бренд країни, ефективність державного урядування, інвестиційний клімат, інвестиційний потенціал, іноземні інвестиції, капітинг, національна економіка, національний бренд, політична стабільність.

SUMMARY

Moskalenko B. A. Determinants of enhancing the investment potential of the national economy. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in Economics in speciality 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Sumy State University, Sumy, 2021.

The thesis devoted to developing scientific and methodological instruments for assessing the national economy's investment potential and its main determinants, substantiation of mechanisms for implementing public policy intended to increase it. Theoretical bases of the definition of scientific research tendencies concerning the management of the investment potential of the national economy were deepened on two criteria: the level of closeness of scientific research and the evolutionary–temporal dimension. It allowed classifying the areas of interdisciplinary research depending on the closeness of their relationship with the theory of research management on investment management and clarifying the stages of its development. For this purpose, it was generated a sample of 25,567 scientific publications (according to the database Scopus) devoted to research on investment management research on investment management for the period 1991–2020. It was found that clusters on the theory of management of the country's competitiveness, investment attractiveness, and climate have the highest interrelationships level. According to the analysis results in the evolutionary–temporal dimension, it was identified five most significant stages of development of the theory of investment potential of the national economy. Stage 1 – analysis of factors to ensure the competitiveness of the national economy as determinants of investment potential. Stage 2 – the study of the peculiarities of forming a favourable investment climate in the country and increasing its attractiveness to external stakeholders (2010–2012). Stage 3 – substantiation of the relationship between the levels of efficiency of natural resources and the national economy's investment potential (2012–2016). Stage 4 – assessing the impact of the national economy's energy efficiency on the level of its investment potential (2016–2018). Stage 5 – analysis of

the development of the country's agro-industrial complex and information technologies as key determinants of increasing the investment potential of the national economy (since 2020). Thesis deepened the typology of approaches to assessing the investment potential of the national economy, which differs from the existing complex considering three criteria: the object of evaluation, the nature of changes in indicators and sources of their formation, describe their nature, advantages, disadvantages, and limitations in application. The system-structural approach is taken as a basis in the thesis, as it allows considering the levels of the country's ability to attract new and effectively use existing resources to avoid the subjective nature of evaluation.

The methodological tools for integrated assessment of the national economy's investment potential have been improved, based on the results of the analysis of a system of factors that describe the country's ability to attract new and effectively use existing resources to increase the investment potential of the national economy. It was determined that the lowest value of its integral value was recorded in 2019 (0.345 points), while in 2018 – the highest (0.42 points), and the level of convergence of trends in its change, Ukraine has similar trends with Romania. It was substantiated that the introduction of effective management mechanisms to activate new reserves will increase the national economy's investment potential. Thesis deepened the typology of approaches to assessing the investment potential of the national economy, which differs from the existing complex considering three criteria: the object of evaluation, the nature of changes in indicators and sources of their formation, describe their nature, advantages, disadvantages and limitations in application. The system-structural approach is taken as a basis in the thesis, as it allows considering the levels of the country's ability to attract new and effectively use existing resources to avoid the subjective nature of evaluation.

The methodological tools for assessing the level of capping of indicators of investment attractiveness of the national economy have been improved, which allowed determining the positive and negative trends of capping components of the national economy's investment potential and to justify their causes. The highest level of

coupling among all indicators in Ukraine was in 2008, and its declining dynamics in the period from 2008 to 2019 was provoked by a decrease in the levels of coordination and the relationship between socio-economic and energy-resource, innovation-research and energy and resource components by 0.173 and 0.087, respectively.

A toolkit for element-by-element assessment of the impact of government performance indicators on political and civil liberties, political stability of the government, freedom and qualifications of public authorities, public confidence in government actions, public perception of corruption, government's ability to implement policies and regulatory measures) has been developed. The results of the analysis showed that the likelihood of increasing the investment potential of the national economy (on average by 0.12 points) requires increasing levels of political and civil freedom by 1.05 points, public confidence in government – 1.73 points, the government's ability to implement policies and regulatory measures – 1.54 points, and control of corruption – 1.45. Thesis developed an approach to determining the cointegration between the levels of perception of the country's brand by its external stakeholders, the efficiency of public administration, and the national economy's investment potential, which in contrast to existing VEC models and the use of Pedroni and Kao tests. Empirical results for the period 2000–2019 for Ukraine and EU countries confirm the cointegration relationship between the levels of perception of the country's brand by its external stakeholders, the efficiency of public administration, and the national economy's investment potential. The fastest manifestation (with a lag of one year) in the context of increasing the national economy's investment potential are the determinants of government, while the effect of improving the perception of the country's brand by its external stakeholders occurs with a lag of 4 years. An increase of 1% in the level of perception of the country's brand by its external stakeholders leads to an increase in the national economy's level of investment potential by 12%.

Keywords: business climate, country brand, public administration efficiency, investment climate, investment potential, foreign direct investments, capping, national economy, national brand, political stability, stakeholders.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в зарубіжних наукових виданнях

1. Lyulyov O., Moskalenko B. Institutional Quality and Shadow Economy: An Investment Potential Evaluation Model. *Virtual Economics* (Index Copernicus та ін.). 2020. № 3(4). P. 131–146 (0,49 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено підходи оцінювання впливу якості державного урядування на інвестиційний потенціал національної економіки (0,25 друк.арк.).*

Публікації в наукових фахових виданнях України

2. Moskalenko B., Donlagic A. The Impact of FDI Inflow on the Environment: a Case of the Baltic–Black Sea Region Countries. *SocioEconomic Challenges* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2020. №4(4). P. 151–159 (0,58 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано ефективність державної інвестиційної політики (0,50 друк.арк.).*

3. Moskalenko B., Mitev P. An Algorithm of Decomposing the Trend and Cyclical Components of FDI Inflows: the Case of Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks* (Index Copernicus та ін.). 2020. №4(3). P. 95–101 (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано алгоритм декомпозиції складових інвестиційного потенціалу національної економіки та методи їх оцінювання (0,35 друк.арк.).*

4. Москаленко Б., Боровик О., Решетняк Я. Інвестиційний потенціал національної економіки: бібліографічний аналіз. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. № 2. С.62–75 (0,82 друк. арк.). *Особистий внесок: описано етапи еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки (0,40 друк.арк.).*

5. Lyulyov O., Moskalenko B. Features of Estimating the Determinants of Foreign Direct Investment Flows within Country Investment Potential Evaluation. *Scientific bulletin of Polissia* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2020. №1(20). С. 6–11 (0,50 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено систематизацію детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки (0,30 друк.арк.).*

6. Люльов О.В., Москаленко Б.А. Проблеми оцінки та управління інвестиційною привабливістю на макроекономічному рівні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»* (SIS та ін.). 2020. № 1. С. 207–216 (0,72 друк. арк.). *Особистий внесок: розроблено методичний інструментарій оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки* (0,30 друк.арк.).

7. Люльов О. В., Москаленко Б. А. Вплив якості державних інституцій на інвестиційну привабливість України. *Вісник Хмельницького національного університету* (Index Copernicus та ін.). 2019. №4(3). С. 62–67 (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано модель оцінювання впливу якості державних інституцій на інвестиційний потенціал національної економіки* (0,40 друк.арк.).

8. Lyulyov O., Moskalenko B. Assessment of country investment attractiveness evaluation approaches. *Mechanism of Economic Regulation* (Index Copernicus та ін.). 2019. № 4. P. 119–128 (0,73 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано науково–методичні підходи до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки* (0,40 друк.арк.).

9. Makariuk O., Melnyk L., Moskalenko B. Investment potential of the defence industrial complex enterprises in Ukraine. *Actual Problems in Economics* (Scopus та ін.). 2015. №171. P. 206–214. (0,50 друк.арк.). *Особистий внесок: досліджено роль та значення іноземних інвестицій для розвитку національної економіки* (0,20 друк.арк.).

10. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Особливості інвестиційного процесу між Україною та Кіпром. *Економічний часопис–XXI* (Scopus та ін.). 2014. № 3–4(2). С. 16–19 (0,42 друк.арк.). *Особистий внесок: досліджено вплив прямих іноземних інвестицій на інвестиційний потенціал національної економіки* (0,30 друк.арк.).

11. Москаленко Б. А. Особливості інвестиційної активності в Україні та її вплив на інвестиційний потенціал підприємств. *Механізм регулювання економіки* (Index Copernicus та ін.). 2014. № 2. С. 152–158 (0,52 друк. арк.).

12. Бормотова М. В., Москаленко Б. А., Сухоробрий Є. В. Принципи та фактори формування і використання інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2014. № 45. С. 59–63 (0,34 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано*

теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу (0,20 друк. арк.).

13. Москаленко Б. А. Проблеми оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. *Інвестиції: практика та досвід* (Index Copernicus та ін.). 2014. № 24. С. 104–107 (0,3 друк. арк.).

Тези доповідей на наукових конференціях

14. Москаленко Б. А. Соціально–політичні аспекти формування інвестиційного потенціалу національної економіки. *Actual trends of modern scientific research* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Німеччина : MDPC, 2020. С. 577 (0,17 друк. арк.).

15. Москаленко Б. А. Дослідження впливу якості державного управління на залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко–управлінські, правові та соціокультурні аспекти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Чернігів : ЧНТУ, 2019. С. 694 (0,15 друк. арк.).

16. Москаленко Б. А. Особливості оцінки інвестиційного потенціалу підприємства в умовах Євроінтеграції. *Проблеми трансформації європейських стандартів в регіональну економіку і соціальну сферу України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф.. Вінниця : Нілан, 2014. С. 140–141 (0,13 друк. арк.).

17. Москаленко Б. А. Особливості механізму функціонування Фонду гарантування інвестицій, як складової державної стратегії підвищення інвестиційного потенціалу підприємств. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації* : зб. матеріалів Х Ювіл. Міжнар. наук.–практ. конф. молод. вчен. Тернопіль : ТНЕУ, 2013, Ч. 1, С. 246–247 (0,09 друк. арк.).

18. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Фактори формування інвестиційного потенціалу регіону. *Соціально–економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Київ : Біла К. О., 2012, С. 25 (0,09 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено бенчмаркінг–аналіз підходів до оцінювання складових інвестиційного потенціалу національної економіки (0,05 друк. арк.).*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	22
1.1 Сучасний стан та передумови підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.....	22
1.2 Домінуючі тренди дослідження теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки.....	47
1.3 Концептуальні засади реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.....	54
Висновки до розділу 1.....	69
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ З УРАХУВАННЯМ ЙОГО СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИХ ДЕТЕРМІНАНТ.....	72
2.1 Теоретичне підґрунтя оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки.....	72
2.2 Розвиток науково–методичного інструментарію оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки.....	88
2.3 Методичний інструментарій оцінювання рівня каплінгу складових індикаторів інвестиційного потенціалу національної економіки.....	110
Висновки до розділу 2.....	121
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО–ПОВЕДІНКОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ У ПІДВИЩЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	125

3.1 Теоретичні основи дослідження інституціонально–поведінкових детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки.....	125
3.2 Оцінювання впливу рівня інституціональної детермінанти на інтегральний індекс інвестиційного потенціалу національної економіки.....	141
3.3 Емпіричне підтвердження коінтеграційних зв'язків між рівнями інвестиційного потенціалу національної економіки та його інституціонально–поведінковими детермінантами.....	153
Висновки до розділу 3.....	179
ВИСНОВКИ.....	182
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	186
ДОДАТКИ.....	210

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відповідно до аналітичних звітів міжнародних агенцій, Україна з кожним роком втрачає свої конкурентні позиції: за Індексом привабливості країн (Global Attractiveness Index) Україна серед 144 країн у 2018 р. займала 62-ге місце, 2019 р. – 71-ше місце, 2020 р. – 75-те місце; серед 137 країн за Глобальним індексом підприємництва (Global entrepreneurship index) у 2018 р. – 73-тє місце, 2019 р. – 77-ме місце, 2020 р. – 79-те місце; серед 131 країн за Глобальним інноваційним індексом (Global innovation index) у 2018 р. – 43-тє місце, 2019 р. – 47-ме місце, 2020 р. – 45-те місце. Це призводить до зниження інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів, відтоку капіталу та ресурсів тощо. У 2020 р. обсяг залучених прямих іноземних інвестицій зменшився на 6,2 млрд. дол. США порівняно з 2019 р., а обсяг приватних грошових переказів, отриманих від емігрантів, майже у 3 рази перевищував інвестиції компаній–нерезидентів у національну економіку. Дані тенденції підтверджують неефективність державної політики формування та використання інвестиційного потенціалу. З огляду на це, актуальним є розвиток теоретичних засад та методичного інструментарію щодо обґрунтування детермінант його забезпечення.

Фундаментальні засади дослідження механізмів управління національною економікою, спрямованих на підвищення її інвестиційний потенціал, закладені у наукових працях зарубіжних вчених П. Баклі, А. Гарві, С. Глобермана, Дж. Даннінга, С. Макіно, М. Де Мело, А. Кауфмана, Й. Кульчицької, Л. Сарно, В. Снешка, А. Стрікленда, А. Томпсона, А. Фукумі, С. Шапіро та ін. Досліджуваній проблематиці присвячено наукові праці вітчизняних економістів, зокрема: А. Бойка, Б. Данилишина, О. Дація, В. Геєця, Т. Васильєвої, М. Корецького, С. Леонова, О. Люльова, В. Маргасової, Є. Поліщук та ін.

Водночас аналіз наукової літератури з теми дослідження свідчить, що невіршеними залишаються ряд теоретичних і прикладних проблем, які стосуються, зокрема, виявлення закономірностей еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки, визначення концептуальних основ його формування та використання, оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки та рівня каплінгу його складових, визначення детермінант його підвищення, обґрунтування кількісних та часових орієнтирів його забезпечення. Це обумовило актуальність дослідження, його мету, об'єкт і предмет.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація узгоджується з базовими положеннями Декларації країн ОЕСР про міжнародні інвестиції та багатонаціональні компанії (С/MIN(2011)11 від 25.05.2011 р.), Національної економічної стратегії України на період до 2030 року (затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 179 від 3 березня 2021 р.), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019) та ін.

Дисертація виконана відповідно до актуальної тематики наукових досліджень Сумського державного університету, зокрема: до звіту за темою «Моделювання та прогнозування соціо–економіко–політичної дорожньої карти реформ в Україні для переходу на модель стійкого зростання» (№ д/р 0118U003569) увійшли пропозиції щодо результатів інтегрального оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки; «Природно–ресурсне забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад» (№ д/р 0118U007022) – щодо обґрунтування необхідності врахування енергетично–ресурсної складової розвитку національної економіки при оцінюванні її інвестиційного потенціалу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних засад та методичного інструментарію оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням впливу системоутворюючих

та інституціонально–поведінкових детермінант його підвищення у контексті реалізації державної інвестиційної політики.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- структурувати науковий ландшафт еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки;
- розвинути підгрунття реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки;
- поглибити типологізацію підходів до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки;
- розвинути методичний інструментарій інтегрального оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки;
- розробити підхід до оцінювання рівня каплінгу системоутворюючих детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки;
- розвинути науково–методичний підхід до визначення впливу інституціональної детермінанти на інтегральний рівень інвестиційного потенціалу національної економіки та його системоутворюючі складові;
- оцінити коінтеграцію між рівнями інвестиційного потенціалу національної економіки та його інституціонально–поведінковими детермінантами.

Об'єктом дослідження є економічні відносини між суб'єктами господарювання, домогосподарствами, органами державної влади та місцевого самоврядування, що виникають під час реалізації державної політики підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Предметом дослідження є наукові засади і теоретико–методичний інструментарій оцінювання інтегрального рівня інвестиційного потенціалу національної економіки та каплінгу його системоутворюючих детермінант, реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Методи дослідження. Методичну основу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, теорії державного регулювання економіки, інвестування, інвестиційного менеджменту, економіко–математичного моделювання, наукові праці щодо підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Відповідно до визначених завдань використано такі методи дослідження: бібліометричний аналіз – для аналізу еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки; логічне узагальнення та компаративний аналіз – під час формування концептуальних основ реалізації державної політики управління інвестиційним потенціалом національної економіки, класифікації підходів до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки; ентропійний – при визначенні вагових коефіцієнтів індикаторів при оцінюванні інвестиційного потенціалу національної економіки; каплінгу – при оцінюванні рівня координації та взаємозв’язку між системоутворюючими детермінантами інвестиційного потенціалу національної економіки; VEC–моделювання – при оцінюванні коінтеграційних зв’язків між інвестиційним потенціалом національної економіки, його системоутворюючими та інституціонально–поведінковими детермінантами. Для розрахунків використано програмні продукти Stata 14/SE та EVIEWS, для бібліометричного аналізу – інструментарій VOSViewer v. 1.6.10. та Scopus Tool Analysis.

Інформаційно–фактологічною базою дослідження є: закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, звітно–аналітична інформація Національного банку України, Міністерства фінансів України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України; дані Світового банку, Організації економічного співробітництва і розвитку, Всесвітньої організації інтелектуальної власності; аналітичні огляди міжнародних рейтингових агенцій Solability, World Economic Forum, The European House – Ambrosetti, BrandFinance тощо; результати

наукових досліджень із питань забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку науково–методичного інструментарію оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням впливу його системоутворюючих та інституціонально–поведінкових детермінант у контексті реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційної роботи є такі:
вперше:

– запропоновано науково–методичний підхід до попарного та інтегрального оцінювання рівня каплінгу системоутворюючих детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки, що базується на одночасному врахуванні рівня їх координації та взаємозв’язку. Це дозволило описати позитивні/негативні тенденції зміни каплінгу системоутворюючих детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки, а також обґрунтувати причини їх виникнення як підґрунтя реформування державної інвестиційної політики;

– висунуто та емпірично підтверджено гіпотезу про коінтеграційний зв’язок між рівнями інвестиційного потенціалу національної економіки та інституціонально–поведінковими детермінантами його забезпечення на основі розробленої динамічної панельної VEC–моделі. Це дозволило обґрунтувати часові лаги прояву коінтеграції між досліджуваними індикаторами, а також визначити детермінанти реалізації державної політики, спрямованої на підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки;

удосконалено:

– методичний інструментарій інтегрального оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки, що на відміну від існуючих базується на використанні ентропійного методу для визначення вагових

коефіцієнтів системоутворюючих детермінант інвестиційного потенціалу, що описують здатність країни залучати нові та ефективно використовувати наявні ресурси. Це дозволило виявити передумови, інгібітори та каталізатори підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки з метою їх урахування при формуванні механізмів реалізації державної інвестиційної політики;

– науково–методичний підхід до комплексного оцінювання впливу інституціональних детермінант на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки, що відрізняється від існуючих послідовним врахуванням впливу індикаторів: політичної та громадянської свободи, політичної стабільності уряду, свободи та кваліфікації державних органів влади, довіри суспільства до дій уряду, несприйняття корупції суспільством, здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи. Це дозволило визначити інформаційне підґрунтя реформування державної інвестиційної політики, її кількісні орієнтири з урахуванням сили впливу ефективності державного урядування;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні засади визначення трендів наукових досліджень із питань управління інвестиційним потенціалом національної економіки, що на відміну від існуючих базуються на результатах структуризації наявного дослідницького доробку (з використанням інструментарію VOSviewer v. 1.6.10 та Scopus Tool Analysis) за двома критеріями: рівень тісності наукових досліджень та еволюційно–часовий вимір. Це дозволило кластеризувати напрями міждисциплінарних досліджень залежно від тісності їх взаємозв’язку з теорією управління інвестиційним потенціалом національної економіки, а також уточнити етапи її розвитку;

– концептуальні основи реалізації державної політики, спрямованої на підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки, що відрізняються від існуючих формалізацією його специфічних характеристик,

уточненням функцій стейкхолдерів в його забезпеченні, а також обґрунтуванням принципів та інструментів його підвищення;

– типологізація підходів до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки, яка відрізняється від існуючих комплексним урахуванням трьох критеріальних параметрів: об'єкт оцінювання, характер зміни показників і джерела їх формування, що дозволило виокремити компаративно–індикативний, суб'єктивно–стохастичний та системно–структурний підходи, описати їх сутність, переваги, недоліки та обмеження у застосуванні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення дисертації доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування при розробленні програмних документів щодо підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки, побудові стратегій довгострокового економічного розвитку.

Пропозиції щодо формування пріоритетів уряду при підвищенні інвестиційного потенціалу національної економіки впроваджено в діяльність Міністерства фінансів України під час розроблення проєкту Основних напрямів бюджетної політики на 2019–2021 роки та інших нормативно–правових актів (довідка № 12/3609 від 26.05.2020 р.); щодо оцінювання впливу якості державного урядування на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки – у діяльність Національної служби посередництва та примирення (довідка № 27 від 30.11.2020 р.); щодо оцінювання інвестиційного потенціалу та його впливу на економічний розвиток місцевих громад – у діяльність Сумської міської ради при корегуванні плану заходів реалізації Стратегії розвитку міста Суми до 2030 р. (довідка № 337/03.09.09.08 від 11.09.2020 р.); щодо впливу рівня сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами на інвестиційний потенціал національної економіки – у діяльність Співки економістів України (довідка № 19/33 від 14.09.2020 р.).

Результати дисертації використані в навчальному процесі Сумського державного університету при викладанні дисциплін: «Управління інвестиціями», «Економічна політика та державне регулювання», «Моделювання та прогнозування економічних процесів» (акт від 27.10.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, результати, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, зазначено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації оприлюднені та одержали позитивну оцінку на 5 міжнародних наукових конференціях ([14–18] у наведеному в авторефераті списку праць).

Публікації. Основні результати роботи опубліковано у 18 наукових працях загальним обсягом 7,14 друк. арк., з яких особисто авторіві належить 4,71 друк. арк., зокрема, 12 статей у наукових фахових виданнях України, що індексуються міжнародними наукометричними базами (з них 2 – базою даних Scopus) та 1 стаття у науковому індексованому виданні інших держав, 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 232 сторінки, зокрема, 175 сторінок основного тексту, 43 таблиці, 39 рисунків, 3 додатки та список літератури з 212 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО–МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Сучасний стан та передумови підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки

Протягом останніх десятиліть питання руху інвестиційних ресурсів між країнами набуло актуальності як серед досліджень вчених економістів, так і серед бізнес–аналітиків. Процес перерозподілу ресурсів проходить під впливом значної кількості детермінантів, ступінь значимості яких значно залежить від типу інвестування та інтересів основних стейкхолдерів.

Країни в усьому світі вдаються до різних заходів для підвищення своєї конкурентоспроможності, в тому числі для підвищення інвестиційної привабливості. Результати узагальнення наукового доробку свідчать, що найбільш цінними інвестиціями є ті, які спрямовані на створення нових робочих місць, збільшення валового внутрішнього продукту та розвиток інфраструктури. Враховуючи це, уряди прагнуть стимулювати притоки прямих іноземних інвестицій, особливо від технологічно розвинених транснаціональних корпорацій [185].

Н. П. Макарій виділяє такий комплекс узагальнених цілей інвестування [184]:

- економічні (забезпечення економічного розвитку відповідної галузі економіки);
- політичні (розширення політичних зв'язків, підвищення політичної довіри в країні);

- правові (створення та забезпечення ефективного функціонування нормативно–правової бази, наближення її до світових стандартів);
- наукові (здійснення наукових розробок, досліджень, підвищення наукового потенціалу);
- технологічні (забезпечення новітніми технологіями та обладнанням, в тому числі екологічно безпечним, ресурсозберігаючим тощо);
- екологічні (зменшення негативного екологічного впливу на навколишнє середовище, покращання стану навколишнього середовища за рахунок новітніх технологій та природоохоронних розробок);
- соціальні (підвищення рівня добробуту та соціальної захищеності всіх верств населення);
- культурні (розвиток культурного життя населення, відродження культурних та релігійних традицій, народних обрядів тощо);
- загальні (підвищення іміджу та конкурентоздатності країни в цілому на міжнародному рівні) (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Цілі інвестування з точки зору інвестора як стейкхолдера

Джерело: побудовано автором на основі [184]

Відповідно до аналітичних звітів рейтингових агенств та міжнародних дослідницьких інститутів Україна займає останні позиції в рейтингах легкості ведення бізнесу та привабливості інвестування. Враховуючи низькі значення макроекономічних показників та політична нестабільність України, необхідним є пошук релевантних механзмів та інструментів забезпечення позитивного бізнес-клімату в країні та, як наслідок, підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Для дослідження детермінантів, що впливають на формування та реалізацію інвестиційного потенціалу національної економіки структуровано його складові залежно від ключових стейкхолдерів, цілей і впливу на соціально-економічне життя (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Структуризація складових інвестиційного потенціалу залежно від ключових стейкхолдерів

Назва	Характеристика впливу
Зовнішня складова	відображення взаємовпливу внутрішнього середовища національної економіки та іноземних стейкхолдерів: інвестори, уряди інших країн, міжнародні організації, потенційні та поточні партнери по міжнародній торгівлі, туристи тощо
Соціально-економічна	динаміка показників соціально-економічного розвитку країни, що відображає стан, потреби і потенційні можливості участі у інвестиційному процесі
Інфраструктурна складова	стан соціально-економічної інфраструктури впливає на швидкість та якість здійснення бізнес-процесів в середині національної економіки
Інноваційно-дослідницька складова	кількісні та якісні характеристики науково-дослідницької діяльності в країні та її вплив на економіку
Енергетично-ресурсна складова	наявні сировинні природні ресурси та особливості енергоспоживання економіки
Сільськогосподарська складова	якісні та кількісні показники розвитку аграрно-промислового сектору та його вплив на соціально-економічне життя в країні

Джерело: побудовано автором

Результати систематизації наукового доробку засвідчили, що детермінанти інвестиційного потенціалу виокремлюють залежно від цілей стейкхолдерів, об'єктів інвестування, рівня економічного та соціального розвитку країни тощо. На основі цього, традиційно викоремлюють такі детермінанти: чисті надходження прямих іноземних інвестицій, рівень відкритості економіки до зовнішньої торгівлі (обсяги експорту та імпорту), кількість туристів, що відвідують країну (таблиця 1.2.).

Таблиця 1.2

Динаміка показників зовнішньої складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	Кількість іноземних туристів	Експорт+імпорт, % ВВП	Чистий приріст ПІ, дол. США
1	2	3	4
2000	11691000	119,86	595000000
2001	11877000	104,00	792000000
2002	12793000	100,66	693000000
2003	15161000	107,46	1424000000
2004	18583000	113,77	1715000000
2005	20489000	97,18	7808000000
2006	21714000	91,46	5604000000
2007	26162000	90,81	10193000000
2008	28827000	96,95	10700000000
2009	24033000	89,87	4769000000
2010	24114000	98,14	6451000000
2011	24535000	106,24	7207000000
2012	25061000	104,09	8175000000
2013	26025000	95,15	4509000000
2014	13227000	100,69	8470000000
2015	13025000	107,81	3050000000
2016	13734000	105,52	3441000000
2017	14579000	103,72	2827000000
2018	14342000	99,12	2476000000
2019	13710000	90,17	3043000000

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Динаміку кількості іноземних туристів в Україні (кількість прибуттів туристів за рік) за останні 20 років можна умовно розділити на 3 періоди (таблиця 1.2):

- 2000–2008 рр. – передкризовий – характеризувався постійним зростанням відвідуваності, поступове удосконалення сервісу та обізнаності, що цікавить іноземного туриста;

- 2008–2013 рр. – передвоєнний – падіння обсягів діяльності туризму пов'язане з початком світової економічної кризи, що вплинула як на бюджет потенційних відвідувачів, так і на динаміку вкладень у розвиток туристичної інфраструктури;

- 2014–2019 рр. – повоєнний – зниження ефективності функціонування туристичної галузі, пов'язане з початком бойових дій, окупацією значної частини туристично-орієнтованих територій та погіршення соціально-політичної ситуації в цілому в країні.

Згідно національної стратегії забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів, було сформульовано такі цілі для удосконалення і розвитку туристичної галузі:

- забезпечення ефективного державного регулювання всіх секторів економіки;

- стимулювання інвестицій у проекти, пов'язані з покращенням стану туристичних територій (дестинацій), та покращенню доступу представників креативних індустрій до фінансових ресурсів;

- розвитку компетентностей представників креативних індустрії та індустрії гостинності;

- створення та розвиток ринкової екосистеми та інституційної інфраструктури.

Відношення суми експорту та імпорту до внутрішнього валового продукту країни відображає рівень відкритості економіки (таблиця 1.2). Максимального значення воно досягло у 2000 році (майже 120%) і протягом усього періоду

аналізу коливається близько позначки 100%, відхиляючись від неї у найбільш стресові роки.

Поточний рівень (близько 90% за результатами 2019 року) даного показника дозволяє говорити про недостатню відкритість вітчизняної економіки для потоків товарів і послуг, що свідчить про невикористаний потенціал розвитку транскордонної торгівлі, особливо у формі нарощення експорту.

Період 2000–2008 роки супроводжувався стабільним економічним ростом, як макроекономічних показників, так і рівнем добробуту населення, що знаходилося у загальносвітовому тренді.

Зростання обсягів інвестування в Україні, в тому числі за рахунок зовнішніх джерел, стимулювало розвиток її економіки та запустило кумулятивний ефект: збільшення притоку прямих іноземних інвестицій підвищувало інвестиційну привабливість України, створюючи нові робочі місця та нарощуючи виробничий потенціал національної економіки.

Динаміка показника чистого приросту прямих іноземних інвестицій відображає тенденції циклічності, описані вище: високі темпи росту до початку світової економічної кризи 2008 р.; різкий спад, як наслідок скорочення обсягів інвестиційної діяльності; відновлення та нарощення приросту до початку війни у 2014 році; 2014 рік і дотепер – поступове відновлення інвестиційного клімату в країні при нестабільній соціально–економічній ситуації.

Максимального значення цей показник набув у 2008 році – 10,7 мільярда доларів США, період 2014–2019 рр. характеризувався стабілізацією значення даного показника у діапазоні з 2,5 до 3 мільярдів доларів США.

Аналіз сучасних підходів до дослідження соціально–економічних процесів в Україні, дозволив узагальнити основні детермінанти соціально–економічної складової інвестиційного потенціалу: динаміка внутрішнього валового продукту на душу населення, питома вага працездатного населення у загальній його чисельності, обсяг капітальних інвестицій в основний капітал, рівень безробіття (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Динаміка показників соціально–економічної складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	ВВП на душу населення, дол. США	Працездатне населення у загальній його чисельності, %	Інвестицій в основний капітал, % до ВВП	Рівень безробіття, % до робочої сили
2000	635,70	67,24	19,65	11,707
2001	780,32	66,39	18,69	11,061
2002	878,62	66,55	18,19	10,136
2003	1047,50	66,75	19,55	9,057
2004	1366,02	66,81	21,40	8,59
2005	1826,93	66,77	20,84	7,18
2006	2300,77	66,74	23,35	6,81
2007	3065,61	66,63	26,12	6,351
2008	3887,24	66,5	25,04	6,363
2009	2543,00	66,4	17,42	8,84
2010	2965,14	66,45	17,04	8,1
2011	3569,76	66,79	17,65	7,851
2012	3855,42	66,44	18,99	7,529
2013	4029,71	67,27	16,86	7,17
2014	3104,64	65,83	14,14	9,27
2015	2124,66	66,25	13,55	9,14
2016	2187,73	66,25	15,46	9,35
2017	2640,68	66,48	15,76	9,51
2018	3096,82	66,58	17,65	8,799
2019	3659,03	66,64	18,02	8,882

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Виходячи з даних таблиці 1.3, динаміку рівня економічного розвитку, вираженого показником валового внутрішнього продукту на душу населення, можна умовно поділити на кілька етапів:

1) Період 2000–2008 роки супроводжувався стабільним економічним ростом, як макроекономічних показників, так і рівнем добробуту населення, що знаходилося у загальносвітовому тренді. Зростання інвестування, в тому числі за рахунок зовнішніх джерел, збільшення притоку прямих іноземних інвестицій

забезпечило підвищення інвестиційної привабливості України, створюючи нові робочі місця та нарощуючи її виробничий потенціал.

2) Світова економічна криза 2007–2009 років суттєво позначилася на динаміці економічного розвитку країн із слабкою перехідною економікою, до яких входить Україна. Також, негативна цінова кон'юнктура на сировинну продукцію (основна стаття вітчизняних експортних надходжень) та відсутність резервів/можливостей диверсифікації національного господарства призвело до затяжного виходу з кризи.

3) Період довоєнного зростання економіки України 2009–2013 років супроводжувався гальмуванням запущеного раніше процесу євроінтеграції демократизації в суспільстві. Процес олігархації національної економіки, домінування важкою та сировиноємкої галузей економіки знизив привабливість України для іноземного інвестора, натомість найбільшим партнером в інвестиційному процесі для України став Кіпр [186186].

4) Період 2014–2015 років для України був найбільш стресовим за останні десятиліття: були втрачені території, людські ресурси, значна сировинна база. Крім того, країна у стані війни та окупації є найменш привабливим об'єктом інвестування, тому цей період супроводжувався відтоком капіталу, високою волатильністю національної валюти та іншими супутніми для такого стану процесами.

5) Починаючи з 2016 року відбувається відновлення економічного росту, переорієнтація на нові ринки. Не зважаючи на стабілізацію ситуації в середині країни, динаміка притоку прямих іноземних інвестицій не змінюється у сторону зростання.

Динаміка інвестицій у основний капітал (таблиця 1.3) має подібну періодизацію з показником внутрішнього валового продукту на душу населення. Даний індикатор відображає рівень впевненості інвестора у довгостроковій перспективі здійснених інвестицій, тому період військових дій та соціально–економічної нестабільності 2014–2019 характеризується мінімальними

значеннями за період дослідження, коливаючись від 14,14% у 2014 до 18,2:% у 2019 році.

Рівень безробіття є одним із індикаторів, що відображає рівень соціального розвитку національної економіки – чим вищий рівень безробіття, тим більша соціальна напруженість у суспільстві. Максимального значення даний показник досяг у 2001 році (11,7%) у період структурної перебудови економіки у напрямку ринкових перетворень (таблиця 1.3). Після 2003 року рівень безробіття мав обернену кореляцію з динамікою ВВП на душу населення.

Динаміка показника питомої ваги працездатного населення протягом досліджуваного періоду майже не змінювалася, коливаючись від 65,83% у 2014 році до 67,27% у 2013 (таблиця 1.3). З огляду на це, доцільним є використання даного показника як базису для порівняння з іншими країнами.

До основних показників інфраструктурної складової інвестиційного потенціалу відносимо: втрати електроенергії при транспортуванні, обсяг пасажиропотоку на авіаційному транспорті, чисельність користувачів стільникової мережі. Динаміку цих показників наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Динаміка показників інфраструктурної складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	Втрати електроенергії при транспортуванні (% загального обсягу)	Кількість пасажирів на авіаційному транспорті	Кількість користувачів стільникової мережі, %
1	2	3	4
2000	18,08	950697	1,68
2001	19,71	986022	4,60
2002	19,30	1119889	7,70
2003	17,80	1652632	13,66
2004	15,00	2200094	29,09
2005	13,34	2512910	64,01
2006	12,36	2801992	105,28
2007	11,70	1736018	119,09
2008	11,61	3456288	120,56

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
2009	11,92	3427818	119,46
2010	11,49	3956053	117,77
2011	10,91	5477655	121,94
2012	10,80	5828108	130,86
2013	10,69	5218815	138,44
2014	10,78	4503610	144,28
2015	8,29	4620530	142,00
2016	7,61	5756509	133,17
2017	6,93	6794396	131,36
2018	6,26	7854842	127,75
2019	5,58	7604522	130,63

Джерело: побудовано автором на основі [148]

За даними таблиці 1.4 можна зробити висновок, що інфраструктура енергетичної галузі протягом усього періоду аналізу удосконалюється. Так, якщо у 2000 році втрати при транспортування електроенергії середньому становили 18,08%, то у 2019 – 5,58%.

У той же час, кількість перевезених пасажирів протягом року корелює із рівнем ділової активності. При загальній тенденції до зростання (таблиця 1.4), у стресові з соціально–економічного погляду роки відбувалося різке падіння пасажироперевезень – 2007 (початок світової економічної кризи) та 2014 (початок збройної агресії проти України).

Динаміка показника кількості абонентів стільникової мережі була сформована впливом розвитку технологій у світі: різкі темпи росту до моменту досягнення значення у понад 100% у 2006 році з подальшим поступовим зростанням до рівня 130% у 2019 році (таблиця 1.4).

Узагальнення наукового доробку засвідчило, що традиційно до індикаторів інноваційно–дослідницької складової інвестиційного потенціалу відносять такі: кількість зареєстрованих патентів, витрати на наукові дослідження і розробки, рівень експорту високотехнологічних товарів,

чисельність науковців у галузі дослідження та розробки. Динаміка цих показників наведено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Динаміка показників інноваційно–дослідницької складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	Кількість зареєстрованих патентів	Витрати на наукові дослідження і розробки, % до ВВП	Експорт високотехнологічних товарів, % до промислового експорту	Кількість науковців у галузі дослідження та розробки
2000	5620	0,96	5,07	1475,39
2001	7208	1,02	5,07	1475,39
2002	1601	1,00	5,07	1475,39
2003	1635	1,11	5,07	1475,39
2004	4090	1,08	5,07	1475,39
2005	3538	1,03	5,07	1475,39
2006	3474	0,95	5,07	1475,39
2007	3440	0,85	5,07	1455,64
2008	2825	0,85	5,07	1428,29
2009	2434	0,86	5,07	1345,59
2010	2556	0,83	5,07	1327,99
2011	2649	0,74	5,07	1257,93
2012	2491	0,75	7,03	1231,03
2013	2856	0,76	6,85	1162,05
2014	2457	0,65	7,69	1023,93
2015	2271	0,61	8,75	1006,00
2016	2233	0,48	7,41	1037,24
2017	2283	0,45	6,44	994,08
2018	2107	0,47	5,58	988,08
2019	2097	0,47	5,58	963,11

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Ефективність функціонування науково–дослідницької сфери в Україні протягом досліджуваного періоду має тенденцію до зниження (таблиця 1.5). Так, кількість оформлених патентів у 2019 році у понад 2,6 рази нижче, ніж у 2000 році, витрати на науково–дослідницькі проекти скоротилися з 0,96% до ВВП у 2000 році до 0,47% – у 2019 році.

Крім того, кількість наукових співробітників також знижується: у понад 1,5 рази у розрахунку на 1 мільйон населення країни. Слід відмітити, що дані тенденції спровокують зниження рівня наукоємності економіки. Прямим підтвердженням цього є динаміка питомої ваги експорту високотехнологічних товарів у структурі промислового експорту країни, яка протягом останніх 5 років знизилася із 7,69% у 2014 р. до 5,58% у 2019 році.

Результати бенчмаркінг-аналізу методологій світових рейтингових дозволили визначити індикатори енергетично-ресурсної складової інвестиційного потенціалу національної економіки: обсяги споживання енергії з викопного палива, орендна плата за використання природних ресурсів, обсяги споживання енергії із відновлювальних джерел у кінцевому енергоспоживанні. Динаміка цих показників наведена у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Динаміка показників енергетично-ресурсної складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	Обсяги споживання енергії з викопного палива, %	Орендна плата за використання природних ресурсів, % до ВВП	Обсяги споживання енергії із відновлювальних джерел у кінцевому енергоспоживанні, %
1	2	3	4
2000	84,18	4,05	1,25
2001	84,36	5,29	1,23
2002	84,29	4,18	1,03
2003	84,78	4,00	0,97
2004	83,56	4,64	1,19
2005	83,28	6,40	1,25
2006	82,00	6,66	1,73
2007	81,38	7,90	2,39
2008	80,85	9,96	2,72
2009	78,97	7,07	2,96
2010	80,45	9,04	2,88
2011	79,55	10,06	2,74
2012	79,26	6,91	2,86
2013	78,23	6,34	3,49

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
2014	75,35	5,69	3,50
2015	76,69	4,09	4,14
2016	76,10	3,52	4,02
2017	75,52	3,95	4,23
2018	74,93	3,71	4,43
2019	74,35	2,97	4,64

Джерело: побудовано автором на основі [148]

За даними, наведеними у таблиці 1.6, можна зробити висновок, що паливно–енергетичний сектор України протягом досліджуваного періоду поступово знижує залежність від сировини з викопного палива, переорієнтовуючись на відновлювальні джерела енергії. Так, питома вага викопного палива знизилася з 84,18% у 2000 році до 74,35% у 2019, натомість частка відновлювальних джерел у цей же час зросла з 1,25% до 4,64%. Відповідно до цього тренду знижується і питома вага рентних платежів за користування надрами у структурі ВВП: з 4,05% у 2000 ці до 2,97% у 2019.

Варто зазначити, що така тенденція є загальносвітовою, при цьому Україна не є лідером у темпах структурної перебудови паливно–енергетичного комплексу економіки, порівняно із країнами Європейського Союзу та сусідами Східної та Центральної Європи.

Сільськогосподарська складова інвестиційного потенціалу об'єднує наступні показники: питома вага ріллі у зальній площі країни, додана вартість сільського, лісового та рибного господарств у % до ВВП, площа лісів у загальній площі країни. Динаміку цих показників наведено у таблиці 1.7.

Протягом досліджуваного періоду в Україні суттєво зросла площа землі сільськогосподарського призначення у обробітку. Так, у 2000 році було розорано 66,22% площі країни, а у 2019 уже 74,22% (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7

Динаміка показників сільськогосподарської складової інвестиційного потенціалу економіки України протягом періоду 2000–2019 рр.

Роки	Питома вага ріллі у зальній площі країни, %	Додана вартість сільського, лісового та рибного господарств, % до ВВП	Площа лісів у загальній площі країни, %
2000	66,22	14,49	16,41
2001	66,86	14,31	16,42
2002	67,52	12,96	16,43
2003	67,93	10,81	16,43
2004	68,45	10,78	16,44
2005	68,89	9,13	16,45
2006	69,35	7,54	16,45
2007	69,74	6,55	16,46
2008	70,20	6,86	16,47
2009	70,52	7,17	16,47
2010	70,80	7,45	16,48
2011	71,10	8,20	16,52
2012	71,32	7,82	16,56
2013	72,05	8,79	16,59
2014	72,38	10,15	16,63
2015	72,58	12,06	16,67
2016	72,83	11,73	16,68
2017	73,11	10,19	16,69
2018	73,70	10,14	16,70
2019	74,22	9,01	16,70

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Частина цього зростання пояснюється переорієнтацією пасовиськ та земель спільного користування сільських громад у орендовані приватними підприємствами ділянок під посів зернових та технічних культур. Така ситуація збільшує можливості для створення доданої вартості у сільському господарстві, однак, може призвести до зниження обсягів виробництва продукції тваринництва.

Площа лісів України протягом періоду аналізу суттєво не змінювалася, однак мова йде про офіційні дані. Так, серйозною соціально–економічною та

екологічною проблемою є збільшення темпів вирубки лісів Карпат, в тому числі нелегальної.

Результати систематизації наукового доробку зарубіжних і вітчизняних учених дозволяють зробити висновок про відсутність уніфікованих і загально визнаних параметрів, що визначають зміст інвестиційного потенціалу національної економіки. Більшість наукових підходів з ряду позицій перетинаються між собою, межі між ними найчастіше досить умовні.

Категорія «потенціал» в українському мовленні в широкому значенні, може звучати так: «джерела; можливості; засоби; запаси, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення якого–небудь завдання, досягнення певної мети» [209].

У більш вузькому значенні у науковій літературі категорію «потенціал» прийнято вживати як синонім «можливостям» стосовно будь–якої сфери [Помилка! Джерело посилання не знайдено., 167]. «Потенціал» як економічна категорія може трактуватися як можливість і готовність суб'єктів ринку спеціалізуватися в тих видах діяльності та виробництва, за якими у визначений момент часу є абсолютні або порівняльні переваги [172].

Жулавський А. інвестиційний потенціал на мікрорівні пропонує розглядати як «сукупність результатів виробничої, комерційної, фінансової та управлінської діяльності суб'єкта економіки, що дозволяє йому накопичити та використати певний обсяг інвестиційних ресурсів» [168].

У роботах вітчизняних та зарубіжних вчених традиційно у значенні інвестиційний потенціал фігурує категорія «investment attractiveness» (з англ. «інвестиційна привабливість»). З цього приводу С. В. Леонов [176] відмічає принципову відмінність цих категорій. Так, при вивченні інвестиційного потенціалу суб'єкт дослідження буде визначатись як ініціатор інвестицій, а потенціал – як певний інтегральний показник його спроможності і готовності інвестувати. Тим часом при вивченні інвестиційної привабливості суб'єкт дослідження слід трактувати як об'єкт інвестування, а привабливість – як

інтегральний показник доцільності інвестування інших економічних агентів у нього.

Виходячи з цього, у роботі запропоновано структурувати існуючі науково–методичні підходи до визначення поняття інвестиційного потенціалу національної економіки залежно від ключового стейкхолдера та його мотивів у підвищенні інвестиційного потенціалу: макроекономічний, кон’юнктурний та суспільно–ціннісний. Результати систематизації науково–методичних підходів до визначення сутності інвестиційного потенціалу у контексті макроекономічного підходу наведено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8

Результати систематизації науково–методичних підходів до визначення сутності інвестиційного потенціалу національної економіки згідно макроекономічного підходу

Вчений, група вчених	Розуміння сутності економічної категорії «інвестиційний потенціал національної економіки»
В. Бард	сукупність ресурсів, що утворюють засоби виробництва, призначені для виробництва товарів і послуг (частина економічних ресурсів у вигляді основних виробничих фондів економіки, запаси предметів виробничого призначення (предметів праці) та предметів тривалого користування).
С. Лосева та ін.	сукупність фінансових та інвестиційних ресурсів, що дозволяють суб’єкту господарювання ефективно здійснювати інвестиційну діяльність з метою отримання запланованого результату господарської діяльності.
Р. Кармов.	сукупність власних ресурсів, які призначені для нагромадження і дозволяють отримати фінансовий результат від їх застосування, складають інвестиційний потенціал
С.В. Леонов	організована сукупність наявних у банківській системі інвестиційних ресурсів, яка перебуває у системній єдності, зумовлених ними можливостей мобілізації інвестиційних ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел для досягнення цілей економічного розвитку, готовність економічної системи до сприйняття інвестицій та реагування на них

Джерело: побудовано автором на основі [152, 178, 169, 176].

Відповідно до макроекономічного підходу ключовим стейкхолдером є уряд країни (або інший орган виконавчої влади, відповідальний за реалізацію державної інвестиційної політики). Мотивом участі в інвестиційному процесі є

задоволення потреб для забезпечення стабільного розвитку національної економіки. Сутність інвестиційного потенціалу національної економіки за цим підходом визначається як сукупність наявних інвестиційних ресурсів, обсяг яких регулюється попитом на них на внутрішньому ринку виходячи з існуючих соціальних, економічних та екологічних потреб забезпечення конкурентоспроможності національної економіки (таблиця 1.8).

Згідно кон'юнктурного підходу ключовий стейкхолдер – іноземні інвестори. Основним мотивом постає надійність капіталовкладень та їх прибутковість. Дослідженням у рамках даного підходу інвестиційний потенціал національної економіки визначається як сукупність наявних та можливих матеріальних та інтелектуальних ресурсів мультиплікативне поєднання яких формує позитивний бізнес–клімат у країні (таблиця 1.9).

Таблиця 1.9

Результати систематизації науково–методичні підходів до визначення сутності інвестиційного потенціалу національної економіки згідно кон'юнктурного підходу

Вчений, група вчених	Розуміння сутності економічної категорії «інвестиційний потенціал національної економіки»
Г. Вей та ін.	сукупність управлінських рішень до створення такого внутрішнього інвестиційного середовища, що поліпшує формування сміливої та привабливої кон'юнктури для іноземних інвестицій
З.В. Герасимчук, В.Р. Ткачук	максимальні можливості суб'єкта господарювання щодо раціонального залучення та використання інвестиційних ресурсів з врахуванням природно–геополітичних та соціально–економічних передумов для здійснення інвестиційної діяльності з метою досягнення сталого розвитку
К.П. Покатаєва	характеристика спроможності підприємства щодо інвестування, яка використовується, як правило, для внутрішніх потреб управління з метою обґрунтування тих чи інших інвестиційних можливостей, тобто виступає зовнішнім оточенням, середовищем прийняття інвестиційних рішень підприємства.
О.М. Шулєкіна	наявні в підприємства можливості (у тому числі й ресурсні), що дозволяють поліпшити якісні та кількісні характеристики діяльності на основі економічних відносин між суб'єктами з питань прав власності та розвитку інвестиційних ресурсів при всебічному аналізі як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [145, 160, 202, **Помилка!** Джерело посилання не знайдено., 176].

У контексті даного підходу Л. Дікань та Є. Колесніков викоремлюють такі види потенціалів:

– досягнутий інвестиційний потенціал – фактична сукупність наявних у підприємства ресурсів при поточному рівні продуктивності та ступеня використання можливостей;

– перспективний інвестиційний потенціал – полягає у максимальному використанні всіх можливостей підприємства та передбачає максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг, що можна досягти за ідеальних умов розвитку [164].

Суспільно–ціннісний підхід означає, що ключовий стейкхолдер – суспільство країни (таблиця 1.10). Основною ціллю всього інвестиційного процесу для такого стейкхолдера є підвищення якості життя та добробуту суспільства.

Таблиця 1.10

Результати систематизації науково–методичні підходів до визначення сутності інвестиційного потенціалу національної економіки згідно суспільно–ціннісного підходу

Вчений, група вчених	Розуміння сутності економічної категорії «інвестиційний потенціал національної економіки»
Л. Дікань та Є. Колесніков	сукупності інвестиційних ресурсів, що спрямована на досягнення певних змін технологічного, економічного, соціального або організаційного характеру при їхньому використанні.
К. Мавриді	це спроможність та готовність суб'єкта господарювання реалізовувати ті бізнес–проекти у рамках інвестиційного процесу, які можуть забезпечити досягнення суспільно важливих стратегічних цілей, котрі лише побічно або незначною мірою залежать від обсягу нагромадженого капіталу
І. Беломестнова	сукупність економічних відносин між учасниками інвестиційного процесу щодо присвоєння, використання й розвитку інвестиційних ресурсів, що покликані забезпечувати стале економічне зростання

Джерело: побудовано автором на основі [164, 183, 153, 176]

У межах даного підходу інвестиційний потенціал національної економіки характеризується як сукупність ресурсного, економічного, екологічного, соціального та інноваційного потенціалів національної економіки, конвергенція яких забезпечує нарощуванню обсягів інвестицій для задоволення наявних потреб суспільства (рівний доступ до ресурсів та екологобезпечних технологій, підвищення якості життя тощо).

Інвестори приймають рішення, базуючись на очікуваній рентабельності, що асоціюється з локацією об'єкту інвестування. Рентабельність залежить від великої кількості специфічних факторів та мотивів інвестування.

Таким чином, узагальнивши існуючі підходи до даної категорії, наведені у таблицях 1.8–1.10, інвестиційний потенціал національної економіки пропонуємо визначати як здатність країни задовольняти потреби суспільства та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки за рахунок формування умов ефективного використання ресурсів соціально–економічної, інфраструктурної, інноваційно–дослідницької, енергетично–ресурсної, сільськогосподарської складових розвитку національної економіки.

Дж. Даннінг виділяє наступні види мотивів під час здійснення інвестування:

- завоювання нових ринків;
- полегшення доступу до ресурсів;
- оптимізації ефективності господарської діяльності [50].

Мотив завоювання нового ринку приваблює інвесторів у країни із великим валовим внутрішнім продуктом та ринком, що активно росте. Інвестори, що опираються на мотив пошуку доступної ресурсної бази мають звернути увагу на країни, де ці ресурси видобувають або створюють з мінімальною доданою вартістю, традиційно це країни з низьким рівнем економічного розвитку та нерозвиненою інфраструктурою. Мотив пошуку оптимальної ефективності господарської діяльності змушує інвесторів орієнтуватися на географічну близькість країни походження інвестицій з країною їх розміщення з метою

оптимізації витрат на транспортування ресурсів. Таким чином, проблема перерозподілу інвестиційних ресурсів на пряму залежить від конкурентних переваг країни. Серед конкурентних переваг варто виділити розмір внутрішнього ринку (валовий внутрішній продукт, чисельність населення тощо), цінова політика (інфляція національної валюти), темпи росту макроекономічних індексів та наявність і якісні характеристики природних і людських ресурсів.

Одним з індикаторів інвестиційної привабливості країни для інвестування є наявність важливих природних ресурсів. Цей показник носить відносний та умовний характер, тому Де Мело [42] пропонує його застосовувати в моделі оцінювання за допомогою умовних значень «poor» (країна бідна на природні ресурси), «moderate» – середній рівень забезпеченості; «rich» – надлишок природних ресурсів.

З метою вивчення особливостей впливу окремих факторів на процеси формування і розвитку інвестиційного потенціалу національної економіки необхідно дослідити сучасні підходи до визначення структури інвестиційного потенціалу та особливостей взаємодії її елементів.

Під структурою системи найчастіше розуміють сукупність взаємозв'язків між її елементами, що необхідні і достатні для виконання функцій даної системи. З цього слідує, що структура інвестиційного потенціалу – це організована сукупність елементів інвестиційного потенціалу, що відображає його будову, поелементний склад та основний принцип його формування і розвитку. До характерних ознак структури інвестиційного потенціалу слід віднести: стабільність, збалансованість, гнучкість, синергетичність, стійкість тощо [168].

Дослідження поглядів різних вчених [176, 164, 167, 209] дозволяє визначити основні підходи до визначення сутності структури інвестиційного потенціалу підприємства: ресурсний, функціональний та змішаний.

Ресурсний підхід передбачає поділ структури інвестиційного потенціалу на елементи залежно від виду і характеру ресурсів, що його складають. Згідно

даного підходу складовими інвестиційного потенціалу виступають природні ресурси, трудові ресурси та засоби виробництва.

Структурні елементи інвестиційного потенціалу за ресурсним підходом наведеноо у таблиці 1.11.

Таблиця 1.11

Складові інвестиційного потенціалу за ресурсним підходом

Структурний елемент	Характеристика
Сировинні ресурси	крім уже наявних у підприємства запасів у дану категорію включаємо також розвідані природні ресурси, що вже враховані для майбутнього використання, але ще не видобуті і/або не доставлені на підприємство
Людські ресурси	сукупність кваліфікованих кадрів, управлінського персоналу та персоналу забезпечення функціонування підприємства
Інформація та інші нематеріальні активи	сукупність інформаційних технологій, способів та методів збору, обробки та передачі інформації; власне технічна, наукова, економічна інформація – патенти, дозволи, ліцензії тощо
Матеріально–технічна база	сукупність основних фондів підприємства, в тому числі землі, приміщення, обладнання
Нормативно–правова база	сукупність діючих норм, положень, правил, наказів на підприємстві, що забезпечують і регулюють його діяльність та визначають інституційні обмеження діяльності підприємства на інвестиційному ринку

Джерело: побудовано автором на основі [164, 167, 176, 209]

Структура ресурсів, їх обсяг, якість та ринкова вартість не можуть однозначно і в повному обсязі охарактеризувати потенційні можливості суб'єкта господарювання, забезпечити досягнення поставлених цілей та успішного функціонування та розвитку. З цього слідує, що ресурсний підхід до визначення структури інвестиційного потенціалу є дещо обмеженим і не в повній мірі відображає сутність досліджуваного явища.

Одним із основних ендогенних чинників підвищення ефективності формування і використання інвестиційного потенціалу, забезпечення стабільності його існування та динаміки розвитку як складної ієрархічної системи є узгодженість взаємодії функціональних підсистем, що утворюють його структуру [176].

Функціональний підхід полягає у поділі основних структурних елементів інвестиційного потенціалу за видами економічної діяльності. Оскільки таку діяльність можна умовно поділити на ту, що має безпосереднє відношення до процесу виробництва та діяльність з обслуговуванні і забезпечення, то й елементи інвестиційного потенціалу можна поділити на основні та допоміжні (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Складові інвестиційного потенціалу за функціональним підходом

Джерело: побудовано автором на основі [176]

Наведені на рисунку 1.2 елементи інвестиційного оцінюються виходячи з якості виконання відповідного виду діяльності підприємства: рівень відповідного потенціалу залежить від ефективності функціонування його складових.

Недоліком такого підходу є його умовний характер. Крім того, здійснюється фактичне оцінювання наявних ресурсів і показників діяльності, а не рівень потенційних можливостей досягнення таких результатів, що і складає сутність категорії «інвестиційний потенціал».

З точки зору змішаного підходу структуру інвестиційного потенціалу найчастіше розглядають за двома концептуальними ознаками: ресурсами та видами діяльності, виходить свого роду ресурсно–функціональний підхід.

Так, на думку Л. Діканя та Є. Колеснікова слід виділити такі елементи інвестиційного потенціалу: виробництво (включає постачання, процес виробництва і збут), управління, маркетинг і фінанси. При цьому авторами запропоновано суб'єктивний і об'єктивний складові інвестиційного потенціалу, а також інфраструктурний, трудовий та інформаційний, які на думку авторів неможливо однозначно віднести ні до суб'єктивної, ні до об'єктивної складової [164].

Об'єктивні складові пов'язані з матеріально–речовою та особистісною складовою формою вираження інвестиційного потенціалу. До таких складових відносяться: інноваційний потенціал, потенціал відтворення, фінансовий потенціал та власне виробничий потенціал.

Суб'єктивні складові пов'язані із суспільною формою їх прояву. Такі складові носять загальноекономічний, соціальним показником ефективного використання об'єктивних складових. До суб'єктивних складових відносяться: науково–технічний потенціал, організаційно–структурний потенціал, потенціал управління, маркетинговий потенціал [164].

Однак, як було зазначено вище інвестиційна привабливість та інвестиційний потенціал не є тотожними категоріями. У розрізі інвестиційного аспекту його фінансові ресурси, їх структура, особливості використання будуть виступати визначальним фактором лише в тому випадку, коли країна розглядатиметься у якості інвестора. У контексті нашого дослідження, коли країна виступає у ролі реципієнта інвестицій, розмір та структура її фінансових ресурсів набувають значення при визначенні джерел фінансування (власні чи залучені) та, виходячи з їх співвідношення, рівня інвестиційної привабливості. З цього слідує, що фінансові ресурси не виступають основним елементом її інвестиційного

потенціалу, однак мають бути враховані як обов'язкова характеристика рівня інвестиційної привабливості.

Так, згідно Ю. Дорошенка інвестиційний потенціал входить до структури економічного разом з трудовим, сировинним, інноваційний та природним потенціалами.

При цьому згідно автора економічний потенціал включає такі складові:

1. Потенціали:

- інноваційний;
- трудовий;
- сировинний;
- природний;
- інвестиційний.

2. Ресурси:

- економічно активне населення;
- інформація;
- природні ресурси;
- виробничі фонди [165].

Таким чином автор ставить в один ряд і розмежовує інвестиційний та інноваційний потенціали, що, на нашу думку, не є справедливим, оскільки інновації неможливі без інвестицій, тому провести чітку грань між цими потенціалами складно, більше того, інновації є частиною інвестиційного потенціалу.

Інвестиційний потенціал є складовою частиною економічного, при чому межі інвестиційного потенціалу досить умовні та залежно від точок зору різних дослідників змінюються.

Структуризація інвестиційного потенціалу з позиції функціонального підходу на думку С. Леонова передбачає формування підсистеми економічних інтересів, до якого автор відносить такі складові:

- кадрова (забезпечує здатність формувати та ефективно розподіляти ресурси через систему менеджменту);
- ресурсна (частина інвестиційних ресурсів в економіці, що може бути акумульована суб'єктом господарювання);
- інформаційна (сукупність засобів із збору, обробки та передачі та використання інформації);
- інтелектуальна (поєднання людського капіталу (знання та професійна компетентність працівників) зі структурним капіталом (бізнес–процеси, організаційні можливості для досягнення поставлених цілей);
- матеріально–технічна (майновий комплекс підприємства);
- нормативно–правова (система норм, правових актів, що регулюють та забезпечують діяльність такого суб'єкта господарювання);
- організаційно–управлінська (сукупність інститутів сфери діяльності підприємства, що забезпечують взаємодію інвестиційних ресурсів у процесі їх акумуляції та використання);
- трансформації екзогенного впливу (вплив екзогенних факторів: ринок функціонування підприємства, стан національної економіки тощо) [176].

Результати дослідження автора на рівні банківської системи можуть бути поширені на рівень національної економіки. Особливої уваги вимагає виділений фактор впливу зовнішнього середовища (трансформації екзогенного впливу). Слід зазначити, що у сучасних умовах в Україні за значного рівня тіньової економіки та неформального впливу ззовні на суб'єкт господарювання (рейдерство, корупція, бюрократія), врахування такої підсистеми у структурі інвестиційного потенціалу є вкрай актуальними [176].

Таким чином, інвестиційний потенціал національної економіки формується під впливом численних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які можна розцінити як такі, що підвищують або знижують інвестиційний потенціал.

З метою дослідження впливу детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки та подальшої побудови моделі його оцінювання, необхідно дослідити еволюційно–часовий аспект розвитку теорії управління інвестиційним потенціалом країни.

1.2 Домінуючі тренди дослідження теорії управління інвестиційним потенціалом національної економік

Дослідження еволюції підходів до трактування поняття інвестиційний потенціал національної економіки свідчить, що на перших етапах цю концепцію досліджували лише з теоретичної точки зору. Інвестиційний потенціал національної економіки та її рівень економічного розвитку мають тісний взаємозв'язок між собою. При цьому рівень економічного розвитку країни, що залучає інвестиції є вирішальним для покращення інвестиційного потенціалу, який опосередковано має вплив не тільки на макроекономічні показники, а й на рівень державних інвестицій в будівництво соціальної інфраструктури, покращення умови життя населення, екологію тощо.

У контексті відносної стабільності міжнародного ринкового середовища, глобальної економіки та політичної інфраструктури, інвестиційний потенціал має пряму кореляцію з міжнародними інвестиціями в країну [160].

У той же час, приріст прямих іноземних інвестицій може мати прямий вплив на накопичення основного капіталу всередині національної економіки, вибір корпоративного планування (рівень суб'єктів господарювання), модернізація концепції управління виробництвом та вдосконалення технологічного рівня, направити національну економіку на шлях сталого економічного розвитку.

В епоху глобальної торгівлі, неможливість створити відповідне інвестиційне середовище може призвести до значного скорочення інвестицій іноземного капіталу, що не сприяє загальному розвитку національної економіки та обмежує стабільність економічного зростання.

Недосконала інвестиційна політика управління залученням та використанням іноземного капіталу на рівні державного управління призводять до недостатньої конверсії інвестиційного потенціалу в національну економіку, що згодом матиме несприятливий вплив щодо економічного розвитку країни та транснаціональних інвестиційних процесів в цілому.

Дослідження про синергетичні взаємозв'язки між інвестиційним потенціалом та економічним розвитком підтвердили референтне значення як для приймаючої економіки, так і для іноземного інвестора. Варто зазначити, що в сучасній літературі лише обмежена кількість публікацій направлені на дослідження взаємозв'язку між інвестиційним потенціалом та рівнем економічного розвитку [47, 130].

Обсяг прямих іноземних інвестицій вважається однією з найменш мінливих форм руху іноземного капіталу [138]. Як правило, прямі іноземні інвестиції здійснюються у більших розмірах та на довший термін, ніж портфельні інвестиції, тому прямі іноземні інвестиції набувають відносно стійкого показника і дають сигнал ринку про рівень довіри до стабільності приймаючої економіки. На макроекономічному рівні це може слугувати позитивним ефектом зворотного зв'язку минулих прямих іноземних інвестицій на поточні вкладення.

З метою визначення місця категорії «інвестиційний потенціал національної економіки» у системі наукових досліджень у роботі проведено бібліографічний аналіз публікацій, що індексуються у міжнародних науково-метричних базах.

Для цього було проведено дослідження за допомогою наукометричних баз Scopus і Web of Science із використанням інструментарію Scopus Tools Analyze

Для цього згенеровано вибірку 25 567 наукових публікацій (за наукометричною базою даних Scopus) присвячених дослідженням із питань управління інвестиційним потенціалом національної економіки за період 1991–2020 рр.

Згідно результатів бібліометричного аналізу (рисунок 1.3) найбільш вживаним поняттям досліджень оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки є інвестиційна привабливість («investment attractiveness»). Інвестиційну привабливість досліджують залежно від стейкхолдера і цілей за допомогою теоретико–методологічних напрямків, які доцільно об'єднати у кластери .

Результати аналізу тісноти взаємозв'язку ключових патернів наукових досліджень із теорії управління інвестиційною привабливістю дозволили виокремити дев'ять кластерів наукових теорій, які між собою мають тісний зв'язок, що підтверджується щільністю їх розташування та перетинанням між собою.

Кластер 1. Теорія управління конкурентоспроможністю національної економіки включає у себе найбільш такі найбільш уживані категорії як «економічний ріст» та власне «конкурентоспроможність». Поняття «прямі іноземні інвестиції», «продуктивність» та «розвиток» також входять у суміжні кластери. Інвестиційна привабливість під час дослідження у площині конкурентоздатності пов'язується із здатністю до створення максимально вигідних умов для потенційних інвесторів.

Кластер 2. Теорія управління інвестиційною привабливістю тісно пов'язана із кластером конкурентоспроможності, при цьому інвестиційна привабливість розглядається через призму партнерства та взаємовигідної співпраці приймаючої сторони та інвестора. Ключові поняття «прямі іноземні інвестиції» та «публічно–приватне партнерство».

Кластер 3. Теорія управління інвестиційним кліматом. Ключові категорії: «інвестиційний клімат», «інвестиційна політика», «фінансовий ринок». У рамках

даного кластеру увага фокусується на внутрішньому середовищі національної економіки, головним гравцем якого є держава творець інвестиційної політики та регулятор інвестиційного процесу.

Кластер 4. Теорія забезпечення енергоефективності національної економіки. Найпоширенішим запитом даного кластеру є «енергоефективність». Таким чином, інвестиційна привабливість розглядається як здатність до довгострокового залучення інвестицій.

Кластер 5. Теорія ефективного використання природних ресурсів розглядає інвестиційну привабливість з точки зору ресурсного підходу, за яким інвестиційний потенціал національної економіки формується на основі наявних природних ресурсів. При цьому на рівень рентабельності їх застосування у бізнес-процесах звертають увагу потенційні інвестори.

Кластер 6. Теорія соціально-економічного розвитку розглядає інвестиційну привабливість з точки зору ключового стейкхолдера – суспільства, де відбувається реалізація інвестиційного проєкту. Кінцевою метою інвестиційного процесу є покращання добробуту населення, якості життя, тому важливими категоріями є «соціальний ефект» та «екологічна безпека».

Кластер 7. Теорія забезпечення фінансової безпеки ототожнює інвестиційну привабливість як здатність залучати додаткові фінансові ресурси.

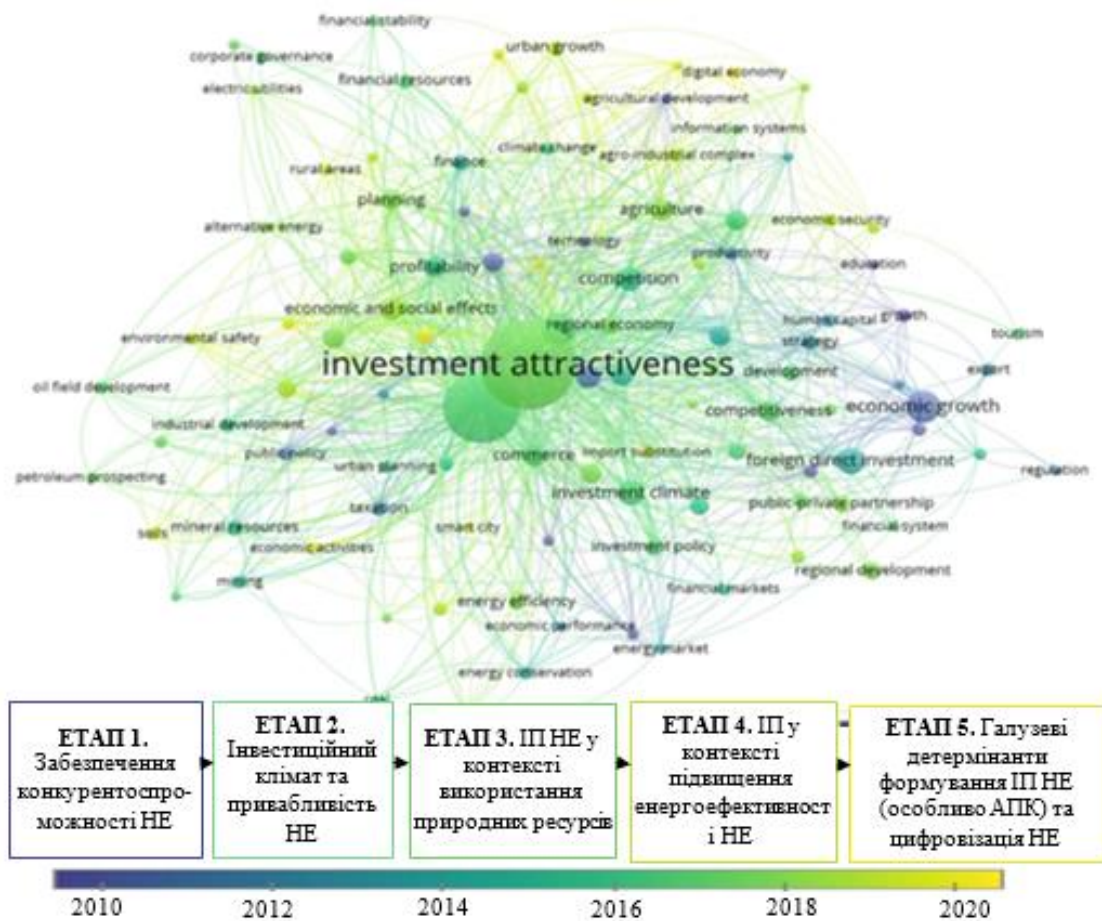
Кластер 8. Зв'язок інвестиційного потенціалу з теорією інформаційної економіки. Ключовими поняттями є «технології», «конкуренція», «зміни клімату», що розкривають інформаційно-технологічний аспект процесу інвестування.

Кластер 9. Теорія управління у сфері сільського господарства. Агропромисловий комплекс з одного боку одна з ключових галузей світової економіки, а з іншої – одна з найбільш недооцінених з точки зору інвестування.

Таким чином, за результатами аналізу тісноті взаємозв'язку можна зробити висновок, що найбільшою мірою пов'язані кластери з теорії управління конкурентоспроможністю країни, її інвестиційною привабливістю та кліматом.

При цьому важливим аспектом бібліометричного аналізу категорії «інвестиційний потенціал національної економіки» є особливості її змін у динаміці. еволюційно–часовим виміром.

На основі результатів ретроспективного аналізу в еволюційно–часовому вимірі виявлено п'ять найбільш значущих етапів розвитку теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки (рисунок 1.4).

Примітка: НЕ – національна економіка

Рисунок 1.4 – Візуалізаційна карта еволюції теорії інвестиційної привабливості національної економіки

Джерело: побудовано автором на основі даних Scopus Tools Analyze

Результати аналізу, наведені на рисунку 1.4, дозволили виділити наступні етапи розвитку підходів до розуміння інвестиційного потенціалу:

1) до 2010 р. – фокус досліджень припадає на вивчення питань щодо забезпечення конкурентоспроможності національної економіки як фактору забезпечення її інвестиційного потенціалу;

2) 2010–2012 рр. – аналіз детермінант зростання інвестиційної привабливості національної економіки та формування позитивного інвестиційного клімату в країні;

3) 2012–2016 рр. – аналіз взаємозв'язку між рівнями ефективності використання природних ресурсів та інвестиційного потенціалу національної економіки;

4) 2016–2018 рр. – дослідження впливу рівня енергетичної ефективності національної економіки на рівень її інвестиційного потенціалу;

5) після 2020 р. – аналіз розвитку агропромислового комплексу країни та інформаційних технологій як ключових детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

З огляду на результати аналізу тісноті взаємозв'язку ключових патернів наукових досліджень та їх еволюційно–часового аспекту, було структуровано підходи до визначення поняття «інвестиційний потенціал національної економіки».

Найбільш ефективним напрямком забезпечення зростання інвестиційного потенціалу є забезпечення сприятливих умов для його функціонування та розвитку. Так, при наявності об'єктивних можливостей для розвитку з мінімальними бар'єрами з боку зовнішнього середовища буде реалізований природний еволюційний розвиток інвестиційного потенціалу з боку суб'єктів господарювання: у такі галузі автоматично буде перетікати інвестиційні ресурси (як іноземні, так і вітчизняні), з'являться кваліфіковані управлінці, менеджери.

У сучасних соціально–економічних умовах найбільш ефективним та першочерговим напрямком підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки є використання інструментів державної політики.

1.3 Концептуальні засади реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки

Інвестиційний потенціал національної економіки є комплексним поняттям і залежить від інвестиційної активності всіх учасників інвестиційного процесу. Крім макроекономічних детермінантів, а також впливу зовнішнього для національної економіки середовища, є багато інших факторів, що визначають вектор формування і розвитку інвестиційного потенціалу. До одного з таких належить характеристики населення, його здатність до генерування інвестиційного потоку та ступеня залученості до діяльності на інвестиційному ринку.

Найбільш значимою кількісною змінною, що характеризує населення як потенційного учасника інвестиційного процесу є рівень доходів на душу населення. Так, традиційно науковці стверджують, що для аналізу зв'язку між нерівністю доходів та інвестиційним потенціалом національної економіки, а також з іншими якісними показниками соціально–економічного розвитку на макроекономічному рівня слід розглядати з урахуванням особливостей соціального середовища, культурних норм, установ та державних програм у питаннях соціального забезпечення [14].

Проаналізувавши найбільш поширені точки зору, можна виділити наступні підходи до вивчення проблеми взаємозв'язків інвестиційного потенціалу та нерівності розподілу доходів (таблиця 1.12):

- теорія модернізації,
- теорія залежності,
- теорія міжнародної торгівлі,
- теорія циклічності.

Результати систематизації наукового доробку з даного напрямку свідчать про неоднозначність кореляції інвестиційній привабливості (на прикладі

динаміки притоку прямих іноземних інвестицій) та нерівності у розподілі доходів населення країни. Так, існує гіпотеза, що значний притік прямих іноземних інвестицій призводить до збільшення нерівності доходів (заробітної плати), а отже і соціальної напруженості у суспільстві [64].

Таблиця 1.12

Типологізація основних теорій із вивчення взаємозв'язків інвестиційного потенціалу та нерівності розподілу доходів

Назва теорії	Основний зміст
Теорія модернізації	Виділення двох рівнів розвитку: ранній – різке збільшення інвестицій призводить до зростання нерівності, оптимізований – перетікання ресурсів між галузями економіки та вирівнювання розшарування населення за доходами.
Теорія залежності	Розділення країн на так зване «ядро» (високотехнологічна діяльність, залучення кваліфікованих кадрів з високим рівнем оплати праці), та «периферія» (низько кваліфіковані трудові ресурси, шкідливе виробництво, низький мінімальний рівень оплати праці). Лейтмотивом є перманентне збільшення нерівності у доходах населення
Теорія міжнародної торгівлі	Наявність в країні висококваліфікованих кадрів з високим рівнем доходів призводить до дефіциту працівників, що згодні працювати у непопулярних сферах. Така тенденція веде до вирівнювання доходів та зменшення розриву між високкваліфікованою та низько кваліфікованою працею. Характерна для деяких розвинених країн Європи
Теорія циклічності	Циклічність впливу інвестицій в національну економіку на рівень нерівності в суспільстві: на початковому етапі утилізації інвестиційних ресурсів відбувається збільшення нерівності, потім настає насичення даної сфери економіки та перетікання ресурсів у більш перспективні для росту галузі з наступним вирівнюванням доходів. Після цього починається новий цикл

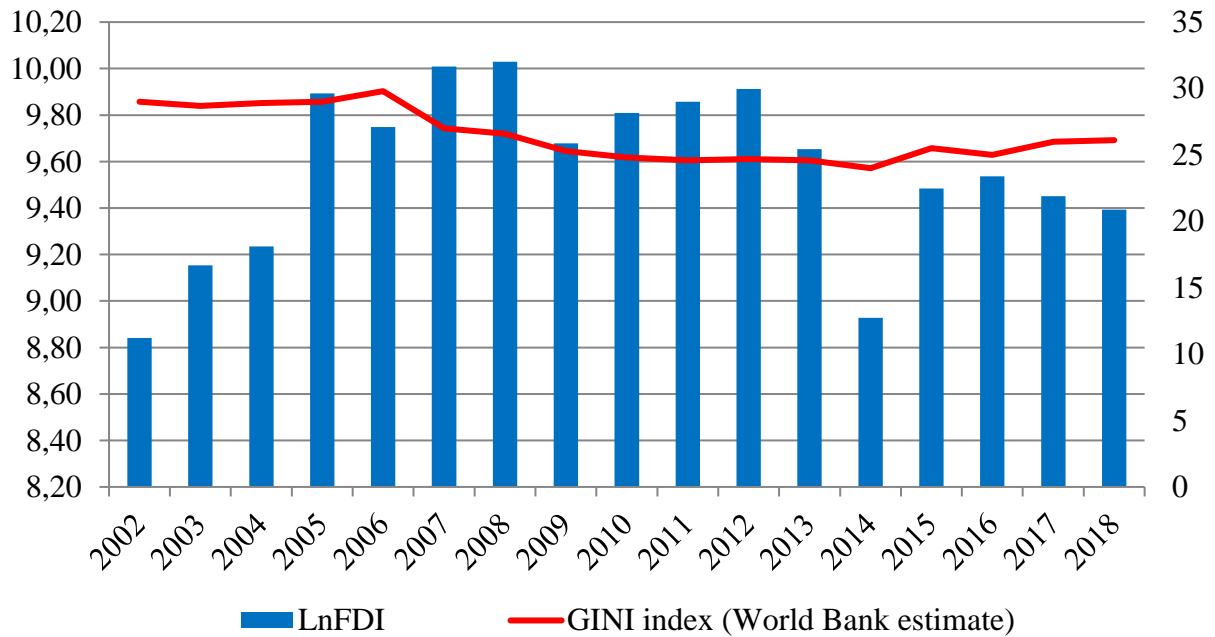
Джерело: побудовано автором на основі [50]

Для вимірювання ступеня нерівності у розподілі доходів Світовим Банком було запропонований коефіцієнт Джині (Gini Index). Коефіцієнт Джині базується на порівнянні сукупних пропорцій населення із сукупними пропорціями доходу, який вони отримують, і він коливається від 0 у випадку досконалої рівності та 1 у випадку досконалої нерівності [64].

Аналіз динаміки даних про розподіл доходів домогосподарств всередині країни є не тільки таргетом для оцінювання результатів діяльності уряду даної

країни, але і можливість оцінити роль детермінантів розвитку економіки, а також детермінантів, що впливають на окремий регіон, певну категорію населення тощо.

Динаміка притоку прямих іноземних інвестицій та коефіцієнту Джині для економіки України наведена на рисунку 1.5.

Примітка: LnFDI – логарифм показника чистого притоку прямих іноземних інвестицій; GINI index (world Bank estimate) – індекс Джині (за оцінкою Світового банку)

Рисунок 1.5 – Динаміка притоку прямих іноземних інвестицій (ліва логарифмічна шкала) та індексу Джині (права шкала) для України протягом періоду 2002–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [64, 148]

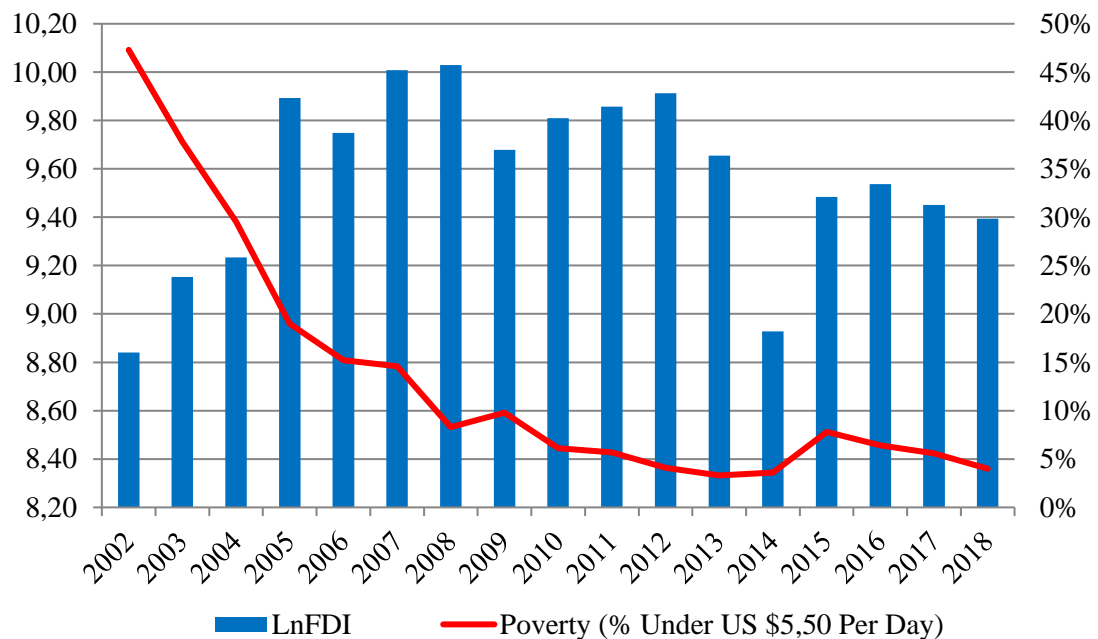
За даними рисунку 1.5 можна зробити висновок, що для економіки України зміни у чистому прирості прямих іноземних інвестицій несуттєво впливають на показник нерівності. Варто зазначити, що згідно даних Світового Банку Україна є однією з найбільш «рівних» з точки зору розподілу рівня доходів серед населення. Одним із пояснень такої ситуації слугує порівняно низький рівень

доходів переважної більшості населення та фактична відсутність середнього класу як такого.

З одного боку, відносна рівність населення у рівні доходів є позитивною характеристикою для стабільності соціально–політичної ситуації в країні. З іншого боку, бідність та відсутність у значної частини населення можливості заощаджувати з метою інвестування для отримання пасивного доходу не сприяє розвитку внутрішнього інвестиційного потенціалу національної економіки та робить її більш уразливою до волатильностей та стресів зовнішнього середовища.

Динаміка показників бідності населення та приростом прямих іноземних інвестицій в економіку України наведена на рисунку 1.6.

Примітка: LnFDI –логарифм показника чистого притоку прямих іноземних інвестицій; Poverty (% Under US \$ 5,50 Per Day) – бідність (% населення країни, що витрачає менше еквіваленту 5,5 дол. США на день)

Рисунок 1.6 – Динаміка притоку прямих іноземних інвестицій та питомої ваги бідності в структурі населення України протягом періоду 2002–2018 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Протягом досліджуваного періоду прослідковується обернена залежність між приростом прямих іноземних інвестицій та рівнем бідності населення. Очевидно, що на рівень бідності населення впливає ряд інших факторів (валовий внутрішній продукт на душу населення, рівень зайнятості, рівень мінімальної оплати праці, інфляція тощо), однак залучення прямих іноземних інвестицій сприяє поживленню ділової активності, збільшенню доходів населення і росту споживання та заощадження.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження можемо зробити висновок про наступне:

- залежність між динамікою рівнів розподілу доходів (нерівності в суспільстві) та чистим притоком прямих іноземних інвестицій не є суттєвою;
- існує стійкий причинно–наслідковий зв'язок між притоком прямих іноземних інвестицій та бідністю, при цьому прослідковується обернена залежність – збільшення прямих іноземних інвестицій зменшує рівень бідності населення, а вища бідність призводить до зниження рівня залучення прямих іноземних інвестицій;
- у довгостроковій перспективі людський капітал є потужним інструментом для стримування нерівності доходів та бідності населення, при цьому збільшення нерівномірного розподілу доходів демотивує інвестиції у людський капітал.

Наукова дискусія про взаємозв'язок між інвестиційним потенціалом національної економіки та навколишнім природним середовищем досліджує цю тему за такими основними галузями:

- вплив на навколишнє природне середовище інвестиційного процесу;
- вплив попиту на інвестиційні ресурси, з боку зацікавлених урядів країн на внутрішні екологічні стандарти;
- сучасні міжнародні екологічні проблеми та тенденції.

Уряди усього світу здійснюють різноманітні заходи щодо підвищення їх конкурентоспроможності, а також підвищення інвестиційної привабливості.

Включення екологічного фактору при прийнятті інвестиційних рішень, обумовлює зміну пріоритетів стейкхолдері. Так, ефективно діюче екологічне законодавство дозволяє нарощувати обсяги виробництва у певних галузях, що можуть забруднювати довкілля. При цьому враховується як уже наявність, так і потенційна можливість виникнення правових бар'єрів [53].

Відповідно до цього, на інвестиційну привабливість певної економіки впливатиме екологічне регулювання в середині даної країни: транснаціональні підприємства відчують конкурентну невідповідність, пов'язану з країнами або регіонами, де такі норми існують [33]. Інвестори збираються інвестувати в економіку, де закони, пов'язані з екологією, менш обов'язкові. Цей принцип відомий як гіпотеза про притулок забруднення («pollution haven hypothesis»), адже мотив оптимізації собівартості та максимізації прибутку є вирішальними, коли йдеться про вибір об'єкту інвестування [110].

Деякі автори [125] припускають, що вплив прямих іноземних інвестицій на економіку країни перебування може бути як позитивним, так і негативним. Перший настає тоді, коли інвестор з прогресивними технологіями вирішує вийти на новий ринок без конкурентів з таким рівнем технології. У цьому випадку нове виробництво може зменшити забруднення, створити кращі умови для робітників та суспільства тощо. Негативні наслідки виникають, коли інвестор входить в нову країну або регіон, намагаючись зберегти конкурентоспроможну ділову активність незмінною, екстенсивно нарощуючи обсяги.

Серед досліджень екологічних проблем помітна проблема екологічної справедливості. Відповідно до цього, ризики забруднення та інші екологічні небезпеки розподіляються нерівномірно за країнами та регіонами планети [121]. Йдеться про переміщення токсичних відходів та інших екологічно небезпечних виробництв із розвинених багатих регіонів у країни третього світу, обґрунтовуючи це тим, що тамтешнє населення не бажає (або не можуть) платити стільки, скільки багатша територія за чистіше навколишнє середовище.

Інша пропозиція, яка пояснює рух інвестицій та їх взаємозв'язок із умовами навколишнього середовища, пов'язана з кривою Кузнеця (рисунок 1.7).

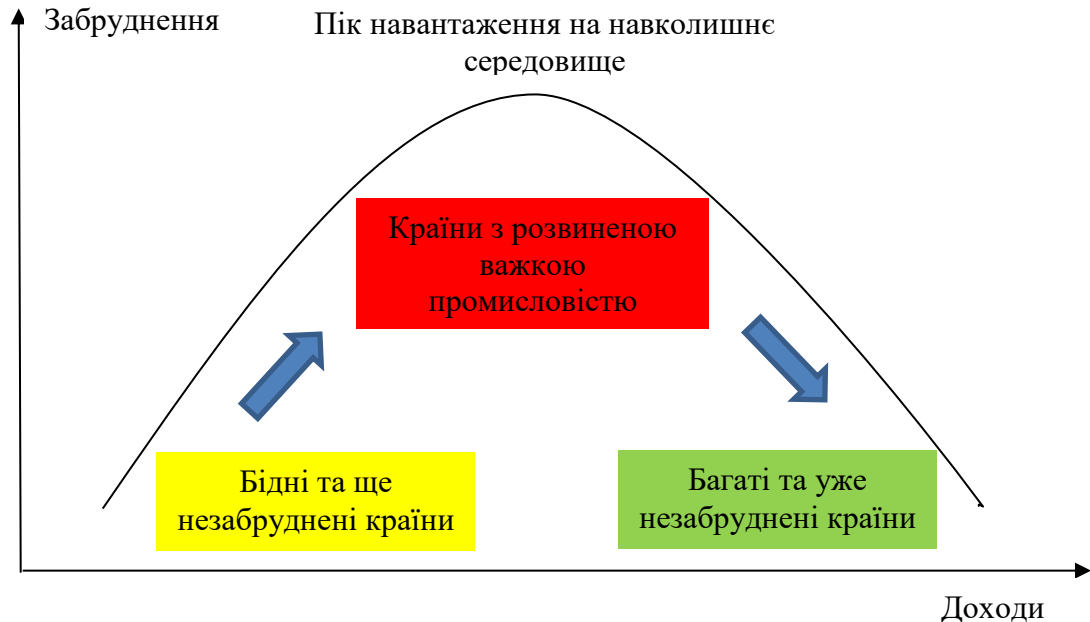

Рисунок 1.7 – Узагальнене зображення кривої Кузнеця

Джерело: побудовано автором на основі [76]

Гіпотеза на основі кривої Кузнеця (рисунок 1.7) показує, що в процесі розвитку економіки ринкові механізми саморегулювання спочатку збільшують, а потім знижують рівень забруднення. Динаміка екологічних ризиків відбуватиметься у хвилеподібній формі: спочатку забруднення поступово зростає, а потім знову знижується зі збільшенням індексу доходу на душу населення [76, 170].

Науковці Л. Хорошкова та І. Хлобистов за допомогою моделювання параметрів сталого розвитку національного господарства за параметрами викидів шкідливих речовин та утворення відходів на основі моделі екологічної кривої Кузнеця довели, що така модель може бути застосована не тільки для моделювання параметрів викидів шкідливих речовин, а й для обсягів утворення відходів [76].

Дж. Портер дійшов висновку, що країни, що розвиваються, більше піддаються впливу політики заохочення інвесторів у збиток для охорони навколишнього середовища. У той же час, розвинені країни, як правило, більше стурбовані високими екологічними стандартами.

Крім того, автором наголошено, що в країнах, що розвиваються, соціальна та економічна ситуація не дозволяє уряду працювати в рамках якісного екологічного законодавства, враховуючи переважання суспільної думки про першочерговість економічного процвітання зараз над перспективним поліпшенням стану екології (або принаймні його збереженням) [121].

При аналізі закономірностей залучення інвестицій одна з тенденцій, яка легко сприймається, це пошук інвесторів урядами країн. У пошуках природних ресурсів мультинаціональні корпорації, користуючись недоліками слабого державного регулювання, здійснюють власну експансію у країни, що розвиваються. Більше того, хоча досягнення бажаного рівня прямих іноземних інвестицій може надати країнам можливості для розвитку з точки зору технологій та знань, низка авторів стверджують, що це також має несприятливі соціальні та екологічні наслідки [111].

Реципієнти інвестиційних ресурсів, враховуючи це, мають прийняти для себе принципове рішення: зробити законодавчу інфраструктуру такою, що одночасно не відлякує великих закордонних інвесторів і не є загрозою до погіршення якості життя та здоров'я місцевого населення. При цьому згадані принципи мають бути забезпечені соціальною відповідальною поведінкою суспільства.

Таким чином, можемо виділити основні типи політики управління інвестиційним потенціалом національної економіки стосовно екологічного фактору: консервативна, ліберальна та радикальна (таблиця 1.13).

Таблиця 1.13

Стратегії державної політики у сфері управління інвестиційним потенціалом національної економіки з урахуванням екологічного параметру

Характеристика	Назва стратегії державної політики		
	Консервативна	Ліберальна	Радикальна
Напрямок впливу	Ринковий рух інвестиційних ресурсів у напрямку «гаваней забруднення»	Послаблення екологічних норм з метою максимального залучення інвестицій	Посилення екологічного регулювання з метою витіснення «брудних» виробництв за межі країни
Прийнятний рівень чистого приросту інвестицій	Приріст інвестицій не є визначальним, ціль – створити умови для експансії національного капіталу, завоювання нових ринків	Максимально можливий за умови забезпечення внутрішньо економічної стабільності (>10%)	Природний приріст за рахунок створення дефіциту «зелених» технологій (<10%)
Інструменти реалізації	Ринкові механізми	Адміністративні та фіскальні	Адміністративні, фіскальні та ринкові
Переваги стратегії	Низька собівартість для бюджету, ринковий характер змін в економіці	Значні обсяги інвестування, ріст економіки, зайнятості, доходів населення	Покращання екологічної ситуації, розвиток сучасних технологій
Недоліки стратегії	При високих екологічних стандартах – відтік капіталу з країни, при низьких – перенесення «брудних» виробництв з більш розвинених країн	Суттєве погіршення стану навколишнього середовища, соціально–політичної ситуації в країні	В умовах слабкої економіки – зниження темпів економічного росту, збільшення безробіття, зниження доходів населення
Можливість застосування в Україні	Проста у застосуванні, прийнятна в умовах бюджетного дефіциту та політичної нестабільності	Погіршення стану навколишнього середовища, соціально–політичної ситуації в країні	Може призвести до зниження темпів економічного росту

Джерело: побудовано автором

Стан законодавчого регулювання екологічної складової економічної діяльності впливає на інвестиційний потенціал, враховуючи те, що іноземні інвестори сприймають жорсткі екологічні норми як перепону розвитку бізнесу, що суттєво знижує привабливість такого регіону чи країни для інвестування.

Беручи до уваги рівень економічного розвитку національної економіки, на основі результатів бібліометричного аналізу щодо напрямів розвитку державної політики, було розвинуто теоретичні засади державної політики у сфері управління інвестиційним потенціалом національної економіки та побудовано концептуальну схему імплементації державної політики підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки (рисунок 1.8).

Згідно аналізу тісноті взаємозв'язку ключових патернів наукових досліджень із теорії управління інвестиційною привабливістю, можемо виділити наступні складові забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки:

- соціально–економічна (екологічні та соціальні фактори інвестування);
- інфраструктурна (побудова нормативно–правової інфраструктури);
- інноваційно–дослідницька (забезпечення конкурентоздатності національної економіки);
- сільськогосподарська (забезпечення продовольчої безпеки);
- енергетично–ресурсна (ступінь енергонезалежності як параметр конкурентоздатності національної економіки).

Роль уряду країни як суб'єкта реалізації державної політики підвищення інвестиційного потенціалу: планування та управління макроекономічними параметрами за допомогою державного та місцевих бюджетів та інструментів реалізації державної політики. Забезпечення державними послугами, якісною нормативно–правовою базою та контроль за їх дотриманням.

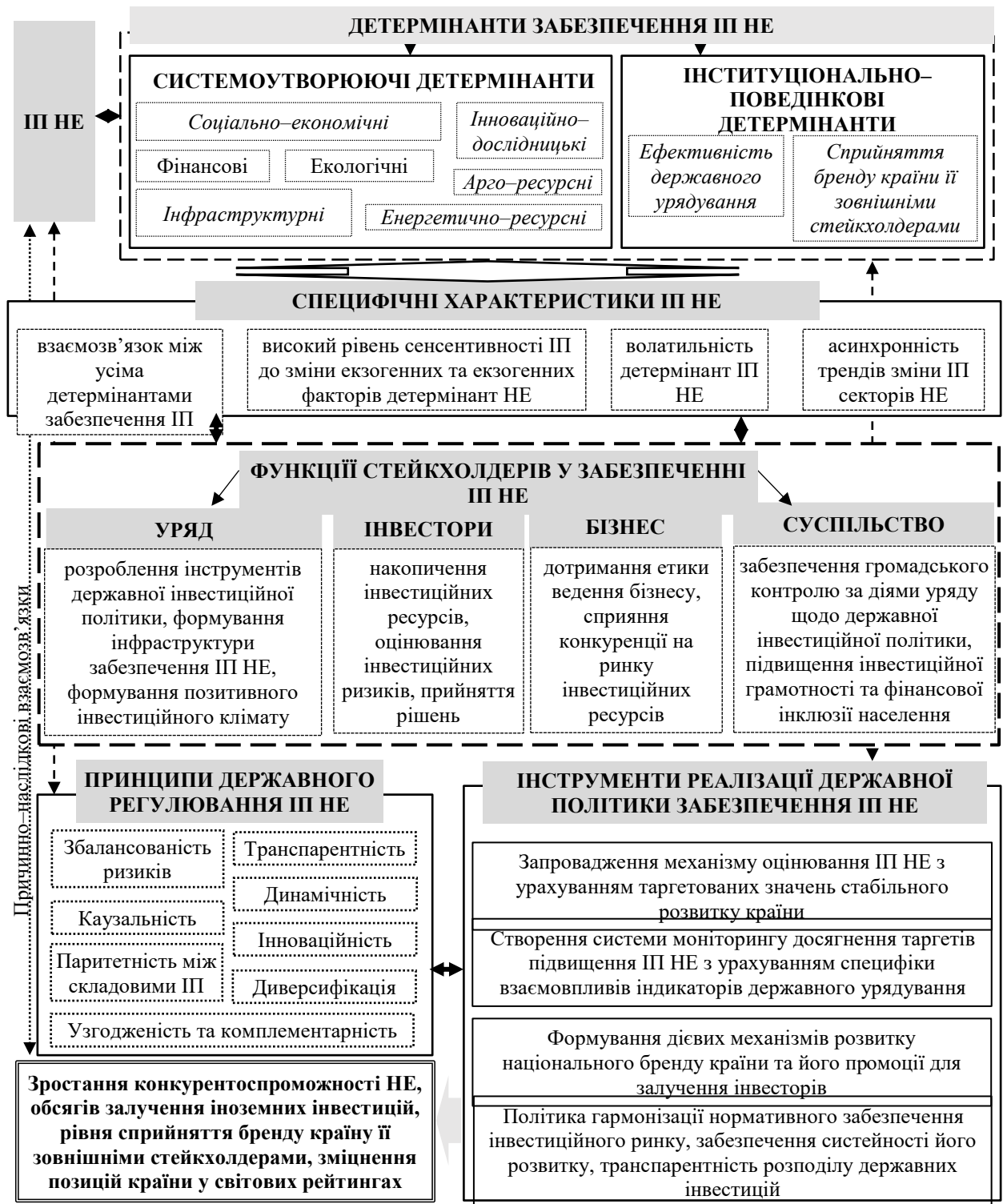
З огляду на роль уряду як стейкхолдера інвестиційного процесу виділяємо наступні принципи державного регулювання інвестиційного потенціалу національної економіки:

- збалансованість ризиків: процес заохочення притоку іноземних інвестицій шляхом створення максимально комфортних умов в одній галузі економіки може підвищувати навантаження на інші галузі, а також на навколишнє середовище;

- транспарентність: відкритість стратегії уряду стосовно розвитку національної економіки для інвесторів, бізнесу та населення країни;
- динамічність: забезпечення вчасності реагування уряду на зміни ринкової кон'юнктури та макроекономічної ситуації як в середині країни, так і на міжнародному ринку;
- інноваційність: застосування сучасних методів та інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів та підтримка інноваційних процесів у державі;
- диверсифікація: розроблення та готовність до застосування різних сценаріїв державного регулювання залежно від стану середовища функціонування національної економіки, забезпечення паралельних механізмів контролю за недопущенням кризових явищ в економіці;
- паритетність між складовими інвестиційного потенціалу: гармонічний та справедливий розподіл ресурсів державної підтримки розвитку кожної окремої складової інвестиційного потенціалу з метою недопущення дисбалансів та різкого перетікання капітальних і людських ресурсів між секторами економіки;
- узгодженість та комплементарність: забезпечення координації та комплементарності між усіма державними інституціями під час реалізації державної політики управління інвестиційним потенціалом;
- каузальність: реалізація державної політики за принципом причинно-наслідковості, за якого регулятивні заходи є наслідком відповідних законодавчих ініціатив.

Теоретичні засади реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки наведено на рисунку 1.8.

Примітки: ІП – інвестиційний потенціал; НЕ – національна економіка; курсивом позначено досліджувані детермінанти у роботі

Рисунок 1.8 – Теоретичні засади реалізації державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки

Джерело: розроблено автором

Під час розроблення концептуальних засад імплементації державної політики підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки виділено наступні групи детермінант його підвищення:

- зовнішні – здатність країни залучати нові ресурси;
- внутрішні – здатність утримувати ресурси, вже наявні в країні.

Принципи формування та реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки:

- неможливість директивного формування інвестиційного потенціалу;
- системний характер інвестиційного потенціалу, як взаємозв'язок між усіма чинниками, що його формують;
- наближеність основних показників інвестиційного потенціалу до результатів діяльності даного об'єкта;
- оперативність реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на стан інвестиційного потенціалу;
- динамічність та гнучкість характеристик елементів системи інвестиційного потенціалу, що пов'язана з перманентними змінами зовнішнього середовища;
- єдність цілей та критеріїв ефективності функціонування інвестиційного потенціалу в цілому та окремих його елементів.

До групи зовнішніх детермінантів відносимо ті, які відображають відкритість національної економіки або здатність країни сприяти кругообігу економічних, людських та ділових ресурсів:

- чистий приріст прямих іноземних інвестицій;
- число нових іноземних туристів, що відвідують країну;
- сума експорту та імпорту товарів і послуг, виражена у % до внутрішнього валового продукту.

Внутрішні детермінанти у свою чергу поділяються на кілька напрямків:

- 1) соціально–економічні умови (внутрішній валовий продукт на душу населення); робоча сила (% економічно активного населення); внутрішні валові

інвестиції в основний капітал (у % до внутрішнього валового продукту); рівень безробіття (% до робочої сили);

2) інфраструктура (втрати під час передачі та розподілу електроенергії (% від загального обсягу); кількість пасажирів, що перевозяться авіатранспортом; кількість пасажирів, що перевозяться залізничним транспортом; кількість абонентів мобільного зв'язку (на 100 осіб населення);

3) дослідження та інновації (кількість патентів; витрати на дослідження та розробки (у % до внутрішнього валового продукту); експорт високотехнологічних товарів (у % до загального промислового експорту); вчені, задіяні у дослідженнях і розробці (на 1 мільйон населення);

4) розвиток сільського господарства (землі сільськогосподарського призначення (% до загальної площі країни); додана вартість, утворена у сільському, лісовому та рибному господарствах (% до внутрішнього валового продукту); площа лісів (% до загальної площі країни);

5) енергетично–ресурсний сектор (рівень електрифікації у % до загальної чисельності населення; питома вага використання викопного палива у структурі енергоспоживання; рентні платежі бізнесу за користування природними ресурсами (у % до внутрішнього валового продукту); питома вага відновлювальних джерел енергії у структурі енергоспоживання.

У процесі дослідження сформовано наступні інструменти реалізації державної політики забезпечення підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки:

– запровадження механізму оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням таргетованих значень стабільного розвитку країни;

– створення системи моніторингу досягнення таргетів підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням специфіки взаємовпливу індикаторів ефективності державного урядування;

- формування дієвих механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку;
- політика гармонізація нормативного забезпечення функціонування інвестиційного ринку національної економіки, забезпечення стабільності його розвитку, транспарентність розподілу державних інвестицій

Виходячи з результатів аналізу підходів до політики управління інвестиційним потенціалом в Україні, можемо зробити висновок про необхідність оновлення інструментів державної політики, нормативно–правового забезпечення функціонування інвестиційного ринку та національної економіки в цілому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі виявлено та обґрунтовано основні закономірності теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки, удосконалено концептуальні засади державної політики підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Результати бібліометричного аналізу 25 567 публікацій (за базою даних Scopus, 1991–2020 рр.) присвячених дослідженням у сфері управління інвестиційним потенціалом національної економіки дозволили виявити дев'ять кластерів наукових теорій за рівнем їх тісності. Виокремлені кластери мають високу щільність розташування та перетинання між собою, а кластери з теорії управління конкурентоспроможністю країни, її інвестиційною привабливістю та кліматом мають найвищий рівень взаємозв'язків.

За результатами аналізу у еволюційно–часовому вимірі виокремлено п'ять найбільш значущих етапів розвитку теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки: 1 етап – аналіз факторів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки як детермінанти інвестиційного потенціалу національної економіки (до 2010 р.); 2 етап – дослідження особливостей формування позитивного інвестиційного клімату в країні та підвищення її привабливості для зовнішніх стейкхолдерів (2010–2012 рр.); 3 етап – обґрунтування взаємозв'язків між рівнями ефективності використання природних ресурсів та інвестиційного потенціалу національної економіки (2012–2016 рр.); 4 етап – оцінювання впливу рівня енергетичної ефективності національної економіки на рівень її інвестиційного потенціалу (2016–2018 рр.); 5 етап – аналіз розвитку агропромислового комплексу країни та інформаційних технологій як детермінант підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки (після 2020 р.).

Підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу національної економіки можна структурувати залежно від ключового стейкхолдера та його мотивів у забезпеченні інвестиційного потенціалу національної економіки на: макроекономічний, кон'юнктурний та суспільно–ціннісний підходи.

У роботі інвестиційний потенціал національної економіки запропоновано визначати як здатність країни задовольняти потреби суспільства та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки за рахунок формування умов ефективного використання ресурсів соціально–економічної, інфраструктурної, інноваційно–дослідницької, енергетично–ресурсної, сільськогосподарської складових розвитку національної економіки.

Обґрунтовано, що державна політика забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки повинна формуватися з урахуванням специфічних характеристик складових інвестиційного потенціалу національної економіки, функцій стейкхолдерів при управлінні інвестиційним потенціалом, взаємозв'язків між його складовими та інструментів державного регулювання.

Основними принципами державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки запропоновано вважати такі: збалансованість ризику, каузальність, паритетність між складовими інвестиційного потенціалу, узгодженість та комплементарність, транспарентність, динамічність, інноваційність та диверсифікація.

Запропоновано наступні інструменти реалізації державної політики у забезпеченні підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки:

- запровадження механізму оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням таргетованих значень стабільного розвитку країни;

- створення системи моніторингу досягнення таргетів підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням специфіки взаємовпливу індикаторів ефективності державного урядування;

- формування дієвих механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку;
- політика гармонізація нормативного забезпечення функціонування інвестиційного ринку національної економіки, забезпечення стабільності його розвитку, транспарентність розподілу державних інвестицій

Основні положення першого розділу дисертаційної роботи опубліковано автором у роботах [103, 100, 111, 180, 185, 186, 187, 193, 198].

РОЗДІЛ 2 РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ З УРАХУВАННЯМ ЙОГО СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИХ ДЕТЕРМІНАНТ

2.1. Теоретичне підґрунтя оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки

Оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з метою залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів (прямих і портфельних інвестицій) досліджувалися в наукових працях вітчизняних та закордонних науковців. Авторами робіт [25, 21, 58, 143, 176] запропоновані науково–методичні підходи до оцінювання детермінанти підвищення обсягів залучення іноземного капіталу в країни походження. Так, Дж. Даннінг та С. Лундан основними детермінантами збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в країну є: джерела сировинних ресурсів, ринки збуту, ефективність та наявність стратегічних активів [50]. В основі даного дослідження авторами використовується парадигму OLI (ownership, localization, internalization), яка описує принципи використання стейкхолдерами наявних у них ресурсів:

- переваги, що надає участь у капіталі (ownership);
- переваги географічного розташування (location);
- застосування економічної стратегії, спрямованої на скорочення або усунення негативних зовнішніх ефектів шляхом перетворення їх у внутрішні (internalization).

На відміну від [50], Д. Метьюз пропонує використовувати трьох факторну модель LLL (linkage, leverage, learning), для пошуку детермінант збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в країну [104].

Г. Джі та Д. Дінь використовуючи модель LLL на прикладі країн Південно–Східної Азії, емпірично підтверджують що основним мотивом іноземних інвесторів є пошук нових ринків збуту [62]. Подібної думки дотримуються також автори робіт [77].

Емпіричне дослідження взаємовпливу між макроекономічними показниками національної економіки та обсягами залучених іноземних інвестицій здійснено в працях [74, 151, 118, 78]. Так, на прикладі статистичних даних Китаю авторами роботи [5] за допомогою моделі авторегресії (ARDL) була проведена оцінка взаємозалежності динаміки росту внутрішнього валового продукту та прямих іноземних інвестицій.

Б. Хобдарі, П. Гаммелтофт та Дж. Лі. [74] описують основні переваги залучення прямих іноземних інвестицій як для країни, що розвиваються так і для розвинутих країн. Автори приходять до висновку, що залучення інвестицій в національну економіку розвинутих країн дозволяють створювати високомаржинальні виробництва.

Т. Хоші та К. Кійота зазначають, що оцінювання інвестиційного потенціалу повинно базуватися на визначенні основних детермінант флуктуації обсягів прямих іноземних інвестицій. Так, автори дійшли висновку, що ефективне державне урядування Японії дозволила створити механізми мінімізації флуктуацій обсягів прямих іноземних інвестицій [77].

Процес залучення прямих іноземних інвестицій передбачає не тільки транскордонне переміщення ресурсів, але міжкультурні комунікації. Так, з метою врахування «культурної дистанції» П. Гемават [63] пропонує модель CAGE (Cultural, Administrative, Geographic, Economic) оцінювання інвестиційного потенціалу, що використовує поряд з макроекономічними показниками, фактор відмінності країн у культурному, адміністративному та соціально–економічному аспектах.

Аналіз наукових публікацій з питань оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки дозволив їх систематизувати залежно від ключових (системоутворюючих) детермінантів (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Систематизація підходів до оцінювання інвестиційного потенціалу залежно від груп використаних детермінантів

Ключові детермінанти	Автори	Характеристика
Зовнішні (відкритість економіки), соціально-економічні	Х.Віллаверде, А. Маза	Оцінювання потенціалу залучення інвестицій економіки Іспанії та її регіонів
Соціально-економічні, енергоресурсні, інфраструктурні	Ю.Кіношита, Н.Кампос	Модель оцінювання інвестиційного потенціалу для країн з перехідною економікою
Зовнішні (відкритість економіки), соціально-економічні, інфраструктурні	Б. Блоніген, Дж. Пігер	Оцінювання потенціалу залучення інвестицій в економіку з використанням Баєсової статистики
Соціально-економічні	Х. Галан, Х. Гонсалес-Бніто	Аналіз детермінантів іспанських прямих іноземних інвестицій в Латинській Америці за допомогою OLI-парадигми
Зовнішні (відкритість економіки), енергоресурсні	П. Баклі, Л. Клег, А. Кросс, Ч. Лю	Аналіз детермінантів китайських прямих іноземних інвестицій
Енергоресурсні, соціально-економічні	Ю.Ша, С.Ма, Дж.Лю, Д. Йіу	Дослідження вихідних прямих іноземних інвестицій з Китаю у рамках теорії взаємозалежності стейкхолдерів
Соціально-економічні, інституційні	К. Чунг, С.Сяо, Дж. Лі, Дж. Канг	Оцінювання впливу державної політики сприяння на залучення інвестиційних ресурсів з Китаю
Інноваційно-дослідницькі	Х.Гуїмон	Аналіз важелів державної політики до залучення наукоємних інвестицій
Інноваційно-дослідницькі	С. Аморосо, Б. Мюллер	Дослідження довгострокового ефекту залучення «зелених» інвестицій
Зовнішні (прямі іноземні інвестиції), інноваційно-дослідницькі	Х. Даміджан, М.Кнел, Б.Майцен, М.Роєць	Аналіз впливу інвестицій в науково-дослідницькі проекти на внутрішньогалузеві взаємозв'язки
Зовнішні (прямі іноземні інвестиції), сільськогосподарські	С. Чаудгурі, Ш. Ябуукі	Аналіз впливу лібералізації державної політики залучення прямих іноземних інвестицій на аграрний сектор національної економіки
Зовнішні (прямі іноземні інвестиції), сільськогосподарські	Г. Сантаджело	Дослідження впливу притоку прямих іноземних інвестицій на продовольчу безпеку країни

Джерело: сформовано автором на основі [21, 25, 8, 40, 31, 58, 89, 28, 143, 129]

Відповідно до таблиця 2.1 найбільш поширеними методами оцінювання інвестиційного потенціалу є:

- економіко–статистичні методи (лінійні регресії, методи коінтеграції, аналізу причинно–наслідкових зв’язків за Грейнджером, векторної авторегресії тощо);
- методи експертних опитувань;
- комбіновані методи на основі використання переваг точності статистичних методів та урахування індивідуальних особливостей за допомогою експертних методів.

Систематизація наукового доробку з питань оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки засвідчує відсутність уніфікованого та загальноприйнятого науковою спільнотою підходу до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки. Це обумовлено різноплановістю моделей, груп підходів, наукових шкіл тощо в цій сфері. Типологізація підходів до оцінювання рівня інвестиційного потенціалу залежно від об’єкта оцінювання, характеру показників і джерел їх формування представлена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Типологізація підходів до оцінювання рівня інвестиційного потенціал

Підхід	Характеристика
компаративно–індикативний	базується на теорії конкурентних переваг, відповідно до якої інвестиційний потенціал національної економіки розглядається як відносна категорія. Здійснюється оцінювання відхилень абсолютних (натуральні або вартісні) фактичних від еталонних (країн–лідерів у групі порівняння) значень окремих показників розвитку національної економіки
суб’єктивно–стохастичний	передбачає використання якісних показників розвитку національної економіки, визначених експертним методом (еталонних бальних оцінок, надання переваг, узгодження ранжувань, багатовимірного ранжування об’єктів, аналізу ієрархій тощо) для побудови моделі оцінювання інвестиційного потенціалу. Цей метод використовується за умови обмеженості та відсутності ретроспективної інформації щодо розвитку національної економіки

Продовження табл 2.2

системно–структурний	оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки передбачає комплексне врахування рівнів здатності країни залучати нові (зовнішні фактори) та ефективно використовувати наявні ресурси (внутрішні фактори). Кожний індикатор включається у інтегральну модель із відповідним ваговим коефіцієнтом, значення якого визначається з використанням математичного інструментарію (методи часткових коефіцієнтів кореляції, регресивних залежностей, граничних та номінальних значень, еквівалентних співвідношень, ентропійний метод тощо), а не експертним методом

Джерело: побудовано автором

Так, у рамках компаративно–індикативний підходу С. Бушуча та С. Бенамму пропонують уніфікований підхід до оцінки динаміки прямих іноземних інвестицій національну економіку [24]:

$$FDI_{it} = \alpha FDI_{i,t-1} + \beta_1 X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2.1)$$

де FDI_{it} – потенційний приріст прямих іноземних інвестицій виражений як % від внутрішнього валового продукту для країни i у період часу t ;

α – індивідуальний специфічний ефект;

X_{it} – набір контрольних змінних.

Детермінантами притоку прямих іноземних інвестицій, позначених у формулі 2.1 як набір контрольних змінних, автори обрали наступні:

- показники якості державного врядування;
- внутрішні інвестиції, що були спрямовані на формуванням основного капіталу (% до внутрішнього валового продукту);
- рівень відкритості економіки: відношення суми експорту та імпорту до внутрішнього валового продукту;
- інфляція споживчих цін (річний, %);
- людський капітал, виміряний як відсоток випускників шкіл, які вступили у вищі навчальні заклади;

- рівень забезпеченості стільниковим телефонним зв'язком (%);
- рівень споживчого кредитування (% до внутрішнього валового продукту);
- розмір ринку (внутрішній валовий продукт на душу населення);
- державні витрати (% до внутрішнього валового продукту);
- індекс свободи (політичних і громадянських прав) [24].

На прикладі африканських країн автори зробили висновок, що потенціал до залучення прямих іноземних інвестицій позитивно корелює лише з деякими показниками якості державного урядування: свобода та кваліфікація державних органів влади, контроль корупції, ефективністю урядів, здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи, політична та громадянська свободи. При цьому політична стабільність та довіра суспільства до дій уряду не мають суттєвого впливу на динаміку залучення прямих іноземних інвестицій.

Науковці Х.Сінг та К. Джун зазначають, що збільшення обсягів інвестиційних ресурсів в економіку стримують обмеження, з якими стикаються інвестори [132]. З урахуванням цього, авторами запропонована модель оцінювання нарощення обсягів вхідних інвестиційних ресурсів:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 PI_t + \beta_2 CV_t + \varepsilon_t \quad (2.2)$$

де Y – бажаний рівень прямих іноземних інвестицій у період t ;

PI_t – вектор впливу політичного фактору;

CV_t – вектор впливу макроекономічних детермінантів;

$\beta_0, \beta_1, \beta_2$ – константи;

ε_t – межа похибки за умов певної країни у період t .

Використовуюючи данні країн, що розвиваються, автори емпірично доводять, що індекс політичного ризику є статистично значимою детермінантою динаміки змін прямих іноземних інвестицій. При цьому основним фактором

залучення прямих іноземних інвестицій є експортна орієнтація галузей, куди вони спрямовуються.

Б. Блонігер та Дж.Пігер оцінювання інвестиційного потенціалу здійснюють на основі моделі (формула 2.3), що дозволяє уникнути негативного впливу невизначеності (усереднення за байєсівською моделлю) [21]:

$$Y = \frac{\varphi(Y|M_j) \times \Pr(M_j)}{\sum_{i=1}^R \varphi(Y|M_i) \times \Pr(M_i)}, j = 1, \dots, R, \quad (2.3)$$

де Y – вектор двостороннього руху прямих іноземних інвестицій;

M_j – статистична ймовірність того, що базова гіпотеза прогнозу притоку інвестицій відповідає дійсності, обчислюється з огляду на відповідні спостереження;

$\varphi(Y|M_j)$ – середнє значення функції вірогідності, або середня відповідність моделі за різними значеннями параметрів, де є усереднення з урахуванням попередньої щільності параметрів моделі M_j ;

R – кількість детермінант у моделі.

У результаті проведеного дослідження на основі статистичних даних країни Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), автори зробили висновок, що часто вживані детермінанти потенціалу залучення інвестицій, такі як розмір та ступінь відкритості економіки, рівень розвитку інфраструктури та якість державного урядування не є суттєвими під час вибору країни для інвестування стейкхолдерами.

У рамках суб'єктивно–стохастичного підходу вагоме місце займають методи оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки, що ґрунтуються на даних спеціальних звітів та тематичних досліджень міжнародних організацій, зокрема: A.T. Kearney [87], Global Foreign Direct Investment Country Attractiveness (GFICA) [136], World Bank Group [147] тощо.

В основі оцінювання Foreign Direct Investment Confidence Index компанії Kearney покладене опитування потенційних інвесторів щодо інвестиційної привабливості країн. Основним обмеженням даного рейтингу є дослідження лише 25 провідних країн світу [87].

Рейтинг країн залежно від інвестиційної довіри до них наведено на рисунку 2.1.

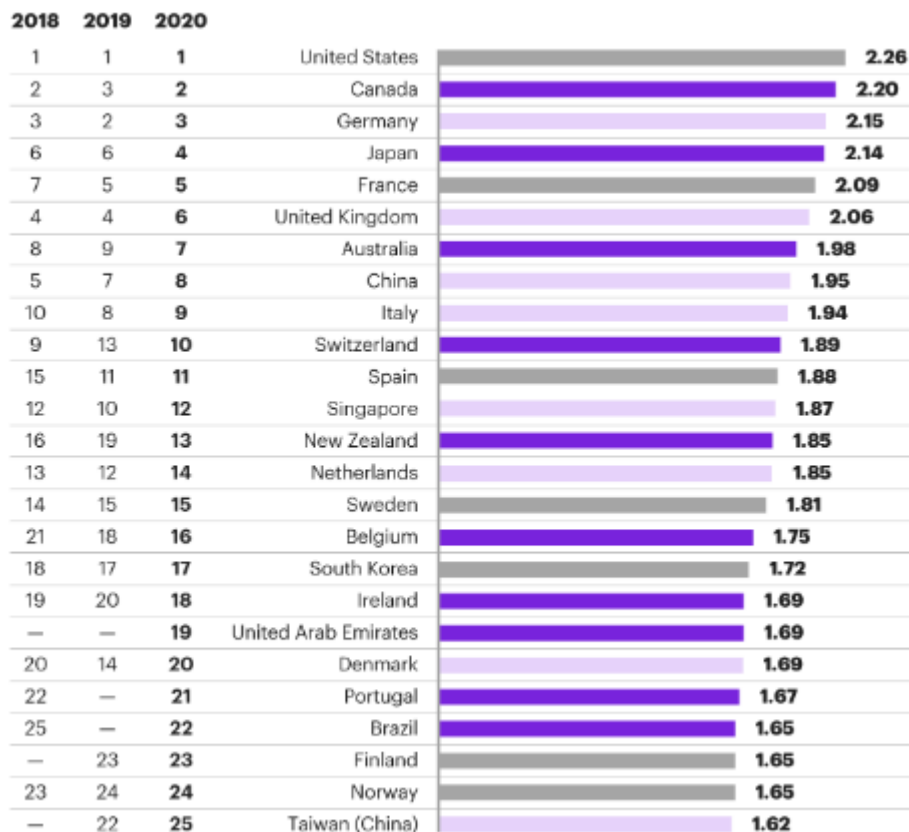

Рисунок 2.1 – Результати рейтингу країн за рівнем інвестиційного потенціалу згідно аналітичного звіту А.Т. Kearney

Джерело: аналітичний звіт 2020 Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index [87]

Методика, розроблена GFICA, оцінює інвестиційну привабливість національної економіки на основі аналізу 60 показників які відображають рівень

макроекономічної стабільності, розвитку фінансової інфраструктури, якості державного урядування та ділового середовища [1].

Згідно методики GFICA після формування часових рядів цих показників для кожної країни відбувається їх нормалізація. Це робиться з метою приведення їх до порівнюваного вигляду. Для нормалізації індексів використовується метод повторного масштабування, при чому окремо агрегуються показники, що позитивно та негативно впливають на інтегральний індекс інвестиційного потенціалу (формули 2.4–2.6).

Розрахунки субіндексів стимулювання інвестиційного потенціалу національної економіки проводяться за допомогою лінійного перетворення:

$$\gamma_{c,i} = 99 \times \left[\frac{x_{c,i} - \min(x_c)}{\max(x_c) - \min(x_c)} \right] + 1, \quad (2.4)$$

де $\gamma_{c,i}$ – нормалізоване значення для категорії c та країни i ;

$x_{c,i}$ – вихідні дані значення показника c та країни i ;

$\min(x_c)$ – мінімальне значення показника c визначеного набору даних;

$\max(x_c)$ – максимальне значення показника c визначеного набору даних;

Формула для розрахунку субіндексів дестимулювання інвестиційного потенціалу:

$$\gamma_{c,i} = 99 \times \left[\frac{\max(x_c) - x_{c,i}}{\max(x_c) - \min(x_c)} \right] + 1, \quad (2.5)$$

Далі відбувається аналіз внутрішньої узгодженості отриманих субіндексів, використовуючи статистику Альфа Кронбаха. Високий альфа-коефіцієнт Кронбаха ($\geq 0,7$) означає, що проаналізований перелік субіндексів добре відображає інтегральний коефіцієнт оцінки потенціалу.

Інші два показники, які прийнято використовувати для визначення внутрішньої узгодженості, пов'язані з факторним аналізом:

- показник адекватності вибірки Хайзера–Мейєра–Олкіна, що базується на часткових кореляціях між початковими змінними. Необхідне значення даного показника для подальшого продовження аналізу має бути більше або рівним 0,5;

- тест сферичності Бартлетта, що розроблений для підтвердження гіпотези про те, що матриця кореляції є матрицею ідентичності (індекси корелюють у сукупності). Для підтвердження гіпотези цей показник не повинен перевищувати рівня значущості 0,05.

Наступним кроком оцінювання, враховуючи отримані показники узгодженості для кожного субіндексу, є присвоєння вагових коефіцієнтів. За допомогою лінійного агрегування було присвоєно базові показники пропорційно ваговим коефіцієнтам. Інтегральний індекс інвестиційної привабливості розраховується наступним чином:

$$Index Value_i = \sum_{q=1}^Q \omega_q \gamma_{q,i}, \quad (2.6)$$

де $Index Value_i$ – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу для країни i ;

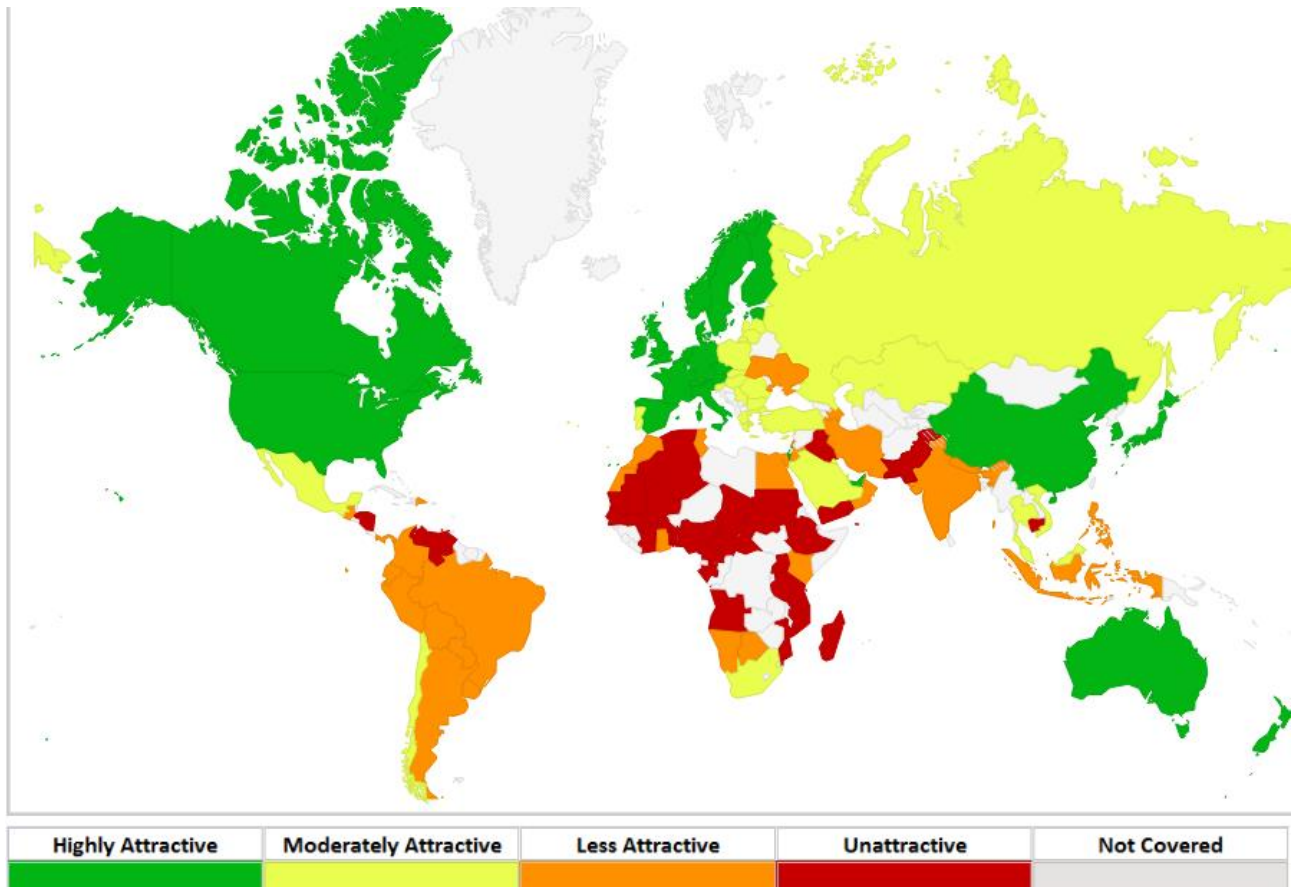
$\gamma_{q,i}$ – нормалізоване значення для категорії q та країни i ;

ω_q – ваговий коефіцієнт для категорії q та країни i ;

$0 \leq \omega_q \leq 1$ – вагові показники варіюються від 0 до 1, при цьому у сумі для категорії q дорівнюють 1.

За підсумками 2020 року перша трійка країн з найбільшим інтегральним індексом інвестиційного потенціалу є: Сполучені Штати Америки (індекс потенціалу 75,6), Швейцарія (72,7), Швеція (70,4).

Візуалізації країн світу, потенціал яких було оцінено організацією GFICA, наведено на рисунку 2.2

Примітка: Highly Attractive – країни з високим інвестиційним потенціалом; Moderately attractive – країни з помірним інвестиційним потенціалом; Less Attractive – країни, що мають низький потенціал; Not Covered – інвестиційний потенціал не було оцінено

Рисунок 2.2 – Просторовий розподіл країн світу за рівнем інвестиційного потенціалу для залучення прямих іноземних інвестицій

Джерело: аналітичний звіт Global Foreign Direct Investment Country Attractiveness Index 2020 [1]

Економіка України, згідно даної методології (рисунок 2.2) знаходиться на 58-ому місці із показником 44,8. Інші представники регіону Східної та Центральної Європи були проранжовані наступним чином: 31 місце Литва (54,6);

32 місце Польща (54,5); 38 місце Латвія (51,1); 39 місце Болгарія (50,7); 45–та Румунія (48,7).

Група системно–структурних підходів до оцінювання інвестиційного потенціалу передбачають комплексне врахування рівнів здатності країни залучати необхідні інвестиційні ресурси. Такі методи об'єднують переваги використання математичко–статистичних методів, при цьому, на відміну від суб'єктивно–стохастичних, не допускають суб'єктивної складової при оцінюванні вагових коефіцієнтів.

Під час аналізу динаміки часових рядів виникає необхідність виокремлення впливу циклічності економічних процесів. Так, ріст чи падіння певного макроекономічного показника може бути пов'язаний не тільки з факторами середовища, а й залежати від поточної фази економічного циклу. З метою урахування цього аспекту використовуються методи виокремлення трендової складової однієї змінної за допомогою аналізу динаміки іншої. Найбільш поширеними методами детрендування є фільтри Годріка–Прескотта [75] та Бакстера–Кінга [16].

Під час оцінювання трендової складової динаміки числового ряду з використанням фільтру Бакстера–Кінга, відбувається виокремлення довготривалих коливань (низькочастотні) від короткотермінових (високочастотних).

Фільтр Годріка–Прескотта являє собою процедуру згладжування, яка виділяє нелінійну складову тренду із спостережуваного результату шляхом мінімізації ковзної середньої та її відхилень від фактичних даних часових рядів.

Багатофакторні підходи виділяють тенденцію вихідного числового ряду даних, використовуючи інформацію з інших серій, таких як валовий внутрішній продукт, інфляція, обмінний курс тощо.

Використання методу застосування функції Кобба–Дугласа допомагає пояснити ключові економічні сили, що впливають на обсяги виробництва та зростання в середньостроковій перспективі [37].

Науковці О. Чагні та Дж. Дьопке відмічають, що дані будь якого часового ряду складаються із потенційної (трендової) та циклічної складової [27]. Виходячи з цього, потенційний обсяг залучення прямих іноземних інвестицій необхідно описувати за допомогою рівняння:

$$y_t = \tau_t + c_t, \quad (2.7)$$

де y_t – обсяг прямих іноземних інвестицій за рік t ;

τ_t – трендова складова;

c_t – циклічна складова.

Спираючись на набір даних по 24 країнам–членам Організації економічного співробітництва та розвитку стосовно двосторонньої динаміки прямих іноземних інвестицій за період 1985–2007 рр., автори виділили трендову складову за допомогою наступної формули:

$$\min_{\tau_t} \sum_{t=1}^T \left((y_t - \tau_t)^2 + \lambda ((\tau_{t+1} - \tau_t) - (\tau_t - \tau_{t-1}))^2 \right), \quad (2.8)$$

де y_t – фактичні дані надходження прямих іноземних інвестицій за рік t ;

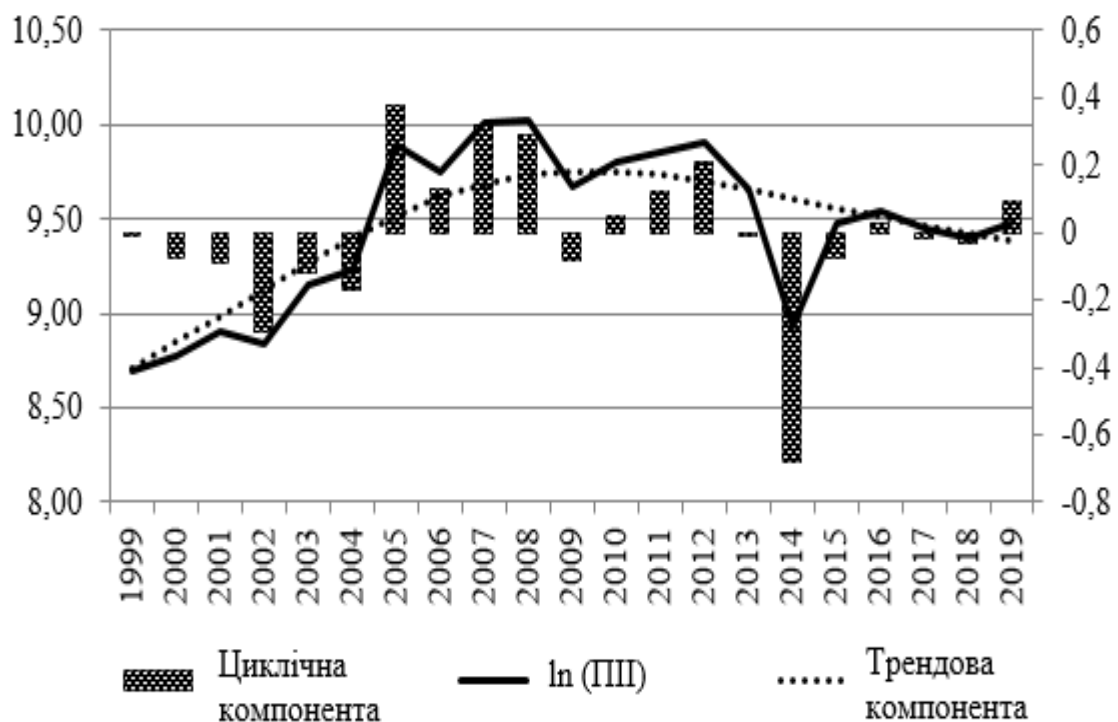
λ – параметр згладжування;

T – кількість спостережень.

Таким чином, оцінювання інвестиційного потенціалу з використанням фільтру Годріка–Прескотта (формули 2.6–2.8), дозволило авторам прийти до висновку, що номінальна та реальна волатильність мають стримуючий ефект на залучення прямих іноземних інвестицій. Нестабільність макроекономічних детермінантів, таких як обмінний курс національної валюти та динаміка

внутрішнього валового продукту) мають значення для стейкхолдерів при прийнятті рішення стосовно інвестування.

Результати використання моделі детрендування, з використанням фільтру Годріка–Прескотта, динаміки чистого притоку прямих іноземних інвестицій в Україну протягом періоду 1999–2019 рр. представлено на рисунку 2.3.

Примітка: ln (PII) – натуральний логарифм чистого притоку прямих іноземних інвестицій

Рисунок 2.3 – Флуктуації циклічних та тенденційних складових надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України

Джерело: побудовано автором на основі [148]

Результати оцінки потенційної складової часових рядів надходження прямих іноземних інвестицій за допомогою фільтру Годріка–Прескотта дозволяють зробити висновок, що тренд динаміки залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України зменшується з 2009 року, незважаючи на всі зусилля, докладені різними правлячими урядами за цей період (рисунок 2.3).

При цьому динаміка прямих іноземних інвестицій протягом останніх 6 періодів свідчить про зміну циклічної складової з негативного на позитивне значення, що дозволяє говорити про зміну тренду перед початком нового циклу зростання.

Групою китайський науковців Г. Вей, П. Сун, Ж. Жанг та С. Оуянг було запропоновано підхід до оцінки інвестиційного потенціалу з використанням ентропійного методу визначення вагових компонентів [145]. Метод ентропії полягає у підході до вивчення динаміки як певної системи, що характеризується визначеною кількістю можливих станів і відповідними для них ймовірностями. Кількісною оцінкою інформації є ентропія, тобто ступінь невизначеності певної характеристики системи.

На першому етапі автори розробили систему детермінантів, що охоплює макроекономічні та соціально–політичні складові інвестиційного потенціалу.

Наступним етапом оцінювання була нормалізація даних та обчислення стимуляторів та дестимуляторів інвестиційного потенціалу (формули 2.9 – 2.10):

$$\text{Стимулятори: } u_{ij} = \frac{x_i - x_{min}}{x_{max} - x_{min}}, \quad (2.9)$$

$$\text{Дестимулятори: } u_{ij} = \frac{x_{max} - x_{ij}}{x_{max} - x_{min}}, \quad (2.10)$$

де u_{ij} – нормалізоване значення для індикатора i підгрупи детермінантів інвестиційного потенціалу j ;

x_{ij} – фактичне значення i -того індикатора ($i=1, \dots, m$) j -тої підгрупи ($j=1, \dots, m$) інвестиційного потенціалу;

x_{min} – мінімальне фактичне значення i -того індикатора j -тої підгрупи;

x_{max} – максимальне фактичне значення i -того індикатора j -тої підгрупи.

На третьому етапі оцінювання проведено розрахунок вагових коефіцієнтів для індикаторів за допомогою ентропійного підходу (формула 2.11).

$$H_x = - \sum_{i=1}^n P_i(x_i) \ln P_i(x_i), \quad (2.11)$$

де H_x – оцінка ентропії генеральної сукупності x ;

$P_i(x_i)$ – ймовірність отримання кожного з n можливих значень детермінанта x ;

x_i – детермінант i -тої складової інвестиційного потенціалу.

Використовуючи формулу 2.11 було отримано показники ентропії детермінантів, на основі яких автори розраховали інтегральний індекс інвестиційного потенціалу за формулою 2.12:

$$M_i = \sum_{i=1}^n H_i \times u_{ij}, \quad (2.12)$$

де M_i – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу країни i ;

H_i – значення ентропії i -того індикатора інвестиційного потенціалу.

За результатами цього дослідження автори розраховали інтегральні індекси інвестиційних потенціалів для 51 країни Африки за період 2008–2016 рр. це дозволило їм зробити висновок, що не зважаючи на те, що загальний рівень економічного розвитку на африканському континенті постійно зростає, інтегральні індекси інвестиційного потенціалу відставали у темпах зростання. Це свідчить про необхідність удосконалення державної політики управління інвестиційним потенціалом.

2.2. Розвиток науково–методичного інструментарію оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки

Порівняльний аналіз теоретичного підґрунтя оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки засвідчив, що в найбільшій мірі вимога щодо забезпечення достовірності порівняння різних країн та досягнення основних цілей реалізації державної політики щодо підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки виконується при використанні системно–структурного підходу до оцінювання інвестиційного потенціалу.

Автором розроблено послідовна модель оцінювання інтегрального коефіцієнту інвестиційного потенціалу національної економіки (рисунок 2.4).

Рисунок 2.4 – Основні етапи оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки

Джерело: побудовано автором

На першому етапі для формування інформаційної бази дослідження було сформовано набір системо–утворюючих детермінантів інвестиційного

потенціалу національної економіки, яка включає зовнішню (здатність залучати нові інвестиційні ресурси із закордону) та внутрішню (здатність економіки ефективно використовувати уже наявні там ресурси).

Структура детермінантів оцінювання інвестиційного потенціалу наведена на рисунку 2.5.

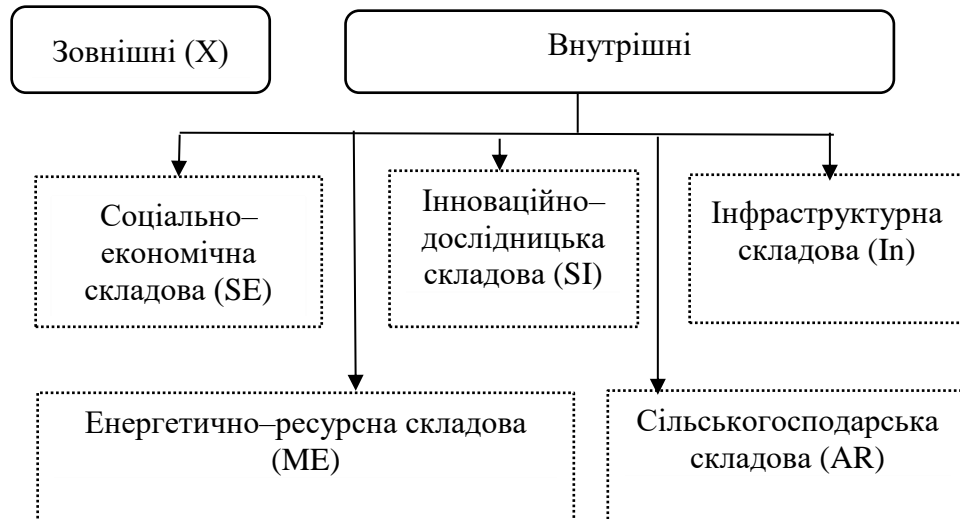

Рисунок 2.5 – Системо–утворюючі детермінанти інформаційної бази для оцінювання рівня інвестиційного потенціалу національної економіки
Джерело: побудовано автором

Інформаційна база дослідження згідно структури детермінантів, наведених на рисунку 2.5, для національної економіки України та шести країн–членів Європейського Союзу (Болгарія, Хорватія, Литва, Латвія, Польща та Румунія) за період 2000–2019 рр. представлено в додатку Б. Джерелом даних є статистичні данні Світового Банку.

На другому етапі з метою невілюювання розмірності та різновекторності обраних показників необхідною є здійснення процедури їх нормалізації. До показників дестимуляторів віднесено: індикатор рівня безробіття (S_4) та втрати під час передачі та розподілу електроенергії (% від загального обсягу) – In_1 .

Решта індикаторів є стимуляторами, тобто їх зростання призводить до покращання інтегрального індексу інвестиційного потенціалу.

Відповідно нормалізація детермінантів – стимуляторів запроновано здійснювати за формулою 2.13, для дестимуляторів – 2.14.

$$A_{i,j} = \frac{Y_{i,j} - Y_{min}}{Y_{max} - Y_{min}}, \quad (2.13)$$

$$A_{i,j} = \frac{Y_{max} - Y_{i,j}}{Y_{max} - Y_{min}}, \quad (2.14)$$

де $A_{i,j}$ – нормалізоване значення для індикатора i підгрупи детермінантів інвестиційного потенціалу j ;

$Y_{i,j}$ – фактичне значення i -того індикатора ($i=1, \dots, m$) j -тої підгрупи ($j=1, \dots, m$) інвестиційного потенціалу;

Y_{min} – мінімальне фактичне значення i -того індикатора j -тої підгрупи;

Y_{max} – максимальне фактичне значення i -того індикатора j -тої підгрупи.

На третьому етапі оцінювання інвестиційного потенціалу визначаються вагові коефіцієнти нормалізованих показників, за допомогою ентропійного підходу (формули 2.15–2.17).

$$I_{i,j} = (1 + A_{i,j}) + \sum_{i=1}^m (1 + A_{i,j}), \quad (2.15)$$

де $I_{i,j}$ – питома вага i -того індикатора інвестиційного потенціалу j -тої підгрупи;

$A_{i,j}$ – нормалізоване значення i -того індикатора ($i=1, \dots, m$) j -тої підгрупи ($j=1, \dots, n$) інвестиційного потенціалу.

$$e_i = -\frac{1}{\ln(n)} \times \sum_{i=1}^m I_{i,j} \times \ln(I_{i,j}), \quad (2.16)$$

де e_i – значення ентропії i -того індикатора інвестиційного потенціалу.

$$\omega_i = (1 - e_i) + \sum_{i=1}^n (1 - e_i), \quad (2.17)$$

де ω_i – значення вагового коефіцієнту i -того індикатора інвестиційного потенціалу.

Вагові коефіцієнти дозволяють врахувати ступінь розкиду значень кожного індикатора та нівелювати суб'єктивний характер їх оцінювання.

Результати розрахунку вагових коефіцієнтів за допомогою ентропійного методу представлені наступним чином:

1. Зовнішня складова (17,5%):
  - Кількість іноземних туристів – 8,4%;
  - Сума експорту та імпорту – 4%;
  - Чистий приріст прямих іноземних інвестицій – 5,1%;
2. Соціально–економічна складова (15,5%):
  - Внутрішній валовий продукт на душу населення – 3,3%;
  - Питома вага працездатного населення у структурі його загальної чисельності – 4,7%;
  - Інвестиції в основний капітал – 3%;
  - Рівень безробіття – 4,5%;
3. Інфраструктурна складова (12,5%):
  - Втрати електроенергії при транспортуванні – 3,4%;
  - Кількість пасажирів на авіаційному транспорті – 4,2%;
  - Питома вага користувачів стільникової мережі – 4,9%;
4. Інноваційно–дослідницька складова (19,7%):
  - Кількість зареєстрованих патентів – 4,9%;
  - Витрати на наукові дослідження і розробки – 5,5%;
  - Експорт високотехнологічних товарів – 4,1%;

- Кількість науковців у галузі дослідження та розробки – 5,2%;
- 5. Сільськогосподарська складова (19,0%):
  - Питома вага ріллі у зальній площі країни – 6,8%;
  - Додана вартість сільського, лісового та рибного господарств – 6,2%;
  - Площа лісів у загальній площі країни – 6,0%;
- 6. Енергетично–ресурсна складова (15,8%):
  - Обсяги споживання енергії з викопного палива – 4,5%;
  - Орендна плата за використання природних ресурсів – 4,4%;
  - Обсяги споживання енергії із відновлювальних джерел у кінцевому енергоспоживанні – 6,9%.

Сума всіх вагових коефіцієнтів інтегрального індексу інвестиційного потенціалу дорівнює 1. За результатами розрахунків, наведених у таблиці 2.3, найбільш вагомим індикатором є чистий приріст іноземних інвестицій ($X_1=0,084$), при цьому найменш вагомий – внутрішній валовий продукт на душу населення (з показником 0,033).

Група зовнішніх складових інвестиційного потенціалу загалом має ваговий коефіцієнт 0,17,5%, соціально–економічна складова – 15,5%; інфраструктурна складова – 12,5%; інноваційно–дослідницька – 19,7%; сільськогосподарська – 19,0%; енергетично–ресурсна – 15,8%.

На четвертому етапі проведено інтегральне оцінювання коефіцієнтів інвестиційного потенціалу аналізованих країн з використанням таксонометричного методу, що базується на розрахунках евклідових відстаней фактичних значень індикаторів інвестиційного потенціалу від їхніх еталонних значень (формули 2.18–2.19).

$$IP_i = IP_{SE} + IP_X + IP_{In} + IP_{SI} + IP_{AR} + IP_{EM}, \quad (2.18)$$

Ураховуючи, що індекс відповідної складової інвестиційного потенціалу обчислюється як сума добутоків вагового коефіцієнта і значення відповідної

складової інвестиційного потенціалу, то формулу 2.18 було інтерпретовано наступним чином:

$$IP_i = \sum_{i=1}^n \omega_i \times SE_i + \sum_{i=1}^n \omega_i \times X_i + \sum_{i=1}^n \omega_i \times In_i + \sum_{i=1}^n \omega_i \times SI_i + \sum_{i=1}^n \omega_i \times AR_i + \sum_{i=1}^n \omega_i \times EM_i, \quad (2.19)$$

де IP_i – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу i -тої країни;

$IP_{SE}, IP_X, IP_{In}, IP_{SI}, IP_{AR}, IP_{EM}$ – відповідно соціально-економічна, зовнішня, інфраструктурна, інноваційно-дослідницька, сільськогосподарська та енергетично-ресурсна складові інвестиційного потенціалу;

SE, X, In, SI, AR та EM – нормалізовані показники відповідних складових інвестиційного потенціалу.

Використовуючи формула 2.19, було розраховано значення коефіцієнтів складових інтегрального індексу інвестиційного потенціалу $IP_{SE}, IP_X, IP_{In}, IP_{SI}, IP_{AR}, IP_{EM}$ для аналізованих країн у період з 2000 по 2019 рр. наведено у таблицях 2.3–2.8.

Таблиця 2.3

Результати розрахунку коефіцієнту складової зовнішнього впливу на інвестиційний потенціал (IP_X)

Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
1	2	3	4	5	6	7	8
2000	0,0164	0,0447	0,0164	0,0136	0,1040	0,0061	0,0376
2001	0,0167	0,0493	0,0204	0,0152	0,0733	0,0073	0,0324
2002	0,0159	0,0515	0,0231	0,0143	0,0608	0,0078	0,0318
2003	0,0204	0,0527	0,0211	0,0153	0,0679	0,0109	0,0381
2004	0,0282	0,0548	0,0237	0,0198	0,0952	0,0228	0,0443
2005	0,0330	0,0555	0,0294	0,0234	0,0917	0,0217	0,0524
2006	0,0451	0,0582	0,0338	0,0260	0,1161	0,0319	0,0470
2007	0,0620	0,0625	0,0323	0,0268	0,1254	0,0323	0,0604
2008	0,0560	0,0612	0,0351	0,0230	0,0982	0,0413	0,0662
2009	0,0306	0,0531	0,0230	0,0171	0,0892	0,0193	0,0470
2010	0,0310	0,0556	0,0351	0,0268	0,1049	0,0211	0,0535
2011	0,0370	0,0585	0,0439	0,0338	0,1092	0,0226	0,0584

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7	8
2012	0,0390	0,0563	0,0446	0,0352	0,0939	0,0244	0,0601
2013	0,0417	0,0582	0,0449	0,0343	0,0859	0,0264	0,0503
2014	0,0403	0,0625	0,0393	0,0349	0,1269	0,0277	0,0326
2015	0,0411	0,0691	0,0390	0,0343	0,1220	0,0295	0,0394
2016	0,0395	0,0713	0,0375	0,0323	0,1329	0,0347	0,0401
2017	0,0442	0,0748	0,0421	0,0364	0,1243	0,0355	0,0390
2018	0,0441	0,0740	0,0436	0,0347	0,1375	0,0393	0,0364
2019	0,0425	0,0774	0,0450	0,0349	0,1361	0,0394	0,0336

Джерело: розраховано і побудовано автором

Результати розрахунків зовнішньої складової інвестиційного потенціалу, наведені у таблиці 2.3, демонструють, що кращий потенціал даної складової протягом усього періоду аналізу був у Польщі. Так, у 2019 році цей коефіцієнт досяг значення 0,1369, при цьому середнє значення за весь період було понад 0,104. Найгірше значення даного коефіцієнта за результатами 2019 було в Україні – 0,0336, при середньому за період аналізу – 0,045.

Згідно Національної економічної стратегії України на період до 2030 року, було поставлено наступні цілі у рамках покращення зовнішньої складової інвестиційного потенціалу:

- збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій не менше ніж до 15 млрд. доларів США на рік починаючи з 2025 року;
- зростання обсягів експорту до 150 млрд. доларів США [205].

Таким чином, в Україні не було створено привабливе для іноземних інвестицій і туризму та конкурентоспроможне середовище. Крім того, порівняно з іншими аналізованими країнами, обсяги експортно–імпортних операцій є найнижчими у відносному вираженні. Так, у 2019 році іноземні інвестиції були втричі менші, ніж в сусідній Польщі та у п'ять разів нижчі за приватні грошові перекази в Україну [205].

Таблиця 2.4

Результати розрахунку коефіцієнту соціально–економічної складової
інвестиційного потенціалу (IP_{SE})

Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
2000	0,0140	0,0336	0,0455	0,0460	0,0322	0,0655	0,0466
2001	0,0139	0,0350	0,0418	0,0514	0,0243	0,0650	0,0447
2002	0,0167	0,0363	0,0520	0,0531	0,0150	0,0493	0,0471
2003	0,0258	0,0499	0,0604	0,0569	0,0148	0,0521	0,0523
2004	0,0353	0,0513	0,0596	0,0625	0,0148	0,0505	0,0560
2005	0,0448	0,0570	0,0643	0,0712	0,0208	0,0488	0,0590
2006	0,0571	0,0705	0,0713	0,0883	0,0307	0,0564	0,0631
2007	0,0690	0,0848	0,0799	0,0984	0,0443	0,0679	0,0675
2008	0,0828	0,0942	0,0739	0,0930	0,0537	0,0715	0,0657
2009	0,0709	0,0746	0,0455	0,0526	0,0512	0,0550	0,0492
2010	0,0523	0,0523	0,0353	0,0418	0,0483	0,0602	0,0509
2011	0,0459	0,0412	0,0473	0,0540	0,0499	0,0588	0,0533
2012	0,0465	0,0349	0,0527	0,0656	0,0497	0,0625	0,0549
2013	0,0485	0,0274	0,0600	0,0702	0,0492	0,0586	0,0555
2014	0,0543	0,0477	0,0669	0,0732	0,0565	0,0610	0,0423
2015	0,0613	0,0336	0,0731	0,0785	0,0618	0,0625	0,0431
2016	0,0607	0,0412	0,0809	0,0782	0,0649	0,0617	0,0450
2017	0,0721	0,0493	0,0848	0,0846	0,0699	0,0689	0,0456
2018	0,0758	0,0622	0,0921	0,0928	0,0752	0,0707	0,0501
2019	0,0832	0,0688	0,0942	0,0945	0,0779	0,0770	0,0505

Джерело: розраховано і побудовано автором

Найвищий коефіцієнт соціально–економічної складової за результатами 2019 року серед аналізованих країн мають Латвія та Литва – 0,095 та 0,094 відповідно, при цьому найменший за цей період – в Україні (0,051) (таблиця 2.4). Також в Україні найгіршою є динаміка даного коефіцієнту – починаючи з 2000 року він тільки зріс на 0,006 пункту, що говорить про низькі, порівняно з країнами–сусідами, темпи соціально–економічного розвитку.

Варто зазначити, що середній темп приросту внутрішнього валового продукту у період з 1996 до 2019 року становив лише 3,6 відсотка, тоді як в країнах Центральної Європи — 6,4 відсотка.

Таблиця 2.5

Результати розрахунку коефіцієнту інфраструктурної складової (IP_{In})

Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
2000	0,0178	0,0201	0,0240	0,0069	0,0354	0,0250	0,0135
2001	0,0216	0,0244	0,0307	0,0113	0,0394	0,0267	0,0122
2002	0,0241	0,0328	0,0385	0,0121	0,0428	0,0283	0,0143
2003	0,0292	0,0311	0,0437	0,0197	0,0478	0,0372	0,0204
2004	0,0374	0,0384	0,0537	0,0305	0,0535	0,0390	0,0311
2005	0,0458	0,0450	0,0634	0,0395	0,0585	0,0457	0,0451
2006	0,0549	0,0524	0,0661	0,0460	0,0656	0,0506	0,0599
2007	0,0615	0,0524	0,0695	0,0465	0,0713	0,0603	0,0606
2008	0,0654	0,0541	0,0728	0,0503	0,0761	0,0672	0,0682
2009	0,0644	0,0522	0,0744	0,0531	0,0751	0,0669	0,0673
2010	0,0650	0,0556	0,0535	0,0645	0,0772	0,0688	0,0696
2011	0,0682	0,0543	0,0535	0,0666	0,0826	0,0676	0,0779
2012	0,0695	0,0515	0,0583	0,0714	0,0872	0,0659	0,0821
2013	0,0688	0,0548	0,0546	0,0700	0,0906	0,0641	0,0820
2014	0,0658	0,0544	0,0515	0,0677	0,0905	0,0658	0,0807
2015	0,0665	0,0537	0,0537	0,0750	0,0869	0,0680	0,0840
2016	0,0667	0,0547	0,0518	0,0794	0,0905	0,0681	0,0870
2017	0,0659	0,0554	0,0528	0,0812	0,0967	0,0706	0,0916
2018	0,0658	0,0567	0,0503	0,0799	0,1032	0,0731	0,0959
2019	0,0649	0,0575	0,0504	0,0858	0,1076	0,0764	0,0967

Джерело: розраховано і побудовано автором

Виходячи з результатів, наведених у таблиці 2.5, кращим показником оцінки інфраструктурної складової за результатами 2019 року володіє Польща – 0,108. При цьому найвище середнє значення даного показника протягом періоду 2000–2019 рр. також у Польщі – 0,0739. Це свідчить про ефективне використання нею вигідного географічного положення та достатньої уваги з боку держави у напрямку покращення компонентів інфраструктурної складової.

Так, протягом періоду 2008–2012 Польща як одна країн–господарок чемпіонату Європи по футболу здійснила суттєві інвестиції у покращання інфраструктурної складової. На відміну від України, Польща має не тільки більше власних внутрішніх ресурсів для перерозподілу в середині країни (державні витрати на інфраструктурні проєкти), але також є більш привабливою для

міжнародних донорів, оскільки є членом ЄС, має кращий стан захисту інтересів інвесторів, боротьби з корупцією тощо.

Варто зазначити, що значення даного показника для України становить 0,0967 у 2019 при середньому значенні за досліджуваний період 0,062. Крім того, за результатами 2000 року Україна мала один із найнижчих коефіцієнтів інфраструктурної складової, що свідчить про кращі темпи приросту даного показника серед проаналізованих країн. Серед цілей розвитку, згідно Національної економічної стратегії України на період до 2030 року є наступні:

- визначення на території України пілотних проектів розвитку перевезень за напрямком Шовкового шляху;
- проведення будівництва багаторівневих розв'язок між з/д та автодорогами;
- до 2030 року посилити міжнародну співпрацю з метою залучення притоку прямих іноземних інвестицій у розбудову інфраструктури та технологій виробництва екологічно чистої енергії;
- забезпечити створення інфраструктури та накопичення ресурсів, необхідних для виведення з експлуатації енергоблоків атомних електростанцій;
- оновлення мережевої інфраструктури, організацію безперебійної роботи електронних сервісів шляхом побудови власної автономної системи [205].

Таблиця 2.6

Результати розрахунку коефіцієнту інноваційно–дослідницької складової інвестиційного потенціалу (IP_{SI})

Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
1	2	3	4	5	6	7	8
2000	0,0248	0,0755	0,0641	0,0317	0,0482	0,0113	0,0951
2001	0,0216	0,0770	0,0717	0,0271	0,0461	0,0132	0,1100
2002	0,0230	0,0655	0,0606	0,0277	0,0430	0,0154	0,0699
2003	0,0246	0,0724	0,0630	0,0221	0,0426	0,0133	0,0775

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
2004	0,0253	0,0707	0,0739	0,0263	0,0456	0,0137	0,0924
2005	0,0243	0,0595	0,0760	0,0347	0,0446	0,0169	0,0853
2006	0,0251	0,0535	0,0817	0,0493	0,0432	0,0152	0,0796
2007	0,0266	0,0599	0,0863	0,0459	0,0466	0,0188	0,0727
2008	0,0304	0,0670	0,0870	0,0506	0,0534	0,0295	0,0674
2009	0,0393	0,0691	0,0879	0,0386	0,0643	0,0313	0,0636
2010	0,0405	0,0588	0,0882	0,0510	0,0737	0,0403	0,0625
2011	0,0401	0,0549	0,0937	0,0600	0,0772	0,0373	0,0554
2012	0,0436	0,0616	0,0923	0,0627	0,0943	0,0274	0,0594
2013	0,0496	0,0653	0,1005	0,0668	0,0974	0,0198	0,0607
2014	0,0606	0,0596	0,1105	0,0783	0,1074	0,0212	0,0497
2015	0,0772	0,0715	0,1092	0,0763	0,1207	0,0300	0,0483
2016	0,0722	0,0823	0,0996	0,0554	0,1185	0,0328	0,0370
2017	0,0694	0,0697	0,1055	0,0650	0,1356	0,0331	0,0318
2018	0,0767	0,0727	0,1100	0,0799	0,1502	0,0337	0,0299
2019	0,0775	0,0605	0,1149	0,0757	0,1162	0,0344	0,0291

Джерело: розраховано і побудовано автором

Протягом періоду 2000–2019 рр. стан науково–дослідницької складової України погіршився (таблиця 2.6). Так, якщо за результатами 2000 року Україна мала кращий серед аналізованих країн коефіцієнт – 0,095, то уже за результатами 2019 він становив 0,0291. У той же час такі країни як Литва і Польща покращили свої показники з 0,0641 і 0,0482 до 0,1149 та 0,116 відповідно.

Наука і технології є запорукою майбутньої конкурентоспроможності економіки, тому неналежна підтримка і фінансування даної сфери з боку держави призведе до зниження динаміки економічного росту.

Узагальнюючи результати розрахунку коефіцієнтів сільськогосподарської складової (таблиця 2.7), можна зробити висновок, що за підсумками 2019 року Латвія та Литва мали кращі показники – 0,1213 та 0,1003 відповідно. Крім того, Латвія продемонструвала кращу динаміку зростання даного індексу – на 0,0315 пункту, починаючи з 2000. Решта аналізованих країн, в тому числі Україна, за цей період втратили у оцінці коефіцієнту сільськогосподарської складової.

Таблиця 2.7

Результати розрахунку коефіцієнту сільськогосподарської складової
інвестиційного потенціалу (IP_{AR})

Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
2000	0,0921	0,0404	0,1092	0,0898	0,0803	0,0857	0,1132
2001	0,0909	0,0415	0,0680	0,0899	0,0430	0,0982	0,1130
2002	0,0871	0,0411	0,0685	0,0918	0,0389	0,0899	0,1068
2003	0,0844	0,0367	0,0639	0,0890	0,0373	0,0932	0,0962
2004	0,0818	0,0388	0,0665	0,0936	0,0410	0,0953	0,0966
2005	0,0748	0,0367	0,0779	0,0959	0,0379	0,0744	0,0886
2006	0,0690	0,0376	0,0759	0,0998	0,0375	0,0711	0,0810
2007	0,0618	0,0355	0,0736	0,1000	0,0380	0,0587	0,0763
2008	0,0689	0,0368	0,0745	0,0983	0,0364	0,0639	0,0784
2009	0,0622	0,0377	0,0783	0,1008	0,0364	0,0637	0,0804
2010	0,0624	0,0370	0,0852	0,1068	0,0347	0,0603	0,0821
2011	0,0671	0,0368	0,0914	0,1035	0,0367	0,0666	0,0863
2012	0,0675	0,0353	0,0977	0,1050	0,0354	0,0583	0,0847
2013	0,0708	0,0355	0,0975	0,1073	0,0360	0,0623	0,0905
2014	0,0717	0,0307	0,0999	0,1099	0,0353	0,0597	0,0979
2015	0,0701	0,0318	0,0942	0,1114	0,0329	0,0578	0,1080
2016	0,0704	0,0333	0,0926	0,1141	0,0336	0,0566	0,1065
2017	0,0709	0,0314	0,0944	0,1165	0,0356	0,0579	0,0990
2018	0,0679	0,0317	0,0925	0,1176	0,0332	0,0590	0,0994
2019	0,0682	0,0323	0,1003	0,1213	0,0314	0,0580	0,0941

Джерело: розраховано і побудовано автором

Важливою характеристикою сільськогосподарської складовою (так само як і всього агропромислового сектору національної еконмоіки) крім фізичних і абсолютних вимірім, також і якісні. Так, Україна має найбільші у Європі площі якісних ґрунтів для ведення сільського господарства, однак маржинальність вирощеної продукції відстає від розвинених країн: наприклад експорт сільськогосподарських товарів Нідерландів (площа усієї країни менша за площу Одеської та Вінницької областей) у понад 15 разів перевищує експорт України: 101 млрд євро проти близько 6 млрд. євро у 2020 році. При цьому один з найбільших імпортерів вітчизняної продукції є саме Нідерланди.

Таблиця 2.8

Результати розрахунку коефіцієнту енергетично–ресурсної складової
інвестиційного потенціалу (IP_{ME})

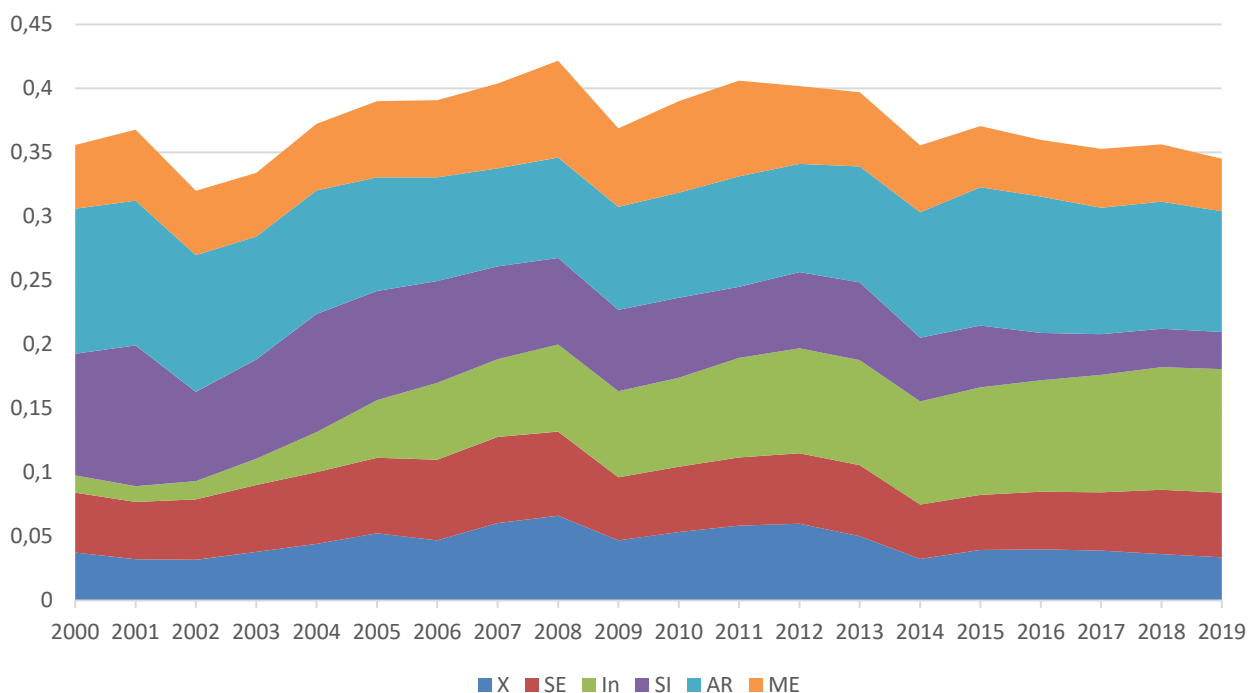
Роки	Болгарія	Хорватія	Литва	Латвія	Польща	Румунія	Україна
2000	0,0377	0,0750	0,0381	0,0828	0,0569	0,0746	0,0500
2001	0,0368	0,0751	0,0374	0,0800	0,0584	0,0718	0,0557
2002	0,0351	0,0724	0,0332	0,0765	0,0574	0,0697	0,0503
2003	0,0394	0,0718	0,0318	0,0766	0,0577	0,0708	0,0499
2004	0,0445	0,0731	0,0328	0,0784	0,0615	0,0710	0,0519
2005	0,0432	0,0727	0,0381	0,0776	0,0603	0,0710	0,0596
2006	0,0479	0,0723	0,0392	0,0746	0,0621	0,0710	0,0603
2007	0,0500	0,0691	0,0380	0,0724	0,0603	0,0679	0,0664
2008	0,0512	0,0707	0,0393	0,0721	0,0639	0,0702	0,0757
2009	0,0457	0,0734	0,0372	0,0771	0,0597	0,0674	0,0612
2010	0,0549	0,0764	0,0596	0,0743	0,0619	0,0703	0,0714
2011	0,0564	0,0737	0,0615	0,0755	0,0648	0,0703	0,0748
2012	0,0555	0,0748	0,0623	0,0794	0,0622	0,0695	0,0606
2013	0,0552	0,0792	0,0634	0,0779	0,0614	0,0675	0,0581
2014	0,0531	0,0788	0,0636	0,0767	0,0601	0,0668	0,0523
2015	0,0557	0,0780	0,0704	0,0756	0,0605	0,0632	0,0476
2016	0,0533	0,0748	0,0686	0,0766	0,0598	0,0638	0,0443
2017	0,0551	0,0757	0,0713	0,0770	0,0607	0,0648	0,0459
2018	0,0559	0,0764	0,0738	0,0762	0,0608	0,0657	0,0446
2019	0,0604	0,0770	0,0762	0,0754	0,0622	0,0643	0,0410

Джерело: побудовано автором

Виходячи з результатів, наведених у таблиці 2.8, робимо висновок, що стан енергетично–ресурсної складової інвестиційного потенціалу в Україні за підсумками 2019 року найгірший серед аналізованих країн – цей показник знизився до рівня 0,0410 (у 2000 році він дорівнював 0,5).

Кращого значення даної складової досягли Хорватія, Латвія і Латвія – 0,077, 0,076 та 0,075 відповідно. При цьому найвищих темпів приросту за період 2000–2019 рр. домоглася Болгарія – її показник виріс з 0,0377 на початку аналізованого періоду і дорівнював 0,0604 за результатами 2019 року.

Графічна інтерпретація інтегрального коефіцієнта інвестиційного потенціалу України та досліджуваних країн–членів Європейського Союзу у розрізі складових інвестиційного потенціалу наведено на рисунках 2.6–2.12.

Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, , інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.6 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу України (IP_i) у розрізі складових

Джерело: розраховано і побудовано автором

Інтегральний індекс інвестиційного потенціалу України за підсумками 2019 року є найнижчим серед досліджуваних країн. При цьому інвестиційний потенціал України був єдиним, який знизився у 2019 порівняно з 2000 роком (рисунок 2.6).

У структурі інтегрального індексу інвестиційного потенціалу найбільшу питому вагу у 2019 році займали сільськогосподарська та інфраструктурна складові – 0,094 та 0,096 відповідно, найменшу – інноваційно дослідницька (0,029).

Важливим негативним моментом розвитку інноваційно–дослідницької складової є еміграція молодих і кваліфікованих спеціалістів та науковців закордон у пошуках працевлаштування. Таким чином, певна частина державних витрат на

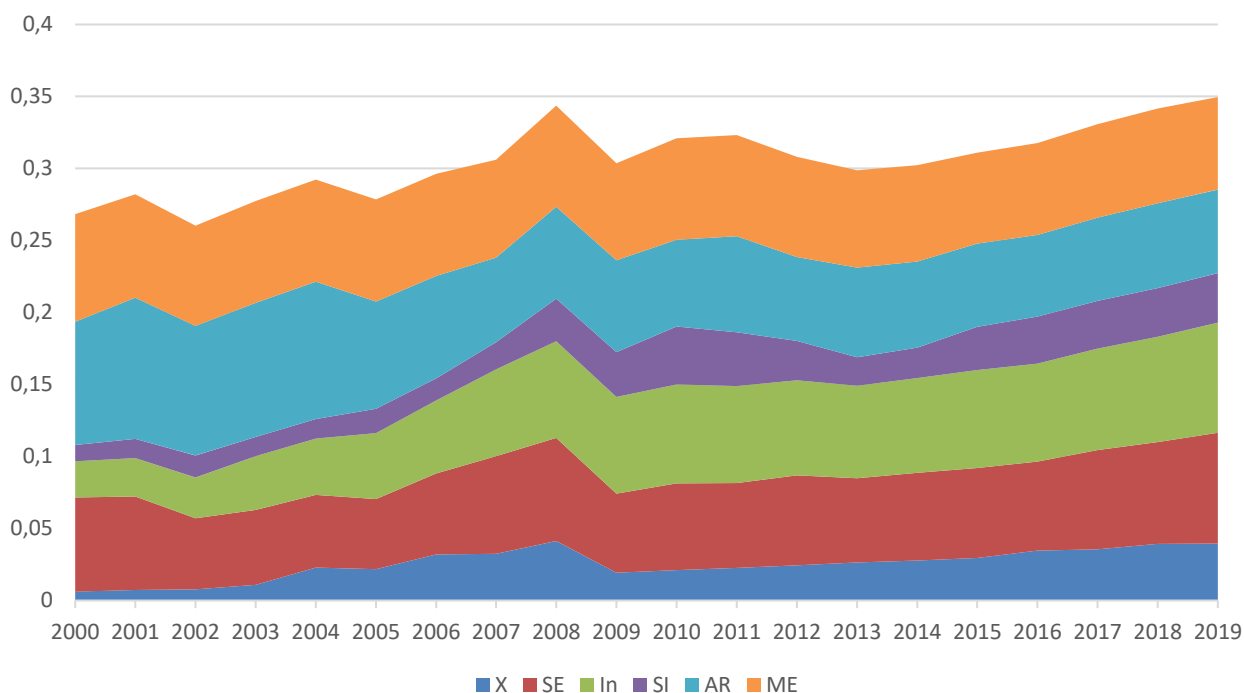
розвиток науки і освіти не тільки не бере участі у покращанні національної економіки, її експортного та інвестиційного потенціалу, але й надає можливості для підсилення конкурентів України на міжнародному ринку: вищі зарплати кваліфікованим кадрам у сусідніх країнах дозволяють їм залучити українських спеціалістів та налагодити виробництво продукції, конкурентними перевагами якої Україна володіла до цього.

Значну питому вагу у структурі інтегрального індексу інвестиційного потенціалу протягом усього періоду аналізу займали соціально–економічна та енергетично–ресурсна складові. Потужний, порівняно з іншими аналізованими країнами, паливно–енергетичний комплекс та сектор важкої промисловості був сформований ще за часів Радянського Союзу, однак з тих пір через недостатність інвестицій у модернізацію суттєво морально і фізично застарів.

Варто зазначити, що протягом останніх 5 років в Україні спостерігається щорічне зниження кількості викидів CO₂, однак вуглеємність промислового виробництва є вищою, ніж у країнах Європейського Союзу. За створеним внутрішнім валовим продуктом на одиницю енергетичних викидів Україна має значно нижчі показники, ніж більшість країн ЄС. Так, на 1 кілограм викидів CO₂ в Україні припадає 2,64 долара США, а в Польщі – 3,61 долара США.

За розрахунками уряду [205] видобувний сектор потребує близько 7 млрд. доларів США інвестицій до 2030 року для проведення геолого–розвідувальних робіт. Тим часом галузь виробництва електроенергії потребує понад 25 млрд. доларів США до 2030 року для модернізації енергетичної інфраструктури.

Найбільшого значення індекс інвестиційного потенціалу досяг у 2008 і на той час це було найбільшим показником серед усіх досліджених у рамках даної моделі країн – 0,4217. Цей рік був останнім роком періоду високих темпів економічного росту (2004–2008 рр), що був припинений початком світової фінансової кризи. З цього можна зробити висновок, що інвестиційний потенціал України на даний момент недооцінений та має значні внутрішні ресурси до подальшого розвитку.

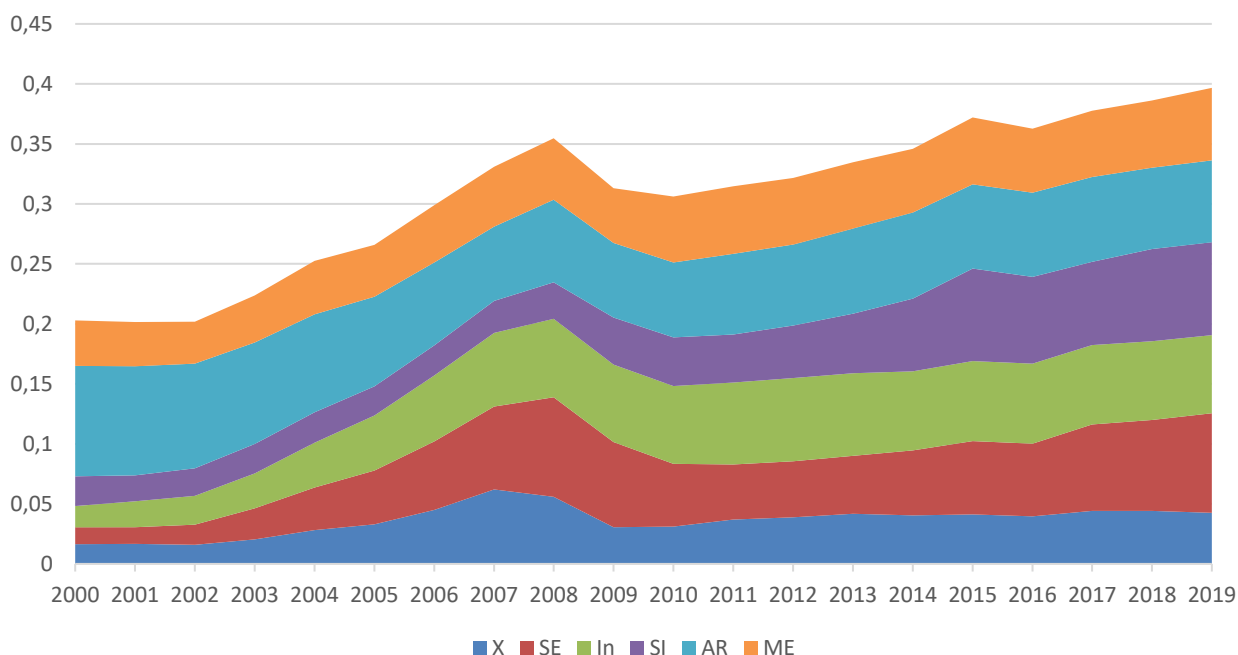
Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, , інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.7 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Румунії (IP_i) у розрізі складових

Джерело: побудовано автором

Згідно рисунку 2.7, можна зробити висновок, що найвищого значення інтегральний індекс інвестиційного потенціалу Румунії досяг у 2019 і склав 0,3496. Це значення, поряд з Україною, є найнижчим серед проаналізованих країн. Варто зазначити, що протягом періоду аналізу інвестиційний потенціал Румунії, на відміну від України, продемонстрував зростання: з 0,2682 у 2000 році до 0,3496 у 2019.

На початку 2000–них економіка Румунії була аграрно орієнтованою при історично розвиненому паливно–енергетичному комплексі. Членство у Європейському Союзі з 2007 року допомогло Румунії покращити стан інноваційно–дослідницької та інфраструктурну складових у структурі потенціалу, значення яких вирости кожен у понад 3 рази за період 2000–2019 рр.

Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.8 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Болгарії (IP_i) у розрізі складових

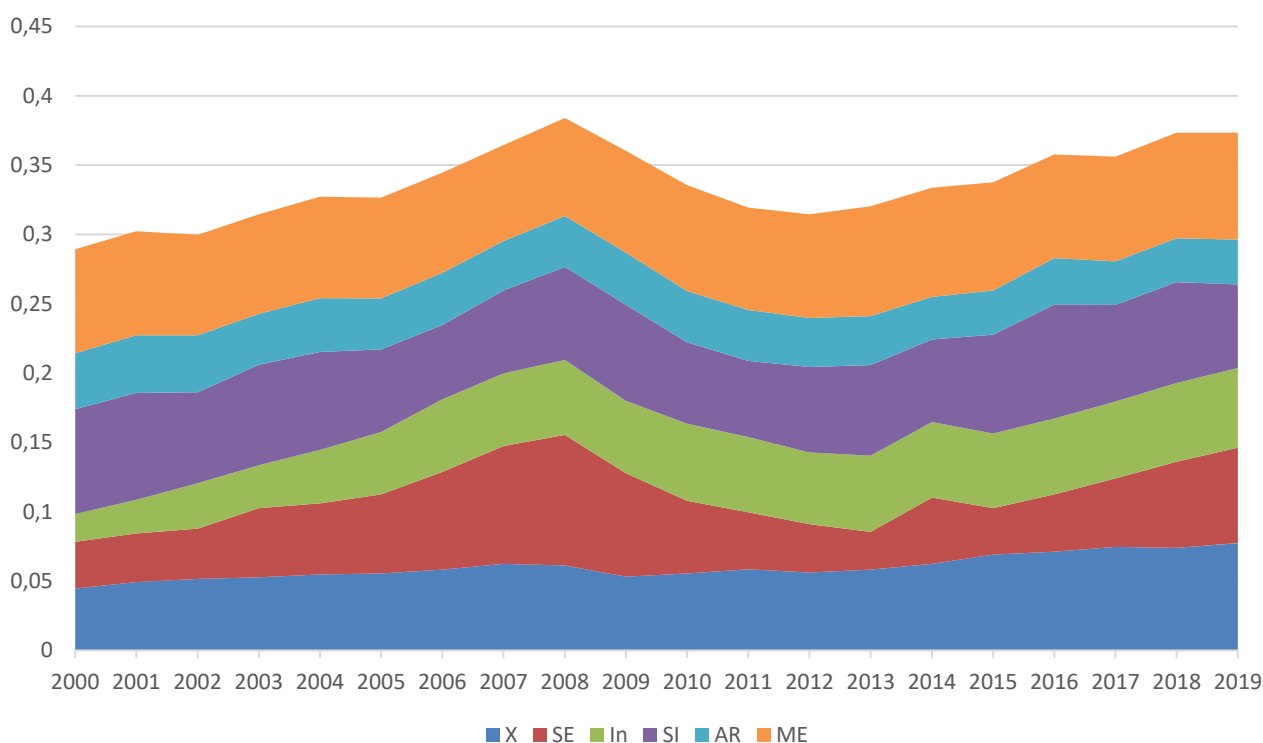
Джерело: розраховано і побудовано автором

За результатами розрахунків, наведених на рисунку 2.8, у структурі інвестиційного потенціалу Болгарії у 2000 році значну частку складала сільськогосподарська складова (0,0921 або близько половини всього інвестиційного потенціалу). Після набуття членства у Європейському Союзі у 2007 структура інтегрального індексу інвестиційного потенціалу Болгарії почала змінюватися у напрямку збільшення наукоємних та високомаржинальних галузей (інноваційно–дослідницька, соціально–економічна, інфраструктурна).

За період аналізу інтегральний індекс інвестиційного потенціалу цієї країни виріс з 0,203 у 2000 році до 0,3967, продемонструвавши найвищі темпи зростання серед досліджених країн.

Серед аналізованих країн Болгарія має аграрний потенціал, найближчий до України. Початок світової економічної кризи у 2008 році суттєво знижив оцінку всіх складових інтегрального індексу інвестиційного потенціалу. Докризисного значенням 0,3548 інвестиційний потенціал Болгарії досяг лише у 2016 році. Результати свідчать, що за результатами 2019 року Болгарія має збалансовану структуру інвестиційного потенціалу і з вираженим трендом на його зростання.

Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

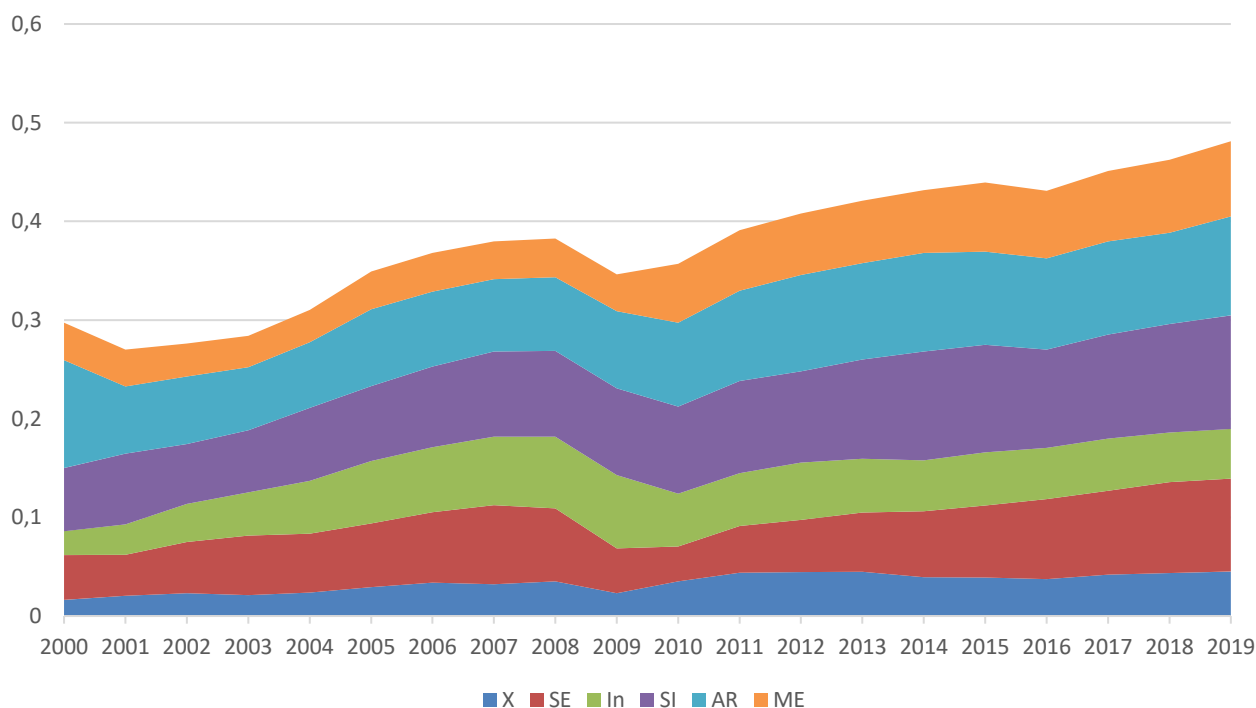
Рисунок 2.9 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Хорватії (IP_i) у розрізі складових

Джерело: побудовано автором

Найвищого значення інтегральний індекс інвестиційного потенціалу Хорватії досяг у 2008 році – 0,3840 (рисунок 2.9). Початок світової економічної кризи спровокував глибоку рецесію, після завершення якої економіка Хорватії

не змогла надолжити втрачене навіть у 2019 (показник становив 0,373). За період аналізу оцінка інвестиційного потенціалу даної країни зростає з 0,2894 у 2000 році до 0,3733 або майже на 30%.

Найбільш вагомими складовими потенціалу за результатами 2019 року є енергетично–ресурсна (0,0769) та зовнішня (0,0774), що пояснюється важливістю для економіки Хорватії індустрії туризму та паливно–енергетичного комплексу.

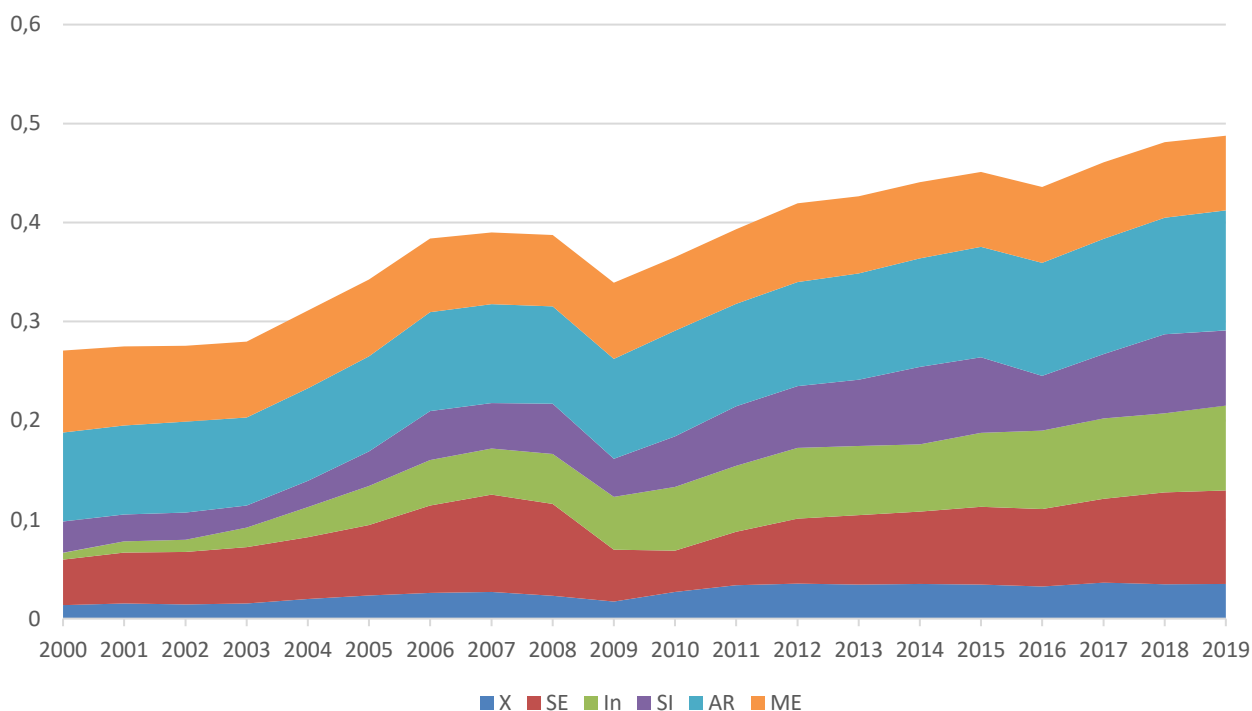
Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.10 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Литви (IP_i) у розрізі складових

Джерело: побудовано автором

Максимального значення інтегральний індекс інвестиційного потенціалу Литви досяг у 2019 році (0,4811) (рисунок 2.10). За період аналізу даний показник виріс на 0,184 пункти або на понад 60%, що свідчить про ефективність державної політики стимулювання розвитку інвестиційного потенціалу Литви.

Найбільш значимими складовими інвестиційного потенціалу у 2019 році були інноваційно–дослідницька (0,115) та сільськогосподарська (0,100), що пояснюється орієнтацією на наукоємні галузі економіки та стимулювання розвитку високомаржинальних напрямків сільського господарства.

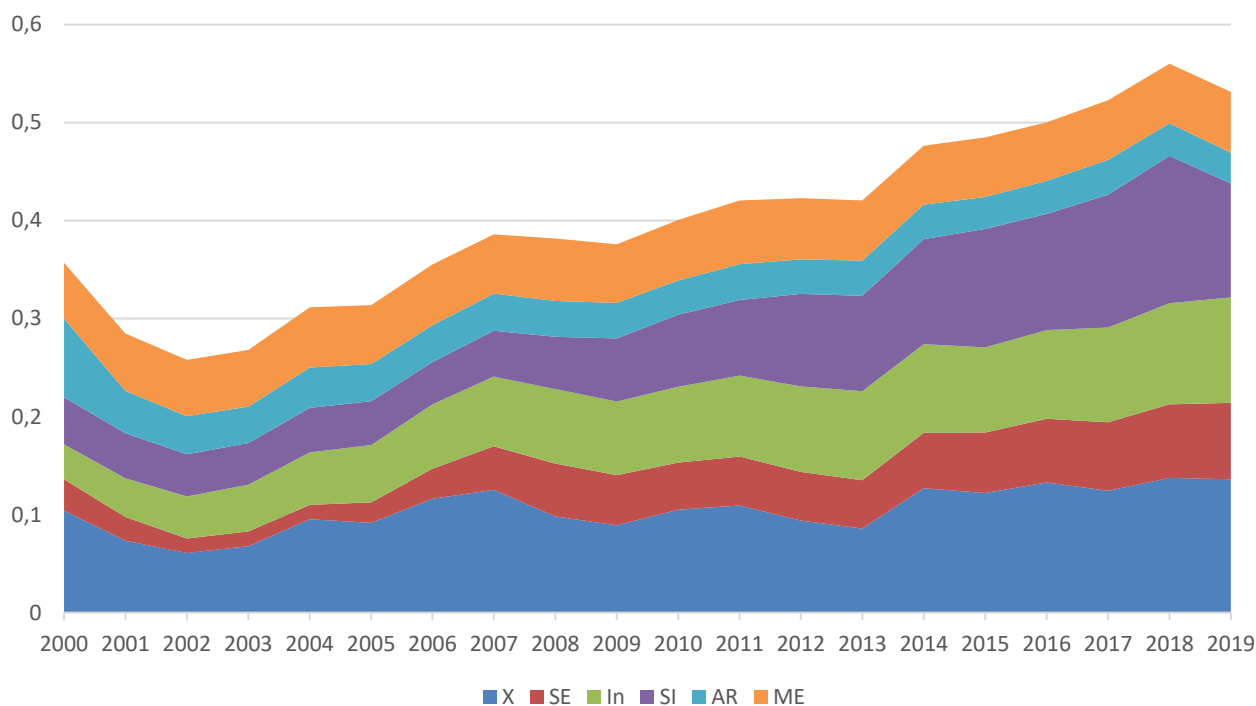
Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, , інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.11 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Латвії (IP_i) у розрізі складових

Джерело: побудовано автором

Криза 2001–2002 рр. мала незначні наслідки на інвестиційний потенціал Латвії, однак в цей період росту не відбувалося також (рисунок 2.11). Максимального значення інтегральний індекс інвестиційного потенціалу досяг у 2019 році (0,4877).

За період аналізу найвищі темпи росту показала інфраструктурна складова: від 0,0069 у 2000 році до 0,0858 у 2019 (або в понад 11 разів). Найбільш значимими складовими потенціалу станом на останню звітну дату є сільськогосподарська (0,1213) та соціально–економічна (0,0945) складові.

Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, , інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Рисунок 2.12 – Візуалізація оцінки інтегрального індекс інвестиційного потенціалу Польщі (IP_i) у розрізі складових

Джерело: розраховано і побудовано автором

Серед досліджуваних країн Польща має найвищий інтегральний індекс інвестиційного потенціалу – 0,5314 у 2019 році (рисунок 2.12). Крім того, інвестиційний потенціал Польщі продемонстрував одні з кращих темпів росту – на 48% за період аналізу, а також найвище середнє значення цього показника – 0,402.

У структурі потенціалу Польщі в 2019 році значну частку займає зовнішня складова (0,1361), а також науково–дослідницька (0,1162). При цьому складова сільськогосподарська має найнижчий показник у структурі загального (0,062).

Результати розрахунку інтегральних індексів інвестиційного потенціалу досліджуваних країн дозволили виявити три кластери країн за рівнем збіжності трендів зміни інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки:

Кластер 1. Україна та Румунія (до 2014 р. зростаючі та спадаючі цикли мають схожий характер, найвищий рівень інвестиційного потенціалу національної економіки для України – 0,42 (2008 р.), у період із 2014 –2019 рр. в Україні характерна перманентно–спадна динаміка інвестиційного потенціалу національної економіки до мінімального рівня 0,345 у 2019 р.);

Кластер 2. Хорватія та Болгарія (зростаюча динаміка рівня інвестиційного потенціалу із точкою біфуркації у 2008 р., що обумовлено дією світової фінансової кризи);

Кластер 3. Литва, Латвія та Польща (зростаюча динаміка рівня інвестиційного потенціалу національної економіки, найвищий рівень його значення мала Польща – 0,56 у 2018 р.).

З одного боку, розрахунки свідчать, що Україна має найнижчий рівень інвестиційного потенціалу національної економіки серед досліджуваних країн; з іншого – про наявність передумов його ефективного розкриття за рахунок виявлення інгібіторів та каталізаторів управлінського впливу підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Систему індикаторів для зовнішніх та внутрішніх факторів формування інвестиційного потенціалу національної економіки побудовано на основі результатів бенчмаркінг–аналізу методологій оцінювання окремих складових інвестиційного потенціалу країн та їх конкурентоспроможності провідними світовими агенціями (Solability, World Economic Forum, The European House – Ambrosetti, World Intellectual Property Organization, World Bank тощо).

З метою виявлення ключових драйверів підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки доцільно оцінити рівень каплінгу основних груп детермінантів інтегрального індексу.

2.3. Методичний інструментарій оцінювання рівня каплінгу складових індикаторів інвестиційного потенціалу національної економіки

Процес оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки є комплексним та передбачає здійснення декілької ітерацій. Результати аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених свідчить, що традиційно оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки здійснюється на основі аналізу панельних даних макроекономічних індикаторів, якісних характеристик інфраструктури країни тощо. При цьому набір змінних формується залжено від країни та цілей оцінювання.

Багатовекторне оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки є важливою не лише для інвесторів та власників бізнесу, але й для відповідних державних установ, які займаються розподілом бюджетних коштів, збором податків та відповідальні за соціально–економічний розвиток країни.

З огляду на проведені розрахунки у попередніх підрозділах актуальним є оцінювання сили взаємозв'язаності складових індикаторів інвестиційного потенціалу національної економіки та оцінювання зв'язку між інвестиційним потенціалом та рівнем каплінгу між його складовими. Для цього у роботі сформовано методичний інструментарій розрахунку та оцінювання рівня каплінгу складових індикаторів інвестиційного потенціалу національної економіки, що передбачає виконання чотирьох послідовних етапів (рисунок 2.13).

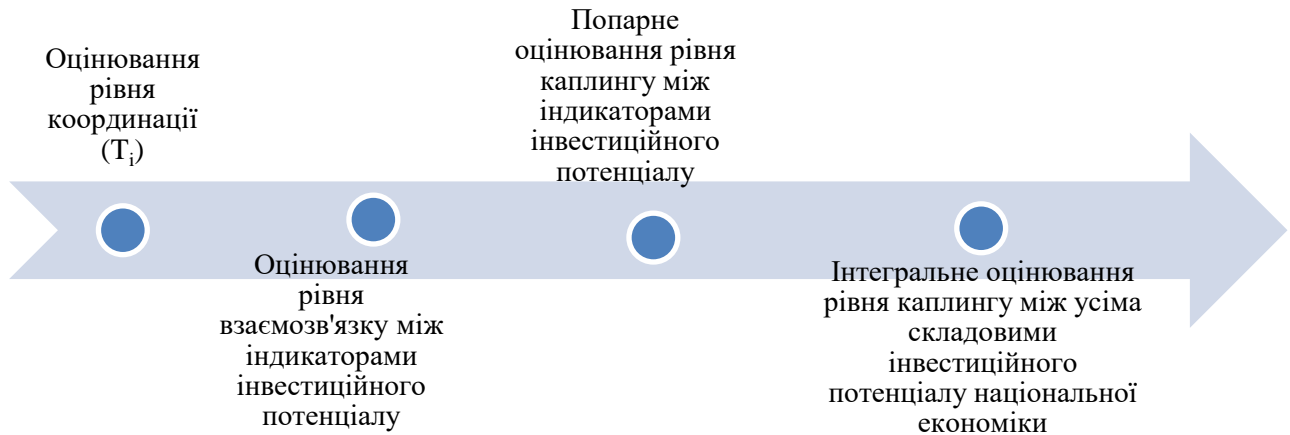

Рисунок 2.13 – Етапи розроблення та реалізації методичного інструментарію розрахунку рівня каплінгу між складовими індикаторів інвестиційного потенціалу національної економіки

Джерело: побудовано автором

Узагальнення наукового доробку свідчить, що традиційно каплінг визначають як міра сили взаємозв'язків між модулями; міра того, наскільки взаємозалежні різні підпрограми або модулі [95, 131].

Варто зазначити, що у останні десятиліття набуває актуальності тенденція використання міждисциплінарних термінів, підходів та методів аналізу, які були створені та імplementовані у галузі наук, які безпосередньо не пов'язані між собою.

Явище каплінгу означає, що два або більше показників впливають на одне одного через різні взаємодії. Ступінь каплінгу відображає ступінь кореляції між системами. У деяких випадках це свідчить про існування процесу синергії між системами.

Група авторів [47] розкривають поняття каплінгу за допомогою класу і визначає взаємодію (каплінг) як те, наскільки добре всі методи класу або всі фрагменти методу відповідають основній цілі, – іншими словами, якою мірою клас є «сфокусованим».

Дослідження останніх публікацій на тему каплінгу дозволило виділити наступні види каплінгу (таблиця 2.9)

Таблиця 2.9

Результати узагальнення типологізації видів каплінгу

Вид каплінгу	Характеристика
Логічний	Завдання, що виконує система, мають схожі за логікою функції (спосіб обробки різних типів даних)
Процедурний	Задачі, які вирішуються системою, приймають участь у певній процедурі або програмі.
Функціональний	Завдання, які реалізуються підрозділом системи або самою системою, забезпечують виконання загальної кінечної функції
Комунікаційний	Завдання, що виконує система, використовують однакові вхідні дані або беруть участь у формуванні спільних вихідних даних
Випадковий	Завдання, які виконує дана система, не мають функціонального взаємозв'язку між собою
Послідовний	Вихідні дані однієї задачі є вхідними даними для іншої задачі, яка виконується цим же підрозділом

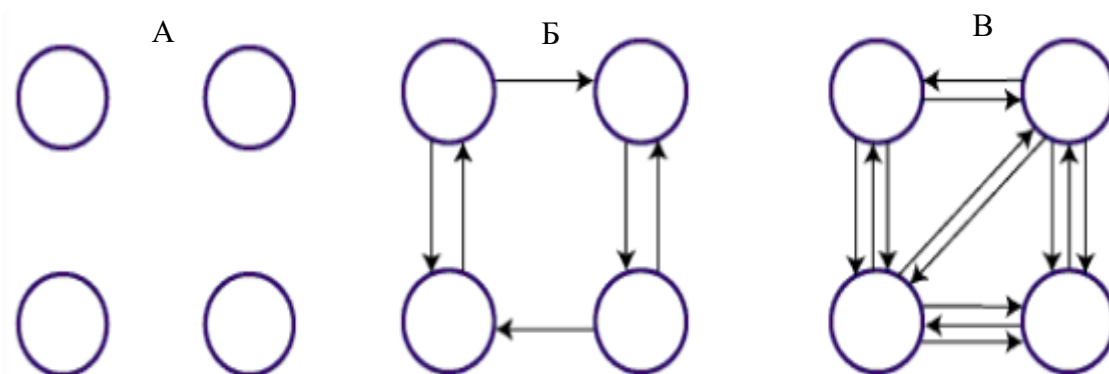
Джерело: побудовано автором на основі [131, 95].

Спираючись на модель каплінгу для оцінки фізичного зв'язку між елементами, у роботі було застосовано її базові положення для визначення ступеня координації між складовими інвестиційного потенціалу національної економіки.

Аналіз підходів до трактуванні й типологізації видів каплінгу дозволив розширити прийняте наукове розуміння взаємозв'язку між показниками зовнішньої, соціально–економічної, інфраструктурної, науково–дослідної, сільськогосподарської та енергетично–ресурсної складовими та індексу інвестиційного потенціалу.

Схематично каплінг зовнішньої, соціально–економічної, інфраструктурної, інноваційно–дослідницької, сільськогосподарської та енергетично–ресурсної складових інвестиційного потенціалу представлений на рисунку 2.14.

Примітка: А – відсутність каплінгу; Б – незначний каплінг, присутні деякі взаємозалежності; В – високий рівень каплінгу

Рисунок 2.14 – Схематична візуаліація ступеня каплінгу між складовими системи

Джерело: побудовано автором на основі [Помилка! Джерело посилання не знайдено.]

Для характеристики явища низького рівня каплінгу у програмуванні використовують Закон Деметри (Law of Demeter, LoD): об'єкт А не повинен мати можливість отримати безпосередній доступ до об'єкту С, якщо в об'єкта А є доступ до об'єкта В і у об'єкту В є доступ до об'єкта С [96]. В економічній теорії, чим вищий рівень каплінг тим система функціонує ефективніше, а її складові мають високий ступінь скоорденованості.

Модель оцінювання рівня каплінгу сформувала підґрунття для дослідження динамічного взаємозв'язку, що відбувається між складовими інвестиційного потенціалу в умовах, що постійно змінюються. Відповідно до результатів дослідження можна сформулювати такі висновки:

- виявити динамічні тенденції зміни каплінгу між системоутворюючими складовими інвестиційного потенціалу економіки у період з 2000 по 2019 рр.;
- оцінити вплив кожного із індикаторів на інтегральний індекс інвестиційного потенціалу, використовуючи метод ентропії з метою

ідентифікації показників, які мають найвищий рівень впливу. Визначення цих показників є невід'ємною складовою оцінювання інтегрального індексу інвестиційного потенціалу в умовах розбалансованості макроекономічних процесів в країні.

Група авторів [93, 131] запропонували підхід до оцінювання рівня каплінгу складових системи, що містить два напрямки оцінювання:

- попарне оцінювання рівня каплінгу кожної із складових інтегрального індексу інвестиційного потенціалу;
- комплексне оцінювання рівня каплінгу між усіма детермінантами інвестиційного потенціалу.

Попарне оцінювання рівня каплінгу між зовнішньої, соціально-економічною, інфраструктурною, науково-дослідницькою, сільськогосподарською та енергетично-ресурсною складовими передбачає здійснення двох етапів.

На першому етапі оцінено рівень каплінгу між складовими інвестиційного потенціалу шляхом визначення рівня координації (формули 2.20–2.22):

$$T_i = (\sum_{i=1}^n q_i \times f_i)^{1/n}, \quad (2.20)$$

де T_i – кількісний показник рівня координації i -того індикатора інвестиційного потенціалу;

q_i – ваговий коефіцієнт;

f_i – складові інвестиційного потенціалу, між якими визначається координація;

n – кількість складових інтегрального індексу інвестиційного потенціалу.

Наступний крок – визначення показники рівня взаємозв'язку та каплінгу між складовими інвестиційного потенціалу:

$$C_i = \left(\frac{\prod_{i=1}^n f_i}{\left[\frac{\sum_{i=1}^n f_i}{n} \right]^n} \right)^{1/n}, \quad (2.21)$$

$$D_i = \sqrt{C_i \times T_i}, \quad (2.22)$$

де C_i – кількісний показник рівня взаємозв'язку;

D_i – кількісний показник рівня каплінгу.

Межі рівня каплінгу між складовими інвестиційного потенціалу національної економіки згруповано у чотири рівні: високий – від 1 до 0,75 включно; рівень, вище середнього – від 0,75 до 0,5 включно; рівень, нижче середнього – від 0,5 до 0,25 включно; низький рівень – від 0,25 до 0 включно (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Межі рівня каплінгу складових інвестиційного потенціалу

Діапазон	Рівень каплінгу (щільність зв'язку)
$0,75 < D_i \leq 1$	Високий
$0,5 < D_i \leq 0,75$	Рівень, вище середнього
$0,25 < D_i \leq 0,5$	Рівень, нижче середнього
$0 < D_i \leq 0,25$	Низький рівень

Джерело: побудовано автором

Групування діапазонів каплінгу (таблиця 2.11) зроблено, виходячи з еталонного значення, рівного 1 (до якого має прямувати індикатор), при цьому всі значення нижчі за 0,25 – визначено як низький рівень каплінгу, що відображає високий рівень розбалансованості складових інвестиційного потенціалу національної економіки.

Отримані результати (таблиця 2.12) засвідчили різний ступінь координації та взаємозв'язку між складовими інвестиційного потенціалу економіки України у різні періоди дослідження.

Таблиця 2.11

Динаміка попарного оцінювання рівня каплінгу між складовими інвестиційного потенціалу України

Показник	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	2019
X ↔ SE	0,4516	0,4414	0,4716	0,4818	0,5068	0,4779	0,4894	0,4380	0,4537	0,4527	0,4531	0,4482
X ↔ In	0,3756	0,3748	0,4373	0,4791	0,5091	0,4959	0,5132	0,4641	0,4840	0,4836	0,4792	0,4726
X ↔ SI	0,4818	0,4573	0,4947	0,4931	0,5084	0,4900	0,4944	0,4454	0,4429	0,4326	0,4256	0,4202
X ↔ AR	0,4874	0,4705	0,4964	0,4939	0,5177	0,5045	0,5149	0,4702	0,4913	0,4863	0,4804	0,4718
X ↔ ME	0,4551	0,4443	0,4676	0,4794	0,5155	0,4973	0,4956	0,4476	0,4529	0,4532	0,4474	0,4385
SE ↔ In	0,3806	0,3848	0,4473	0,4979	0,5087	0,4924	0,5064	0,4854	0,4934	0,4967	0,5065	0,5076
SE ↔ SI	0,5001	0,4870	0,5139	0,5150	0,5079	0,4867	0,4887	0,4624	0,4488	0,4399	0,4399	0,4384
SE ↔ AR	0,5069	0,5056	0,5160	0,5161	0,5171	0,5007	0,5080	0,4931	0,5014	0,4998	0,5081	0,5064
SE ↔ ME	0,6182	0,6024	0,5531	0,5459	0,5669	0,4986	0,4709	0,4149	0,3963	0,4021	0,4112	0,3943
In ↔ SI	0,3924	0,3925	0,4645	0,5113	0,5103	0,5066	0,5124	0,4981	0,4773	0,4661	0,4620	0,4599
In ↔ AR	0,3944	0,3985	0,4658	0,5123	0,5197	0,5239	0,5373	0,5454	0,5563	0,5554	0,5589	0,5557
In ↔ ME	0,3821	0,3863	0,4442	0,4952	0,5175	0,5153	0,5139	0,5019	0,4921	0,4974	0,4968	0,4900
SI ↔ AR	0,5670	0,5391	0,5544	0,5323	0,5189	0,5162	0,5141	0,5068	0,4841	0,4684	0,4630	0,4592
SI ↔ ME	0,5059	0,4918	0,5077	0,5118	0,5168	0,5082	0,4949	0,4752	0,4481	0,4403	0,4349	0,4296
AR ↔ ME	0,5132	0,5114	0,5098	0,5128	0,5268	0,5258	0,5155	0,5110	0,5001	0,5005	0,4982	0,4890

Примітка: X, SE, In, SI, AR, ME відповідно зовнішня, соціально–економічна, , інфраструктурна, інноваційно–дослідницька, сільськогосподарська та енергетично–ресурсна складові інвестиційного потенціалу

Джерело: розраховано і побудовано автором

Емпіричні розрахунки рівня каплінгу між системоутворюючими складовими інвестиційного потенціалу (таблиці 2.11) засвідчили наявність трьох трендів, які співпадають із періодами 2001–2008 рр., 2009–2012 та 2012–2019 рр.

Високі темпи притоку обсягів прямих іноземних інвестицій протягом періоду 2001–2008 рр., сприятлива кон'юнктура на світових ринках прискорювали темпи соціально–економічного розвитку вітчизняної економіки, що відобразилося на досягненні максимального рівня каплінгу між зовнішньою

та соціально–економічною складовими інвестиційного потенціалу на рівні 0,5068 у 2008 році.

Емпіричні розрахунки, виконані з використанням методичного інструментарію оцінювання рівня каплінгу, засвідчили, що у 2008 році Україна мала найвище його значення між усіма групами індикаторів індексу інвестиційного потенціалу національної економіки при середньому рівні їх попарної взаємозв’язаності – 0,517.

Найвищого рівня каплінгу складових інвестиційного потенціалу України досягнуто у 2001 році між соціально–економічною та енергетично–ресурсною складовими – 0,6189 (рисунок 2.15).

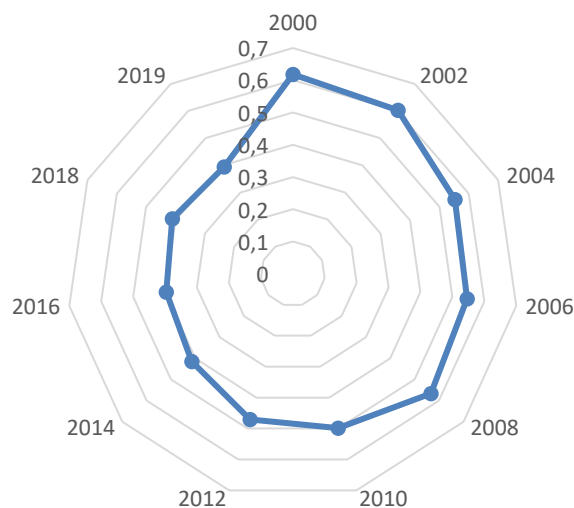

Рисунок 2.15 – Динаміка попарного оцінювання рівня каплінгу між соціально–економічною та енергетично–ресурсною складовими інвестиційного потенціалу

Джерело: побудовано автором

Негативна динаміка зміни загального рівня каплінгу у період 2008–2019 рр. обумовлена зниженням рівня попарної взаємозв’язаності між соціально–економічною та енергетично–ресурсною складовими на 0,173 пункти,

а також між інноваційно–дослідницькою та енергетично–ресурсною складовими – на 0,087 пункту (рисунок 2.16).

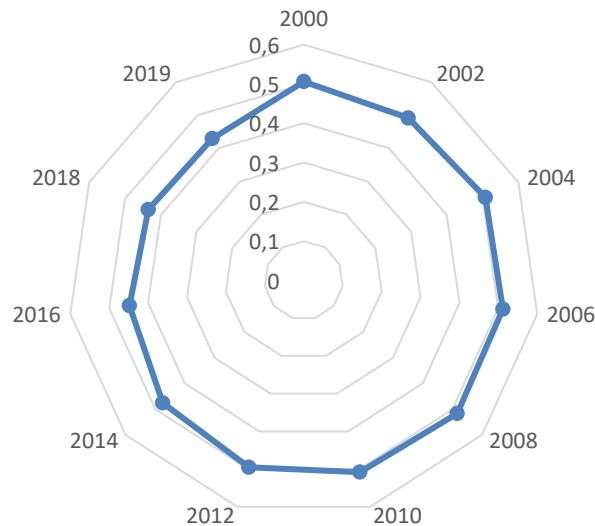

Рисунок 2.16 – Динаміка попарного оцінювання рівня каплінгу між науково–дослідницькою та енергетично–ресурсною складовими інвестиційного потенціалу

Джерело: побудовано автором

Згідно результатів оцінювання каплінгу між науково–дослідницькою та енергетично–ресурсною складовими інвестиційного потенціалу, наведених на рисунку 2.16, можна зробити висновок про зниження рівня скоординовості даних складових.

Розвиток науки і технологій має підтримувати та покращувати якісні показники функціонування промислового та паливно–енергетичного секторів національної економіки. Слабкість зв'язку між даними складовими інвестиційного потенціалу буде стримувати зростання інтегрального індексу у короткостроковій перспективі.

Як уже було описано у попередніх підрозділах, інноваційно–дослідницька складова є рушійною силою економічного зростання та посилення кокурентних переваг національної економіки. Координація та синергія складових

інвестиційного потенціалу є завданням держави, частиною її довгострокової стратегії розвитку.

Варто зазначити, що позитивну динаміку зростання показника каплінгу протягом періоду 200–2019 рр. мали інфраструктурна та сільськогосподарські складові: з 0,3944 у 2000 році до 0,5557 у 2019 (рисунок 2.17).

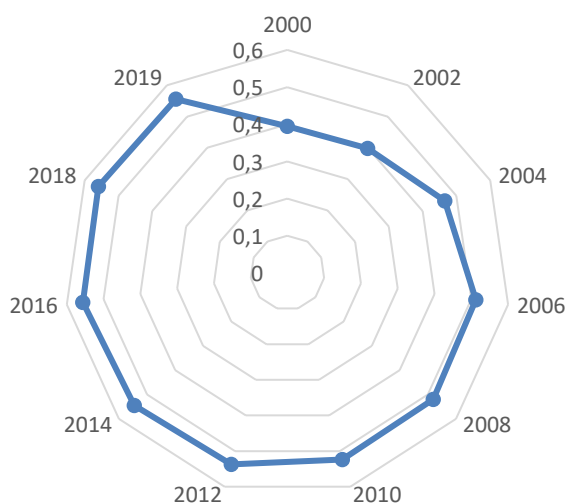

Рисунок 2.17 – Динаміка попарного оцінювання рівня каплінгу між інфраструктурною та сільськогосподарськими складовими інвестиційного потенціалу

Джерело: побудовано автором

Емпіричні розрахунки, представлені на рисунку 2.17 та у таблиці 2.12, свідчать, що інфраструктурна складова протягом періоду 2000–2004 рр. мала найнижчий рівень каплінгу з іншими складовими інвестиційного потенціалу національної економіки.

Слід зазначити, що у цей період тенденції розвитку інфраструктури не відповідали загальному тренду національної економіки: зростання внутрішнього валового продукту, приросту інвестицій, доходів населення, збільшення транскордонного товарообороту тощо.

Проведений розрахунок показників каплінгу та аналіз його результатів, свідчать про неефективність функціонування автоматичних стабілізаторів щодо координації та взаємозв'язку складових інвестиційного потенціалу національної економіки, що практично унеможлиблює поліпшення інвестиційного клімату в країні, підвищення ефективності інвестиційних процесів у національній економіці.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі структуровано існуючі підходи до оцінювання інтегрального коефіцієнту інвестиційного потенціалу національної економіки, розроблено методичний інструментарій оцінювання системо–утворюючих складових інвестиційного потенціалу національної економіки та його інтегрального індексу.

Систематизація наукового доробку щодо оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки засвідчила відсутність загальновизнаного світовою спільнотою теоретико–методичного підходу до його оцінювання, що обумовлено розбіжністю та неузгодженістю індикаторів формування та реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки та інструментарію їх оцінювання.

У роботі виокремлено три основні підходи до визначення рівня енергетичної ефективності національної економіки залежно від ключових критеріїв оцінювання, які описують умови функціонування енергетичного сектору національної економіки та таргетовані значення їх розвитку:

1. Компаративно–індикативний підхід – базується на теорії конкурентних переваг, відповідно до якої інвестиційного потенціалу національної економіки розглядається як відносна категорія. Здійснюється оцінювання відхилень абсолютних (натуральні або вартісні) фактичних від еталонних (країн–лідерів у групі порівняння) значень окремих показників розвитку національної економіки.

2. Суб’єктивно–стохастичний підхід – передбачає використання якісних показників розвитку національної економіки, визначених експертним методом (еталонних бальних оцінок, надання переваг, узгодження ранжувань, багатовимірною ранжування об’єктів, аналізу ієрархій тощо) для побудови моделі оцінювання інвестиційного потенціалу. Цей метод використовується за

умови обмеженості та відсутності ретроспективної інформації щодо розвитку національної економіки.

3. Системно–структурний підхід – оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки передбачає комплексне врахування рівнів здатності країни залучати нові (зовнішні фактори) та ефективно використовувати наявні ресурси (внутрішні фактори). Кожний індикатор включається у інтегральну модель із відповідним ваговим коефіцієнтом, значення якого визначається з використанням математичного інструментарію (методи часткових коефіцієнтів кореляції, регресивних залежностей, граничних та номінальних значень, еквівалентних співвідношень, ентропійний метод тощо), а не експертним методом. Цей метод взято за основу у роботі.

У роботі розвинуто методичний інструментарій оцінювання інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки. Систему індикаторів для зовнішніх/внутрішніх факторів формування інвестиційного потенціалу національної економіки побудовано на основі результатів бенчмаркінг–аналізу методологій оцінювання окремих складових інвестиційного потенціалу країн та їх конкурентоспроможності провідними світовими агенціями (Solability, World Economic Forum, The European House – Ambrosetti, World Intellectual Property Organization, World Bank тощо).

Вагові коефіцієнти індикаторів розраховано з використанням ентропійного методу, що дозволило врахувати ступінь розкиду значень кожного індикатору та нівелювати суб'єктивний характер їх оцінювання.

Кожний індикатор включається у інтегральну модель із відповідним ваговим коефіцієнтом, значення якого визначається з використанням математичного інструментарію (методи часткових коефіцієнтів кореляції, регресивних залежностей, граничних та номінальних значень, еквівалентних співвідношень, ентропійний метод тощо), а не експертним методом.

Результати розрахунку дозволили виявити три кластери країн за рівнем збіжності трендів зміни інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки:

1) Україна та Румунія. До 2014 р. зростаючі та спадаючі цикли мають схожий характер, найвищий рівень інвестиційного потенціалу національної економіки для України – 0,42 (2018 р.), у період із 2014 –2019 рр. в Україні характерна перманентно–спадна динаміка інвестиційного потенціалу національної економіки до мінімального рівня 0,345 у 2019 р.);

2) Хорватія та Болгарія. Зростаюча динаміка рівня інвестиційного потенціалу із точкою біфуркації у 2008 р., що обумовлено дією світової фінансової кризи);

3) Литва, Латвія та Польща. Зростаюча динаміка рівня інвестиційного потенціалу національної економіки, найвищий рівень його значення мала Польща (0,56) у 2018 р.).

З одного боку, розрахунки свідчать, що Україна має найнижчий рівень інвестиційного потенціалу національної економіки серед досліджуваних країн; з іншого – про наявність передумов його ефективного розкриття за рахунок виявлення інгібіторів та каталізаторів управлінського впливу підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки

Обґрунтовано, що особливістю формування інвестиційного потенціалу національної економіки є динамічний та взаємозв'язаний в часі характер розвитку його складових. З огляду на це, у роботі запропоновано методичний інструментарій оцінювання ступеня капінгу складових інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням рівня їх координації та взаємозв'язку.

Цільовим орієнтиром ступеня капінгу прийнято його наближення до 1, а значні відхилення від 1 свідчать про розбалансування системи забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Результати засвідчили, що у 2008 р. Україна мала найвищий рівень капінгу між усіма групами індикаторів індексу інвестиційного потенціалу національної економіки при середньому рівні їх попарної взаємозв'язаності – 0,517.

Негативна динаміка зміни загального рівня капінгу у 2008–2019 рр. обумовлена зниженням рівня попарної взаємозв'язаності між соціально–економічною та енергетично–ресурсною складовими на 0,173, інноваційно–дослідницькою та енергетично–ресурсною складовими на 0,087.

Ці тенденції свідчать про неефективність функціонування автоматичних стабілізаторів щодо координації та взаємозв'язку складових інвестиційного потенціалу національної економіки, що практично унеможлиблює поліпшення інвестиційного клімату в країні, підвищення ефективності інвестиційних процесів у національній економіці.

Основні положення другого розділу дисертаційної роботи опубліковано автором у роботах [99, 112, 195, 196, 181].

РОЗДІЛ 3 ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ТА МАРКЕТИНГОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1 Теоретичні основи дослідження інституціонально–поведінкових детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки

Сучасні наукові дослідження підтверджують, що поряд з системоутворюючими комбінації інституціонально–поведінкових детермінант можуть, як збільшити так і зменшити рівень інвестиційного потенціалу національної економіки. Так, ключову роль державних програм підтримки й стимулювання інвестиційних проєктів для прискорення темпів приросту залучення прямих іноземних інвестицій підкреслює Х. Елмазавані [5252]. Р. Холл та К. Джонс ефективність державних інституцій визначають як основну складову економічного розвитку національної економіки [70]. Р. Рігобон та Р. Родрік оцінюють мультиплікаційний вплив взаємодії політичних та соціальних показників розвитку національної економіки на рівень її внутрішнього валового продукту. Результати емпіричних розрахунків вказують на статистично значимий вплив обраних показників політичних та соціальних показників розвитку національної економіки на рівень її внутрішнього валового продукту. Науковці наголошують, що покращення політичного клімату всередині країни є ключовою детермінантою прискорення економічного зростання країни [126]. Слід зауважити, що значна значна частина наукових публікацій присвячених оцінці інвестиційного потенціалу національної економіки, зростанню її конкурентоспроможності, зазначають про двонаправлений характер впливу соціального прогресу. При цьому у якості головного критерію соціального прогресу науковці розглядають кількісне

збільшення та якісне вдосконалення суспільних умов життєдіяльності людей [109]. В. Геєць у своїй праці визначає соціальний прогрес як планомірний розвиток суспільства від менш до більш досконалих форм [159]. А. Чухно [211] зазначає, що головна мета соціального прогресу – це суспільний добробут в основі якого є покращання матеріально–побутового аспекту життя громадян, через створення умов для різностороннього розвитку людини. При цьому автор зазначають, що найбільш вагомим фактором у даному питанні є інноваційно–технологічна складова. Компанією Social Progress Imperative для вимірювання рівня суспільного добробуту та соціального прогресу країн було розроблено методичний інструментарій оцінювання Індексу соціального прогресу (The Social Progress Index). За результатами обрахунку якого здійснюється ранжування країн. Так, Україні за результатами 2020 року, згідно результатів оцінювання з використанням даної методології, посіла 63 місце (зі 163 всього аналізованих країн). Основним фактором підвищення позицій національної економіки в даному рейтингу є легкий доступ до вищої освіти, а негативний – якість навколишнього середовища [134].

Автори роботи [3] припускають, що рівень корупції стимулює залучення інвестиційних ресурсів. Дослідивши досвід Латинської Америки, автори зазначають, що країни з підвищеним політичним ризиком, слабкою фінансовою та державною інфраструктурою можуть приваблювати більше ризикових прямих іноземних інвестицій, в тому числі якісних – з передовими технологіями та бізнес–рішеннями. Така ситуація пояснюється не тільки бажанням транснаціональних компаній максимізувати прибуток у середньостроковому періоді, скільки захопити ринок, випередивши конкурентів відповідних галузей.

У той же час Л. Медіна та Ф. Шнайдер зазначають, що значний рівень корупції та тінізації національної економіки є основними стримуючими факторами залучення прямих іноземних інвестицій [106]. Питання щодо особливостей оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням рівня тіньової економіки та якості державного урядування

досліджувалися в роботах також вітчизняних та закардонних науковців [32, 38, 39, 51, 106].

У роботах [4, 115] науковцями досліджувалися взаємозалежність між обсягами надходженням прямих іноземних інвестицій та розміром тіньової економіки. Емпіричні результати засвідчили, що збільшення тіньової економіки зменшує інвестиційний потенціал національної економіки. Дж. Алм та А. Ембрайе зауважили, що наявність тіньової економіки порушує розподіл ресурсів в економіці, трансформує розподіл доходів та зменшує податкові надходження [6]. Основними наслідками збільшення тіньового сектору економіки є: порушення функцій державної фіскальної політики [51], державної політики зайнятості [106], підвищення темпів росту інфляції та зниження економічного зростання [13], вплив на загальний фактор продуктивності [38]. Таким чином, ними було підтверджено суттєвість впливу тіньової економіки на групу внутрішніх детермінантів інвестиційного потенціалу. Узагальнення світового доробку з питань оцінювання рівня тіньової економіки, засвідчило відсутність єдино прийняттого підходу його визначення.

Фахівці Міжнародного валютного фонду Л. Медіна та Ф. Шнайдер запропонували підхід до оцінювання рівня тіньової економіки, що включає урахування впливу макроекономічних, мікроекономічних та інституціональних факторів на тіньову економіку (формула 3.1) [106].

$$SE_{i,t} = \alpha_i + \beta X_{it} + \delta_t Time_t + u_{i,t}, \quad (3.1)$$

де $SE_{i,t}$ – представляє розмір тіньової економіки країни i в період часу t як частка ВВП;

α_i – фіксовані ефекти в країні;

X_{it} – вектор макроекономічних змінних та інституційних показників;

$Time_t$ – фіксовані часом ефекти, які включаються для контролю за змінними у часі;

$u_{i,t}$ – стандартна похибка;

β, δ – індивідуальні специфічні ефекти.

Відповідно до звіту Міжнародного валютного фонду динаміка рівня тіньової економіки України протягом періоду 1999–2017 рр. представлена на рисунку 3.1.

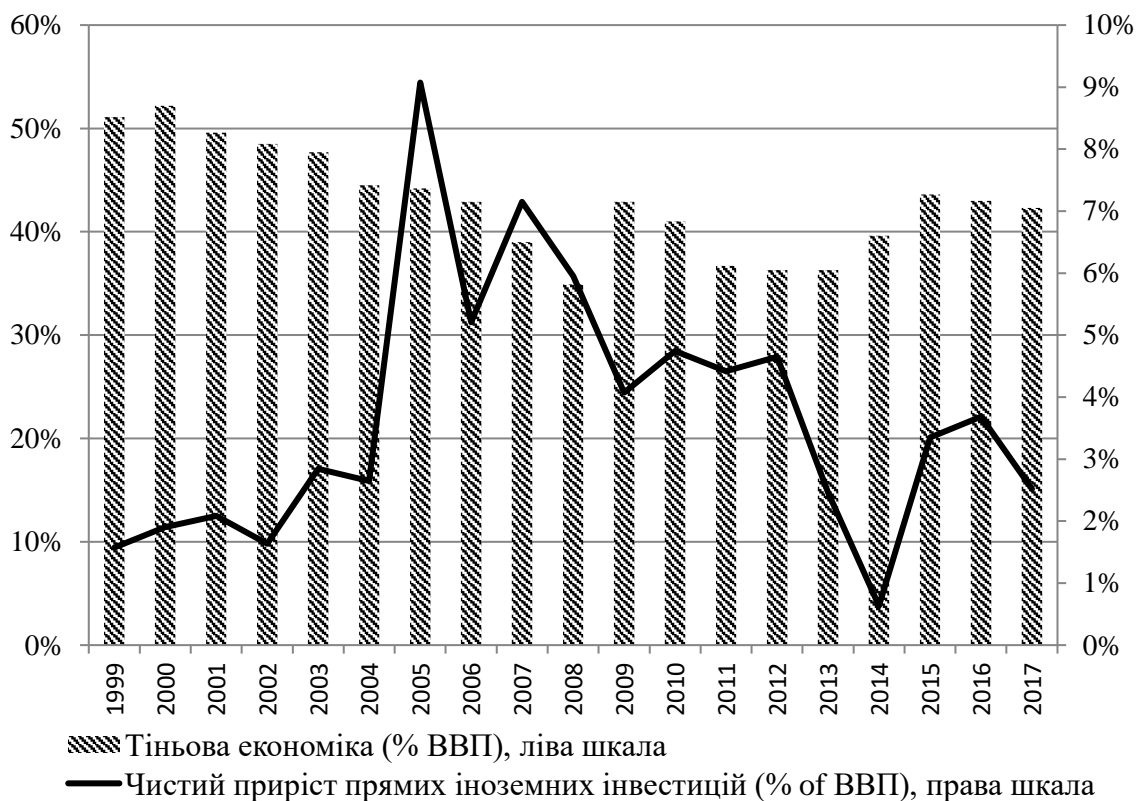

Рисунок 3.1 – Динаміка показників тіньової економіки та прямих іноземних інвестицій в Україну в період 1999–2017 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [106, 148]

Відповідно до рис. 3.1, протягом досліджуваного періоду рівень тінізації національної економіки коливався на рівні 35–55%. Максимального розміру тіньова економіка України досягла у 2000 році – понад 52%, найнижчого – у 2008 (35%). Варто зауважити, що найбільші коливання даного показника співпадали хронологічно зі змінами у політичному керівництві країною.

Одним із основних факторів зниження рівня тіньової економіки є якість державного урядування [39, 117]. При цьому значне регуляторне навантаження та низька якість державних послуг можуть сприяти розвитку тіньової економіки.

Обґрунтоване оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки є ключовим моментом при прийнятті інвестиційного рішення для іноземного інвестора, але й також для відповідних державних інституцій, оскільки на результатах такого оцінювання буде базуватися модель соціально-економічного розвитку країни на найближчі роки.

Дослідження взаємозв'язку між органами державної влади, як аудитора та регулятора інвестиційного ринку національної економіки та її зовнішніх стейкхолдерів, дозволяють завчасно виявити проблеми і можливості удосконалення управління інвестиційним потенціалом національної економіки. Таким чином, аналіз впливу якості державного урядування на інвестиційний потенціал є актуальним і потребує поглибленого вивчення.

Ефективність державного урядування є базовою умовою проведення успішної модернізації національної економіки для формування позитивного бізнес-клімату, зростання обсягів надходження іноземних інвестицій, підвищення продуктивності праці за рахунок трансферу інноваційних технологій, ефективного використання аграрно-кліматичних ресурсів, зниження енергоємності національної економіки та перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

Одним із загально-прийнятих світовою науковою спільнотою індикатором ефективності державного урядування є показник WGI (Worldwide Governance Indicators) запропонований Д. Кауфманна [84, 147]. Даний індикатор описує агреговані та часткові показники якості управління для понад 200 країн починаючи з 1996 року:

- політична та громадянська свободи (VA – Voice and Accountability);
- політична стабільність уряду (PS – Political Stability and Absence of Violence);

- свобода та кваліфікація державних органів влади (GE – Government Effectiveness);
- здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (RQ – Regulatory Quality);
- довіра суспільства до дій уряду (RL – Rule of Law);
- несприйняття корупції суспільством (CC – Control of Corruption) [147].

В таблиці 3.1 представлено основні описові характеристики індикаторів ефективності державного урядування.

Таблиця 3.1

Напрямки оцінювання ефективності політичних інститутів

Субіндекси якості державного урядування	Характеристика
Політична та громадянська свободи (VA)	Оцінка участі суспільства країни у виборчому процесі, здатність обраної влади у конституційний спосіб реагувати на запити суспільства, свобода вираження думки, свободу об'єднань, свобода слова
Політична стабільності уряду (PS)	Стабільність політичної системи, ймовірність зміни влади неконституційними чи насильницькими засобами, включаючи політичне мотивоване насильство та тероризм
Свобода та кваліфікація державних органів влади (GE)	Легкість користування державними послугами у сфері ліцензування, отримання дозволів і патентів, захист прав виробників, доступу до природних ресурсів, на які держава має монополію тощо
Здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (RQ)	Сукупність законів та норм, що регулюють господарську діяльність, створює середовище ведення бізнесу. Однозначність трактування нормативних актів, рівність усіх суб'єктів економіки перед законом та прозора система реформування законодавства і є предметом оцінки зазначеного показника.
Довіра суспільства до дій уряду (RL)	Оцінка рівня дотримання законів, виконання контрактів, безпека у відносинах власності, забезпечення встановлення справедливості у судових та правоохоронних органах
Несприйняття корупції суспільством (CC)	Толерантність влади до можливості використання адміністративних важелів для особистої вигоди, включаючи як дрібні, так і масштабні форми корупції

Джерело: сформовано автором на основі [844, 147]

Індикатори WGI узагальнюють дані, отримані із понад 30 окремих джерелах, за участі інститутів дослідження суспільної думки, аналітичних центрів, неурядових організацій, міжнародних організацій та фірм приватного сектору.

Кожен із шести показників WGI будується шляхом узагальнення даних із базових джерел, які відповідають концепції оцінки державного управління. Процес визначення цих показників проходить у три етапи.

1. Відбір даних з різних джерел. Окремі запитання із джерел даних присвоюються кожному з показників. Наприклад, опитування суб'єктів господарювання щодо регуляторного середовища буде присвоєно здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (RQ), або міра свободи преси буде підпорядкована політичній та громадянській свободі (VA). Варто зазначити, що не всі джерела даних охоплюють весь перелік країн, що аналізуються, тому оцінки можуть базуватися на різних групах даних для різних країн.

2. Попереднє ранжування джерел даних для оцінки від 0 до 1. Спочатку питання з окремих джерела даних ранжуються в межах від 0 до 1, запитання з іншими значеннями (наприклад, від 0 до 10) приводяться до обраного стандарту.

3. Використання моделі непомічених компонентів (Unobserved Components Model) для побудови середньозваженого показника для окремих питань кожного джерела.

Дана модель передбачає, що дані з кожного джерела опитування є лінійною функцією рівня управління з урахуванням похибки. Отримані результати є середньозваженими індексами з коефіцієнтами вагомості, що відображають ступінь кореляції між джерелами даних.

Отримані за допомогою моделі непомічених компонентів показники знаходяться в діапазоні стандартного нормального розподілу від $-2,5$ до $2,5$. Чим ближче певний індекс до максимуму, тим вищу він показує якість державного

управління. Індикатори WGI також доступні у відсоткових рангах – починаючи від 0 (найнижчий ранг) до 100 (найвищий ранг).

Межі рівнів індикаторів WGI були згруповані у чотири рівні: максимальний – включно від 1,5 до 2,5; високий – включно від 0,5 до 1,5; середній – від –0,5 до 0,5; низький – від –0,5 до 0,25 включно; кризовий рівень – від –1,5 і нижче (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Групування значень індикаторів WGI за рівнем якості державного управління

Діапазон	Характеристика
$WGI_i \geq 1.5$	Максимальний
$0.5 < WGI_i \leq 1.5$	Високий
$-0.5 < WGI_i \leq 0.5$	Середій
$-1.5 < WGI_i \leq -0.5$	Низький
$WGI_i \leq -1.5$	Кризовий

Джерело: побудовано автором

За даними таблиці 3.3 можна зробити висновок, що якість державного управління в Україні характеризується порівняно низьким рівнем, коливаючись за деякими субіндексами від кризового (політична стабільність) до середнього (урахування громадської думки). Зміни у динаміці кожного конкретного показника корелює з політичними подіями відповідного року.

Групою науковців [20] під час дослідження питань оцінювання макроекономічної стабільності було запропоновано інтегральний індекс якості державного врядування.

Даний підхід базується на основі методу Фішберна та враховує силу і напрямок впливу різних субіндексів державного урядування (формула 3.2).

$$WGI = \sum_{i=1}^n w_i \times WGI_i = \sum_{i=1}^n \frac{2(n-j+1)}{n(n+1)} \times WGI_{i,t}, \quad (3.2)$$

де w_i – вага i -того субіндексу;

n – кількість субіндексів;

j – ранг субіндексу;

$WGI_{i,t}$ – обчислені значення i -того субіндексу.

За результатами дослідження було встановлено, що для економіки України субіндекси державного урядування мають неоднаковий статистично значимий вплив [20]. Таким чином, під час оцінювання інвестиційного потенціалу доцільно враховувати поелементний вплив субіндексів інституціональної детермінанти на інвестиційний потенціал.

Таблиця 3.3

Показники державного урядування (WGI) України у період з 2000 по 2019

Роки	WGI CC	WGI GE	WGI PS	WGI RQ	WGI RL	WGI VA
2000	-1,150	-0,697	-0,410	-0,528	-1,109	-0,611
2002	-1,053	-0,618	-0,297	-0,577	-0,808	-0,519
2003	-0,928	-0,582	-0,363	-0,557	-0,781	-0,589
2004	-0,933	-0,603	-0,472	-0,400	-0,757	-0,671
2005	-0,722	-0,640	-0,286	-0,535	-0,779	-0,285
2006	-0,751	-0,491	-0,036	-0,523	-0,796	0,050
2007	-0,797	-0,667	0,173	-0,432	-0,727	0,064
2008	-0,838	-0,718	0,042	-0,534	-0,681	0,091
2009	-1,039	-0,834	-0,302	-0,570	-0,759	0,059
2010	-1,027	-0,785	0,013	-0,516	-0,808	-0,084
2011	-1,050	-0,824	-0,070	-0,603	-0,819	-0,132
2012	-1,077	-0,583	-0,092	-0,595	-0,783	-0,280
2013	-1,132	-0,646	-0,777	-0,624	-0,804	-0,315
2014	-0,994	-0,413	-2,021	-0,629	-0,791	-0,142
2015	-0,980	-0,524	-1,962	-0,595	-0,814	-0,087
2016	-0,814	-0,572	-1,856	-0,430	-0,766	0,002
2017	-0,784	-0,458	-1,870	-0,321	-0,711	0,015
2018	-0,874	-0,415	-1,859	-0,297	-0,718	-0,012
2019	-0,710	-0,297	-1,524	-0,259	-0,698	0,055

Примітка: WGI VA – урахування громадської думки, WGI PS – політична стабільність, WGI GE – якість державних послуг, WGI RQ – якість нормативно-правової бази, WGI RL – верховенство права, WGI CC – боротьба з корупцією

Джерело: сформовано автором на основі [147]

Результати поелементного порівняльного аналізу динаміки індексів державного управління для України та групи аналізованих країн-членів Європейського Союзу (Болгарія, Хорватія, Румунія, Польща, Литва та Латвія) представлені на рисунках 3.2 – 3.7.

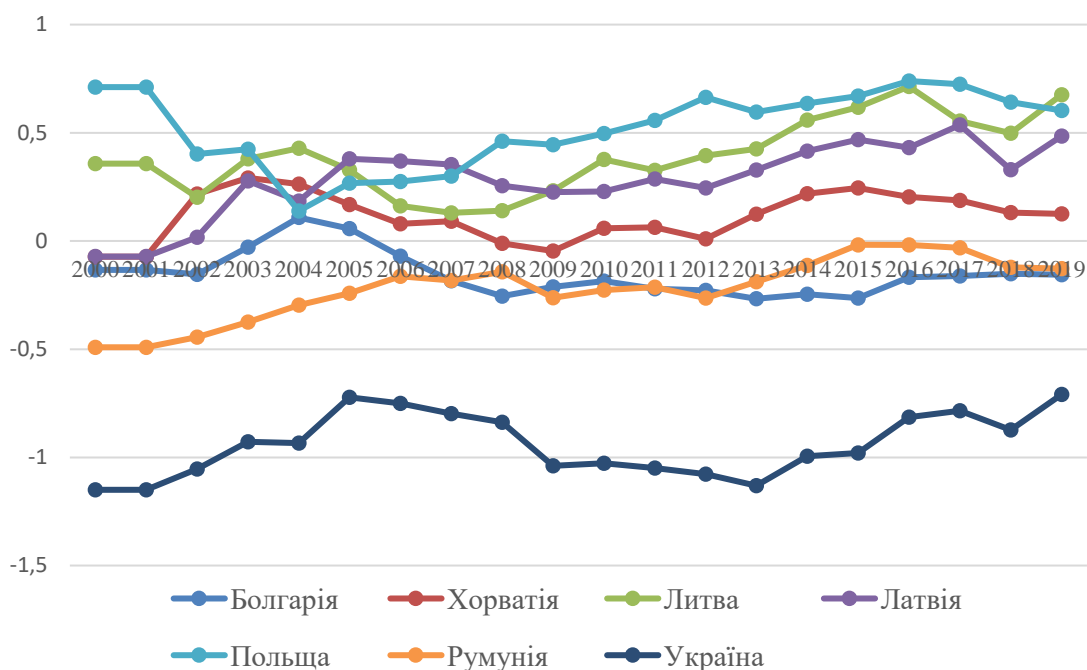

Рисунок 3.2 – Динаміка зміни індексу контролю над корупцією в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

За рівнем контролю корупції Україна стабільно є однією з найгірших у Європі. Кращими серед країн вибірки є країни Балтійського регіону – Польща, Литва і Латвія. Корупційна складова не тільки до зниження ефективності ринкових процесів, падіння макроекономічних показників та посилення соціальної напруги в суспільстві.

Толерантність до корупції підвищує ризики та знижують зацікавленість інвесторів, в тому числі міжнародних організацій, цілі яких великі довгострокові інфраструктурні проекти зі створенням нових робочих місць.

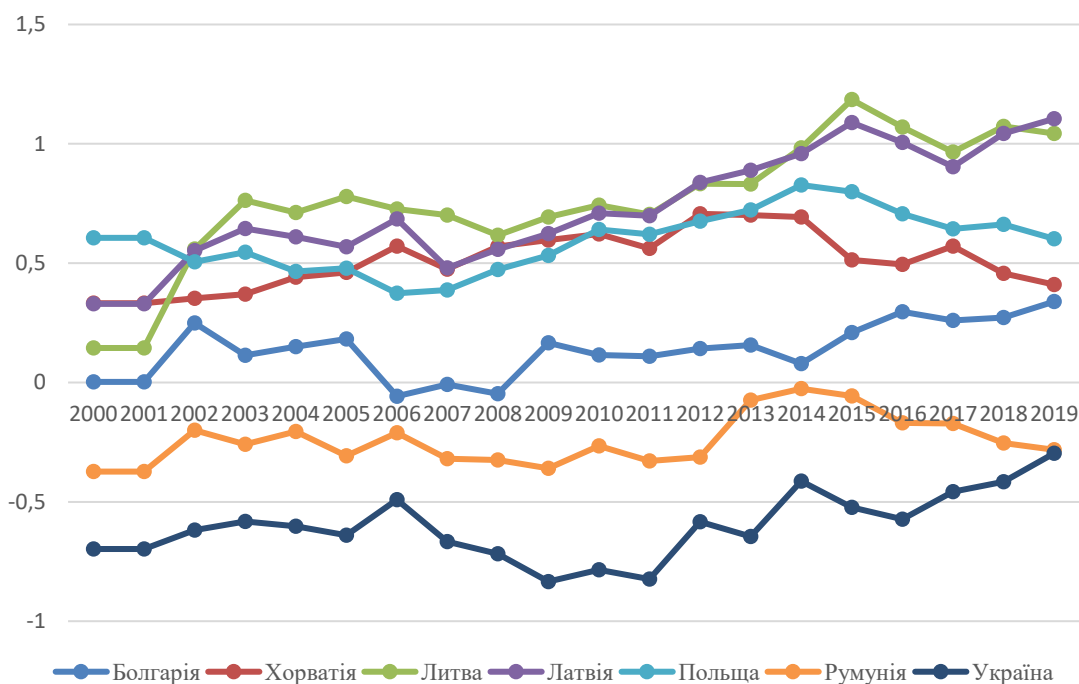

Рисунок 3.3 – Динаміка зміни індексу якості державних послуг в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

За індексом якості державних послуг країни згрупувалися на 3 кластери: найвищий показник належить країнам Балтії (Литва і Латвія), далі за цим показником йдуть Польща, Хорватія та Болгарія, а найнижчі значення мають Румунія та Україна. Складність отримання та бюрократизація надання послуг державними інституціями суттєво знижує інвестиційну привабливість такої економіки.

Так, протягом періоду 2012–2019 рр. для України прослідковується позитивна динаміка цього індексу, однак більшу частину часу протягом останніх двох десятиліть розвитку він перебував у діапазоні «низький» (рисунок 3.3).

В умовах посилення інтеграційних процесів та зниження маржинальності у ключових для національної економіки секторах, низька якість державних послуг та надмірна бюрократизація призведуть до значного зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на міжнародних ринках.

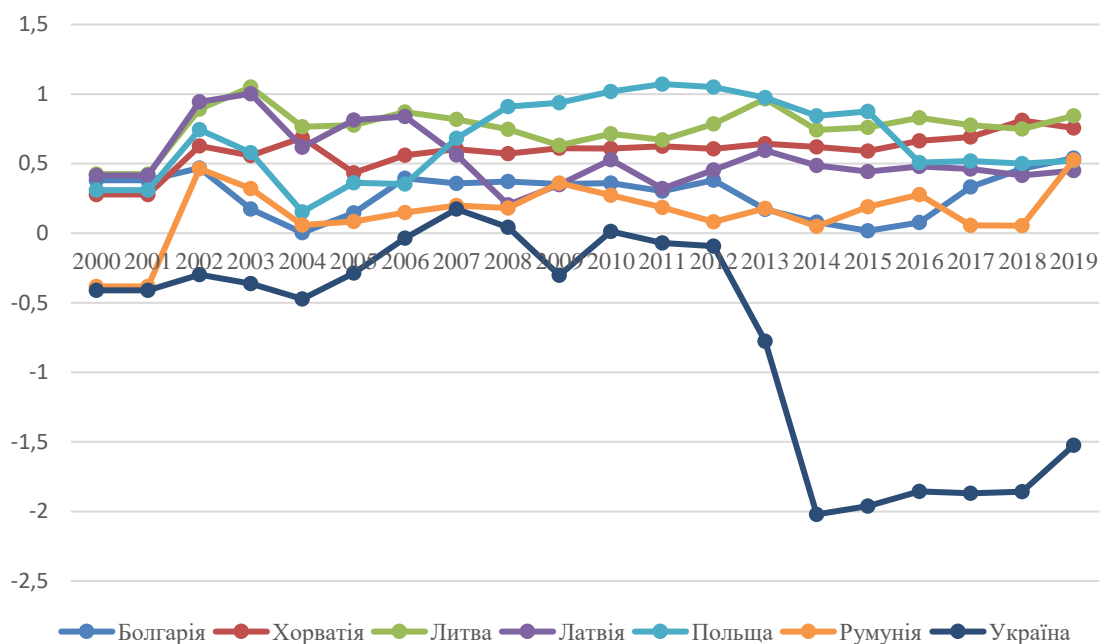

Рисунок 3.4 – Динаміка зміни індексу політичної стабільності в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

Показник політичної стабільності для України протягом останніх 5 років знаходиться у кризовому діапазоні (рисунок 3.4). Причиною цього прийнято вважати початок війни на Сході України, а також окупацію частини територій. Однак варто зазначити, що передумови до посилення політичної конфронтації всередині країни, занепад та дискредитація багатьох політичних інституцій держави формувалися десятиліттями до цього і мають глибокий структурний характер.

Вирішення даної проблеми може затягнутися на невизначений час, оскільки вона перебуває під прямим впливом зовнішніх учасників, наділених значними матеріальними і політичними важелями впливу. З урахуванням вищезазначеного, даний індекс матиме негативний і тривалий вплив на інвестиційний потенціал національної економіки та на соціально-економічний розвиток країни в цілому.

На відміну від України, рівень політичної стабільності у країнах–членах Європейського Союзу знаходиться на середньому та високому рівнях, що надає впевненості інвесторам та всім учасникам соціально–економічних процесів у цих країнах.

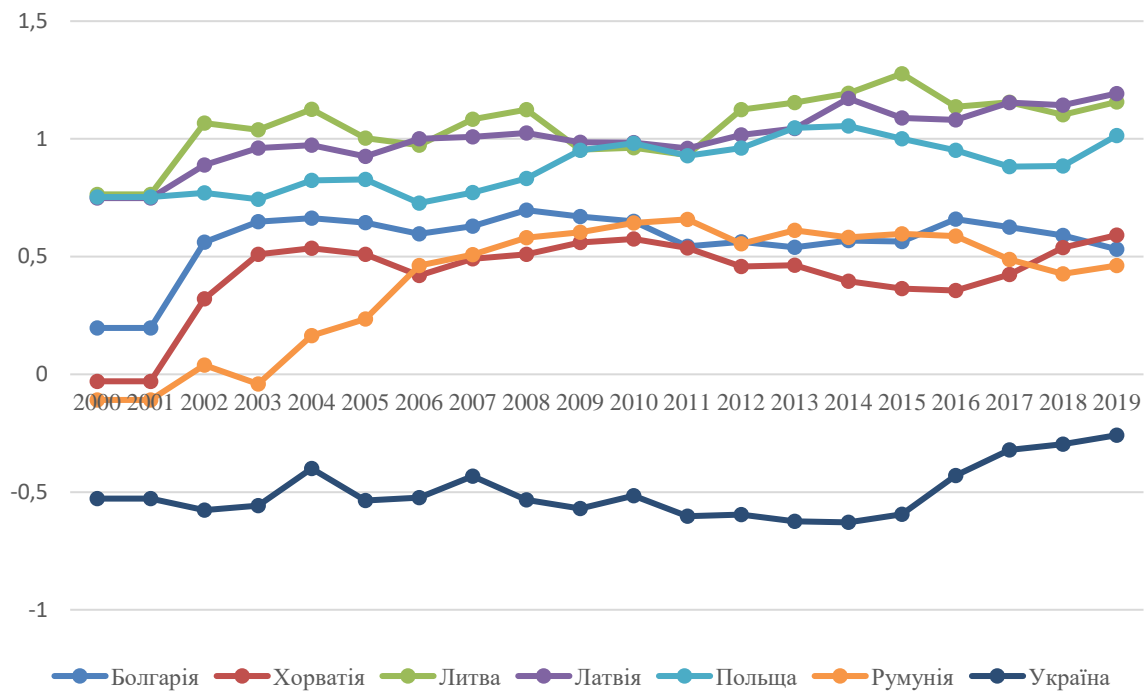

Рисунок 3.5 – Динаміка зміни індексу якості нормативно–правової бази в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

Відштовхуючись від результатів, наведених на рисунку 3.5, доцільно зробити висновок, що залежно від якості нормативно–правової бази проаналізовані країни можна згрупувати у трьох кластерах: стабільно висока якість – Польща, Литва, Латвія; вище середнього – Хорватія, Румунія, Болгарія; нижче середнього – Україна (рисунок 3.5).

Таким чином, наявна пряма залежність між тривалістю процесу євроінтеграції й членства у ЄС та якістю нормативно–правової бази досліджених країн.

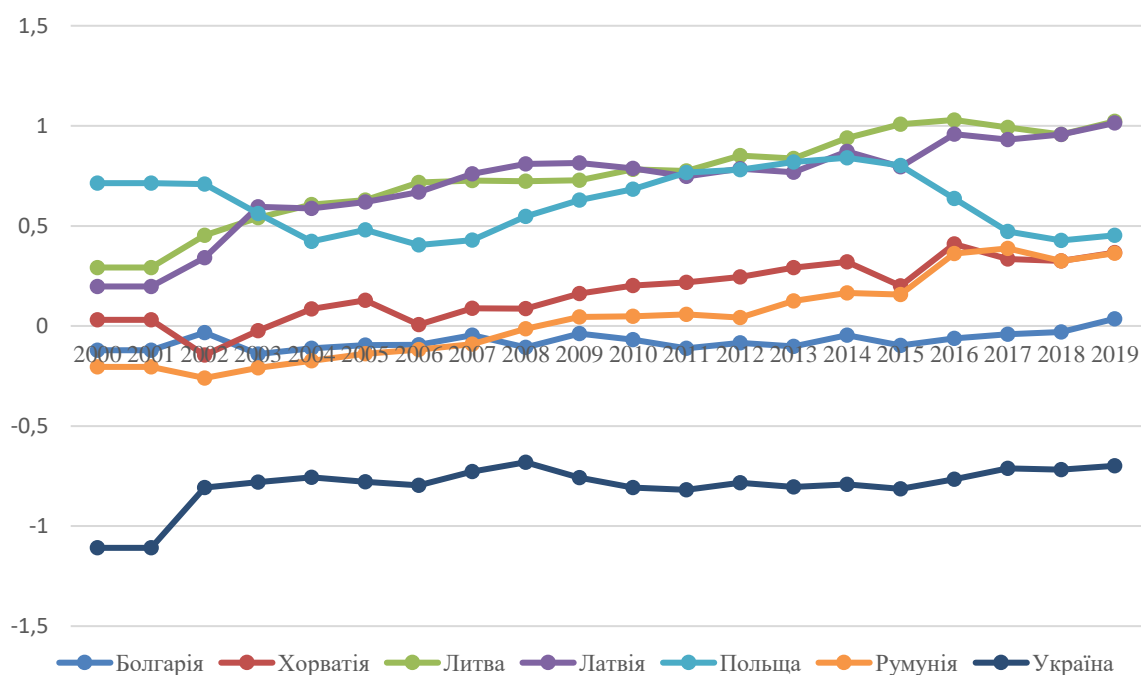

Рисунок 3.6 – Динаміка зміни індексу верховенства права в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

Згідно даних рисунку 3.6 розподіл значень показника верховенства права серед проаналізованих країн підтвердив уже сформовану тенденцію кластеризації країн за якістю державних інституцій: високий рівень мають Литва і Латвія; середній – Польща, Хорватія та Болгарія; низький – Україна.

Варто зазначити, що серед проаналізованих країн тільки Польща протягом досліджуваного періоду втратила в оціночному значенні індексу верховенства права, при цьому показники економічного росту в неї були найкращими. Таким чином, можна зробити висновок про неоднозначний вплив даного індексу на макроекономічну ситуацію в країні.

Важливою складовою формування інвестиційного потенціалу національної економіки серед інших є рівність усіх учасників ринку перед законом і захист авторських прав. Країни, що не можуть гарантувати

забезпечення вищезгаданих показників будуть не в пріоритеті для якісних прямих іноземних інвестицій.

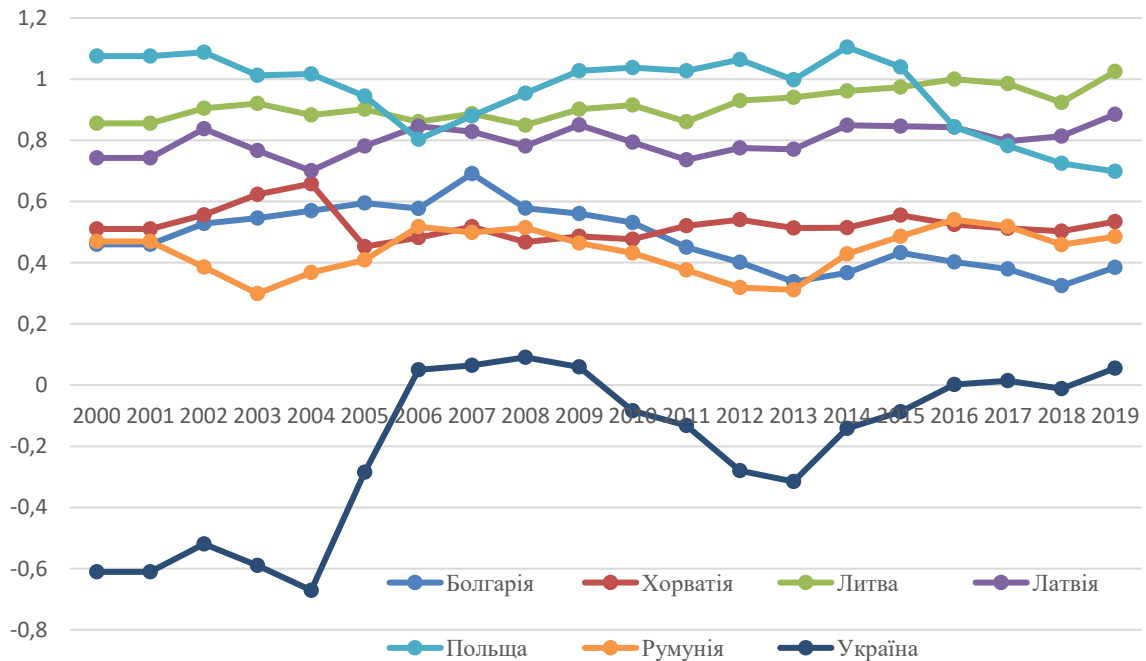

Рисунок 3.7 – Динаміка зміни індексу урахування громадської думки в Україні та країнах Європейського Союзу, 2000 – 2019 рр.

Джерело: побудовано автором

Індекс урахування громадської думки – єдиний показник якості державного урядування, який для України знаходиться у діапазоні вище нульового значення (рисунок 3.7).

Свобода слова та громадської думки – одні з ключових цінностей демократичного суспільства, що сприяють розвитку ринкових процесів та конкурентного середовища.

На основі результатів, зображених на рисунку 3.7, можемо підтвердити описані вище висновки стосовно кластеризації аналізованих країн відносно динаміки інституціональних детермінантів інвестиційного потенціалу: високий

показник – Литва, Латвія, Польща; вище середнього – Хорватія, Болгарія, Румунія; помітно нижчий – Україна.

Таким чином, аналіз показників якості державного урядування дозволив сформувати інформаційну базу даних для України та країн ЄС за 2000–2019 рр. для оцінки впливу інституціональних детермінантів на інвестиційний потенціал національної економіки:

- політична та громадянська свободи (WGI_{VIA}),
- політична стабільності уряду (WGI_{PS}),
- свобода та кваліфікація державних органів влади (WGI_{GE}),
- довіра суспільства до дій уряду (WGI_{RL}),
- несприйняття корупції суспільством (WGI_{CC}),
- здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (WGI_{RQ}).

Аналіз динаміки складових інституціональних детермінантів підтверджує висновки сформульовані у попередньому розділі про наявність трьох кластерів країн за рівнем збіжності трендів зміни інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки.

Ефективність державного урядування є базовою умовою проведення успішної модернізації національної економіки для формування позитивного бізнес–клімату, зростання обсягів надходження іноземних інвестицій, підвищення продуктивності праці за рахунок трансферу інноваційних технологій, ефективне використання агро–кліматичних ресурсів, зниження енергоємності національної економіки та перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

3.2 Оцінювання впливу рівня інституціональних детермінант на інтегральний індекс інвестиційного потенціалу національної економіки

Результати дослідження динаміки складових інституціональних детермінант дають підстави зробити висновок, що їх показники корелюють із соціально–економічними процесами, що відбуваються у досліджуваних країнах. При цьому якість державного урядування не тільки напряму впливає на тенденції розвитку національної економіки, але й відбувається й зворотній ефект – динаміка показників економічного розвитку може призвести до глибоких і структурних змін у сфері державного управління.

У зв'язку з цим, актуальності набуває аналіз та оцінювання впливу соціальних факторів як на інвестиційний потенціал національної економіки в цілому, так і його окремих системоутворюючих індикаторів зокрема.

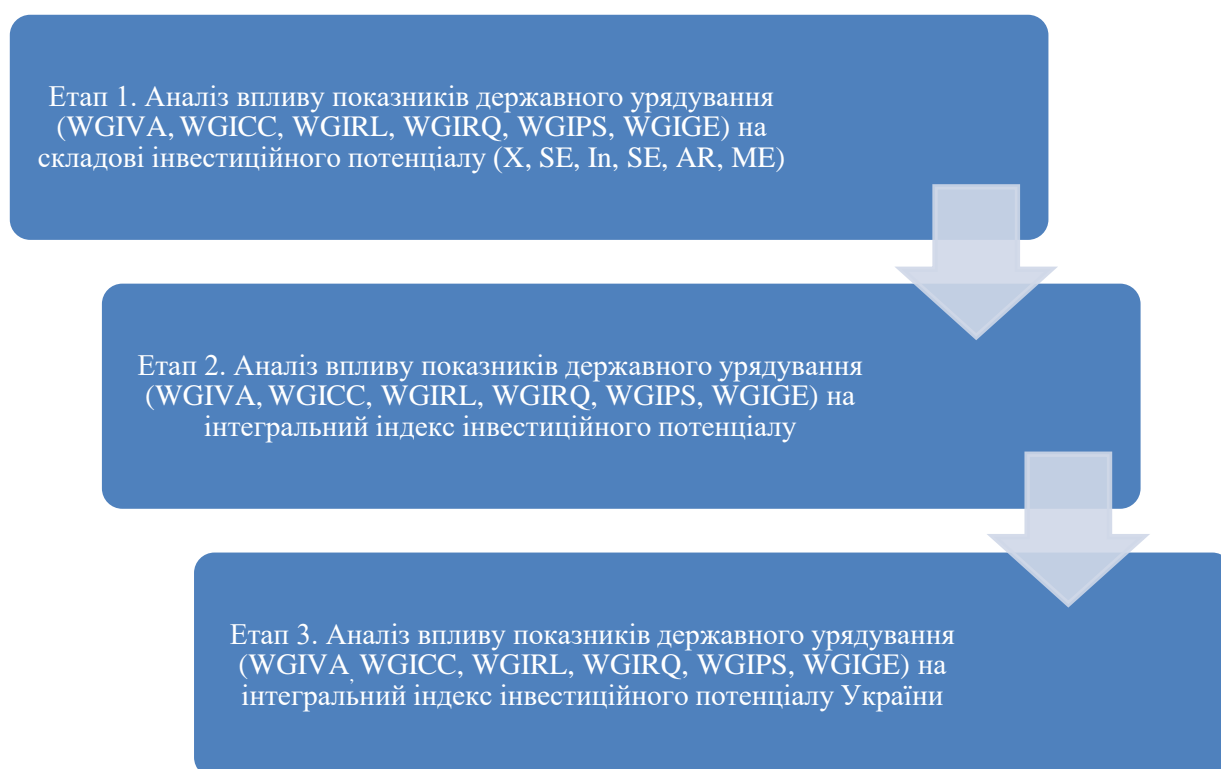
Ефективне функціонування інституціонального середовища створює передумови підвищення інвестиційної привабливості національної економіки. Таким чином, необхідним є оцінювання впливу інституціональних детермінант на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки.

Варто зазначити, що емпіричні розрахунки у попередніх підрозділах свідчать про неоднорідність динаміки інституціональних детермінант. Це у свою чергу призводить до зростання похибки при побудові моделі оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки.

Слід відмітити, що за останні двадцять років Україна кілька разів істотно змінювала політичну систему, до влади приходили протилежні за поглядами і принципами політичні групи. Однак, судова система, апарат чиновників та менталітет населення в цілому не змінювалися так швидко. Це у свою чергу негативно відзеркалилось на темпах нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки.

З метою розроблення пропозицій для реформування політики управління інвестиційним потенціалом національної економіки з урахуванням вимог

Євроінтеграційного процесу, модернізації національної економіки для формування позитивного бізнес-клімату, у роботі проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу кожного з субіндексів WGI на інтегральне значення інвестиційного потенціалу національної економіки. Основні поелементного оцінювання впливу показників якості державного урядування на інвестиційний потенціал національної економіки подано на рисунку 3.8.

Примітка: 1) індикатори державного урядування: WGIVA – політична та громадянська свободи, WGICC несприйняття корупції суспільством, WGIRQ – довіра суспільства до дій уряду, WGIRL – здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи, WGIPS – політична стабільності уряду, WGIGE – свобода та кваліфікація державних органів влади; 2) складові інвестиційного потенціалу: X – зовнішня, SE – соціально-економічна, In – інфраструктурна, SI – науково-дослідницька, AR – сільськогосподарська, ME – енергетично-ресурсна

Рисунок 3.8 – Етапи поелементного оцінювання показників якості державного урядування на інвестиційний потенціал національної економіки

Джерело: побудовано автором

Вихідну базу дослідження сформовано на основі даних Світового Банку для України за 2000–2019 рр. Результати кореляційного аналізу наведено у таблиці 3.4.

Еміричні розрахунки дають підстави зробити висновок, що динаміка основних оціночних показників ефективності державного урядування є однорідною. Так, серед шести індексів – політична стабільність (PS) має від’ємне значення кореляції відносно всіх інших. Це означає, що для України протягом усього періоду відносна політична стабільність досягалась при одночасному зниженні індексу рівня свободи та кваліфікація державних органів влади (GE) і довіри суспільства до дій уряду (RQ), посиленні цензури, авторитарності влади (VA) та толерантності до корупції чиновників (CC) і погіршення здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (RL) [179].

Таблиця 3.4

Кореляційна матриця для показників WGI України за період 2000–2019 рр

	VA	PS	GE	RQ	RL	CC
VA	1.0000					
P-value						
PS	-0.1997	1.0000				
P-value	0.3986					
GE	0.0551	-0.6937	1.0000			
P-value	0.8176	0.0007				
RQ	0.1882	-0.3299	0.4855	1.0000		
P-value	0.4269	0.1554	0.0300			
RL	0.4738	-0.1864	0.3840	0.4565	1.0000	
P-value	0.0348	0.4313	0.0947	0.0430		
CC	0.4212	-0.2155	0.5178	0.5688	0.6570	1.0000
P-value	0.0644	0.3614	0.0194	0.0089	0.0016	

Примітка: P-value – значення вірогідності

Джерело: розраховано автором [147]

Результати підтвердили високу позитивну залежність показника WGICC відносно показників WGIRL, WGIGE та WGIRQ. Інші показники WGI мають

рівень кореляції нижче 50%, що підтверджує невисокий рівень лінійної залежності між ними.

Таким чином, для показника WGICC присутнє явище мультиколінеарності з показниками WGIGE, WGIRQ та WGIRL, що свідчить про те, що модель регресії, побудована на основі показника WGICC не може бути статистично значимою [179].

Слід відмітити, що ступінь толерантності держави до корупційних методів ведення бізнесу має не завжди однозначний вплив на інвестиційний потенціалу національної економіки [179].

Так, науковці у роботах [17, 107, 127], стверджують, що високий рівень корупції навіть іноді призводить до притоку значних обсягів капіталу, метою якого є максимізація прибутку за рахунок неринкових методів конкуренції. Однак, такі інвестиції рідко мають довгостроковий характер.

Слід зазначити, що між показниками WGIPS та WGIGE також присутня мультиколеніарність (від'ємна кореляція на рівні 69%), тому обидва показника одночасно не можна включати у рівняння регресії [179].

P-value означає вірогідність досліджуваної статистичної моделі для якої, при умові що нульова гіпотеза є істиною, статистичні суми будуть однакові або матимуть більші значення, ніж для фактично отриманих результатів. Іншими словами, якщо результат t-статистики при заданому кількості ступенів свободи буде меншим 5% ($p\text{-value} < 0,05$) – статистична модель може вважатися значущою [179].

У рамках першого етапу аналізу визначено силу впливу політичної та громадянської свободи на динаміку зовнішньої складової інвестиційного потенціалу. Так, тенденція змін показника зовнішньої складової (Y) від рівня політичної та громадянська свободи (WGIVA) за період з 2000 по 2019 рр. може бути описано регресійною моделлю (3.3):

$$Y = 0.048 + 0.013WGIVA \quad (3.3)$$

де Y – показник зовнішньої складової інвестиційного потенціалу;
 WGIVA – індекс рівня політичної та громадянська свободи.

Модель регресії свідчить про те, що рівень політичної та громадянської свободи має позитивний, однак статистично незначущий вплив на динаміку значення зовнішньої складової інвестиційного потенціалу аналізованих країн у 2000–2019 рр. Основні характеристики отриманої регресійної моделі наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Результати панельного аналізу залежності зовнішньої складової інвестиційного потенціалу від рівня політичної та громадянської свободи за період з 2000 по 2019 рр

Показники	Coef	Std. Err	t	P-value (P> t)	[95% Conf. Interval]	
WGIVA	0.013	0.006	2.77	0.148	-0.011	0.016
cons	0.048	0.004	9.51	0.000	0.045	0.066

Джерело: розраховано автором на основі даних [147, 148]

Варто зазначити, що сприйняття громадської думки та забезпечення свободи слова є одним з показників демократизації суспільства, його відкритості та наявності конкурентного середовища. Це у свою чергу, призводить до притоку іноземних інвестицій та сприяє покращанню рівня інвестиційного потенціалу національної економіки.

Тим не менш, результати регресійного аналізу не підтвердили цю гіпотезу, оцінивши статистичну значимість такої залежності за межами прийнятного діапазону. Таким чином, для досліджуваних країн ЄС протягом 2000–2019 рр. рівень політичної та громадянської свободи не мав суттєвого впливу на зміну індикаторів зовнішньої складової інвестиційного потенціалу.

Це підтверджує гіпотезу, що сприйняття владою громадської думки та забезпечення свободи слова не є похідною від високих темпів економічного розвитку, тобто країна може мати стабільну авторитарну чи тоталітарну політичну систему, при високому значенні інвестиційного потенціалу.

За описаною вище процедурою проведено регресійний аналіз впливу показників політичної та громадянської свободи на соціально–економічну, інфраструктурну, інноваційно–дослідницьку, сільськогосподарську та енергетично–ресурсну складові інвестиційного потенціалу. Результати розрахунків наведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Результати дослідження впливу показника політичної та громадянської свободи на складові інвестиційного потенціалу національної економіки

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI _i
X	$Y = 0.048 + 0.013WGI_{ViA}$	0.000	0.148
SE	$Y = 0.054 + 0.006WGI_{ViA}$	0.000	0.329
In	$Y = 0.079 + 0.088WGI_{ViA} *$	0.000	0.000
SI	$Y = 0.052 + 0.057WGI_{ViA} **$	0.000	0.001
AR	$Y = 0.089 + 0.024WGI_{ViA} **$	0.000	0.014
ME	$Y = 0.057 + 0.007WGI_{ViA}$	0.000	0.405
IP _{UA}	$Y = 0.379 - 0.034WGI_{ViA}$	0.000	0.136
IP _{EU}	$Y = 0.261 + 0.137WGI_{ViA} *$	0.000	0.000

Примітка: 1) складові інвестиційного потенціалу: X – зовнішня, SE – соціально–економічна,

In – інфраструктурна, SI – науково–дослідницька, AR – сільськогосподарська, ME –

енергетично–ресурсна; 2) IP_{UA} – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу України,

IP_{EU} – інтегральний індекс інвестиційного потенціалу країн–членів Європейського Союзу; 3)

P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних [147, 148]

Результати регресійного аналізу впливу індикатора рівень політичної та громадянської свободи на інвестиційний потенціал засідчили про відсутність

статистично значущого впливу як на окремі складові потенціалу, так і на інтегральний індекс інвестиційного потенціалу у розрізі країн.

Так, аналогічно до впливу на зовнішню складову, описаному вище, не було доведено наявності статистично значимого впливу рівня політичної та громадянської свободи на соціально–економічну та енергетично–ресурсну складові інвестиційного потенціалу національної економіки. Крім того, інтегральний індекс інвестиційного потенціалу України також не є еластичним до змін у динаміці показника політичної та громадянської свободи.

У той же час, інфраструктурна, сільськогосподарська та інноваційно–дослідницька складові залежать від рівня політичної та громадянської свободи. Так, збільшення індексу політичної та громадянської свободи на 1 пункт призводить до зростання інфраструктурної складової на 0,167 пунктів, інноваційно–дослідницької – на 0,109, а сільськогосподарської – на 0,113. При цьому інтегральний індекс країн–членів ЄС зростає на 0,398 пункти.

Результати, наведені у таблиці 3.7 засвітли, що статистична значущість впливу рівня несприйняття корупції суспільством на інвестиційний потенціал та його складові наявна лише для соціально–економічної складової та інтегрального індексу інвестиційного потенціалу країн–членів ЄС. Слід відмітити, що статистична значущість зв'язку із соціально–економічною складовою знаходиться за межами діапазону P–value: ≤ 0.05 , який прийнято вважати стандартним при регресійному аналізі.

Ураховуючи динаміку зміни рівня несприйняття корупції (рисунок 3.1), можна зробити висновок, що країни–члени ЄС протягом досліджуваного періоду в середньому покращили цей показник. Крім того, динаміка інтегральних індексів інвестиційного потенціалу цих країн (рисунки 2.3–2.8) має подібний тренд. Цей зв'язок підтверджується регресійним рівнянням з таблиці 3.7.

Зростання рівня несприйняття корупції на 1 пункт призводить до зростання інтегрального індексу інвестиційного потенціалу на 0,484 пункти.

Таблиця 3.7

Результати дослідження впливу індиактора несприйняття корупції суспільством на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI _i
X	$Y = 0.051 + 0.006WGI_{CC}$	0.006	0.711
SE	$Y = 0.071 + 0.02WGI_{CC}^{***}$	0.000	0.078
ln	$Y = 0.128 + 0.07WGI_{CC}$	0.000	0.127
SI	$Y = 0.012 - 0.055WGI_{CC}$	0.719	0.121
AR	$Y = 0.07 - 0.024WGI_{CC}$	0.001	0.181
ME	$Y = 0.045 - 0.012WGI_{CC}$	0.009	0.479
IP _{UA}	$Y = 0.377 + 0.005WGI_{CC}$	0.000	0.907
IP _{EU}	$Y = 0.331 + 0.153WGI_{CC}^*$	0.000	0.000

Примітка: P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних [147, 148]

Згідно результатів дослідження, наведених у таблиці 3.7 можемо зробити висновок, що корупція як явище в Україні є не тільки статистично незначимим для оцінювання інтегрального показника інвестиційного потенціалу, але також є проблемою соціальною. Так, толерантність до корупції у вищих органах влади серед населення України є низькою, однак якщо мова йтиме про неправомірну вигоду першого співробітника державної організації (лікар, співробітник контролюючих органів, поліції тощо), яка може прискорити проведення певних процедур або уникнення відповідальності перед законом, – результати опитування будуть не такі однозначні.

Аналіз впливу показника довіри суспільства до дій уряду на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові показав, що статистично значимий зв'язок між ними підтверджується лише у інноваційно–дослідницької та енергетично–ресурсної складових, а також із інтегральним індексом інвестиційного потенціалу країн ЄС. При цьому значення P-value для регресора у моделі інноваційно–дослідницької складової більше 0,05, що підтверджує висунуту гіпотезу дослідження.

Згідно результатів, наведених у таблиці 3.8, збільшенні рівня довіри суспільства до дій уряду на 1 пункт, інноваційно–дослідницька складова зростає на 0,078, а інтегральний індекс інвестиційного потенціалу країн ЄС – на 0,265.

Таблиця 3.8

Результати дослідження впливу показника довіра суспільства до дій уряду на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI _i
X	$Y = 0.033 - 0.024WGI_{RQ}$	0.010	0.282
SE	$Y = 0.053 + 0.001WGI_{RQ}$	0.000	0.940
In	$Y = 0.099 + 0.075WGI_{RQ}$	0.004	0.221
SI	$Y = 0.022 + 0.082WGI_{RQ}^{***}$	0.339	0.075
AR	$Y = 0.098 + 0.009WGI_{RQ}$	0.000	0.701
ME	$Y = 0.034 + 0.044WGI_{RQ}^{**}$	0.003	0.034
IP _{UA}	$Y = 0.34 - 0.065WGI_{RQ}$	0.000	0.248
IP _{EU}	$Y = 0.251 + 0.0141WGI_{RQ}^*$	0.000	0.000

Примітка: P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового Банку [147, 148]

Слід відмітити, що в країнах – колишніх пострадянських республіках, де стан демократії за дослідженням «Economist Intelligence Unit» відповідає завершальному етапу перехідного періоду (Україна, Грузія, Молдова) [182], частина політичних інститутів (WGIPS, WGIRQ, WGIGE) позитивно впливають на макроекономічну стабільність, тоді як інші (WGIViA, WGICC, WGIRL) – негативно [182].

Згідно результатів, наведених у таблиці 3.9, здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи мала висовий статистично значущий вплив на інвестиційний потенціал національної економіки, у тому числі на інноваційно–дослідницьку, інфраструктурну та сільськогосподарську складову.

Таблиця 3.9

Результати дослідження впливу показника здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI _i
X	$Y = 0.069 + 0.031WGI_{IRL}$	0.001	0.166
SE	$Y = 0.071 - 0.025WGI_{IRL}$	0.000	0.102
In	$Y = 0.19 + 0.159WGI_{IRL}^{**}$	0.000	0.003
SI	$Y = -0.038 + 0.127WGI_{IRL}^{**}$	0.208	0.002
AR	$Y = 0.046 + 0.059WGI_{IRL}^{**}$	0.010	0.008
ME	$Y = 0.059 - 0.004WGI_{IRL}$	0.003	0.840
IP _{UA}	$Y = 0.39 + 0.032WGI_{IRL}$	0.000	0.562
IP _{EU}	$Y = 0.311 + 0.119WGI_{IRL}^*$	0.000	0.000

Примітка: P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового Банку [147, 148]

Підвищення індексу здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи на 1 пункт дозволяє покращити значення інфраструктурної складової на 0,349 пунктів, соціально-дослідницької – на 0,165 пунктів, сільськогосподарської – на 0,105 пунктів. Інтегральний індекс інвестиційного потенціалу за таких умов збільшиться на 0,43 пунктів.

Варто зазначити, що нормативно-правова база, створена та імplementована у сві сфери соціально-економічного життя країни, є показником якості уряду та здатності реалізації ним своєї політики. Оскільки для оцінювання інтегрального індексу інвестиційного потенціалу України даний показник не є статистично значимим (P-value >=0,000) є підстави стверджувати, що статистика оцінювання здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи протягом періоду аналізу підтверджує низьку ефективність даного субіндексу для покращання потенціалу залучення зовнішніх інвестицій, незалежно від чинного уряду та його внутрішньої і зовнішньої політики.

Таблиця 3.10

Результати дослідження впливу показника політичної стабільності уряду на на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI _i
X	$Y = 0.051 + 0.008WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.003
SE	$Y = 0.056 + 0.006WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.002
In	$Y = 0.048 + 0.019WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.017
SI	$Y = 0.078 + 0.019WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.001
AR	$Y = 0.088 + 0.008WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.014
ME	$Y = 0.063 + 0.009WGI_{PS}^{*}$	0.000	0.000
IP _{UA}	$Y = 0.385 + 0.016WGI_{PS}^{**}$	0.000	0.028
IP _{EU}	$Y = 0.312 + 0.086WGI_{PS}^{*}$	0.000	0.000

Примітка: P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового Банку [147, 148]

Емпіричні результати дослідження підтвердили, що забезпечення політичної стабільності в країні позитивно впливає на всі складові інвестиційного потенціалу. Так, покращання показника політичної стабільності на 1 пункт для України дозволяє збільшити інтегральний індекс інвестиційного потенціалу на 0,401 пунктів.

Варто зазначити, що таргетоване значення індексу політичної стабільності на рівні від -0,5 до 0 Україна мала протягом періоду 2000–2012 рр. (рисунок 3.3), тому рух у напрямку досягнення такого стану має бути на порядку денному органів держаного управління. Оскільки рівень політичної стабільності в Україні знаходиться під впливом дії зовнішніх факторів, то для моделювання доцільним є врахування більшої кількості змінних.

Аналогічно до зазначеного вище, інтегральний індекс інвестиційного потенціалу країн ЄС за умови підвищення індексу політичної стабільності на 1 пункт, може зрости на 0,398 пункти,.

Відповідно до результатів регресійного аналізу (таблиця 3.11) можна зробити висновок, що індекс свободи, кваліфікації державних органів влади

мали статистично значущий вплив на складові інвестиційного потенціалу, саме на зовнішню, інноваційно–дослідницьку та енергетично–ресурсну складові. Так, при зміні індексу WGI_{GE} на 1 пункт інтегральний індекс інвестиційного потенціалу України зростає на 0,406, а країн ЄС – на 0,417.

Таблиця 3.11

Результати дослідження впливу показника свободи та кваліфікації державних органів влади на інвестиційний потенціал національної економіки та його складові

Модель	Рівняння регресії	Статистична значущість коефіцієнта за регресора (P-value)	
		const	WGI_i
X	$Y = 0.021 + 0.04WGI_{GE}^{**}$	0.038	0.015
SE	$Y = 0.045 - 0.011WGI_{GE}$	0.000	0.352
ln	$Y = 0.11 + 0.078WGI_{GE}^{***}$	0.001	0.098
SI	$Y = 0.014 + 0.082WGI_{GE}^{**}$	0.481	0.019
AR	$Y = 0.108 - 0.023WGI_{GE}$	0.000	0.223
ME	$Y = 0.024 + 0.053WGI_{GE}^*$	0.003	0.000
IP_{UA}	$Y = 0.321 + 0.085WGI_{GE}^{**}$	0.000	0.043
IP_{EU}	$Y = 0.309 + 0.108WGI_{GE}^*$	0.000	0.000

Примітка: P-value: *=0.000; **≤0.05; ***≤0.10

Джерело: розраховано автором на основі даних Світового Банку [147, 148]

Слід відмітити, що для України характерні процеси зміни структури державної влади, що супроводжувалися не тільки змінами орієнтації зовнішньої політики, а й підходів до регулювання внутрішньої політики. Реформи у сфері державного управління по–різному впливають на окремі аспекти соціально–економічного розвитку країни. Так, політична стабільність, свободи слова, громадської думки дуже чутливі до спроб здійснення реформ чинною владою. У той час, як приріст валового внутрішнього продукту, зниження рівня безробіття, притік прямих іноземних інвестицій та інші макроекономічні показники реагують на реформи із значним часовим лагом, часто позитивні зміни відображаються у статистиці тоді, коли влада в Україні уже змінилася [179].

Результати поелементного оцінювання впливу кожного з субіндексів WGI на інтегральне значення інвестиційного потенціалу національної економіки та його складові засвідчили, що на відміну від країн–членів ЄС, де усі субіндекси WGI мають рівнозначний позитивний статистично значущий вплив на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки, в Україні – лише індекси політичної стабільності уряду, свобода та кваліфікація державних органів влади. Крім цього, виявлено низький рівень зв'язку між субіндексами WGI та складовими інвестиційного потенціалу національної економіки.

Це свідчить, що у довгостроковій перспективі завдання забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки повинно реалізуватись шляхом досягнення цільових орієнтирів у підвищенні рівнів політичної та громадянської свободи на 1,05 пунктів, довіри суспільства до дій уряду – 1,73 пунктів, здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи – 1,54 пунктів та зниження рівня корупції на 1,45. За умови масштабного реформування державного управління з огляду на прискорення темпів науково–технологічного, соціо–економічного, екологічного, енергетичного розвитку інвестиційний потенціал національної економіки може зрости у середньому на 0,12 пунктів.

3.3 Емпіричне підтвердження коінтеграційних зв'язків між рівнями інвестиційного потенціалу національної економіки та його інституціонально–поведінковими детермінантами

Узагальнення результатів дослідження свідчать, що країни із високим рівнем сприяння бренду її зовнішніми стейкхолдерами мають більше можливостей залучати додаткові інвестиційні ресурси, стимулювати якісну імміграцію кваліфікованих трудових ресурсів, збільшувати свій експорт та імпорт, покращувати туристичну привабливість країни. Це у свою чергу сприяє

нарощуванню інвестиційного потенціалу національної економіки. З огляду на це, необхідним є визначення сили впливу рівня сприяння бренду країни її стейкхолдерами на інвестиційний потенціал, що у свою чергу, сформує підґрунтя визначення цільових індикаторів стратегії реформування державної інвестиційної політики.

Результати систематизації наукового доробку свідчать, що традиційно вченими імідж країни розглядається як цінний внутрішній ресурс, який може бути використаним для нарощування інвестиційного потенціалу та одним із методів підвищення рівня солідарності в суспільстві, запобігання внутрішньо національних суперечностей, виступати елементом захисту національних інтересів під час реагування на внутрішні та зовнішні загрози.

Досліджувана проблематика всебічно розглядалася в працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, вченими з точки зору маркетингового підходу «бренд країни», «імідж країни», «національна ідентичність країни» тощо [15, 48, 56, 57] досліджується через оцінювання рівня соціально-економічного розвитку, інвестиційного потенціалу країни та якості державного урядування.

Країни, що володіють відомим брендом та привабливим іміджем мають конкурентні переваги на світовій арені, які забезпечують підвищення рівня довіри стейкхолдерів до країни, її конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості тощо. Це у свою чергу, впливає на ключові індикатори складових інвестиційного потенціалу національної економіки [57]

Бренд країни можна визначити як сукупність елементів, що забезпечують культурну диференціацію, автентифікацію та актуалізацію для всіх цільових аудиторій [48]. Це стосується процесу розроблення та імплементації маркетингових та брендингових стратегій урядами країн.

На відміну від рекламних кампаній та PR-заходів, що використовуються для досягнення специфічних цілей у короткостроковій перспективі на тактичному рівні, бренд країни – це один із способів покращити ринкову

репутацію країни та відповідною мірою адаптувати стейкхолдерів: населення, бізнес, організації, державу як суб'єкту міжнародних відносин [10, 11, 12].

Ефективне та послідовне управління брендом країни має прямий або опосередкований вплив на інтереси усіх стейкхолдерів суспільства, як учасників однієї економічної системи.

Країни із сильними брендами зазвичай експортують більше товарів і послуг, більше залучені у процес транснаціонального інвестування, що є наслідком вищої їх актуальності на міжнародній арені [85].

Й. Фен у своєму дослідженні стосовно особливостей процесу брендингу, визначає ключові аспекти, на основі яких виникає національний бренд (таблиця 3.12) [55].

Таблиця 3.12

Типологізація видів брендингу

Тип брендингу	Характеристика
експортний	показник, якою мірою національні компанії представлені на міжнародних ринках
регіональний	особливості локальних брендів та їхній вплив на сприйняття країни загалом
політичний	сприйняття міжнародною спільнотою політичних аспектів та процесів у країні
культурний	якість сприйняття країни закордоном, рівень розвитку в країні самоідентифікації

Джерело: сформовано автором на основі [55, 182]

Також автором зазначено, що процес формування бренду країни може відбуватися природно (повільно) або форсовано – залежно від ефективності та якості формування його складових. Таким чином, швидкість та структурованість процесу формування бренду країни безпосередньо залежить від ступеня конвергенції та координації складових його частин.

У публікації [18] автором досліджено концепцію бренду країни у поєднанні із маркетинговими категоріями «ідентичність» та «імідж». Науковець зазначає, що імідж країни впливає на її сприйняття цільовою аудиторією, тоді як

ідентичність є похідною від самої країни. Відштовхуючись від цієї концепції, автором досліджено поняття «бренд країни» як:

- показник якості іміджу країни та її сприйняття стейкхолдерами, репутація країни на внутрішньому та зовнішньому цільових ринках;
- унікальне позиціонування країни, покликане підвищувати інтерес туристів, бізнесу до відвідування, інвестування, збільшення товарообороту, налагодження міжкультурних відносин тощо [142].

О. Люльов, провівши аналіз сучасних концепцій національного брендингу, зробив висновок, що національний брендинг це процес, за допомогою якого країна активно намагається створити унікальну і конкурентоспроможну національну ідентичність. З огляду на це, метою брендингу, як стверджує автор, є позиціонування країни (як всередині, так і за її межами), як ідеальне місце для туризму, інвестицій та торгівлі [182].

Процес створення та візуалізації національного бренду країни, згідно [57], наведено на рисунку 3.9.

Рисунок 3.9 – Принципи процесу створення національного бренду
Джерело: побудовано автором на основі [57]

Політика формування національного бренду повинна бути системною та відштовхуватися від результатів оцінювання національної ідентичності та наявних конкурентних перевагах даної країни чи регіону. При цьому критеріями ефективності бренду країни є:

- матеріальні та нематеріальні особливості, що вирізняють країну, її історію, культуру, традиції тощо,
- додана вартість (товари та послуги), яка створюється в даній країні.

Концептуальні засади врахування впливу бренду країни на рівень її інвестиційної привабливості представлено на рисунку 3.10.

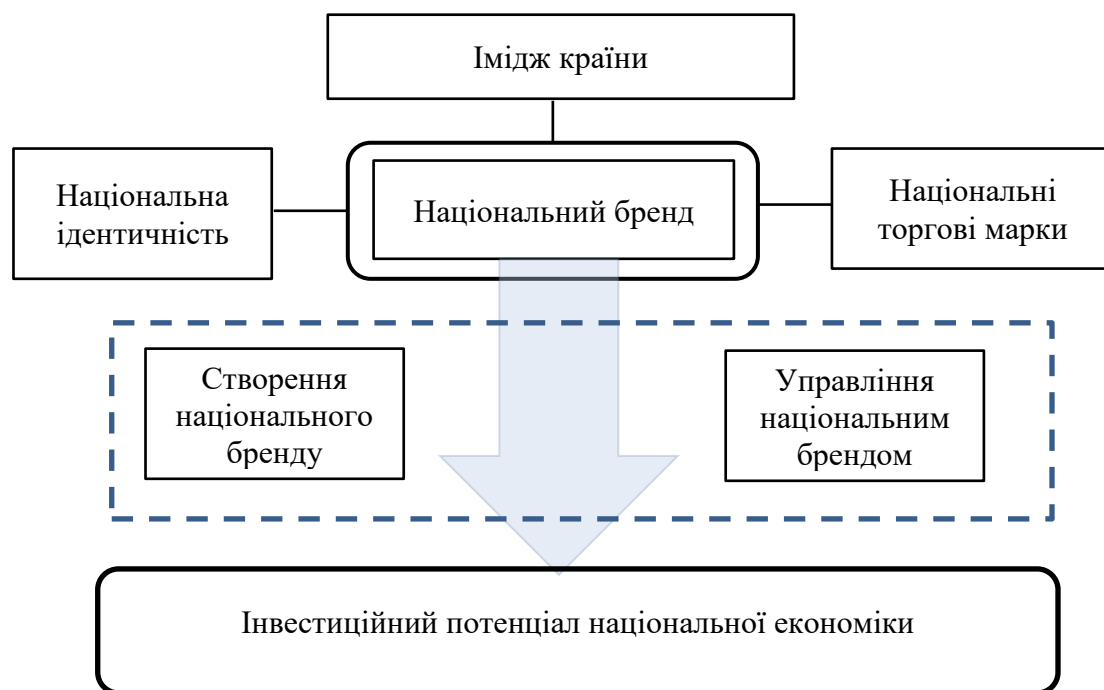

Рисунок 3.10 – Концептуальні основи впливу поведінкових детермінант на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки

Джерело: сформовано на основі [182]

Автор роботи [182] зазначає, що створення національного бренду є одним із головних критеріїв підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Ефективність бренду країни запропоновано здійснювати на основі

опитування стейкхолдерів країни (інвестори, туристи, споживачі національних продуктів та послуг, тощо) щодо їх емоційного сприйняття конкурентних переваг держави. Основними складовими формування програми розвитку бренду країни є:

- інформаційна складова бренду;
- міра лояльності до бренду стейкхолдерів;
- асоціативність бренду – продукти, явища, події тощо;
- якісні характеристики національного бренду.

Урядом України у 2018 році розроблена та запроваджена міжнародна маркетингова кампанія *Ukraine now*, основною метою якої є формування бренду України для підвищення рівня її економічного розвитку, залучення прямих іноземних інвестицій та покращання туристичного потенціалу.

З метою врахування національної ідентичності країни в основі розробленого логотипу та шрифту маркетингової компанії (*Ermilov*) використано роботи українського художника Василя Дмитровича Єрмілова [139].

Залучення інвестицій та підтримка покращання іміджу країни є одним із основних пріоритетів реалізації державної політики країн ЄС з метою підвищення їх економічного розвитку та конкурентоспроможності [9, 97, 171, 182].

Варто зазначити, що рівень конкурентоспроможності країни визначають за методикою фахівців Всесвітнього економічного форуму. Дана методика дозволяє здійснювати порівняння країн за 98 індикаторами, які згруповані в 12 субіндексів Глобального індексу конкурентоспроможності [136]. Дослідження охоплює 140 країн.

Значення рівня конкурентоспроможності національної економіки за 2019 рік наведено у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13

Основні детермінанти Глобального індексу конкурентоспроможності України у 2019 році

Назва	Оцінка	Місце у рейтингу	Країна–лідер
Якість державних інституцій (Institutions)	47,6↑	104	Фінляндія
Інфраструктура (Infrastructure)	70,3↑	57	Сінгапур
Рівень діджиталізації (ICT adoption)	51,9↑	76	Південна Корея
Макроекономічна стабільність (Macroeconomic stability)	57,9↑	133	Група з 33 країн
Охорона здоров'я (Health)	65,6↓	101	Група з 4 країн
Робоча сила (Skills)	69,9↑	44	Швейцарія
Рівень розвитку ринку (Product market)	56,5↑	57	Гонконг (Китай)
Фінансова система (Financial system)	42,3↓	136	Гонконг(Китай)
Бізнес середовище (Business dynamism)	57,2↑	85	США
Інноваційність (Innovation capacity)	40,1↑	60	Німеччина

Примітка: ↓↑ – відповідно зниження та зменшення оціночного показника індексу конкурентоспроможності відносно до попереднього року

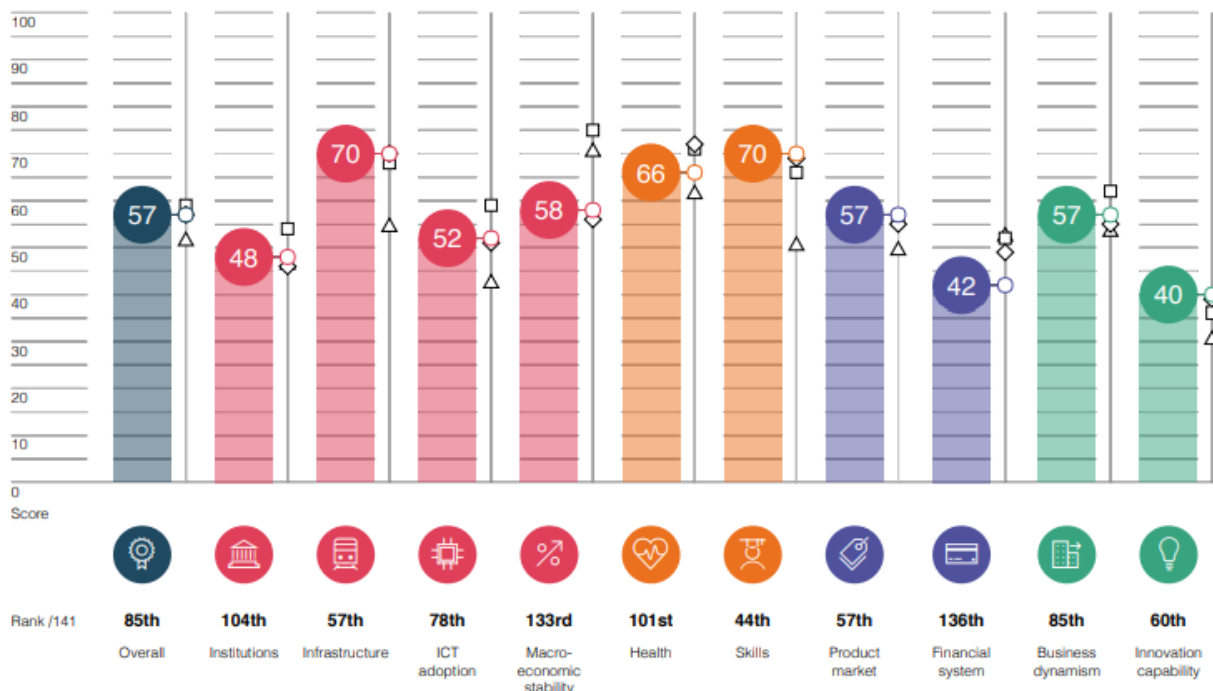
Джерело: сформовано автором на основі [136136]

Згідно таблиці 3.13 Україна у 2019 р. посідала 85–те місце у рейтингу країн світу. Візуалізація місця України у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності наведена на рисунку 3.11.

Т. Нагорняк у своєму дослідженні «Країна як бренд. Національний бренд «Україна» визначає фактори, які з точки зору іноземних громадян можуть сприяти покращанню рівня сприйняття національного бренду України: забезпечення – соціально–політичної та макроекономічної стабільності (43% опитаних), боротьба з корупцією чиновників (22%), підвищення якості управління (23%), підвищення рівня правової освіти та культури (12%) [199].

О. Люльов звертає увагу, що на внутрішні фактори та чинників формування іміджу країни, до яких автор відносить: економічні умови, природне середовище, політичні умови, державне управління, освіта та медицина, конфлікти, трудове середовище, національна ідентичність, а до зовнішніх:

членство у міжнародних організаціях та об'єднаннях, туризм, міграція, рівень економічної інтеграції, іноземні інвестиції, зовнішня торгівля [182].

Примітка: Institutions – якість державних інституцій; Infrastructure – рівень розвитку інфраструктури; ICT adoption – рівень діджиталізації; Macroeconomic stability – макроекономічна стабільність; Health – охорона здоров'я; Skills – характеристики робочої сили; Product market – рівень розвитку ринку; Financial system – рівень розвитку фінансової системи; Business dynamism – рівень розвитку бізнес середовища; Innovation capacity – інноваційність; overall – загальне місце у рейтингу; ◇ – значення у попередньому році; □ – середнє значення серед країн регіону; △ – середнє значення серед країн з доходом нижче середнього (Lower–middle–income group average).

Рисунок 3.11 – Результати оцінювання рівня конкурентоспроможності України у 2019 році

Джерело: сформовано автором на основі [136]

Згідно рисунку 3.11, Україна по всім субіндексам глобальної конкурентоспроможності, крім політичної стабільності та рівня розвитку

фінансової система, має кращі значення за середні у групі країн з доходом нижче середнього за класифікацією Світового Банку [148].

Консалтингова фірма Bloom Consulting пропонує власний підхід до розрахунку рейтингів національних та локальних брендів, який полягає у ранжуванні країн за такими показниками [22, 23]:

Таблиця 3.14

Методології оцінювання бренду фірми Bloom Consulting

Метод	Характеристика
Country Brand Ranking Trade Edition	методологія визначення бренду країни з точки зору учасників міжнародної торгівлі як стейкхолдерів
Country Brand Ranking Tourism Edition	методологія визначення бренду країни з точки зору туристичного бізнесу як стейкхолдеру
Digital Country Index	відображає рівень популярності пошукових запитів конкретної країни відносно до інших країн

Джерело: сформовано автором на основі [22, 23]

Для розрахунку рейтингів Country Brand Ranking Trade Edition та Country Brand Ranking Tourism Edition фірма використовує методологію, що ґрунтується на аналізі ключових завдань формування національних та регіональних брендів: стимулювання притоку інвестицій, туризм, розвиток місцевих талантів, популяризація країни та збільшення обороту товарів і послуг. Відповідно до цього ефективність виконання поставлених завдань здійснюється на основі рівняння:

$$CBR = EP + DD + CBSR + OP \quad (3.4)$$

де CBR – інтегральне рейтингове значення показника бренду країни;

EP – індекс макроекономічного розвитку (Economic Performance);

DD – індекс онлайн присутності країни (Digital Demand);

CBSR – індекс упізнаваності національного бренду (CBS Rating);

OP – рівень відвідуваності офіційних сайтів та представництв країни (Online Performance).

Візуалізація ключових змінних для розрахунку рейтингів Bloom Consulting Country Brand Ranking наведена на рисунку 3.12.

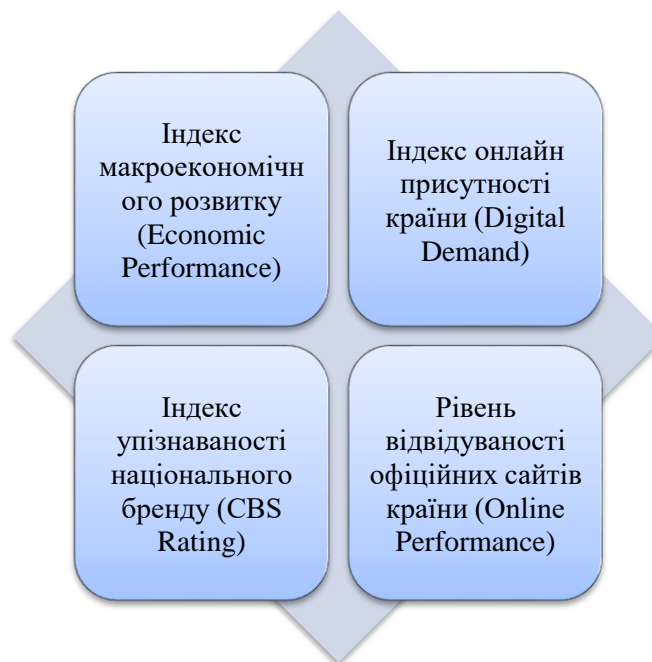

Рисунок 3.12 – Візуалізація змінних для обчислення інтегральних індексів Country Brand Ranking Trade Edition та Tourism Edition

Джерело: сформовано автором на основі [22, 23]

Межі рівнів оцінки рейтингів Country Brand Ranking Trade Edition та Country Brand Ranking Tourism Edition згруповано у десять рівнів – залежно від якісної характеристики оціночних значень (таблиця 3.15).

Таблиця 3.15

Групування значень показників рейтингів Country Brand Ranking Trade Edition та Tourism Edition за допомогою інструменту Digital Demand

Оціночний рівень	Характеристика рівня
1	2
AAA	Дуже сильний

Продовження таблиці 3.15

1	2
AA	Сильний
A	Помірно сильний
BBB	Дуже добрий
BB	Добрий
B	Помірно добрий
CCC	Помірно слабкий
CC	Слабкий
C	Дуже слабкий
D	Кризовий

Джерело: побудовано автором на основі [22, 23]

Рейтингові шкали значень Country Brand Ranking Trade Edition та Tourism Edition (таблиця 3.15) сформовані за принципом позиціонування країн в Investment Promotion Agency за допомогою інструментарію Digital Demand, який розраховується на основі аналізу частоти згадок про країну у публікаціях в соціальних мережах та пошукових платформах.

Вагові коефіцієнти, що відображають значимість тієї чи іншої мережі чи сайту змінюється щорічно, залежно від експертної оцінки їх впливу на громадську думку відповідних стейкхолдерів.

Результати оцінювання показників Country Brand Ranking Tourism Edition та Trade Edition для України наведено у таблиці 3.16.

У рейтингу Country Brand Ranking Tourism Edition Україна за результатами 2020 року займає 34–ге місце з 42 в Європі та 96–те із 193 у світі (таблиця 3.16). Слід відмітити, що протягом останніх трьох звітних періодів прослідковується негативна тенденція зниження рівня рейтингу України з точки зору іноземних туристів. Найбільш негативними факторами, що знижують потенціал залучення туристів відвідувати Україну є: бойові дії на Сході України та окупації АР Крим, низький рівень інфраструктури та сервісу, низький рівень знання англійської мови серед представників держаної влади, державних інституцій.

У той же час, до ТОП–5 країн за даним рейтингом входять: США, Іспанія, Італія, Франція та Великобританія [22, 23].

Таблиця 3.16

Результати оцінювання показників Bloom Consulting Country Brand Ranking Tourism Edition та Trade Edition для України у 2017–2018 та 2019–2020 роках

Назва	Оціночний рівень Digital Demand		Місце у рейтингу країн Європи		Місце у світовому рейтингу	
	2017–2018	2019–2020	2017–2018	2019–2020	2017–2018	2019–2020
CBR Tourism Edition	A	BBB	32	34	84	96
CBR Trade Edition	BBB	A	18	16	44	43

Примітка: CBR Tourism Edition та CBR Trade Edition – відповідно зниження та зменшення оціночного показника індексу конкурентоспроможності відносно до попереднього року

Джерело: сформовано автором на основі [22, 23]

Згідно оцінювання за методикою Country Brand Ranking Trade Edition, за підсумками 2018 року, порівняно з попередній звіт, Україна втратила 3 позиції та посіла 18-е місце у Європі та 44-е – у світі. У 2020 році дані показники покращилися – 16-те місце у Європі та 43-те у світі відповідно (таблиця 3.16).

Відповідно до Country Brand Ranking Trade Edition Україну віднесено до категорії «Countries», тобто посереднє сприйняття країни у світі без чітко виражених переваг порівняно з іншими країнами. Це підтверджує, що бренд України на даний момент характеризується відсутністю цілісності та потребує активізації дій уряду щодо оновлення політики управління ним [22, 23].

Метою оцінювання показника Digital Country Index є визначення рівня популярності пошукових запитів стосовно конкретної країни, уникаючи при цьому суб'єктивних результатів. Рейтингове місце кожної країни визначається виключно обсягом їх пошуку у кожному у розрізі п'яти вимірів (рисунок 3.13). Соціальні медіа виключаються з аналізу, оскільки Digital Country Index вимірює «результат», а не пояснює причину, якою був викликаний активний інтерес до оцінюваної країни.

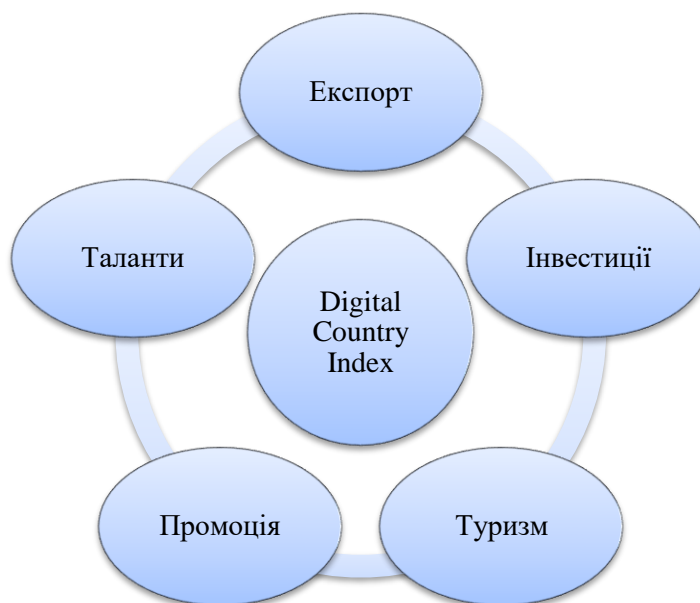

Рисунок 3.13 – Основні складові інтегрального індексу Digital Country Index

Джерело: сформовано автором на основі [22, 23]

Відповідно до розробленої методики, Digital Country Index складається з 5 субіндексів, кожен із яких включає 19 детермінантів, які визначаються як «сімейство брендтегів» (Brandtag families).

Кожний субіндекс вміщує близько 132 брендтегів, що складаються з 44 мільйонів комбінацій ключових слів 9 різними мовами (англійською, німецькою, французькою, іспанською, італійською, японською, португальською, російською та китайською), які видають приблизно 799 мільйонів реальних результатів пошуку [135].

Варто зауважити, що частина аналітичної інформації даного індексу є аналіз настроїв, метою якого є визначення позитивних та негативних пошукових запитів, що стосуються даної країни. Так, наприклад стосовно Великобританії у 2020 році було зроблено значно більше позитивних пошукових запитів, ніж негативних [135].

Узагальненні результати оцінювання Digital Country Index наведено у таблиці 3.17.

Таблиця 3.17

Результати оцінювання показників деяких країн у рейтингу Digital Country Index за підсумками 2017 року

Країна	Місце у світовому рейтингу	Субіндекси показника Digital Country Index				
		Експорт	Інвестиції	Туризм	Таланти	Промоція
Україна	61	60	43	93	61	63
Великобританія	1	6	6	4	3	1
Румунія	62	62	63	74	58	56
Болгарія	74	77	73	60	67	96
Польща	27	21	37	42	24	28
Латвія	116	110	129	129	85	136
Литва	108	102	114	123	100	113
Хорватія	60	91	77	22	62	66

Джерело: сформовано автором на основі [135]

Відповідно до показника Digital Country Index Україна у 2017 році займала 61–е місце із 243 досліджуваних країн (таблиця 3.17). Варто уваги те, що Україна мала найвищі позиції за субіндексом інвестиції (43–є місце), а найгіршим – туризм (93–тє місце) Найвище значення Digital Country Index за результатами 2017 року мала Великобританія [135].

Для оцінювання бренду країни також використовується методичний підхід Future Brands Country Brand Index (CBI). Показник Future Brand вимірює значимість того, як сприймається країна у всьому світі. За підсумками 2020 даний індекс відзвітував про оцінку рівня сприйняття найбільших за ВВП 75 країн згідно даних Світового банку [34].

Методика оцінювання даного індексу базується на результатах опитування експертів (понад 2500 респондентів із 17 країн світу) у розрізі шести критеріїв, поділених на дві групи: «статус» та «досвід».

До групи «Статус» розробники включили наступні категорії:

– громадянські цінності (політична свобода, толерантність суспільства, рівень екологічної безпеки);

- рівень життя (якість та доступність освіти, медичних послуг, забезпечення безпеки, бажаність проживання або навчання у цій країні);
- легкість ведення бізнесу (нормативно–правова інфраструктура ведення бізнесу, рівень надання державних послуг у режимі онлайн).

Група «Досвід» включає наступні показники:

- культурна спадщина (рівень історичної самоідентифікації суспільства, самобутність мистецтва, культури, збереження та охорона культурних пам'яток);
- туристична галузь (співвідношення ціни та якості туристичних послуг, рівень сервісу, середня вартість відпочинку та трансферу, місцева кухня);
- значимість концепту «зроблено в» (унікальність місцевої продукції, її якість, попит на неї закордоном та на внутрішньому ринку).

Відповідно до результатів експертного оцінювання, досліджувані країни поділяються на такі категорії залежно від їх сприйняття у світі:

1. Країни («Countries») – країни без особливих переваг та відзнак у контексті сприйняття.
2. Статусні країни («Status countries») – країни, що мають кращу привабливість для бізнесу, туризму, навчання чи проживання.
3. Країни досвіду («Experience countries») – країни, що мають яскраву та тривалу історію, давню та самобутню культуру, спеціалізуються на туристичних послугах вищого ґатунку.
4. Країни–бренди («Country brands») – країни, що поєднують переваги статусних країн та країн досвіду.

Слід зазначити, що уряди найбільш розвинених країн–членів ЄС витрачають значні кошти на просування власних брендів (Франція – понад 3 мільярди доларів США, Велика Британія, Німеччина – понад 1 мільярд доларів США) [208].

За результатами оцінювання використовуючи підхід Future Brands Country Brand Index протягом останніх кількох звітних періодів перше місце у світі займає Японія. Високий рівень життя в цій країні, її давня історія, самобутність і традиції, культура толерантності, розвинена туристична та соціальна інфраструктури роблять Японію підвищують рівень туристичної привабливості країни, безпечним місцем для проживання, навчання та ведення бізнесу.

За підсумками 2020 року Україна в даному рейтингу займає 71–ше місце із 75–ти досліджуваних країн (рисунок 3.14).

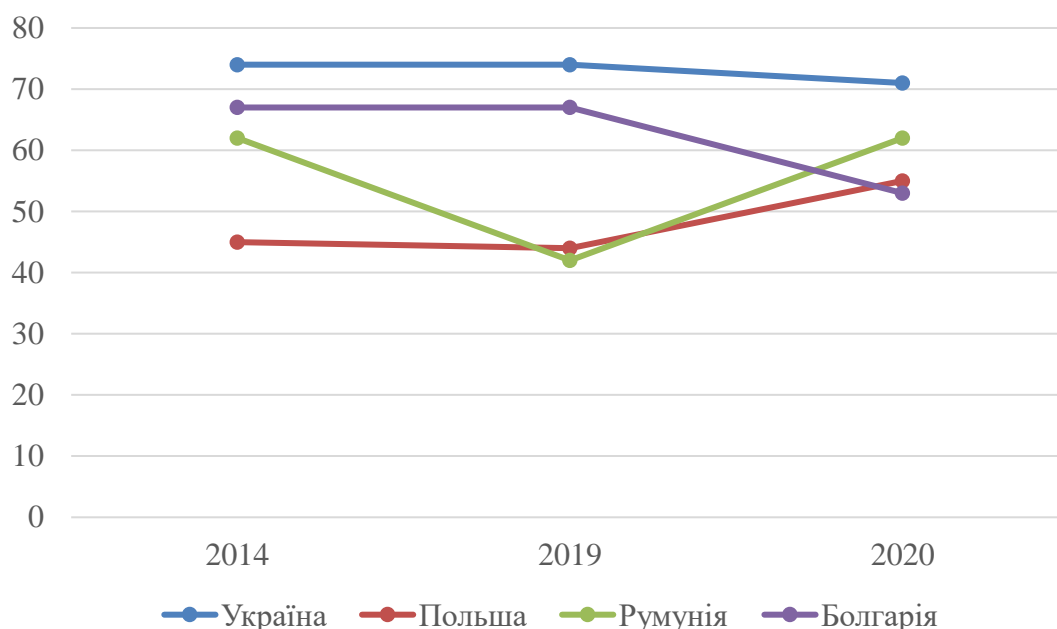

Рисунок 3.14 – Візуалізація динаміки показника Future Brands Country Brand Index для деяких країн у 2014, 2019 та 2020 роках

Джерело: побудовано автором на основі [34]

Як показано на рисунку 3.14, Україна має найнижчий рівень привабливості для інвесторів, туристів та висококваліфікованих мігрантів. Слід відмітити, що даний рейтинг базується на експертному опитуванні, а, отже, має суб'єктивний характер.

З іншого боку, саме суб'єктивні думки зовнішніх стейкхолдерів і є основою для бренду країни, тому завдання покращання сприйняття України закордоном є актуальним для реалізації державної політики підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Для оцінювання бренду країн компанією GfK (Growth from Knowledge), яка спеціалізується на дослідженнях формування та сприйняття брендів країн, розроблено та запропоновано Anholt–GfK Nation Brands Index (NBI) [12].

Теоретичним підґрунтям даного індексу національного бренду є запропонований у 1996 р. С. Анхольтом підхід до розуміння поняття «національний бренд», який базується на припущенні, що «репутація країн веде себе аналогічно до брендів компаній та їх продуктів, і вони однаково важливі для прогресу, процвітання й ефективного управління» [10, 11, 12].

NBI формується на основі щорічного опитування експертів стосовно показників розвитку 50 країн, що згруповані у 7 підгруп:

1. Люди: до уваги береться традиції гостинності населення країни, середній рівень освіченості, привітність та толерантність до іноземців.

2. Влада: якість надання послуг державними інституціями, свобода слова, думки та самовираження в країні, панування демократичних принципів, відкритість та прозорість.

3. Громадська думка стосовно діючої влади, її компетентність у вирішенні соціально–економічних проблем суспільства, рівність усіх членів суспільства перед законом. Важливим параметром оцінювання також є довіра громадянина до уряду своєї країни, сприйняття зовнішньої та внутрішньої політики чинної влади країни.

4. Експорт: асоціації, що виникають закордоном стосовно продукції, яка вироблена у даній країні (наприклад, чи є найбільш вагомим аргументом під час купівля товару те, де він був вироблений, чи навпаки – принципове уникнення купівлі товарів певної країни походження).

5. Туризм: інтерес до історії, культури, традицій, природи даної країни з боку потенційних туристів.

6. Культура і спадщина: історична спадщина країни у вигляді творів мистецтва, музики, літератури, популярної культури та спорту, історичних подій тощо.

7. Інвестиції та імміграція: оцінювання можливостей та бажання населення країни та її уряду забезпечити привабливі умови для залучення прямих іноземних інвестицій в економіку, стимулювання імміграції певних груп населення тощо [12].

За даними звіту NBI за 2017 р. перші позиції у світовому рейтингу найсильніших національних брендів утримували США, Німеччина та Велика Британія. Оцінювання даного показника для України здійснювалася лише в 2015 році (46–те місце із 50–ти країн), з тих пір даний звіт не містить регулярної інформації стосовно місця України у рейтингу національних брендів [123].

Методика оцінювання Brand Finance Nation Brands складається з п'яти етапів (таблиця 3.18).

Таблиця 3.18

Етапи оцінювання за методологією Brand Finance Nation Brands

Етап	Характеристика
Крок 1	проводиться оцінювання за трьома напрямками: товари та послуги, суспільство, інвестиції. У результаті кожна країна отримує згідно цих показників оцінку в стобальній шкалі з присвоєнням рейтингу від AAA+ до D
Крок 2	здійснюється оцінювання гіпотетичної значення показника роялті
Крок 3	проводиться оцінка з урахуванням прогнозів продажів та валового внутрішнього продукту (як показника рівня доходів)
Крок 4	на цьому етапі відбувається розрахунок дисконтної ставки з метою виявлення теперішньої вартості майбутніх доходів
Крок 5	заключний етап оцінювання, на якому визначається інтегральний показник національного бренду країни (Brand Finance Nation Brands)

Джерело: побудовано автором на основі [34]

Підхід до оцінювання національного бренду країни компанії Brand Finance базується на методології оцінювання роялті, яка є базовою при оцінюванні найбільших компаній світу. Так, згідно даного підходу, основними категоріями для оцінювання національного бренду є товари та послуги, що виробляються в середині країни, рівень розвитку туризму та людського капіталу.

Дана методика дозволяє кількісно оцінити бренд країни та здійснювати порівняння досліджуваних держав між собою. У той же час, низький рівень інвестиційного потенціалу національної економіки та наявний дисбаланс між його складовими, унеможливають формування позитивного бренду та іміджу країни на світовій арені.

У роботі висунуто гіпотезу про коінтеграційних зв'язків між рівнями сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами та інвестиційним потенціалом національної економіки. З метою побудови економіко–математичної моделі необхідним є врахування лише кількісних індикаторів інституціонально–поведінкових детермінант забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Таким чином, вихідними даними для побудови моделі оцінювання коінтеграційного зв'язку між брендом країни та її інвестиційним потенціалом було борано наступні показники:

- значення інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки України (IP);
- індикатори інституціональної детермінанти (WGI);
- показник національного бренду країни, розрахований за методологією компанії Brand Finance (Br).

Основні етапи оцінювання наявності коінтеграційного зв'язку між рівнями сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами та інвестиційним потенціалом національної економіки представлені наступним чином:

- етап 1: перевірка стаціонарності масиву досліджуваних параметрів із використанням Unit root test та тесті Левіна–Лі–Чу та Хадрі;

- етап 2: перевірка коінтеграції між обраними параметрами моделі з використанням тестування Педроні та Као;
- етап 3: перевірка гіпотези про існування короткострокових та довгострокових зв'язків між параметрами моделі з використанням VEC-моделювання.

Векторна модель корегування помилок (VEC-модель) є особливим випадком вектор-авторегресійних моделей (VAR-моделі), що використовують нестационарні змінні. Основною відмінністю VEC-моделі від класичної VAR-моделі є наявність застосування коінтеграційного рівняння з метою описання довгострокового зв'язку між аналізованими змінними. У той же час подібна до VAR-моделі частина описує короткостроковий зв'язок, іншими словами – відхилення від стану рівноваги.

Під час оцінювання або моделювання макро- та мікроекономічних процесів поширеною є ситуація, коли лінійний набір досліджуваних нестационарних змінних під час коінтегрування є стаціонарною змінною, або, іншими словами, між ними присутній довгостроковий рівноважний зв'язок.

Такий вид зв'язку означає, що емпіричні результати стохастичного трендування нестационарних змінних є пов'язаними, тобто динаміка досліджуваних змінних є однонаправленою і їхній рух не може бути незалежним одна від одної. За таких умов динаміку коінтегрованих змінних можна представити як певне відхилення від довгострокової рівноваги.

Таким чином, за умови наявності коінтеграції між досліджуваними змінними можна отримати додаткову інформацію про відхилення від стану рівноваги, тому класична VAR-модель, що не враховує складову, що описує зазначене відхилення від рівноваги, у результаті допускає помилку специфікації. Для уникнення цього прийнято використовувати модель з урахуванням зв'язку між зміною показників у часі та відхиленням від рівноважного стану – векторну модель корегування помилки (VEC-модель).

Варто зазначити, що використання VEC–моделей доцільне тільки за умови наявності коінтеграційного зв'язку між аналізованими змінними. Першочерговою умовою наявності такого зв'язку є нестационарність усіх досліджуваних показників при однаковому порядку інтеграції. Варто зазначити, що існує можливість виникнення ситуації, коли аналізовані змінні мають однаковий порядок інтеграції, а їхня лінійна комбінація є стаціонарною або інтегрованою нульового порядку. Це свідчить про наявність коінтеграції між аналізованими показниками, тому доцільною є побудова VEC–моделі.

Таким чином, на першому етапі оцінювання наявності коінтеграційного зв'язку здійснюється перевірка стаціонарності масиву досліджуваних параметрів за допомогою програмного забезпечення EViews із використанням Unit root test: Левіна–Ліна–Чу та Хадрі [94, 93, 102].

Тест Хадрі дозволяє оцінити значущість різниці коефіцієнтів моделі залежно від моменту часу t . Даний тест дозволяє специфікувати модель оцінювання з наявністю фіксованих ефектів (за рахунок додавання індивідуальних констант – Individual intercept) (формула 3.5).

$$\Delta Y_{it} = \alpha_i + \beta_i Y_{it-1} + \gamma_i t + \varepsilon_{it}, \quad (3.5)$$

де ΔY_{it} – значення параметрів моделі у першій різниці;

Y_{it-1} – значення параметрів моделі у період $t-1$;

$\gamma_i t$ – вектор контрольних змінних моделі оцінювання;

β_i – константа;

ε_t – межа похибки у період t .

Для проведення тесту Хадрі (формула 3.5) розраховується Z –статистика і відповідний до неї рівень значущості (Prob) (формула 3.4).

$$Z_{\text{розрах.}} = \frac{\sqrt{N} \times (LM - \xi)}{\zeta} \rightarrow N(0,1), \quad (3.6)$$

де $Z_{\text{розрах.}}$ – розрахункове значення Z -статистики для прийняття рішення стосовно стаціонарності панельних даних;

LM – множник Лагранжа;

N – загальна кількість спостережень;

ξ – 1/6;

ζ – 1/45;

Оскільки значення дисперсії ефектів має меншу статистичну значимість у моделі випадкових ефектів (random effects model), ніж у моделі пул (pool), то для оцінювання рівня кореляції між аналізованими змінними використовується метод панельних даних і узагальнене оцінювання найменших квадратів. Таким чином, для визначення найбільш прийнятної моделі використовується тест Лагранжа (LM), основна гіпотеза якого полягає в наступному (формула 3.7 – 3.8):

$$H_0: \delta_\alpha^2 = 0 \rightarrow \text{pool}, \quad (3.7)$$

$$H_1: \delta_\alpha^2 = 0 \rightarrow \text{Random Effect}, \quad (3.8)$$

де H_0 – нульова гіпотеза;

δ_α^2 – дисперсія моделі, що оцінюється випадковим ефектом.

Для розрахунку статистичних показників тесту оціночна похибка пула буде розрахована наступним чином (формула 3.9):

$$LM = \frac{NT}{2(T-1)} \times \left[\frac{T^2 \sum e_{it}^{-2}}{\sum e_{it}^2} - 1 \right] \approx X_1^2, \quad 3.9$$

де e_{it} – оціночна похибка пула;

e_{i0} – середня похибка.

Якщо нульова гіпотеза (формула 3.7) вірна, то статистичний результат (формула 3.9) буде містити χ_1^2 з одним ступенем свободи.

Для перевірки наявності коінтеграційних зв'язків між змінними використано тест Педроні. У даному випадку нульова гіпотеза – відсутність коінтеграції між досліджуваними панельними змінними, тобто наявність одиничних коренів в залишках після побудови між ними коінтеграційного співвідношення [119].

Сутність тесту Педроні полягає в тому, що оцінюється значимість коефіцієнтів моделі, при припущенні, що панельні змінні x і y є інтегрованими процесами (формула 3.10) [119, 81].

$$\frac{Pd_{N,T} - \mu\sqrt{N}}{\sqrt{v}} \rightarrow N(0,1), \quad (3.10)$$

де Pd – стандартизована статистика;

v та μ – генеруються методом Монте–Карло залежно умов тесту;

Результати тесту Педроні (формула 3.10) показують, що нульова гіпотеза про відсутність панельної коінтеграції перевіряється за допомогою двох можливих альтернативних гіпотез:

1) Наявність узагальнених коефіцієнтів авторегресії, що відповідає Within–оцінкам шляхом обчислення статистики Вальда (v), ρ –статистика, статистики Філіпса–Перона (PP), статистика розширеного тесту Дікі–Фуллера (ADF) для перевірки нульової гіпотези.

2) Наявність узагальнених коефіцієнтів авторегресії, що відповідає Between–оцінкам – для перевірки нульової гіпотези обчислюється відповідно ρ –

статистика, статистика Філіпса–Перона (PP), статистика розширеного тесту Дікі–Фуллера (ADF).

Результати тестів Хадрі та Левіна–Ліна–Чу дозволили зробити висновок, що ряд кожного параметру моделі у перших різницях є стаціонарним, а у рівнях – має порядок інтеграції 1.

У той же час, тестування Педроні та Као засвідчило наявність коінтеграції між змінними IP, WGI, Br. Цей висновок зроблено виходячи з того, що шість моделей тесту Педроні (статистична значущість на рівні 1%, 5% та 10%) та ADF–статистика тесту Као (статистична значущість 5%) відкидають нульову гіпотезу щодо відсутності коінтеграції між параметрами

З огляду на це, у роботі висунуто гіпотезу про наявність коінтеграційного зв'язку між рівнями сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами та інвестиційного потенціалу національної економіки.

Для перевірки цієї гіпотези розроблено науково–методичний підхід, що базується на використанні динамічної панельної VEC–моделі (формула 3.11).

$$\Delta IP_{it} = \theta_1 + \sum_{i=1}^m \theta_{11} \Delta IP_{it-1} + \sum_{i=1}^m \theta_{12} \Delta BR_{it-1} + \sum_{i=1}^m \theta_{13} \Delta WGI_{it-1} + \tau_{1i} ECT_{it-1} + u_{1it}, \quad (3.11)$$

де Δ – значення параметрів моделі у першій різниці;

Br_{it} – рівень сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами за даними рейтингу компанії BrandFinance;

θ – регресійні параметри оцінювання;

ECT – параметр, що відображає довгострокову залежність між часовими рядами;

τ – параметр, що відображає відхилення від довгострокової рівноваги;

WGI – індикатори інституціональної детермінанти, що мали статистично значущий вплив на інвестиційний потенціал національної економіки (політична стабільності уряду, свобода та кваліфікація державних органів влади).

Практичні розрахунки здійснено для України та країн ЄС протягом 2000–2019 рр. із використанням програмного забезпечення EViews. Результати засвідчили наявність коінтеграції у ланцюгу «рівень сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами ефективність державного урядування інвестиційного потенціалу національної економіки» (таблиця 3.19).

Таблиця 3.19

Результати перевірки гіпотези про існування короткострокового та довгострокового зв'язків між параметрами моделі

Параметри моделі	$\Delta(IP)$	Статистична значущість	Параметри моделі	$\Delta(IP)$	Статистична значущість
ECT_{t-1}	-0,2699	0,000	$\Delta(WGI_{PS}(-1))$	0,3264	0,012
$\Delta(IP(-1))$	0,34546	0,005	$\Delta(WGI(-1))$	0,2825	0,003
$\Delta(Br(-1))$	0,12006	0,013	C	0,1819	0,000
Коефіцієнт детермінації			0.827751		

Джерело: розраховано автором

Відповідно до отриманих емпіричних розрахунків (таблиця 3.19) можна зробити висновок про наявність попарних коінтеграційних зв'язків із статистичною значущістю 1 % та 5 % у короткостроковому періоді (з лагом в один рік) між рівнями інвестиційного потенціалу країни, сприйняттям бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами, ефективності державного урядування, а також у довгостроковому, оскільки коефіцієнт ECT менше 0, а статистична значущість на рівні 1%. Коефіцієнт детермінації моделі становить 83%.

За результатами дослідження встановлено, що максимальна тіснота зв'язку інвестиційного потенціалу національної економіки з брендом країни проявляється з лагом 4 роки, а з ефективністю державного урядування – з лагом в один рік.

Зміцнення інвестиційного потенціалу національної економіки можливе не лише за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів (економічних, технологічних, трудових, природних, інтелектуальних тощо), а й за рахунок впровадження дієвих механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку.

Трансформація бренду країни зі статичного в динамічний параметр інвестиційного потенціалу потребує формування принципово нової моделі горизонтального партнерства Міністерства культури та інформаційної політики України з зовнішніми стейкхолдерами національної економіки.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У третьому розділі було розвинуто науково–методичний підхід до визначення впливу інституціональної детермінанти на інтегральний рівень інвестиційного потенціалу національної економіки та його системоутворюючі складові, оцінено коінтеграцію між рівнями інвестиційного потенціалу національної економіки та його інституціонально–поведінковими детермінантами.

Аналіз показників якості державного урядування дозволив сформувавши інформаційну базу даних для України та країн ЄС за 2000–2019 рр. для оцінки впливу інституціональних детермінантів на інвестиційний потенціал національної економіки:

- політична та громадянська свободи (WGI_{VIA}),
- політична стабільності уряду (WGI_{PS}),
- свобода та кваліфікація державних органів влади (WGI_{GE}),
- довіра суспільства до дій уряду (WGI_{RL}),
- несприйняття корупції суспільством (WGI_{CC}),
- здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи (WGI_{RQ}).

Аналіз динаміки складових інституціональних детермінантів підтверджує висновки сформульовані у попередньому розділі про наявність трьох кластерів країн за рівнем збіжності трендів зміни інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки.

Ефективність державного урядування є базовою умовою проведення успішної модернізації національної економіки для формування позитивного бізнес–клімату, зростання обсягів надходження іноземних інвестицій, підвищення продуктивності праці за рахунок трансферу інноваційних технологій, ефективне використання аграрно–кліматичних ресурсів, зниження

енергоємності національної економіки та перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

Результати поелементного оцінювання впливу кожного з субіндексів інституційного детермінанту (WGI) на інтегральне значення інвестиційного потенціалу національної економіки та його складові засвідчили, що на відміну від країн-членів ЄС, де усі показники WGI мають рівнозначний позитивний статистично значущий вплив на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки, в Україні – лише індекси політичної стабільності уряду, свобода та кваліфікація державних органів влади. Крім цього, виявлено низький рівень зв'язку між показниками WGI та складовими інвестиційного потенціалу національної економіки.

Це свідчить, що у довгостроковій перспективі завдання забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки реалізується через досягнення цільових орієнтирів у підвищенні рівнів політичної та громадянської свободи на 1,05 пунктів, довіри суспільства до дій уряду – 1,73 пунктів, здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи – 1,54 пунктів та зниження рівня корупції на 1,45. За умови масштабного реформування державного управління з огляду на прискорення темпів науково-технологічного, соціально-економічного, екологічного, енергетичного розвитку інвестиційний потенціал національної економіки може зрости у середньому на 0,12 пунктів.

З огляду на виявлену тенденцію було встановлено, що максимальна тіснота зв'язку інвестиційного потенціалу національної економіки з брендом країни проявляється з лагом 4 роки, а з ефективністю державного урядування – з лагом 1 рік.

Результати аналізу засвідчили, що зміцнення інвестиційного потенціалу національної економіки можливе не лише за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів (економічних, технологічних, трудових, природних, інтелектуальних тощо), а й за рахунок впровадження дієвих

механізмів розвитку національного бренду країни та його промоції на світовому ринку.

Трансформація бренду країни зі статичного в динамічний параметр інвестиційного потенціалу потребує формування принципово нової моделі горизонтального партнерства Міністерства культури та інформаційної політики України з зовнішніми стейкхолдерами національної економіки.

Основні положення третього розділу дисертаційної роботи опубліковано автором у роботах [100, 101, 111, 179, 181, 185, 192, 194, 197].

ВИСНОВКИ

У дисертації розвинуто науково–методичного інструментарію оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки з урахуванням впливу його системоутворюючих та інституціонально–поведінкових детермінант у контексті реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки.

Результати бібліометричного аналізу 25 567 публікацій (за базою даних Scopus, 1991–2020 рр.) присвячених дослідженням у сфері управління інвестиційним потенціалом національної економіки дозволили виявити дев'ять кластерів наукових теорій за рівнем їх тісності. Виокремлені кластери мають високу щільність розташування та перетинання між собою, а кластери з теорії управління конкурентоспроможністю країни, її інвестиційною привабливістю та кліматом мають найвищий рівень взаємозв'язків. За результатами аналізу у еволюційно–часовому вимірі виокремлено п'ять найбільш значущих етапів розвитку теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки: 1 етап – аналіз факторів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки як детермінанти інвестиційного потенціалу національної економіки (до 2010 р.); 2 етап – дослідження особливостей формування позитивного інвестиційного клімату в країні та підвищення її привабливості для зовнішніх стейкхолдерів (2010–2012 рр.); 3 етап – обґрунтування взаємозв'язків між рівнями ефективності використання природних ресурсів та інвестиційного потенціалу національної економіки (2012–2016 рр.); 4 етап – оцінювання впливу рівня енергетичної ефективності національної економіки на рівень її інвестиційного потенціалу (2016–2018 рр.); 5 етап – аналіз галузевих детермінант забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки (після 2020 р.).

Підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу національної економіки можна структурувати залежно від ключового стейкхолдера та його

мотивів у забезпеченні інвестиційного потенціалу національної економіки на: макроекономічний, кон'юктурний та суспільно–ціннісний підходи. У роботі інвестиційний потенціал національної економіки запропоновано визначати як здатність країни задовольняти потреби суспільства та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки за рахунок формування умов ефективного використання ресурсів соціально–економічної, інфраструктурної, інноваційно–дослідницької, енергетично–ресурсної, сільськогосподарської складових розвитку національної економіки. Обґрунтовано, що державна політика забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки повинна формуватися з урахуванням специфічних характеристик складових інвестиційного потенціалу національної економіки, функцій стейкхолдерів при управлінні інвестиційного потенціалу національної економіки, взаємозв'язків між його складовими та інструментів державного регулювання. Основними принципами державної політики забезпечення інвестиційного потенціалу національної економіки запропоновано вважати такі: збалансованість ризику, каузальність, паритетність між складовими інвестиційного потенціалу національної економіки, узгодженість та комплементарність, транспарентність, динамічність, інноваційність та диверсифікація.

Підходи до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки запропоновано поділити на три типи (компаративно–індикативний, суб'єктивно–стохастичний, системно–структурний) залежно від об'єкта оцінювання, характеру показників і джерел їх формування. Системно–структурний підхід взято за основу у роботі, оскільки дозволяє комплексно врахувати рівні здатності країни залучати нові та ефективно використовувати наявні ресурси, уникнути суб'єктивного характеру оцінювання.

На основі результатів бенчмаркінг–аналізу підходів до оцінювання складових інвестиційного потенціалу національної економіки від провідних рейтингових агенцій визначено системоутворюючих детермінанти, що описують здатність країни залучати нові та ефективно використовувати наявні ресурси для

підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки. Найнижче значення інтегрального індексу інвестиційного потенціалу національної економіки зафіксовано у 2019 р. (0,345), тоді як у 2018 р. – найвище (0,42), а за рівнем збіжності трендів його зміни Україна має схожі тенденції з Румунією. Обґрунтовано, що впровадження дієвих управлінських механізмів активізації невикористаних резервів дозволить підвищити інвестиційний потенціал національної економіки.

Результати попарного та інтегрального оцінювання рівнів координації та взаємозв'язку системоутворюючих детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки дозволили визначити позитивні та негативні тенденції зміни їх каплінгу, а також обґрунтувати причини їх виникнення. Найвище значення рівня каплінгу між усіма групами системоутворюючих детермінант в Україні було у 2008 р., а спадна його динаміка у період із 2008 р. по 2019 рр., спровокована зниженням рівнів координації та взаємозв'язку між соціально-економічною та енергетично-ресурсною, інноваційно-дослідницькою та енергетично-ресурсною детермінантами на 0,173 та 0,087 відповідно.

Результати поелементного оцінювання впливу субіндексів ефективності державного урядування (політичної та громадянської свободи, політичної стабільності уряду, свободи та кваліфікації державних органів влади, довіри суспільства до дій уряду, несприйняття корупції суспільством, здатність уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи) на рівень інвестиційного потенціалу національної економіки засвідчили їх диференційний характер в Україні та країнах ЄС. Перетворення існуючих можливостей позитивного впливу інституціональної детермінанти на інвестиційний потенціал національної економіки (у середньому на 0,12 пунктів) потребує підвищенні рівнів політичної та громадянської свободи на 1,05 пунктів, довіри суспільства до дій уряду – 1,73 пунктів, здатності уряду реалізовувати політики та регуляторні заходи – 1,54 пунктів та зниження рівня корупції – на 1,45 пунктів.

За допомогою розробленої VEC–моделі, тестів Педроні та Као визначено здатність бренду країни поряд з ефективним державним урядуванням забезпечувати підвищення рівня інвестиційного потенціалу національної економіки. Дослідження за період 2000–2019 рр. для України та країн ЄС емпірично підтверджено коінтеграційний зв'язок між інвестиційним потенціалом національної економіки та інституціонально–поведінковими детермінантами. Найбільш швидкий прояв (з лагом 1 рік) у контексті підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки мають інституціональні детермінанти, а прояв ефекту від покращення сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами (поведінкова детермінанта) відбувається з лагом в 4 роки. Збільшення на 1% рівня сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами призводить до зростання інвестиційного потенціалу на 12%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. A Global Foreign Direct Investment Country Attractiveness Index. URL: <http://www.fdiattractiveness.com/attractiveness-world-map/> (Date accessed: 14.01.2021).
2. Agnihotri An., Arora Sh. Study of Linkages Between Outward Foreign Direct Investment (OFDI) and Domestic Economic Growth: an Indian Perspective. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2019. Vol. 3(1). P. 43–49.
3. Alfaro L., Chanda A., Kalemli–Ozcan S., Sayek S. FDI and economic growth: the role of local financial markets. *Journal of International Economics*. 2004. Vol. 64 (1). P. 89–112.
4. Ali M., Bohara A. K. How Does FDI Respond to the Size of Shadow Economy: An Empirical Analysis under a Gravity Model Setting. *International Economic Journal*. 2017. Vol. 31 (2). P. 159–178.
5. Ali U., Shan W., Wang J. J., & Amin A. Outward foreign direct investment and economic growth in China: Evidence from asymmetric ARDL approach. *Journal of Business Economics and Management*. 2018. Vol. 19 (5). P. 706–721.
6. Alm J, Embaye A. Using dynamic panel methods to estimate shadow economies around the world, 1984–2006. *Public Finance Review*. 2013. Vol. 41 (5). P. 510–543.
7. Ambos T., Asakawa K., & Ambos B. A dynamic perspective on Subsidiary Autonomy. *Global Strategy Journal*. 2011. Vol 1 (3–4). P. 301–306.
8. Amoroso S., Müller B. The short–run effects of knowledge intensive greenfield FDI on new domestic entry. *J Technol Transf*. 2018. Vol. 43. P. 815–836.
9. Andrei A. Impact of nation branding campaigns on country image: Germany vs. Brazil. *Cactus Tourism Journal*. 2016. Vol. 14 (2). P. 25–32.

10. Anholt S. Competitive identity: The new brand management for nations, cities and regions. 2007. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
11. Anholt S. Practitioner Insight: From nation branding to competitive identity—the role of brand management as a component of national policy. *In Dinnie K. Nation Branding. Concepts. Issues. Practice.* 2008. pp. 22–33. URL: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_branding/Nation_Branding_-_Concepts,_Issues,_Practice_-_Keith_Dinnie.pdf. (Date accessed: 22.12.2020).
12. Anholt–GfK Nations Brand Index. URL: [http:// https://www.gfk.com](http://https://www.gfk.com). (Date accessed: 22.12.2020).
13. Asfuroglu D., Elgin C. Growth effects of inflation under the presence of informality. *Bulletin of Economic Research.* 2016. Vol. 68 (4). P. 311–328.
14. Assuncao S., Forte R., Teixeira A. Location Determinants of FDI: a Literature Review, Working Paper 433. URL: <http://wps.fep.up.pt/wps/wp433.pdf>. (Date accessed: 10.10.2020).
15. Baruca A. The Endorsement Effect of Country Leaders on the Country Brand Equity. In: Deeter–Schmelz D. (eds) Proceedings of the 2010 Academy of Marketing Science (AMS) Annual Conference. *Developments in Marketing Science: Proceedings of the Academy of Marketing Science.* 2015. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-11797-3_34.
16. Baxter M., King R. Measuring Business Cycles: Approximate Band–Pass Filters for Economic Time Series. *Review of Economics and Statistics.* 1999. Vol. (81) 4. P. 573–593.
17. Bellos S., Subasat T. Corruption and foreign direct investment: a panel gravity model approach. *Bulletin of Economic Research.* 2012. Vol. 64. P. 565–574.
18. Belloso J. C. Country brand. A differentiation mechanism and source of intangibles. *Paradigmes: economia productiva i coneixement.* 2010. Vol. 6 (5). P. 42–51.
19. Bénassy–Quéré A., Coupet M., Mayer T. Institutional determinants of foreign direct investment. *The World Economy.* 2007. Vol. 30. P. 764–782.

20. Bilan Y., Raišienė A., Vasilyeva T., Lyulyov O., Pimonenko T. Public Governance efficiency and macroeconomic stability: examining convergence of social and political determinants. *Public Policy and Administration*. 2019. Vol. 18 (2). P. 241–255. DOI:10.13165/vpa-19-18-2-05.
21. Blonigen B. A., Piger J. Determinants of foreign direct investment. *Canadian Journal of Economics/Revue Canadienne D'économique*. 2014. Vol. 47 (3). P. 775–812. DOI:10.1111/caje.12091.
22. Bloom Consulting Country Brand Ranking Tourism Edition. URL: https://www.bloomconsulting.com/en/pdf/rankings/Bloom_Consulting_Country_Brand_Ranking_Tourism.pdf. (Date accessed: 10.01.2021).
23. Bloom Consulting Country Brand Ranking Trade Edition. URL: https://www.bloomconsulting.com/en/pdf/rankings/Bloom_Consulting_Country_Brand_Ranking_Trade.pdf. (Date accessed: 10.01.2021).
24. Bouchoucha N., Benammou S. Does Institutional Quality Matter Foreign Direct Investment? Evidence from African Countries. *Journal of the Knowledge Economy*. 2018. Vol. 11. P. 390–404. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13132-018-0552-y>.
25. Buckley P. J., Clegg J., Wang C. Is the relationship between inward FDI and spillover effects linear? An empirical examination of the case of China. *Journal of International Business Studies*. 2007. Vol. 38 (3). P. 447–459.
26. Buettner T., Ruf M. Tax incentives and the location of FDI: Evidence from a panel of German multinationals. *International Tax and Public Finance*. 2007. Vol. 14 (2). P. 151–164.
27. Chagny O., Döpke J. Measures of the Output Gap in the Euro-Zone: An Empirical Assessment of Selected Methods. *Kiel Working Paper*. 2001. Vol 70 (3). P. 310-330. DOI:[10.3790/vjh.70.3.310](https://doi.org/10.3790/vjh.70.3.310).
28. Chaudhuri S., Yabuuchi S. Formation of special economic zone, liberalized FDI policy and agricultural productivity. *International Review of Economics & Finance*. 2010. Vol. 19 (4). P. 779–788.

29. Chen C. The EM Approach to the Multiple Indicators and Multiple Causes Model via the Estimation of the Latent Variable. *Journal of American Statistical Association*. 1981. Vol. 76. P. 704–708.
30. Chudnovsky D., Lopez A. Improving the environmental performance of TNCs: Voluntary versus mandatory approaches. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/17277417.pdf>. (Date accessed: 10.05.2020).
31. Chung C. C., Xiao S. S., Lee J. Y., Kang J. The interplay of top–down institutional pressures and bottom–up responses of transition economy firms on FDI entry mode choices. *Management International Review*. 2016. Vol. 56. P. 699–732. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11575-015-0256-5>.
32. Cicek D., Elgin C. Cyclicity of fiscal policy and the shadow economy. *Empirical Economics*. 2011. Vol. 413. P. 725–737.
33. Cole M. A., Elliott R. JR., Zhang L.Y. Foreign direct investment and the environment. In A. Gadgil & T. P. Tomich (Eds.). *Annual Review of Environment and Resources*. 2017. Vol. 42. P. 465–487.
34. Country Brand Index. URL: <https://www.futurebrand.com/country-brand-index>. (Date accessed: 10.01.2021).
35. Cubillo–Pinilla J. M., Blanco–González A., Marín–Palacios C., Méndez–Suárez M. Measuring the Country Brand Image: Implications to Manage the Smart Cities. *Sustainable Smart Cities*. 2016. P. 183–192. DOI:10.1007/978-3-319-40895-8_13.
36. Cuervo–Cazurra A., Inkpen A., Musacchio A., Ramaswamy K. Governments as owners: State–owned multinational companies. *Journal of International Business Studies*. 2014. Vol. 45 (8). P. 919–942.
37. D’Auria F., Denis C., Havik K., McMorro K., Planas C., Raciborski R., Röger W. Rossi A. The Production Function Methodology For Calculating Potential Growth Rates & Output Gaps. *European Economy Economic Papers*. 2010. No 420. URL:

https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2014/pdf/ecp535_en.pdf. (Date accessed: 15.07.2020).

38. D'Erasmus P., Boedo H. Financial structure, informality and development. *Journal of Monetary Economics*. 2012. Vol. 59 (3). P. 286–302.

39. Dabla-Norris E., Gradstein M., Inchauste G. What causes firms to hide output? The determinants of informality. *Journal of development Economics*. 2008. Vol. 85 (1). P. 1–27.

40. Damijan J. P., Knell M., Majcen B., Rojec M. The role of FDI, R&D accumulation and trade in transferring technology to transition countries: evidence from firm panel data for eight transition countries. *Economic Systems*. 2003. Vol. 27 (2). P. 189–204.

41. Daniele V., Marani U. Do institutions Matter for FDI? A comparative Analysis of the MENA countries. *MPRA Paper*. 2006. DOI: [10.2139/ssrn.917581](https://doi.org/10.2139/ssrn.917581).

42. De Melo M., Denizer C., Gelb A., Tenev S. Circumstance and Choice: The Role of Initial Conditions Policies in Transition Economies. *World Bank Policy Research Working Paper*. 1998. Vol. 15 (1). DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-1866>.

43. Delevic U., Heim I. Institutions in transition: Is the EU integration process relevant for inward FDI in transition European economies? *Eurasian Journal of Economics and Finance*. 2017. Vol. 5 (1). P. 16–32.

44. Dell'Anno R., Gómez M., Pardo A. The shadow economy in three Mediterranean countries: France, Spain and Greece. A MIMIC approach. *Empirical Economics*. 2007. Vol. 33 (1) P. 51–84. DOI: 10.1007/s00181-006-0084-3.

45. Dierkes M., Erner C., Zeisberger S. Investment horizon and the attractiveness of investment strategies: A behavioral approach. *Journal of Banking & Finance*. 2010. Vol. 34 (5). P. 1032–1046.

46. Dikova D., Brouthers K. International establishment mode choice: Past, present, and future. *Management International Review*. 2016. Vol. 56 (4). P. 489–530.

47. Ding L., Zhao W.T., Huang Y.L., Cheng S.G., Liu C. Research on the Coupling Coordination Relationship between Urbanization and the Air Environment: A Case Study of the Area of Wuhan. *Atmosphere*. 2015. Vol. 6. P. 1539–1558.
48. Dinnie K. Nation branding – Concepts, Issues, Practice. *Interdisciplinary Studies Journal*. 2008. Vol. 3 (4). P. 218–226.
49. Dunning J. H. Determinants of foreign direct investment globalization induced changes and the roles of FDI policies. *Annual World Bank Conference on Development Economics, Europe 2002–2003: Toward Pro–Poor Policies–Aid*. 2002. P. 279-290.
50. Dunning J. H. The eclectic (OLI) paradigm of international production: past, present and future International Business and the Eclectic Paradigm: Developing the OLI Framework. *International Journal of the Economics of Business*. 2003. Vol. 8 (2). P. 173-190. DOI:[10.1080/13571510110051441](https://doi.org/10.1080/13571510110051441).
51. Elgin C. Shadow Economies Around the World: Evidence from Metropolitan Areas. *Eastern Economic Journal*. 2019. DOI:10.1057/s41302–019–00161–4.
52. Elmawazini K. Foreign Direct Investment, Technology Spillovers, and Host Country Spending on R&D. *International Advances in Economic Research*. 2010. Vol. 16 (3). P. 325–325.
53. Erdogan A.M. Foreign direct investment and environmental regulations: a survey. *J Econ Surv*. 2014. Vol. 28 (5). P. 943–955.
54. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Electricity_price_statistics. (Date accessed: 15.08.2020).
55. Fan Y. Branding the nation: What is being branded? *Journal of vacation marketing*. 2006. Vol. 12 (1). P. 5–14.
56. Fetscherin M. The determinants and measurement of a country brand: The country brand strength index. *International Marketing Review*. 2010. Vol. 27 (4). P. 466–479.

57. Florek M. The country brand as a new challenge for Poland. *Place Branding*. 2005. Vol. 1 (2). P. 205–214.
58. Galan J. I., Gonzalez–Benito J. Distinctive determinant factors of Spanish foreign direct investment in Latin America. *Journal of World Business*. 2006. № 41 (2). P. 171–189.
59. Galbraith J., Kum H. Inequality and Economic Growth: A Global View Based on Measures of Pay. *CESifo Economic Studies*. 2003. Vol. 49 (4). P. 527–556.
60. Galbraith J., Spagnolo L. Pinto S. Economic Inequality and Political Power: A Comparative Analysis of Argentina and Brazil. *Business and Politics*. 2007. Vol. 9 (1). P. 1–25.
61. Gaur A., Ma X., Ding Z. Home country supportiveness/unfavorableness and outward foreign direct investment from China. *Journal of International Business Studies*. 2018. № 49 (3). P. 324–345.
62. Ge G. L., Ding D. Z. The Effects of the Institutional Environment on the Internationalization of Chinese Firms. *Palgrave Macmillan*. 2009. P. 46–68. DOI: https://doi.org/10.1057/9780230274181_3.
63. Ghemawat P. Semiglobalization and international business strategy. *Journal of International Business Studies*. 2003. № 34 (2). P. 138–152.
64. Gini index (World Bank estimate, 2019). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>. (Date accessed: 11.05.2020).
65. Globerman S., Shapiro D. Global foreign direct investment flows: the role of governance infrastructure. *World Development*. 2003. Vol. 30. P. 1899–1919.
66. Goel R. K., Ram R., Schneider F., Potempa A. International movements of money and men: impact on the informal economy. *Journal of Economics and Finance*. 2019. Vol. 44. P. 179–197. DOI:10.1007/s12197–019–09480–w.
67. Goh S. K., Wong K. N., Tham S. Y. Trade linkages of inward and outward FDI: Evidence from Malaysia. *Economic Modelling*. 2013. Vol. 35. P. 224–230.

68. Görg H., Strobl E. Multinational Companies and Productivity Spillovers: A MetaAnalysis with a Test for Publication Bias. *The Economic Journal*. 2001. Vol. 111 (November). P. 723–739.
69. Gray K.R. Foreign direct investment and environmental impacts – is the debate over? *Rev. Eur. Commun. Int. Environ. Law*. 2002. Vol. 11 (3). P. 306–313.
70. Hall R. E., Jones C. I. Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker Than Others? *The Quarterly Journal of Economics*. 1999. Vol. 114 (1). P. 83–116.
71. Hausmann R., Fernandez–Arias E. Foreign Direct Investment: Good Cholesterol? Inter–American Development Bank. *Research Department Working Paper*. 2000. № 417. URL: <https://publications.iadb.org/publications/english/document/Foreign-Direct-Investment-Good-Cholesterol.pdf>. (Date accessed: 15.05.2020).
72. Hertenstein P., Sutherland D., Anderson J. Internationalization within networks: Exploring the relationship between inward and outward FDI in China’s auto components industry. *Asia Pacific Journal of Management*. 2017. Vol. 34 (1). P. 69–96.
73. Herzer D. The Long–Run Effect of Outward FDI on Domestic Output in Developing Countries. *Applied Economic Letters*. 2011. Vol 81 (4). P. 1355–1358.
74. Hobdari B., Gammeltoft P. The home country of the MNE: The case of emerging economy firms. *Asia Pacific Journal of Management*. 2017. Vol. 34. P. 1–17.
75. Hodrick R. E. C. Prescott E. Postwar business cycles: an empirical investigation. *Journal of Money, Credit, and Banking*. 1997. Vol. 29. P. 1–16.
76. Horoshkova L., Khlobystov I. Екологічна крива Кузнеця: галузеве застосування для прогнозування утворення відходів та викидів шкідливих речовин. Людина та довкілля. *Проблеми неоекології*. 2020. Vol. 33. P. 68–79.
77. Hoshi T., Kiyota K. Potential for Inward Foreign Direct Investment in Japan. *Journal of the Japanese and International Economies*. 2019. Vol. 52. P. 32–52.

78. Hu H. W., Cui L. Outward Foreign Direct Investment of Publicly Listed Firms from China: A Corporate Governance Perspective. *International Business Review*. 2014. Vol. 23 (4). P. 750–760.
79. Huang X., Renyong C. Chinese Private Firms' Outward Foreign Direct Investment: Does Firm Ownership and Size Matter? *Thunderbird International Business Review*. 2014. Vol. 56 (5). P. 393–406.
80. Huynh C. M., Nguyen V. H. T., Nguyen H. B., Nguyen P. C. One-way effect or multiple-way causality: foreign direct investment, institutional quality and shadow economy? *International Economics and Economic Policy*. 2019. Vol. 17. P. 219–239. DOI:10.1007/s10368-019-00454-1.
81. Im K. S., Pesaran M. H., Shin Y. Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Economics*. 2003. Vol. 11. P. 53–74.
82. Jöreskog K. G., Goldberger A. S. Estimation of a Model with Multiple Indicators and Multiple Causes of a Single Latent Variable. *Journal of the American Statistical Association*. 1975. Vol. 70 (351a). P. 631–639. DOI:10.1080/01621459.1975.10482485.
83. Kao Chinwa D. Spurious Regression and Residual-Based Tests for Cointegration in Panel Data. *Journal of Econometrics*. 1999. Vol. 90. P. 1–44.
84. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. The Worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues. *Hague Journal on the Rule of Law*. 2011. Vol. 3. P. 220–246.
85. Kavaratzis M. Place branding: A review of trends and conceptual model. *The Marketing Review*. 2015. Vol. 5 (4). P. 329–342.
86. Kazmi S. A. Z., Naaranoja M., Kantola, J. Reviewing Pakistan's Investment Potential as a Foreign Investor. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2016. Vol. 235. P. 611–617.
87. Kearney Foreign Direct Investment Confidence Index 2020. URL: <https://www.kearney.com/foreign-direct-investment-confidence-index/2020-full-report>. (Date accessed: 11.03.2021).

88. Kearney C. Emerging markets research: Trends, issues, and future directions. *Emerging Markets Review*. 2012. Vol. 13 (2). P. 159–183.
89. Kinoshita Y., Campos N. F. Estimating the Determinants of Foreign Direct Investment Inflows: How important are sampling and omitted variable biases?, URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1015209. (Date accessed: 11.05.2020).
90. Kotler P., Gertner D. Country as brand, product and beyond: a place marketing and brand marketing perspective. *Journal of Brand Management*. 2002. Vol. 9 (4/5). P. 249–261.
91. Lackó M. Hidden economy in East–European countries in international comparison. URL: <http://www.econ.jku.at/papers/1999/wp9905.pdf>. (Date accessed: 11.05.2020).
92. Lee I. H., Rugman A. M. Firm–specific advantages, inward FDI origins, and performance of multinational enterprises. *Journal of International Management*. 2012. Vol. 18 (2). P. 132–146.
93. Levin A. The design and communication of systematic monetary policy strategies. *Journal of Economic Dynamics and Control*. 2014. Vol. 49. P. 52–69.
94. Levin A., Lin C. F. Chu C. Unit root tests in panel data: Asymptotic and finite sample properties. *Journal of Econometrics*. 2002. Vol. 108. P. 1–24.
95. Li Y., Zhou Y. Investigation of a coupling model of coordination between urbanization and the environment. *Journal of Environmental Management*. 2012. Vol. 98, No 1. P. 127–133.
96. Lienberherr K. J. Formulations and benefits of the law of demeter. *ACM SIGPLAN Notices*. 1989. Vol. 24 (3). P. 67–78.
97. Liulov O. V., Chyhryn O. Y., Pimonenko T. V. National brand as a marketing determinant of macroeconomic stability. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. Vol. 3. P. 142–152. DOI: 10.21272/mmi.2018.3–12.
98. Lyles M., Li D., Yan H. Chinese Outward FDI Performance: The Role of Learning. *Management and Organization Review*. 2014. Vol. 10 (3). P. 411–437.

99. Lyulyov O., Moskalenko B. Assessment of country investment attractiveness evaluation approaches. *Mechanism of Economic Regulation*. 2019. № 4. P. 119–128.
100. Lyulyov O., Moskalenko B. Features of Estimating the Determinants of Foreign Direct Investment Flows within Country Investment Potential Evaluation. *Scientific bulletin of Polissia*. 2020. No 1 (20). P. 6–11 .
101. Lyulyov O., Moskalenko B. Institutional Quality and Shadow Economy: An Investment Potential Evaluation Model. *Virtual Economics*. 2020. № 3(4). P. 131–146.
102. Maddala G. S., Wu S. A comparative study of unite root tests with panel data and a new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*. 1999. Vol. 61. P. 631–652.
103. Makariuk O., Melnyk L., Moskalenko B. Investment potential of the defence industrial complex enterprises in Ukraine. *Actual Problems in Economics*. 2015. No 171. P. 206–214.
104. Mathews J. A. Dragon multinationals: New players in 21st century globalization. *Asia Pacific Journal of Management*. 2006. No 23 (1). P. 5–27.
105. Mathur A., Singh, K. Foreign direct investment, corruption and democracy. *Applied Economics*. 2013. Vol. 45 (8). P. 991–1002.
106. Medina L., Schneider F. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>. (Date accessed: 11.05.2020).
107. Meon P. G., Weill L. Does better governance foster efficiency? An aggregate frontier analysis. *Economics of Governance*. 2005. Vol. 6 (1). P. 75–90.
108. Meyer K. E., Nguyen H. V. Foreign investment strategies and sub-national institutions in emerging markets: Evidence from Vietnam. *Journal of Management Studies*. 2005. Vol. 42 (1). P. 63–93.

109. Mintzberg H. The Strategy Concept I: Five Ps for Strategy. *California Management Review*. 1987. Vol. 30 (1). P. 11–24.
110. Mohai P., Pellow D., Roberts J. Environmental Justice. *Annual Review of Environment & Resources*. 2009. Vol. 34. P. 405–430.
111. Moskalenko B., Donlagic A. The Impact of FDI Inflow on the Environment: a Case of the Baltic–Black Sea Region Countries. *SocioEconomic Challenges*. 2020. No 4 (4). P. 151–159.
112. Moskalenko B., Mitev P. An Algorithm of Decomposing the Trend and Cyclical Components of FDI Inflows: the Case of Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2020. No 4 (3). P. 95–101.
113. Multinational Enterprises and the Global Economy, 2nd ed., John H. Dunning, Sarianna M. Lundan Edward Elgar. URL: https://dipiufabc.files.wordpress.com/2015/06/dunning_multinational-enterprises-and-global-economy.pdf. (Date accessed: 11.05.2020).
114. Nair–Reichert U., Weinhold D. Causality tests for cross–country panels: a new look at FDI and economic growth in developing countries. *Oxf Bull Econ Stat*. 2001. Vol. 63 (2). P. 153–171.
115. Nikopour H., Habibullah M., Schneider F., Law S. Foreign direct investment and shadow economy: a causality analysis using panel data. URL: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/14485/1/MPRA_paper_14485.pdf. (Date accessed: 11.05.2020).
116. Our World in Data. URL: [https://ourworldindata.org/co2– and–other–greenhouse–gas–emissions](https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions). (Date accessed: 15.07.2020).
117. Oviedo A. Economic Informality: Causes, Costs, and Policies: A Literature Survey of International Experience. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/643491468337499062/pdf/705720ESW0P1070ACS0Econ0Informality.pdf>. (Date accessed: 15.07.2020).
118. Paul J., Benito G. A review of research on outward foreign direct investment from emerging countries, including China: what do we know, how do we

know and where should we be heading? *Asia Pacific Business Review*. 2017. Vol. 24 (1). P. 90–115.

119. Pedroni P. Panel Cointegration; Asymptotic and Finite Sample Properties of Pooled Time Series Tests with an Application to the PPP Hypothesis. *Econometric Theory*. 2004. Vol. 20. P. 597–625.

120. Polishchuk Ye. A. Machine learning in estimating of SMEs investment potential in Ukraine / A. Ivashchenko, Ye. Polischuk. *Proceedings of the 14th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and KnowledgeTransfer. Main Conference. Kyiv, 2018. Vol. 1. P. 77 –93.* URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2105/>. (Date accessed: 15.07.2020).

121. Porter G. Trade competition and pollution standards: «race to the bottom» or «stuck at the bottom»? *J Environ Dev*. 1999. Vol. 8 (2). P.133–151.

122. Posey C. et al. Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Models as a Mixed–Modeling Technique: A Tutorial and an Annotated Example. *Communications of the Association for Information Systems*. 2015. Vol. 36. Article 11. DOI: 10.17705/1CAIS.03611.

123. Press release: USA regains position as top nation brand from Germany. URL: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-11-24_press_releases/data/Documents/PressReleases/2015/2015-11-17_Anholt-GfK-Nation-BrandIndex_2015_press-release1.pdf. (Date accessed: 15.07.2020).

124. Quazi R. Economic Freedom and Foreign Direct Investment in East Asia. *Journal of the Asia Pacific Economy*. 2007. Vol. 12 (3). P. 329-344.

125. Rezza A. A. A meta–analysis of FDI and environmental regulations. *Environment Development Economy*. 2015. Vol. 20 (2). P. 185–208.

126. Rigobon R., Rodrik D. Rule of law, democracy, openness, and income. *Economics of Transition*. 2005. Vol. 13 (3). P. 533–564.

127. Salinas–Jiménez M. del M., Salinas–Jiménez J. Corruption, efficiency and productivity in OECD countries. *Journal of Policy Modeling*. 2007. Vol. 29 (6). P. 903–915.

128. Salinas–Jiménez, M. del M. Efficiency and TFP Growth in the Spanish Regions: The Role of Human and Public Capital. *Growth and Change*. 2003. Vol. 34 (2). P. 157–174.

129. Santangelo G. D. The impact of FDI in land in agriculture in developing countries on host country food security. *Journal of World Business*. 2018. Vol. 53 (1). P. 75–84.

130. Sarno L., Taylor M. P. Moral hazard, asset price bubbles, capital flows, and the East Asian crisis: *Journal of International Money and Finance*. 1999. Vol. 18 (4). P. 637–657.

131. Shi T., Yang S., Zhang W., Zhou, Q. Coupling coordination degree measurement and spatiotemporal heterogeneity between economic development and ecological environment – Empirical evidence from tropical and subtropical regions of China. *Journal of Cleaner Production*. 2019. Vol. 244. P. 118739.

132. Singh H., Jun K. Some new evidence on determinants of foreign direct investment in developing countries. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=623885. (Date accessed: 10.05.2020).

133. Snieska V., Zykiene I. City Attractiveness for Investment: Characteristics and Underlying Factors. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 213. P. 48–54.

134. Social Progress Index (2020). Index to Action to Impact. URL: <https://www.socialprogress.org>. (Date accessed: 28.02.2021).

135. The Digital Country Index'17. URL: <https://www.digitalcountryindex.com/countryindex–results>. (Date accessed: 20.02.2020).

136. The Global Competitiveness Report 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the–global–competitiveness–report–2018>. (Date accessed: 20.02.2020).

137. Thompson A. & Strickland A. Strategic management – Concept and Cases 11th ed. McGraw–Hill Companies, 1999. P. 1088.
138. Ucal M., Haug A. A., Bilgin M. H. Income inequality and FDI: evidence with Turkish data. *Applied Economics*. 2015. Vol. 48 (11). P. 1030–1045.
139. Ukraine now – brandbook (2020). URL: <https://mip.gov.ua/files/UkraineNOW-brandbook.pdf>. (Date accessed: 20.02.2021).
140. Unit E. I. (2019). The Economist Intelligence Unit's Democracy Index. URL: <https://infographics.economist.com>. (Date accessed: 20.02.2020).
141. United Nations Conference On Trade And Development (UNCTAD). (2018). URL: https://vi.unctad.org/resources-mainmenu-64/digital-library?task=dl_doc&doc_name=1279_trade_and_de. (Date accessed: 10.02.2020).
142. USAID. Державна політика у сфері національного брендингу. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29157.pdf>. (Date accessed: 10.02.2020).
143. Villaverde J., Maza A. Foreign direct investment in Spain: Regional distribution and determinants. *International Business Review*. 2012. No 21 (4). P. 722–733.
144. Villaverde J., Guerrón-Quintana P., Keith Kuester K., Juan Rubio-Ramírez J. Fiscal Volatility Shocks and Economic Activity. *American Economic Review*. 2015. Vol. 105 (11). P. 3352-84.
145. Wei G, Sun P, Zhang Z, Ouyang X. The Coordinated Relationship between Investment Potential and Economic Development and Its Driving Mechanism: A Case Study of the African Region. *Sustainability*. 2020. Vol. 12 (1). P. 442.
146. Wei Y., Zheng N., Liu X., Lu J. Expanding to outward foreign direct investment or not? A multi-dimensional analysis of entry mode transformation of Chinese private exporting firms. *International Business Review*. 2014. Vol. 23 (2). P. 356–370.
147. WGI. The Worldwide Governance Indicators. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi>. (Date accessed: 10.05.2020).

148. World Bank. World Development Indicators 2019. URL: <https://data.worldbank.org/indicator>. (Date accessed: 28.04.2020).
149. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2000–2019. URL: <http://www.weforum.org>. (Date accessed: 14.04.2020).
150. Wren C., Jones, J. Assessing The Regional Impact Of Grants On FDI Location: Evidence From U.K. Regional Policy, 1985–2005. *Journal of Regional Science*. 2010. Vol. 51 (3). P. 497–517.
151. Xia J., Ma J., Lu W., Yiu D. Outward Foreign Direct Investment by EmergingMarket Firms: A Resource Dependence Logic. *Strategic Management Journal*. 2014. No 35 (9). P. 1343–1363.
152. Бард В. С. Финансово–инвестиционный комплекс. М. : Финансы и статистика, 1998. 304 с.
153. Беломестнова И. А. Инвестиционная деятельность : сущность, противоречия, направления развития : дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.01. Улан Удэ, 2003. 163 с.
154. Бережна І. Ю. Формування інвестиційного потенціалу у трансформаційній економіці (інституційний підхід) : автор. дис. на здобуття наук. ступ. канд. экон. наук : 08.00.01. К, 2011. 19 с.
155. Бойко А. О., Височина А. В. Науково–методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу регіонів України. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 1. С. 17–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUABS_2013_1_5. (дата звернення: 15.11.2020).
156. Бормотова М. В., Москаленко Б. А., Сухоробрий Є. В. Принципи та фактори формування і використання інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 45. С. 59–63.
157. Васильєва Т.А. Інвестиційний ринок України: проблеми та перспективи розвитку. *Економічний простір*. Дніпропетровськ, 2009. С. 77–85.
158. Васильєва, Т. А. Суб'єкти інвестиційного ринку: характеристика, повноваження, проблеми функціонування. *Вісник Сумського національного*

аграрного університету серія Економіка та менеджмент. 2009. Випуск 5 (36). С.3–9.

159. Геєць В. Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціально орієнтованої економіки в Україні. *Економіка України*. 2000. № 1. С. 4–11.

160. Герасимчук З.В. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія. Луцьк, 2009. С. 232.

161. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні. *НАН України. Рада по вивченню продуктивних сил України*: монографія / за ред. Б. М. Данилишин, М. Х. Корецький, О. І. Дацій. Донецьк, 2006. С. 290.

162. Данилишин Б. М. Оцінка техніко–економічного стану об’єктів інфраструктури та виробничих фондів України: монографія / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, М. Х. Корецький, О. І. Дацій. Донецьк : Юго–Восток, 2008. С. 375.

163. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 15.11.2020).

164. Дікань Л. В. Сучасні підходи до визначення поняття «інноваційний потенціал». URL: <http://e-lib.gasu.ru/vmu/archive/2004/01/70.shtml>. (дата звернення: 17.11.2014).

165. Дорошенко Ю. А. Экономический потенциал территории. *Химия*. СПб, 1997. С. 237.

166. Євдокимов Ф. І. Соціально-економічні проблеми об’єднання промислових підприємств: методологічний аспект. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2004. № 4. С. 4-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2004_4_3. (дата звернення: 19.10.2020).

167. Євдокимов Ф. І. Дослідження категорії «економічний потенціал промислового підприємства». *Наукові праці ДонНТУ*. 2004. Випуск 75. С. 54–59.

168. Жулавский А. Ю. Экономический потенциал территории: теория и практика оценки. *Вісник Сумського державного університету*. 1996. № 1(5). С. 142–147.

169. Кармов Р. А. Инвестиционный потенциал и социально-экономические условия его реализации в трансформационной экономике : дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.01. Москва, 2007. 146 с.

170. Клімова О. І. Структура економічної системи: термінологічний аналіз. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (6). С. 1112–1115. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(6\)_277](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(6)_277). (дата звернення: 19.10.2020).

171. Колесницька Н. Національний брендинг і особливості його застосування країнами Центрально-Східної Європи. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2014. Vol (4).P. 101–107.

172. Круш П.В. Методологічні підходи до розкриття сутності категорії «потенціал підприємства». *Теорії мікро-макроекономіки: збірник наукових праць*. Київ, 2009. №2. С. 12–18.

173. Кучерук Т.Ю. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. №3. С. 11 – 15.

174. Лапін Євген Васильович. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : дис ... д-ра наук : 08.07.01. Харків, 2006. 432 с.

175. Леонов С. В. Сутнісний аналіз інвестиційного ринку та його ролі у функціонуванні економічної системи. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства : Економічні науки*. Харків, 2009. Випуск 85. С. 16–22.

176. Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи: методологія формування та використання : дис. ... док. экон. наук : 08.00.08. Суми, 2009. 451 с.

177. Литюга Ю. В. Розвиток інвестиційного потенціалу підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20328/1/72-354-358.pdf>. (дата звернення: 09.11.2019).

178. Лосева С. А., Зубкова В. И., Накивайло А. В. Финансово–инвестиционный потенциал предприятия и его влияние на управление инвестициями. URL: http://www.cci.zp.ua/invest/article/knp20_7.doc. (дата звернення: 09.11.2019).

179. Люльов О. В., Москаленко Б. А. Вплив якості державних інституцій на інвестиційну привабливість України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. №4 (3). С. 62–67.

180. Люльов О., Москаленко Б. Особливості визначення детермінантів руху прямих іноземних інвестицій під час оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 1 (20). С. 6-11.

181. Люльов О.В., Москаленко Б.А. Проблеми оцінки та управління інвестиційною привабливістю на макроекономічному рівні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2020. № 1. С. 207–216.

182. Люльов, О.В. Макроекономічна стабільність національної економіки: соціальні, політичні та маркетингові детермінанти : дис. ... д–ра екон. наук : 08.00.03. Суми, 2018. 448 с.

183. Мавриди К. П. Инвестиционный потенциал промышленного предприятия : экономическая оценка и стратегическое управление (на примере предприятий топливно–энергетического комплекса) : дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Краснодар, 2005. 174 с.

184. Макарій Н. П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств. *Економіст*. 2001. № 10. С. 52–60

185. Макарюк А. В., Москаленко Б. А. Инвестиционная политика в управлении инвестиционным потенциалом экономических систем. *Национальная и региональная экономика. Текущие проблемы Восточной Европы* : монография под ред. Эльжбета Милош. Люблин, 2013. С.62–72

186. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Особливості інвестиційного процесу між Україною та Кіпром. *Економічний часопис–XXI*. 2014. №3–4(2). С. 16–19.

187. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Фактори формування інвестиційного потенціалу регіону. *Соціально–економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Київ, 2012. С. 25.

188. Макух Т. О. Інвестиційний потенціал як фактор підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економіка*: зб. наук. пр. 2008. Вип. 1 (41). С. 175—186.

189. Макух Т. О. Проблеми розвитку хлібопекарської галузі та обґрунтування можливих напрямків їх вирішення. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 168-171. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)_42). (дата звернення: 09.01.2019).

190. Маргасова В. Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія / В. Г. Маргасова. Чернігів : Десна Поліграф, 2014. 415 с.

191. Маргасова В. Г., Бобришев Є. С. Сучасний стан інноваційної активності в Україні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2017. Вип. 45(2). С. 38–45. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2017_45\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2017_45(2)_7). (дата звернення: 05.01.2021).

192. Москаленко Б. А. Дослідження впливу якості державного управління на залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко–управлінські, правові та соціокультурні аспекти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Чернігів : ЧНТУ, 2019. С. 694.

193. Москаленко Б. А. Особливості інвестиційної активності в Україні та її вплив на інвестиційний потенціал підприємств. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 2. С. 152–158.

194. Москаленко Б. А. Особливості механізму функціонування Фонду гарантування інвестицій як складової державної стратегії підвищення інвестиційного потенціалу підприємств. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації* : зб. матеріалів X Ювіл. Міжнар. наук.–практ. конф. молодих учених Тернопіль : ТНЕУ, 2013. Ч. 1. С. 246–247.

195. Москаленко Б. А. Особливості оцінки інвестиційного потенціалу підприємства в умовах Євроінтеграції. *Проблеми трансформації європейських стандартів у регіональну економіку і соціальну сферу України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Вінниця : Нілан, 2014. С. 140–141.

196. Москаленко Б. А. Проблеми оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 24. С. 104–107.

197. Москаленко Б. А. Соціально–політичні аспекти формування інвестиційного потенціалу національної економіки. *Actual trends of modern scientific research* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Німеччина : MDPC, 2020. С. 577.

198. Москаленко Б., Боровик О., Решетняк Я. Інвестиційний потенціал національної економіки: бібліографічний аналіз. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. № 2. С.62–75.

199. Нагорняк Т.Л. Країна як бренд. Національний бренд «Україна». *Стратегічні пріоритети*. 2008. №4 (9). С. 220–228.

200. Нечитайло У. П. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 15. С. 25–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_15_8. (дата звернення: 05.05.2020).

201. Панков С.А. Аналитические подходы к оценке инвестиционной привлекательности предприятия. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2, Т.3. С. 65-68

202. Покатаєва К. П. Теоретичні аспекти визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» URL: <http://www.smartcat.ua/RegionEconomic/Debenture.shtml>. (дата звернення: 05.01.2020).

203. Поліщук Є.А., Нагорна О. В., Василюк Ю. В. Ризики як чинники небезпеки інвестиційної діяльності небанківських фінансових установ. *Ринок цінних паперів*. 2015. № 9–10. С. 44–55

204. Поліщук Є.А. Роль функціональних учасників в інвестиційному процесі. *Вісник кредитно–економічного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана*: Зб. наук. праць / Відп. ред. М.І. Дибба. К.: КНЕУ, 2011. Вип. 1. С. 170–184.

205. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>. (дата звернення: 05.03.2021).

206. Рєпіна І. М. Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням нематеріальних активів та інноваційних процедур у його структурі. *Маркетинг: теорія і практика* : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля. Луганськ, 2009. №15. С. 338–342.

207. Розвиток інвестиційного потенціалу регіону як об'єкт державного регулювання. *Публічне управління: теорія та практика* : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Х. : Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2013. Вип. 1 (13). 184 с.

208. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020». Указ Президента України від 02.01.2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10/>. (дата звернення: 05.03.2020).

209. Тищенко В. Ф. Методичний підхід до оцінювання потенціалу публічно–приватного партнерства. *Вісник Чернігівського державного*

технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2014. № 1. С. 27–33.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2014_1_6. (дата звернення: 05.03.2020).

210. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку в Україні: монографія / за ред. С. М. Шкарлет, В. Г. Маргасова, Ю. В. Ружицький. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 201 с.

211. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія. *Економіка України*. 2012. № 10. С. 24–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2012_10_3. (дата звернення: 05.03.2020).

212. Шулекина Е. Н. Методологические и практические проблемы оценки инвестиционного потенциала предприятия и пути их решения. *Инновационное развитие и промышленная политика* : сб. материалов II всерос. науч.-практ. конф. ДВГСГА, 2009. 143 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

СУМСЬКА МІСЬКА РАДА

майдан Незалежності, 2, м. Суми, 40030, тел.(факс) +38(0542) 700-560,

E-mail: mail@smr.gov.ua

№ 324/03.03.22.01

на від 11.03.2022

Голові спеціалізованої вченої ради Д55.051.06
Сумського державного університету

Довідка
про впровадження результатів дисертаційної роботи
Москаленка Богдана Андрійовича

Розгляд матеріалів дисертаційної роботи Москаленка Богдана Андрійовича на тему «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіки та управління національним господарством, засвідчили високий рівень теоретичної та практичної значимості проведеного дослідження.

Важливою умовою реалізації основних пріоритетів у сфері економіки Стратегії розвитку міста Суми до 2030 року є підвищення інвестиційного потенціалу міста. Враховуючи актуальність та необхідність підвищення рівня інвестиційного потенціалу міста Суми, Сумською міською радою враховані пропозиції дисертанта щодо оцінювання інвестиційного потенціалу та його впливу на соціо-економічний розвиток регіону.

Секретар Сумської міської ради

Олег РЕЗНИК

**СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ
УКРАЇНИ**

Сумська обласна організація

вул. Г. Коцюбинця, буд. 25, оф. 203, м. Суми, 40000,
тел. (094) 976-24-83, e-mail: info@spilka.org.ua
Підприємство 26901300000738 у Київській місцевій
філії АКБ "Укробанк" м. Київ МФО 320112,
код ЄДРПОУ 0000936

**СОЮЗ ЭКОНОМИСТОВ
УКРАИНЫ**

Сумская областная организация

ул. Г. Коцюбинца, д. 25, оф. 203, г. Сумы, 40000,
тел. (094) 976-24-83, e-mail: info@spilka.org.ua
Государственный счет 26901300000738 в Киевском отделении
филиала АКБ "Укробанк" г. Киев МФО 320112,
код ЄДРПОУ 0000936

№ 18/2020
« 16 » Відомості 2020 р.

Голові спеціалізованої вченої ради Д55.051.06
Сумського державного університету

Довідка

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Москаленко Богдана Андрійовича на тему «Детермінанти підвищення
інвестиційного потенціалу національної економіки», поданої на здобуття
кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.03 – економіка та
управління національним господарством

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
Москаленка Богдана Андрійовича на тему «Детермінанти підвищення
інвестиційного потенціалу національної економіки» присвячена вирішенню
актуальної проблеми підвищення ефективності державної політики,
спрямованої на забезпечення інвестиційного потенціалу національної
економіки.

Отримані результати та рекомендації дисертанта можуть бути
використані Спілкою економістів України при розробленні рекомендацій
щодо оновлення державної політики спрямованої на підвищення рівня
сприйняття бренду країни її зовнішніми стейкхолдерами. Зокрема,
заслужують на увагу аналітичні розрахунки щодо коінтеграційного
зв'язку між рівнями інвестиційного потенціалу країни та її бренду.

Враховуючі актуальність та наукову значущість окресленої
проблематики правлінням Спілки економістів України зроблено висновок
про доцільність подальшого використання результатів дисертаційного
дослідження Москаленко Б. А.

Член Правління Спілки економістів України

Голова Сумської обласної організації

Доктор економічних наук, професор

Басанцов І.В.

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
(Мінфін)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. (044) 206-59-47, факс 425-90-26
e-mail: infomf@minfin.gov.ua, код ЄДРПОУ 00013480

від 26.05.2020 р. № 12/9609

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Москаленка Богдана Андрійовича на тему «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіки та управління національним господарством

За наслідками опрацювання матеріалів дисертаційної роботи Москаленка Богдана Андрійовича на тему «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіки та управління національним господарством, відзначається, що в умовах активізації процесів підвищення інвестиційної привабливості України, що передбачає підвищення рівня політичної стабільності та реального прогресу в боротьбі з корупцією, ефективної боротьби з контрабандою та тіньовою економікою, вдосконалення інфраструктури, зниження адміністративного тиску на бізнес, створення умов для підвищення заробітної плати, прозорого податкового законодавства, своєчасного відшкодування ПДВ, поліпшення бізнес-іміджу України за кордоном, тема дослідження є актуальною, а отримані результати, що характеризуються докладністю вивчення проблематики в контексті забезпечення зростання рівня інвестиційної привабливості національної економіки, можуть бути використані у діяльності Міністерства фінансів України.

Особливу наукову цінність становить проведений дисертантом аналіз щодо характеру зв'язків між обсягом притоку прямих іноземних інвестицій та основними групами його макроекономічних, інституційних, соціально-екологічних детермінант. Зокрема, результати науково-методичного підходу оцінювання сили та напрямку впливу на інвестиційний потенціал національної економіки характеристик політичної стабільності, верховенства закону, контролю корупції, ефективності урядування, ймовірності неконституційної політичної дестабілізації, здатності уряду відкрито реалізовувати політики та регуляторні заходи формують горизонт планування оптимального використання наявних у держави ресурсів та будуть враховані під час розробки Стратегічного плану діяльності Міністерства на 2021-2023 рр.

Директор Департаменту міжнародних зв'язків та організаційно-аналітичної роботи, кандидат економічних наук

Ольга ЗИКОВА

НАЦІОНАЛЬНА СЛУЖБА ПОСЕРЕДНИЦТВА І ПРИМИРЕННЯ

01024, м. Київ-4
вул. Басейна, 15-А

www.nsrp.gov.ua
E-mail: nsrp@nsrp.gov.ua

тел.: (044) 235-45-01
факс: (044) 279-62-94

20.11.2010 № 24

Голові спеціалізованої вченої
ради Д55.051.06
Сумського державного
університету

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження
здобувача Сумського державного університету Москаленка Богдана Андрійовича за
результатами дисертаційної роботи «Детермінанти підвищення інвестиційного
потенціалу національної економіки»

Результати наукового дослідження, викладені Москаленком Б.А. на тему «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, викликали інтерес та мають науково-практичне значення при розробці підзаконних нормативно-правових актів Національної служби посередництва і примирення.

Подані Москаленком Б.А. пропозиції можуть бути прийняті до практичного застосування з метою систематизації сучасних шляхів підвищення рівня правової культури учасників соціально-трудових відносин та впливу якості державних інституцій на формування та реалізацію інвестиційного потенціалу національної економіки.

Зокрема, заслуговує на увагу запропонована концепція урахування впливу якості державних інституцій на формування та реалізацію інвестиційного потенціалу національної економіки; узагальнення та систематизація закордонного досвіду здійснення державної політики управління інвестиційною приваблівістю; розкриття недоліків політики стимулювання притоку прямих іноземних інвестицій та їх впливу на навколишнє середовище регіону.

Крім того, наукові та практичні результати дисертаційного дослідження отримані аспірантом Москаленком Б.А. при підготовці дослідження є актуальними, а отримані практичні результати можуть застосовуватись при підготовці розпорядчих документів Національної служби посередництва і примирення.

Довідка надана на пред'явлення за місцем захисту дисертаційного дослідження Москаленка Б.А. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

начальник відділу правового забезпечення
Національної служби посередництва і примирення
д. держ. упр., доцент,
Заслужений економіст України

 О.О. Акімов

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Перший проректор Сумського
 державного
 університету, професор
 В.І. Карлуша
 «__» _____ 2020 р.

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 здобувача кафедри маркетингу
 Москаленка Богдана Андрійовича,
 присвяченого визначенню детермінант підвищення
 інвестиційного потенціалу національної економіки,
 у навчальний процес навчально-наукового інституту фінансів,
 економіки та менеджменту імені Олега Балацького
 Сумського державного університету**

« 27 » жовтня 2020 р.

м. Суми

Акт складено комісією у складі:

Голова: директор навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту імені Олега Балацького, доктор економічних наук, професор Васильєва Т.А.

Члени комісії:

- завідувач кафедри маркетингу, доктор економічних наук, доцент Ліщев О. В
- начальник навчально-методичного відділу, кандидат економічних наук, доцент Криклій О.А.;
- заступник завідувача кафедри маркетингу, доцент, доктор економічних наук, доцент Пімоненко Т.В.

У період з 23.10.2020 р. по 27.10.2020 р. комісія виконала роботи по визначенню фактичного впровадження результатів дисертаційного дослідження Москаленка Богдана Андрійовича на тему: «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки» в навчальний процес навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту імені Олега Балацького Сумського державного університету.

Комісія розглянула такі матеріали:

1. Дисертаційну роботу Москаленко Богдан Андрійович на тему: «Детермінанти підвищення інвестиційного потенціалу національної економіки»

2. Робочі програми курсів зі спеціальностей: 051 «Економіка» (освітні ступені «бакалавр», «магістр»), 281 «Публічне управління та адміністрування» (освітній ступінь «бакалавр»), 073 Менеджмент (освітній ступінь «бакалавр»).

3. Видані навчально-методичні та наукові матеріали, автором та співавтором яких є Москаленко Б.А.:

– Бормотова М. В., Москаленко Б. А., Сухорєбрий Є. В. Принципи та фактори формування і використання інвестиційного потенціалу підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. Вип. 45. С. 59-63.

– Lyulyov O., Moskalenko B. Assessment of country investment attractiveness evaluation approaches. Механізм регулювання економіки. 2019. №4. Р. 119-128.

– Люльов О., Москаленко Б. Проблеми оцінки та управління інвестиційною привабливістю на макроекономічному рівні. Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. 2020.

– Люльов О., Москаленко Б. Вплив якості державних інституцій на інвестиційну привабливість України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2020.

– Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Особливості інвестиційного процесу між Україною та Кіпром. Економічний часопис-XXI. 2014. №3-4(2). С. 16-19.

– Люльов О., Москаленко Б. Особливості визначення детермінантів руху прямих іноземних інвестицій під час оцінки інвестиційного потенціалу національної економіки. Науковий вісник Полісся. 2020. №1(20).

– Москаленко Б., Боровик О., Решетняк Я. Інвестиційний потенціал національної економіки: бібліографічний аналіз. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 2. С.62-75.

– Moskalenko B., Mitev P. An Algorithm of Decomposing the Trend and Cyclical Components of FDI Inflows: the Case of Ukraine. Financial Markets, Institutions and Risks. 2020. Vol. 4(3). P. 98-104.

– Moskalenko B., Donlagić A. The Impact of FDI Inflow on the Environment: a Case of the Baltic-Black Sea Region Countries. SocioEconomic Challenges. 2020. Vol. 4(4).

– Lyulyov O., Moskalenko B. Institutional Quality and Shadow Economy: An Investment Potential Evaluation Model. Virtual Economics. 2020. Vol. 3(4). P. 131-146.

За результатами проведеної роботи комісією встановлено, що:

1 Розроблені у дисертаційній роботі Москаленко Б. А. теоретико-методичні та практичні положення впроваджені в навчальний процес з наступних дисциплін:

1) «Управління інвестиціями» (викладається за програмами підготовки магістрів за спеціальністю 073 «Менеджмент» освітня програма «Менеджмент»);

2) «Економічна політика та державне регулювання» (викладається за програмами підготовки бакалаврів за спеціальностями 051 «Економіка» освітня програма «Економіка і бізнес», 281 «Публічне управління та адміністрування» освітня програма «Публічне управління та адміністрування»).

3) «Моделювання та прогнозування економічних процесів» (викладається за програмами підготовки бакалаврів за спеціальностями 051 «Економіка» освітня програма «Економіка і бізнес»).

2. Застосування результатів дисертаційної роботи Москаленка Богдана Андрійовича в навчальному процесі навчально-наукового інституту фінансів, економіки та менеджменту імені Олега Балацького Сумського державного університету дало змогу адаптувати вказані дисципліни до умов сучасних трансформаційних процесів в освіті, поглибити їх теоретико-методичні основи та підвищити якість підготовки фахівців з економічних спеціальностей.

Голова комісії:

Т. А. Васильєва

Члени комісії:

О. В. Люльов

Т. В. Пімоненко

О. А. Криклій

Додаток Б

Таблиця Б.1

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Болгарії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	15,41	77,75	20,72	7,39	61,38	16,73	16,22	15,48	13,19	9,23	231	0,5	6,33	1185	0,43	10,97	30,51	72,39	1,36	7,98
2001	15,45	79,08	20,52	7,48	63,78	19,27	19,92	14,09	12,36	19,54	283	0,45	6,33	1162	0,43	10,6	30,83	73,15	1,26	7,28
2002	15,53	75,27	20,62	7,65	63,15	18,98	18,11	14,66	11,05	33,02	289	0,47	6,33	1172	0,43	9,71	31,69	70,47	0,93	8,73
2003	15,65	79,01	21,46	7,91	61,81	19,81	13,73	14,24	12,65	44,86	278	0,48	6,33	1229	0,43	9,1	32,03	74,09	0,89	9,16
2004	15,76	93,06	21,85	8,13	63,02	20,95	12,04	12,29	13,07	61,07	263	0,47	6,33	1269	0,43	8,45	32,36	73,98	1,88	9,6
2005	15,8	99,71	22,13	8,27	62,4	25,67	10,08	11,1	13,39	81,24	261	0,45	6,33	1308	0,41	7,28	32,73	72,96	1,72	9,89
2006	15,83	111,1	22,79	8,42	64,88	27,44	8,95	10,78	13,6	108,2	243	0,45	6,33	1354	0,41	6,1	33,07	72,48	2,83	10
2007	15,86	123,6	23,35	8,68	66,72	28,31	6,88	10,93	13,66	130,6	211	0,43	6,33	1479	0,41	4,65	33,41	77,72	2,54	8,87
2008	15,96	124,8	23,06	8,89	68,31	33,01	5,61	10,47	13,89	138,6	249	0,45	7,02	1513	0,41	5,87	33,74	76,14	2,76	9,95
2009	15,88	92,69	22,08	8,85	67,57	27,78	6,82	10,65	13,59	139,9	242	0,49	8,69	1601	0,42	4,24	34,09	73,02	1,56	11,66
2010	15,94	103,7	21,33	8,83	66,72	22,32	10,28	9,74	13,59	137,4	243	0,56	8,42	1479	0,43	4,01	34,42	73,16	2,54	14,37
2011	15,98	117,8	21,47	8,96	65,99	20,95	11,26	8,79	13,75	142	262	0,53	7,84	1613	0,44	4,64	34,6	75,04	2,86	13,28
2012	16	124,5	21,3	8,91	67,07	21,23	12,27	9,08	13,79	147	245	0,6	8,05	1541	0,45	4,41	34,78	72,19	2,34	15,75
2013	16,03	130,1	21,41	8,94	68,37	21,26	12,94	9,04	13,83	143,9	282	0,64	8,28	1684	0,48	4,48	34,95	70,21	1,8	18,16
2014	16,06	130,6	20,81	8,97	69,03	21,13	11,42	8,55	13,87	130,9	218	0,79	7,57	1822	0,48	4,52	35,13	71,05	1,58	16,97
2015	16,05	127	21,5	8,86	69,4	20,91	9,14	7,4	13,88	127,7	280	0,96	8,43	1977	0,49	4,02	35,31	72,82	1,51	17,65
2016	16,18	123,1	21,11	8,93	68,8	18,45	7,58	6,91	13,9	125,5	230	0,78	8,98	2237	0,49	4,02	35,38	72,78	0,87	17,93
2017	16,27	130,2	21,43	9,03	71,48	18,36	6,16	6,42	13,94	120,1	202	0,75	9,65	2125	0,49	4,03	35,5	72,73	1	18,65
2018	16,33	129,1	21,31	9,15	71,67	18,79	5,21	5,93	13,84	118,9	180	0,77	10,38	2343	0,5	3,37	35,62	72,68	0,92	19,37
2019	16,35	125,2	21,22	9,19	73,37	18,71	4,23	5,44	13,63	116,2	186	0,81	10,85	2200	0,49	3,24	36,5	72,64	1,66	20,08

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.2

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Хорватії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	17,43	75,15	8,485	20,74	64,4	20,08	16,06	18,31	13,89	23,33	337	1,04	9,5	1510	0,19	5,01	33,71	77,91	1,1	26,79
2001	17,51	80,11	8,587	20,76	64,39	20,6	15,82	19,27	14,03	39,81	362	0,92	9,5	1950	0,2	5,01	33,78	77,79	1,08	26,95
2002	17,55	81,94	8,738	20,7	63,47	22,35	15,05	16,35	14,12	52,61	328	0,95	9,5	1335	0,2	4,89	33,84	79,71	0,94	24,63
2003	17,57	82,25	8,995	21,34	63,71	25,81	13,92	19,28	14,27	57,81	387	0,95	9,5	1629	0,2	3,97	33,9	79,5	0,78	24,84
2004	17,62	82,42	9,176	21	65,21	25,68	13,66	16	14,37	64,68	385	1,03	9,5	1308	0,2	4,46	33,93	78,04	0,72	26,59
2005	17,64	82,26	9,262	21,32	65,21	25,43	12,6	16,32	14,56	83,36	363	0,86	9,5	1322	0,2	3,9	34	77,03	0,77	26,84
2006	17,68	84,4	9,367	21,93	64,62	26,58	11,13	14,77	14,58	100,6	317	0,74	9,5	1405	0,2	4,02	34,06	77,64	1,04	25,52
2007	17,77	84,2	9,542	22,26	65,53	26,8	9,91	16,15	14,25	115,4	344	0,79	9,5	1539	0,2	3,73	34,12	79,66	1	22,67
2008	17,75	83,07	9,699	22,38	65,57	28,19	8,53	13,35	14,38	104,6	330	0,88	9,52	1597	0,2	3,93	34,19	78,05	1,13	24,16
2009	17,68	70,94	9,585	21,84	65,46	25,22	9,2	15,1	14,33	107,7	250	0,84	11,31	1641	0,2	4,04	34,25	76,13	0,99	27,18
2010	17,71	73,9	9,543	21,16	65,06	21,18	11,62	13,67	14,27	113,9	257	0,74	10,18	1587	0,21	3,7	34,31	74,29	1,06	29,78
2011	17,73	79,23	9,589	20,95	64,22	20,19	13,68	16,28	14,41	118,6	230	0,75	8,69	1557	0,21	3,68	34,32	74,64	1,39	27,19
2012	17,67	80,57	9,492	21,11	63,95	19,58	15,94	17,81	14,44	115,7	217	0,75	11,81	1527	0,21	3,34	34,32	72,24	1,31	29,42
2013	17,69	82,69	9,523	20,66	63,72	19,66	17,25	13,94	14,36	110,4	230	0,81	12,49	1437	0,21	3,5	34,33	71,3	1,16	32,84
2014	17,75	86,97	9,518	21,88	66,08	19,26	17,29	13,13	14,38	104,8	170	0,78	10,44	1504	0,19	2,99	33,96	70,7	0,91	33,65
2015	17,84	92,54	9,374	17,77	66,86	19,55	16,18	13,59	14,39	104,3	169	0,84	10,71	1851	0,2	3,01	33,96	71,77	0,69	33,13
2016	17,87	94,12	9,422	19,85	65,56	20,06	13,1	13,29	14,44	104,9	175	0,86	14,4	1868	0,21	3,11	34	71,21	0,58	31,87
2017	17,9	99,15	9,507	19,98	66,54	19,95	11,21	12,99	14,54	103,2	148	0,86	8,73	1921	0,2	2,93	34,13	70,64	0,71	32,37
2018	17,87	101,3	9,617	20,92	66,58	20,36	8,43	12,69	14,55	105,6	121	0,97	8,84	1726	0,2	3	34,18	70,07	0,8	32,87
2019	17,91	104,2	9,612	20,88	66,99	21,02	6,62	12,39	14,56	106,6	195	0,79	8,3	1741	0,2	2,92	34,27	69,5	0,88	33,37

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.3

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Литви, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	15,22	83,27	19,76	8,1	71,12	19,13	15,93	11,52	12,56	14,96	66	0,58	11,5	2221	0,82	5,59	32,23	58,67	0,96	17,19
2001	15,25	93,55	19,91	8,17	70,1	20,52	16,84	9,86	12,62	29,31	68	0,67	11,5	2325	0,47	4,87	32,47	57,44	0,93	17,59
2002	15,2	100,4	20,31	8,33	69,94	20,69	13,01	8,25	12,62	47,77	85	0,66	11,5	1836	0,48	4,78	32,71	53,45	0,79	17,89
2003	15,11	98,13	19,2	8,61	72,38	21,54	12,87	7,5	12,7	61,57	64	0,66	11,5	1935	0,45	4,42	32,95	52,16	0,69	18,07
2004	15,11	101,7	20,59	8,81	69,43	22,9	10,68	6,84	13,01	90,24	70	0,75	11,5	2176	0,48	4,17	33,18	53,36	0,64	18,07
2005	15,11	114,9	20,98	8,97	68,61	23,38	8,32	8,53	13,13	130,2	68	0,75	11,5	2284	0,57	4,33	33,42	59,88	0,57	17,51
2006	15,11	121,5	21,54	9,13	67,52	25,93	5,78	9,02	12,97	142,8	65	0,79	11,5	2416	0,57	3,86	33,66	61,15	0,54	17,46
2007	15,26	113,8	21,68	9,42	67,93	28,58	4,25	8,3	12,96	150,7	62	0,8	11,5	2598	0,57	3,48	33,9	60,97	0,48	17,06
2008	15,31	125,9	21,27	9,61	68,43	26,04	5,83	7,62	13,32	156,3	87	0,79	11,83	2625	0,58	3,28	34,14	60,25	0,44	18,33
2009	15,2	105,6	#####	9,38	69,63	17,86	13,78	6,62	13,33	156,7	91	0,83	10,6	2681	0,65	2,54	34,38	55,37	0,39	20,09
2010	15,22	130,3	20,82	9,39	70,33	16,91	17,81	19,8	11,31	156,6	108	0,78	11,25	2753	0,69	3,02	34,62	74,3	0,55	21,46
2011	15,32	148,8	21,36	9,57	71,51	18,51	15,39	20,54	11,15	160,2	93	0,9	10,62	2721	0,72	3,49	34,68	73,88	0,57	22,74
2012	15,42	156,2	20,33	9,57	71,99	17,36	13,36	19,5	13,29	164,1	109	0,89	11,04	2634	0,76	3,98	34,73	72,89	0,52	23,92
2013	15,48	156,1	20,39	9,66	72,55	18,45	11,77	20,69	13,83	151,8	117	0,95	11,02	2844	0,77	3,54	34,79	70,02	0,47	26,34
2014	15,47	142,9	19,69	9,72	73,75	18,89	10,7	21,98	14,06	143,6	123	1,03	11,14	3054	0,8	3,42	34,85	67,99	0,45	27,71
2015	15,43	138,6	20,77	9,57	74,09	19,62	9,12	20,45	14,13	142,7	101	1,04	12,78	2786	0,75	3,42	34,91	72,91	0,35	28,96
2016	15,49	134,4	20,69	9,62	75,55	19,86	7,86	21,45	13,86	145,5	95	0,84	12,64	2950	0,75	3,11	34,96	74,26	0,37	27,09
2017	15,54	144,8	20,9	9,73	76,1	19,99	7,07	22,45	13,88	153,3	81	0,9	12,58	3072	0,74	3,51	35,06	75,61	0,38	27,85
2018	15,63	149,3	20,58	9,86	77,55	20,55	6,15	23,45	10,17	163,9	81	0,94	12,1	3191	0,75	2,88	35,1	76,96	0,34	28,61
2019	15,63	150,6	21,03	9,88	78,24	21,12	6,35	24,45	10,61	168,8	90	1,02	12,03	3203	0,8	3,22	35,67	78,31	0,27	29,37

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.4

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Латвії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	14,45	81,79	19,6	8,12	67,06	25,06	14,21	23,98	12,54	16,83	98	0,44	7,5	1600	0,41	4,47	52,11	63,39	2,6	35,82
2001	14,54	86,65	18,97	8,18	67,65	27,21	13,82	23,13	12,45	27,85	117	0,4	7,5	1483	0,41	4,42	52,32	63,67	2,09	35,35
2002	14,65	83,44	18,89	8,33	69,48	24,37	13,83	24,98	12,49	39,32	150	0,41	7,5	1480	0,42	4,5	52,53	63,41	1,74	34,38
2003	14,74	84,9	19,57	8,54	68,96	24,77	12,06	22,69	12,74	52,89	91	0,36	7,5	1389	0,42	3,94	52,74	63,63	1,75	34,34
2004	14,96	93,83	20,2	8,76	68,85	28,76	11,71	18,87	13,29	67,43	108	0,4	7,5	1459	0,45	4,21	52,95	62,99	1,59	36,11
2005	15,15	100,9	20,51	8,93	69,23	31,19	10,03	17,04	13,85	83,11	112	0,53	7,5	1457	0,49	3,72	53,16	63,18	1,31	36,3
2006	15,35	100,7	21,26	9,18	71,13	34,07	7,03	16,72	14,16	98,14	114	0,65	7,5	1768	0,54	3,25	53,37	64,81	1,17	34
2007	15,47	95,93	21,72	9,55	72,73	36,38	6,05	16,73	14,11	100,9	139	0,55	7,5	1891	0,54	3,28	53,59	65,13	0,96	33,08
2008	15,52	91,84	21,08	9,71	74,33	32,04	7,74	15,13	14,13	105,9	206	0,58	7,45	2013	0,54	2,95	53,8	65,09	0,66	33,7
2009	15,37	86,56	#####	9,42	73,72	22,36	17,51	13,31	14,08	107,4	240	0,45	8,76	1688	0,55	3,2	54,02	61,13	0,84	38,39
2010	15,43	108,6	19,98	9,34	73,19	19,18	19,48	10,94	14,97	108,8	178	0,61	8,45	1839	0,56	4,04	54,18	65,85	1,23	33,06
2011	15,53	120,5	21,14	9,54	73,13	22,01	16,21	10,11	15,01	110,3	173	0,7	9,47	1885	0,56	3,29	54,28	62,89	1,19	35,53
2012	15,53	126,8	20,8	9,54	74,67	25,27	15,05	9,06	14,88	127,2	193	0,66	11,41	1887	0,58	3,21	54,36	58,04	1,29	40,37
2013	15,58	124,1	20,71	9,62	74,18	23,14	11,87	9,26	14,83	125,1	225	0,61	15,42	1773	0,6	3,2	54,41	58,92	1,05	39,6
2014	15,65	124,4	20,76	9,66	74,51	22,57	10,85	9,04	14,79	118	103	0,69	17,73	1854	0,61	3,54	54,52	56,72	1,04	40,24
2015	15,74	122,4	20,52	9,53	75,71	21,97	9,87	6,05	14,74	129,7	136	0,63	18,92	1809	0,62	3,5	54,59	59,73	0,93	38,1
2016	15,73	119,8	19,62	9,57	76,45	19,54	9,64	4,8	14,86	134,2	95	0,44	17,24	1597	0,66	3,26	54,66	59,37	1,02	38,69
2017	15,86	124,1	20,85	9,66	77,27	20,73	8,72	3,55	15,05	126,3	90	0,51	17,72	1785	0,66	3,55	54,73	59,01	1,07	38,98
2018	15,87	123,2	19,92	9,79	78,11	22,56	7,41	2,29	15,22	107,4	86	0,63	20,58	1792	0,67	3,6	54,81	58,65	0,85	39,28
2019	15,94	119,7	20,62	9,79	77,74	22,86	6,52	1,04	15,42	108,7	82	0,65	17,24	1899	0,69	3,72	55,27	58,29	0,65	39,58

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.5

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Польщі, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	18,25	60,79	22,96	8,41	64,78	23,74	16,31	9,94	14,67	17,5	2404	0,64	3,78	1431	0,71	3,13	29,58	96,22	0,66	6,93
2001	17,93	58,08	22,46	8,52	65,42	20,48	18,37	9,88	14,8	25,97	2202	0,62	3,78	1457	0,36	3,25	29,66	95,98	0,9	7,29
2002	17,74	60,92	22,13	8,56	64,47	18,44	19,9	10,11	14,86	36,11	2313	0,56	3,78	1474	0,34	2,73	29,75	95,87	0,63	7,49
2003	17,77	69,44	22,4	8,65	64,04	18,17	19,37	9,64	14,99	45,27	2268	0,54	3,78	1524	0,33	2,61	29,85	96,25	0,68	7,29
2004	17,94	71,21	23,35	8,81	63,67	18,33	19,07	9,46	15,07	60,15	2381	0,55	3,78	1587	0,33	3,29	29,93	95,98	1,58	7,31
2005	17,98	70,28	23,12	8,99	64,27	18,89	17,75	9,37	15,08	76,02	2028	0,56	3,78	1620	0,32	2,92	30,01	95,99	1,35	7,21
2006	17,99	77,79	23,79	9,11	63,35	20,4	13,84	8,72	15,1	95,8	2157	0,55	3,78	1553	0,32	2,69	30,1	95,82	1,81	7,18
2007	18,01	80,66	23,94	9,33	63,18	22,46	9,6	9,08	15,27	107,9	2392	0,56	3,78	1601	0,31	3,05	30,19	95,21	1,51	7,28
2008	17,91	80,75	23,4	9,55	63,85	23,1	7,12	8,14	15,35	114,5	2488	0,6	5,23	1611	0,32	2,59	30,28	94,11	2,26	8,01
2009	17,8	75,23	23,36	9,35	64,68	21,44	8,17	8,29	15,27	116,8	2899	0,66	7,08	1593	0,32	2,56	30,37	93,15	1,23	8,84
2010	17,88	82,11	23,64	9,44	65,58	20,28	9,64	7,54	15,23	122,5	3203	0,72	7,72	1683	0,28	2,86	30,46	92,45	1,63	9,49
2011	17,92	87,08	23,64	9,54	65,98	20,68	9,63	6,52	15,31	131	3879	0,75	6,62	1675	0,29	3,09	30,52	92,12	1,99	10,44
2012	18,03	89,33	22,72	9,48	66,71	19,79	10,09	6,73	15,41	141,5	4410	0,88	7,9	1753	0,29	2,91	30,58	90,98	1,47	10,92
2013	18,1	90,69	20,49	9,52	67,21	18,81	10,33	6,25	15,43	149,3	4237	0,87	8,86	1873	0,28	3,09	30,64	91,15	1,07	11,41
2014	18,12	93,7	23,71	9,57	68,08	19,73	8,99	6,47	15,43	149,4	3941	0,94	10,26	2064	0,29	2,85	30,71	90,09	0,94	11,57
2015	18,17	95,9	23,44	9,44	68,38	20,08	7,5	6,01	15,31	143,4	4676	1	11,02	2172	0,29	2,37	30,77	90,29	0,85	11,91
2016	18,2	100,4	23,63	9,43	69,1	18	6,16	5,71	15,52	139,5	4261	0,96	11,03	2321	0,28	2,54	30,81	89,87	0,83	11,85
2017	18,24	104,5	23,19	9,54	69,85	17,53	4,89	5,41	15,81	133	3924	1,03	10,91	3019	0,29	2,87	30,85	89,4	0,99	12,21
2018	18,27	107,5	23,54	9,65	70,41	18,22	3,85	5,11	16,04	127,3	4207	1,21	10,62	3106	0,29	2,34	30,89	88,93	0,97	12,57
2019	18,3	106,2	23,43	9,66	70,85	18,6	3,47	4,81	16,14	127,7	3887	1,08	10,11	2099	0,27	2,35	31,07	88,46	1,25	12,93

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.6

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Румунії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	15,48	48,52	20,76	7,41	69,61	19,12	6,97	12,76	14,01	11,29	1003	0,37	4,41	925	0,42	10,85	27,71	84,82	3,5	16,37
2001	15,41	51,93	20,87	7,51	68,2	21,04	6,56	12,65	13,94	17,49	1128	0,39	4,41	897,1	0,42	13,15	27,78	86,54	3,64	13,39
2002	15,38	53,71	20,86	7,66	63,97	21,46	8,11	12,22	13,77	23,39	1478	0,38	4,41	928,3	0,43	11,34	27,82	86,74	2,74	14,41
2003	15,54	56,18	21,34	7,89	63,26	22,74	6,95	8,66	14,04	32,41	881	0,4	4,41	965,2	0,43	11,91	27,88	86,86	2,46	15,67
2004	15,7	60,63	22,59	8,16	63,66	22,3	7,72	10,75	14,11	47,34	937	0,39	4,41	985,1	0,42	12,71	27,94	84,48	2,43	17,28
2005	15,58	59,36	22,59	8,44	62,05	23,36	7,17	10,23	14,35	62,35	916	0,41	4,41	1072	0,42	8,49	28	83,87	2,07	18,51
2006	15,61	61,68	23,12	8,66	63,41	26,62	7,27	10,49	14,53	75,31	814	0,46	4,41	895,8	0,42	7,82	28,07	85,06	2,23	17,41
2007	15,86	63,51	23,04	9,03	62,78	35,34	6,41	10,95	14,92	96,98	827	0,51	4,41	894,2	0,42	5,5	28,15	83,18	1,68	18,18
2008	16	65,17	23,34	9,25	62,62	37,29	5,79	11,07	15	117,5	995	0,55	6,92	931,1	0,42	6,3	28,21	79,84	2,08	20,39
2009	15,84	58,47	22,26	9,05	62,79	26	6,86	12,17	15	121,6	1054	0,44	10,37	933,8	0,43	6,12	28,25	76,59	1,49	22,18
2010	15,83	71,4	21,89	9,01	64,66	26,07	6,96	11,64	15,13	119	1382	0,46	12,53	966,2	0,45	5	28,32	75,07	1,74	24,1
2011	15,85	80	21,59	9,12	63,89	27,24	7,18	11,52	15,11	115,2	1424	0,5	11,64	790,7	0,45	6,25	28,64	77,65	2,32	21,11
2012	15,89	80,35	21,84	9,05	64,68	27,53	6,79	12,02	15,09	112,9	1022	0,48	8,18	890,7	0,44	4,68	28,99	76,43	2,24	21,55
2013	15,9	80,97	22,07	9,16	64,83	24,7	7,1	11,99	14,94	113,8	993	0,39	7,4	922,7	0,44	5,38	29,33	73,49	1,86	23,09
2014	15,95	83,28	22,08	9,21	65,55	24,36	6,8	10,88	14,94	114,4	952	0,38	8,41	903,8	0,44	4,71	29,66	72,52	1,45	24,33
2015	16,05	83,59	22,19	9,1	65,91	24,79	6,81	11,35	15,11	116	975	0,49	9,42	876,2	0,44	4,19	29,99	72,28	0,94	23,7
2016	16,14	84,6	22,56	9,16	65,54	22,95	5,9	11,35	15,12	115,7	1005	0,48	10,39	911,6	0,44	4,07	30,12	71,21	0,67	25,38
2017	16,21	86,52	22,51	9,29	67,4	22,41	4,93	11,35	15,3	114	1098	0,5	9,78	891,3	0,44	4,31	30,12	70,14	0,86	26,07
2018	16,28	87,14	22,72	9,43	67,93	21,05	4,19	11,35	15,41	116	1100	0,51	10,08	882,4	0,45	4,33	30,12	69,06	1,04	26,77
2019	16,37	84,56	22,72	9,47	68,75	23,63	3,91	11,35	15,54	117,1	881	0,5	11,07	879,3	0,45	4,1	30,21	67,99	0,69	27,46

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.7

Вихідні дані детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки України, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	16,27	119,9	20,2	6,45	67,24	19,65	11,71	18,08	13,76	1,68	5620	0,96	5,07	1475	0,66	14,49	16,41	84,18	4,05	1,25
2001	16,29	104	20,49	6,66	66,39	18,69	11,06	19,71	13,8	4,6	7208	1,02	5,07	1475	0,67	14,31	16,42	84,36	5,29	1,23
2002	16,36	100,7	20,36	6,78	66,55	18,19	10,14	19,3	13,93	7,7	1601	1	5,07	1475	0,68	12,96	16,43	84,29	4,18	1,03
2003	16,53	107,5	21,08	6,95	66,75	19,55	9,06	17,8	14,32	13,66	1635	1,11	5,07	1475	0,68	10,81	16,43	84,78	4	0,97
2004	16,74	113,8	21,26	7,22	66,81	21,4	8,59	15	14,6	29,09	4090	1,08	5,07	1475	0,68	10,78	16,44	83,56	4,64	1,19
2005	16,84	97,18	22,78	7,51	66,77	20,84	7,18	13,34	14,74	64,01	3538	1,03	5,07	1475	0,69	9,13	16,45	83,28	6,4	1,25
2006	16,89	91,46	22,45	7,74	66,74	23,35	6,81	12,36	14,85	105,3	3474	0,95	5,07	1475	0,69	7,54	16,45	82	6,66	1,73
2007	17,08	90,81	23,04	8,03	66,63	26,12	6,35	11,7	14,37	119,1	3440	0,85	5,07	1456	0,7	6,55	16,46	81,38	7,9	2,39
2008	17,18	96,95	23,09	8,27	66,5	25,04	6,36	11,61	15,06	120,6	2825	0,85	5,07	1428	0,7	6,86	16,47	80,85	9,96	2,72
2009	16,99	89,87	22,29	7,84	66,4	17,42	8,84	11,92	15,05	119,5	2434	0,86	5,07	1346	0,71	7,17	16,47	78,97	7,07	2,96
2010	17	98,14	22,59	7,99	66,45	17,04	8,1	11,49	15,19	117,8	2556	0,83	5,07	1328	0,71	7,45	16,48	80,45	9,04	2,88
2011	17,02	106,2	22,7	8,18	66,79	17,65	7,85	10,91	15,52	121,9	2649	0,74	5,07	1258	0,71	8,2	16,52	79,55	10,06	2,74
2012	17,04	104,1	22,82	8,26	66,44	18,99	7,53	10,8	15,58	130,9	2491	0,75	7,03	1231	0,71	7,82	16,56	79,26	6,91	2,86
2013	17,07	95,15	22,23	8,3	67,27	16,86	7,17	10,69	15,47	138,4	2856	0,76	6,85	1162	0,72	8,79	16,59	78,23	6,34	3,49
2014	16,4	100,7	20,56	8,04	65,83	14,14	9,27	10,78	15,32	144,3	2457	0,65	7,69	1024	0,72	10,15	16,63	75,35	5,69	3,5
2015	16,38	107,8	21,84	7,66	66,25	13,55	9,14	8,29	15,35	142	2271	0,61	8,75	1006	0,73	12,06	16,67	76,69	4,09	4,14
2016	16,44	105,5	21,96	7,69	66,25	15,46	9,35	7,61	15,57	133,2	2233	0,48	7,41	1037	0,73	11,73	16,68	76,1	3,52	4,02
2017	16,5	103,7	21,76	7,88	66,48	15,76	9,51	6,93	15,73	131,4	2283	0,45	6,44	994,1	0,73	10,19	16,69	75,52	3,95	4,23
2018	16,48	99,12	21,63	8,04	66,58	17,65	8,8	6,26	15,88	127,8	2107	0,47	5,58	988,1	0,74	10,14	16,7	74,93	3,71	4,43
2019	16,43	90,17	21,84	8,2	66,64	18,02	8,88	5,58	15,84	130,6	2097	0,47	5,58	963,1	0,74	9,01	16,7	74,35	2,97	4,64

Примітка: дані показників X₁, X₃, SE₁, In₂ подані як натуральні логарифми вихідних даних

Таблиця Б.8

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки
Болгарії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,035	1,271	1,054	1,000	1,000	1,134	1,225	1,397	1,050	1,045	1,024	1,163	1,152	1,164	1,384	1,710	1,363	1,459	1,112	1,178
2001	1,037	1,284	1,046	1,000	1,142	1,241	1,000	1,455	1,020	1,107	1,031	1,106	1,152	1,154	1,386	1,680	1,371	1,476	1,102	1,160
2002	1,042	1,248	1,050	1,000	1,105	1,229	1,110	1,431	1,004	1,188	1,032	1,127	1,152	1,158	1,378	1,607	1,393	1,415	1,067	1,197
2003	1,050	1,283	1,097	1,000	1,026	1,264	1,376	1,449	1,028	1,258	1,030	1,136	1,152	1,182	1,377	1,556	1,402	1,497	1,063	1,208
2004	1,059	1,414	1,135	1,000	1,097	1,312	1,479	1,530	1,044	1,355	1,028	1,134	1,152	1,198	1,380	1,503	1,410	1,495	1,164	1,219
2005	1,062	1,475	1,176	1,000	1,060	1,510	1,598	1,580	1,062	1,476	1,028	1,101	1,152	1,214	1,356	1,407	1,420	1,472	1,148	1,226
2006	1,065	1,581	1,324	1,000	1,208	1,585	1,667	1,593	1,077	1,637	1,025	1,100	1,152	1,234	1,353	1,309	1,429	1,461	1,262	1,229
2007	1,067	1,697	1,561	1,000	1,317	1,622	1,793	1,587	1,081	1,772	1,021	1,082	1,152	1,285	1,348	1,191	1,437	1,580	1,232	1,201
2008	1,077	1,708	1,420	1,000	1,411	1,820	1,870	1,606	1,103	1,819	1,026	1,103	1,193	1,299	1,353	1,291	1,446	1,544	1,254	1,228
2009	1,069	1,410	1,168	1,000	1,367	1,600	1,797	1,599	1,076	1,827	1,025	1,158	1,293	1,336	1,369	1,156	1,455	1,473	1,132	1,271
2010	1,075	1,512	1,087	1,000	1,317	1,369	1,586	1,637	1,076	1,812	1,025	1,239	1,277	1,285	1,382	1,138	1,463	1,476	1,232	1,340
2011	1,079	1,644	1,097	1,000	1,273	1,312	1,527	1,676	1,089	1,839	1,028	1,202	1,242	1,341	1,400	1,190	1,468	1,519	1,265	1,312
2012	1,081	1,705	1,085	1,000	1,337	1,323	1,465	1,664	1,093	1,869	1,026	1,287	1,254	1,311	1,419	1,170	1,473	1,454	1,211	1,375
2013	1,084	1,757	1,093	1,000	1,415	1,325	1,424	1,666	1,097	1,851	1,031	1,325	1,268	1,370	1,458	1,176	1,477	1,409	1,156	1,436
2014	1,087	1,762	1,057	1,000	1,454	1,319	1,517	1,686	1,101	1,773	1,022	1,509	1,226	1,427	1,464	1,180	1,482	1,428	1,135	1,406
2015	1,086	1,729	1,100	1,000	1,476	1,310	1,655	1,734	1,102	1,754	1,031	1,704	1,277	1,492	1,474	1,139	1,486	1,469	1,126	1,423
2016	1,101	1,693	1,072	1,000	1,440	1,207	1,750	1,755	1,105	1,741	1,024	1,493	1,310	1,600	1,476	1,139	1,488	1,468	1,062	1,431
2017	1,112	1,759	1,094	1,000	1,599	1,203	1,837	1,775	1,109	1,709	1,020	1,460	1,349	1,553	1,481	1,140	1,491	1,467	1,075	1,449
2018	1,121	1,748	1,085	1,000	1,610	1,221	1,894	1,796	1,098	1,702	1,017	1,479	1,393	1,643	1,484	1,085	1,494	1,466	1,067	1,467
2019	1,123	1,712	1,079	1,000	1,711	1,217	1,954	1,816	1,079	1,685	1,017	1,528	1,421	1,584	1,478	1,074	1,517	1,464	1,142	1,485

Таблиця Б.9

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки
Хорватії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,408	1,247	1,014	1,193	1,179	1,275	1,235	1,279	1,103	1,130	1,038	1,803	1,341	1,298	1,000	1,220	1,445	1,584	1,085	1,655
2001	1,441	1,293	1,014	1,197	1,179	1,297	1,249	1,239	1,120	1,228	1,042	1,653	1,341	1,481	1,016	1,220	1,447	1,581	1,083	1,659
2002	1,460	1,310	1,014	1,187	1,124	1,371	1,296	1,361	1,130	1,305	1,037	1,690	1,341	1,226	1,017	1,210	1,448	1,625	1,069	1,601
2003	1,473	1,313	1,014	1,352	1,138	1,516	1,365	1,238	1,153	1,336	1,045	1,693	1,341	1,347	1,019	1,135	1,450	1,620	1,052	1,606
2004	1,497	1,315	1,014	1,250	1,227	1,511	1,381	1,375	1,168	1,377	1,045	1,789	1,341	1,214	1,013	1,175	1,451	1,587	1,047	1,650
2005	1,507	1,313	1,014	1,346	1,227	1,501	1,445	1,362	1,203	1,489	1,042	1,583	1,341	1,220	1,022	1,129	1,453	1,564	1,051	1,657
2006	1,529	1,333	1,014	1,637	1,192	1,549	1,534	1,426	1,208	1,592	1,036	1,447	1,341	1,255	1,025	1,138	1,454	1,578	1,079	1,623
2007	1,582	1,331	1,014	1,885	1,246	1,558	1,609	1,369	1,149	1,680	1,039	1,507	1,341	1,310	1,015	1,115	1,456	1,624	1,075	1,551
2008	1,571	1,321	1,014	2,000	1,249	1,617	1,693	1,486	1,169	1,616	1,038	1,615	1,342	1,334	1,018	1,131	1,457	1,587	1,088	1,589
2009	1,527	1,208	1,014	1,585	1,242	1,492	1,652	1,413	1,162	1,634	1,026	1,567	1,448	1,353	1,021	1,140	1,459	1,544	1,074	1,665
2010	1,544	1,236	1,014	1,294	1,218	1,322	1,505	1,473	1,152	1,671	1,027	1,448	1,381	1,330	1,035	1,112	1,461	1,502	1,080	1,731
2011	1,555	1,285	1,014	1,238	1,168	1,280	1,379	1,363	1,175	1,700	1,024	1,458	1,293	1,318	1,033	1,111	1,461	1,510	1,115	1,665
2012	1,523	1,298	1,014	1,279	1,152	1,254	1,242	1,299	1,181	1,682	1,022	1,458	1,478	1,305	1,038	1,082	1,461	1,455	1,107	1,722
2013	1,536	1,317	1,014	1,179	1,139	1,257	1,162	1,461	1,166	1,650	1,024	1,528	1,519	1,268	1,028	1,096	1,461	1,434	1,092	1,809
2014	1,569	1,357	1,014	1,607	1,279	1,240	1,160	1,495	1,170	1,617	1,015	1,496	1,397	1,296	1,005	1,053	1,451	1,421	1,065	1,829
2015	1,623	1,409	1,014	1,010	1,325	1,253	1,227	1,476	1,172	1,614	1,015	1,564	1,413	1,439	1,019	1,055	1,452	1,445	1,043	1,816
2016	1,643	1,423	1,014	1,080	1,248	1,274	1,415	1,488	1,181	1,618	1,016	1,590	1,632	1,447	1,033	1,063	1,453	1,432	1,032	1,784
2017	1,662	1,470	1,014	1,091	1,306	1,270	1,530	1,501	1,199	1,607	1,012	1,592	1,295	1,469	1,015	1,049	1,456	1,419	1,045	1,797
2018	1,644	1,490	1,014	1,231	1,308	1,287	1,699	1,513	1,203	1,622	1,008	1,721	1,301	1,388	1,013	1,054	1,457	1,406	1,055	1,810
2019	1,671	1,517	1,014	1,223	1,333	1,315	1,809	1,526	1,204	1,628	1,019	1,509	1,270	1,394	1,026	1,048	1,459	1,393	1,062	1,822

Таблиця Б.10

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Литви,
2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,026	1,323	1,029	1,000	1,578	1,235	1,243	1,562	1,025	1,079	1,001	1,264	1,460	1,593	2,000	1,267	1,407	1,148	1,071	1,412
2001	1,027	1,418	1,032	1,000	1,517	1,293	1,187	1,632	1,027	1,165	1,001	1,360	1,460	1,636	1,444	1,209	1,413	1,120	1,067	1,422
2002	1,024	1,481	1,040	1,000	1,508	1,301	1,420	1,699	1,027	1,276	1,003	1,348	1,460	1,433	1,454	1,201	1,419	1,029	1,053	1,429
2003	1,020	1,461	1,023	1,000	1,652	1,337	1,428	1,730	1,030	1,358	1,000	1,356	1,460	1,474	1,407	1,172	1,425	1,000	1,043	1,434
2004	1,020	1,494	1,049	1,000	1,477	1,394	1,562	1,758	1,041	1,530	1,001	1,458	1,460	1,574	1,458	1,151	1,432	1,027	1,038	1,434
2005	1,020	1,617	1,065	1,000	1,429	1,414	1,705	1,687	1,047	1,769	1,001	1,455	1,460	1,619	1,608	1,164	1,438	1,175	1,031	1,420
2006	1,020	1,678	1,103	1,000	1,364	1,521	1,860	1,667	1,040	1,845	1,000	1,506	1,460	1,674	1,609	1,126	1,444	1,204	1,028	1,419
2007	1,027	1,607	1,117	1,000	1,388	1,633	1,953	1,697	1,039	1,892	1,000	1,517	1,460	1,749	1,599	1,094	1,450	1,200	1,021	1,408
2008	1,030	1,718	1,082	1,000	1,418	1,526	1,857	1,725	1,057	1,925	1,003	1,503	1,479	1,760	1,621	1,078	1,456	1,184	1,017	1,441
2009	1,024	1,530	1,000	1,000	1,489	1,182	1,373	1,767	1,058	1,927	1,004	1,551	1,406	1,783	1,727	1,016	1,462	1,073	1,012	1,485
2010	1,025	1,759	1,058	1,000	1,531	1,141	1,128	1,216	1,005	1,927	1,006	1,497	1,445	1,813	1,786	1,056	1,469	1,502	1,029	1,520
2011	1,030	1,932	1,088	1,000	1,601	1,209	1,275	1,186	1,004	1,948	1,004	1,638	1,407	1,800	1,841	1,095	1,470	1,493	1,031	1,553
2012	1,036	2,000	1,041	1,000	1,629	1,161	1,399	1,229	1,056	1,972	1,007	1,627	1,432	1,764	1,896	1,135	1,471	1,470	1,026	1,583
2013	1,039	1,999	1,042	1,000	1,663	1,206	1,496	1,179	1,096	1,898	1,008	1,693	1,431	1,851	1,924	1,099	1,473	1,405	1,021	1,644
2014	1,038	1,876	1,028	1,000	1,734	1,225	1,561	1,125	1,122	1,849	1,009	1,787	1,438	1,938	1,967	1,089	1,475	1,359	1,018	1,679
2015	1,037	1,837	1,055	1,000	1,754	1,256	1,657	1,189	1,131	1,844	1,005	1,799	1,536	1,827	1,882	1,089	1,476	1,471	1,009	1,711
2016	1,040	1,797	1,052	1,000	1,840	1,266	1,733	1,148	1,100	1,861	1,005	1,567	1,528	1,895	1,881	1,063	1,477	1,501	1,010	1,663
2017	1,043	1,894	1,061	1,000	1,873	1,271	1,781	1,106	1,102	1,907	1,003	1,631	1,524	1,946	1,876	1,096	1,480	1,532	1,012	1,682
2018	1,049	1,936	1,048	1,000	1,959	1,295	1,837	1,064	1,000	1,970	1,003	1,686	1,496	1,995	1,894	1,045	1,481	1,562	1,008	1,702
2019	1,049	1,948	1,067	1,000	2,000	1,319	1,825	1,022	1,001	2,000	1,004	1,774	1,491	2,000	1,970	1,073	1,496	1,593	1,000	1,721

Таблиця Б.11

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки Латвії,
2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,000	1,309	1,027	1,000	1,337	1,485	1,347	1,042	1,025	1,091	1,005	1,089	1,222	1,335	1,349	1,175	1,919	1,255	1,238	1,885
2001	1,002	1,354	1,021	1,000	1,372	1,575	1,371	1,077	1,022	1,157	1,008	1,051	1,222	1,287	1,349	1,171	1,924	1,261	1,186	1,873
2002	1,005	1,324	1,020	1,000	1,480	1,456	1,370	1,000	1,023	1,225	1,012	1,057	1,222	1,286	1,367	1,178	1,930	1,255	1,151	1,848
2003	1,007	1,338	1,027	1,000	1,450	1,473	1,478	1,096	1,031	1,306	1,004	1,000	1,222	1,248	1,363	1,132	1,935	1,260	1,152	1,847
2004	1,014	1,421	1,037	1,000	1,443	1,641	1,499	1,255	1,056	1,393	1,006	1,047	1,222	1,277	1,406	1,154	1,940	1,246	1,135	1,892
2005	1,022	1,486	1,046	1,000	1,466	1,743	1,601	1,332	1,099	1,487	1,007	1,199	1,222	1,276	1,472	1,114	1,946	1,250	1,106	1,897
2006	1,032	1,484	1,081	1,000	1,578	1,864	1,784	1,345	1,136	1,577	1,007	1,341	1,222	1,405	1,560	1,075	1,951	1,287	1,092	1,838
2007	1,038	1,440	1,121	1,000	1,673	1,962	1,843	1,345	1,129	1,593	1,011	1,227	1,222	1,456	1,554	1,078	1,957	1,294	1,070	1,815
2008	1,042	1,402	1,071	1,000	1,768	1,779	1,741	1,411	1,132	1,623	1,020	1,260	1,219	1,507	1,550	1,050	1,962	1,293	1,040	1,831
2009	1,033	1,353	1,008	1,000	1,732	1,371	1,146	1,488	1,125	1,633	1,025	1,109	1,296	1,372	1,563	1,071	1,968	1,203	1,059	1,950
2010	1,036	1,558	1,033	1,000	1,700	1,237	1,027	1,587	1,307	1,641	1,016	1,294	1,278	1,434	1,585	1,140	1,972	1,311	1,098	1,815
2011	1,042	1,669	1,074	1,000	1,697	1,357	1,226	1,621	1,321	1,650	1,016	1,395	1,339	1,454	1,590	1,078	1,974	1,243	1,094	1,877
2012	1,043	1,727	1,057	1,000	1,788	1,494	1,296	1,665	1,281	1,751	1,018	1,357	1,454	1,454	1,616	1,071	1,976	1,133	1,105	2,000
2013	1,045	1,702	1,053	1,000	1,759	1,404	1,490	1,657	1,268	1,738	1,023	1,296	1,693	1,407	1,650	1,071	1,978	1,153	1,080	1,981
2014	1,050	1,705	1,055	1,000	1,779	1,380	1,552	1,666	1,256	1,696	1,006	1,386	1,830	1,441	1,659	1,099	1,981	1,103	1,079	1,997
2015	1,057	1,686	1,046	1,000	1,850	1,355	1,611	1,791	1,245	1,766	1,010	1,312	1,902	1,422	1,684	1,095	1,982	1,172	1,068	1,942
2016	1,057	1,662	1,027	1,000	1,894	1,252	1,625	1,843	1,276	1,793	1,005	1,095	1,802	1,334	1,740	1,076	1,984	1,164	1,077	1,957
2017	1,067	1,702	1,059	1,000	1,942	1,302	1,681	1,895	1,335	1,746	1,004	1,176	1,830	1,412	1,750	1,100	1,986	1,155	1,082	1,965
2018	1,068	1,693	1,032	1,000	1,992	1,379	1,761	1,948	1,395	1,632	1,003	1,318	2,000	1,415	1,763	1,103	1,988	1,147	1,059	1,973
2019	1,075	1,661	1,050	1,000	1,970	1,392	1,815	2,000	1,485	1,640	1,003	1,346	1,802	1,459	1,797	1,114	2,000	1,139	1,039	1,980

Таблиця Б.12

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки
Польщі, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,954	1,114	1,382	1,000	1,202	1,429	1,219	1,628	1,227	1,095	1,328	1,331	1,000	1,265	1,821	1,065	1,339	1,999	1,040	1,151
2001	1,687	1,089	1,238	1,000	1,240	1,292	1,094	1,631	1,259	1,145	1,299	1,308	1,000	1,276	1,263	1,075	1,341	1,994	1,065	1,160
2002	1,564	1,115	1,175	1,000	1,183	1,206	1,002	1,621	1,276	1,206	1,315	1,232	1,000	1,283	1,240	1,032	1,343	1,991	1,037	1,165
2003	1,580	1,194	1,226	1,000	1,158	1,195	1,033	1,641	1,316	1,261	1,309	1,210	1,000	1,304	1,222	1,022	1,346	2,000	1,042	1,160
2004	1,693	1,211	1,560	1,000	1,136	1,202	1,052	1,648	1,340	1,350	1,325	1,226	1,000	1,330	1,224	1,079	1,348	1,994	1,134	1,161
2005	1,724	1,202	1,449	1,000	1,171	1,225	1,132	1,652	1,346	1,445	1,275	1,238	1,000	1,344	1,205	1,048	1,350	1,994	1,111	1,158
2006	1,730	1,272	1,860	1,000	1,117	1,289	1,370	1,679	1,353	1,563	1,293	1,224	1,000	1,316	1,214	1,029	1,352	1,990	1,157	1,158
2007	1,743	1,298	2,000	1,000	1,107	1,376	1,627	1,664	1,416	1,636	1,326	1,237	1,000	1,336	1,192	1,058	1,355	1,977	1,127	1,160
2008	1,670	1,299	1,588	1,000	1,147	1,402	1,778	1,704	1,452	1,675	1,339	1,281	1,087	1,340	1,201	1,021	1,357	1,952	1,204	1,179
2009	1,600	1,248	1,567	1,000	1,196	1,332	1,715	1,697	1,417	1,689	1,397	1,353	1,197	1,333	1,202	1,018	1,359	1,930	1,099	1,200
2010	1,652	1,312	1,739	1,000	1,249	1,284	1,625	1,728	1,399	1,723	1,440	1,423	1,235	1,370	1,152	1,043	1,361	1,914	1,139	1,216
2011	1,679	1,358	1,742	1,000	1,273	1,301	1,626	1,771	1,434	1,774	1,534	1,453	1,169	1,367	1,163	1,061	1,363	1,906	1,176	1,240
2012	1,756	1,379	1,304	1,000	1,316	1,263	1,598	1,762	1,479	1,836	1,608	1,611	1,245	1,399	1,156	1,047	1,365	1,880	1,123	1,252
2013	1,813	1,392	1,045	1,000	1,346	1,222	1,583	1,783	1,488	1,883	1,584	1,599	1,303	1,449	1,150	1,062	1,366	1,884	1,082	1,265
2014	1,830	1,420	1,793	1,000	1,397	1,260	1,665	1,773	1,491	1,884	1,543	1,680	1,386	1,528	1,156	1,042	1,368	1,860	1,068	1,269
2015	1,876	1,440	1,608	1,000	1,415	1,275	1,755	1,792	1,434	1,848	1,646	1,755	1,431	1,572	1,155	1,003	1,369	1,865	1,060	1,278
2016	1,907	1,481	1,736	1,000	1,458	1,188	1,837	1,805	1,536	1,825	1,588	1,709	1,432	1,634	1,152	1,016	1,371	1,855	1,058	1,276
2017	1,946	1,520	1,477	1,000	1,502	1,168	1,914	1,817	1,721	1,785	1,540	1,791	1,424	1,924	1,156	1,044	1,372	1,845	1,074	1,285
2018	1,970	1,547	1,672	1,000	1,536	1,197	1,977	1,830	1,907	1,752	1,580	2,000	1,407	1,960	1,160	1,000	1,373	1,834	1,071	1,294
2019	2,000	1,536	1,606	1,000	1,562	1,213	2,000	1,843	2,000	1,754	1,535	1,841	1,377	1,542	1,129	1,001	1,377	1,823	1,100	1,304

Таблиця Б.13

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки
Румунії, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,039	1,000	1,055	1,000	1,488	1,235	1,787	1,510	1,117	1,058	1,132	1,007	1,038	1,056	1,362	1,701	1,291	1,741	1,330	1,391
2001	1,035	1,032	1,060	1,000	1,405	1,316	1,812	1,515	1,109	1,095	1,149	1,037	1,038	1,044	1,371	1,890	1,292	1,780	1,345	1,315
2002	1,034	1,048	1,059	1,000	1,154	1,333	1,718	1,533	1,092	1,130	1,198	1,020	1,038	1,057	1,383	1,741	1,294	1,784	1,253	1,341
2003	1,043	1,071	1,087	1,000	1,112	1,387	1,789	1,682	1,121	1,184	1,115	1,043	1,038	1,072	1,388	1,788	1,295	1,787	1,224	1,373
2004	1,054	1,112	1,268	1,000	1,135	1,368	1,742	1,595	1,129	1,273	1,122	1,034	1,038	1,081	1,358	1,853	1,297	1,733	1,220	1,414
2005	1,046	1,101	1,270	1,000	1,040	1,413	1,775	1,616	1,165	1,363	1,120	1,062	1,038	1,117	1,368	1,506	1,298	1,719	1,184	1,445
2006	1,048	1,122	1,448	1,000	1,120	1,550	1,769	1,605	1,198	1,441	1,105	1,114	1,038	1,044	1,368	1,451	1,300	1,746	1,200	1,417
2007	1,067	1,139	1,412	1,000	1,083	1,918	1,821	1,586	1,292	1,570	1,107	1,178	1,038	1,043	1,358	1,260	1,302	1,704	1,144	1,437
2008	1,081	1,155	1,552	1,000	1,074	2,000	1,859	1,581	1,316	1,693	1,131	1,225	1,187	1,058	1,373	1,326	1,304	1,628	1,185	1,493
2009	1,066	1,092	1,197	1,000	1,084	1,524	1,794	1,535	1,318	1,718	1,139	1,098	1,393	1,059	1,383	1,311	1,305	1,554	1,125	1,538
2010	1,065	1,212	1,141	1,000	1,195	1,528	1,788	1,557	1,363	1,702	1,185	1,114	1,521	1,073	1,415	1,219	1,306	1,520	1,150	1,587
2011	1,066	1,292	1,108	1,000	1,149	1,577	1,775	1,562	1,356	1,679	1,191	1,162	1,468	1,000	1,407	1,322	1,315	1,578	1,210	1,511
2012	1,070	1,296	1,134	1,000	1,196	1,589	1,798	1,542	1,350	1,666	1,134	1,145	1,262	1,041	1,395	1,193	1,324	1,550	1,202	1,522
2013	1,071	1,301	1,166	1,000	1,205	1,470	1,780	1,543	1,300	1,671	1,130	1,033	1,216	1,055	1,393	1,250	1,332	1,484	1,163	1,561
2014	1,076	1,323	1,167	1,000	1,247	1,456	1,798	1,589	1,298	1,674	1,125	1,026	1,276	1,047	1,398	1,195	1,341	1,462	1,120	1,593
2015	1,086	1,326	1,184	1,000	1,269	1,474	1,797	1,570	1,354	1,684	1,128	1,150	1,336	1,035	1,402	1,152	1,349	1,456	1,069	1,577
2016	1,096	1,335	1,260	1,000	1,247	1,396	1,852	1,569	1,359	1,682	1,132	1,141	1,394	1,050	1,390	1,142	1,353	1,432	1,042	1,620
2017	1,104	1,353	1,249	1,000	1,357	1,373	1,911	1,569	1,431	1,672	1,145	1,169	1,357	1,042	1,391	1,163	1,353	1,408	1,061	1,637
2018	1,114	1,359	1,303	1,000	1,388	1,316	1,956	1,569	1,479	1,684	1,145	1,170	1,375	1,038	1,406	1,164	1,353	1,383	1,078	1,655
2019	1,126	1,335	1,304	1,000	1,437	1,425	1,973	1,569	1,549	1,690	1,115	1,168	1,434	1,037	1,406	1,145	1,355	1,359	1,044	1,672

Таблиця Б.13

Динаміка нормалізованих показників детермінантів інвестиційного потенціалу національної економіки
України, 2000–2019 рр.

	X ₁	X ₂	X ₃	SE ₁	SE ₂	SE ₃	SE ₄	In ₁	In ₂	In ₄	SI ₁	SI ₂	SI ₃	SI ₄	AR ₁	AR ₂	AR ₃	EM ₂	EM ₃	EM ₄
2000	1,113	1,662	1,038	1,000	1,348	1,257	1,499	1,288	1,091	1,000	1,778	1,706	1,077	1,284	1,747	2,000	1,000	1,726	1,386	1,007
2001	1,115	1,515	1,045	1,000	1,297	1,217	1,539	1,220	1,094	1,017	2,000	1,779	1,077	1,284	1,757	1,985	1,000	1,730	1,513	1,007
2002	1,126	1,484	1,041	1,000	1,307	1,196	1,595	1,237	1,107	1,036	1,215	1,750	1,077	1,284	1,768	1,874	1,000	1,729	1,400	1,002
2003	1,153	1,547	1,070	1,000	1,319	1,253	1,661	1,300	1,159	1,072	1,220	1,883	1,077	1,284	1,774	1,697	1,001	1,740	1,381	1,000
2004	1,193	1,606	1,082	1,000	1,322	1,331	1,689	1,417	1,213	1,164	1,564	1,848	1,077	1,284	1,783	1,694	1,001	1,712	1,447	1,006
2005	1,215	1,452	1,322	1,000	1,320	1,307	1,775	1,486	1,244	1,373	1,486	1,788	1,077	1,284	1,789	1,559	1,001	1,706	1,626	1,007
2006	1,229	1,399	1,235	1,000	1,318	1,413	1,797	1,527	1,272	1,620	1,477	1,692	1,077	1,284	1,797	1,428	1,001	1,677	1,653	1,019
2007	1,280	1,393	1,416	1,000	1,311	1,529	1,825	1,555	1,168	1,702	1,473	1,580	1,077	1,276	1,803	1,346	1,001	1,663	1,780	1,036
2008	1,311	1,450	1,436	1,000	1,304	1,484	1,824	1,558	1,336	1,711	1,387	1,572	1,077	1,264	1,810	1,372	1,001	1,651	1,989	1,044
2009	1,256	1,384	1,202	1,000	1,298	1,163	1,674	1,546	1,334	1,705	1,332	1,583	1,077	1,230	1,815	1,398	1,002	1,608	1,695	1,051
2010	1,257	1,461	1,268	1,000	1,301	1,147	1,719	1,564	1,385	1,695	1,349	1,556	1,077	1,223	1,820	1,420	1,002	1,642	1,896	1,049
2011	1,261	1,536	1,298	1,000	1,321	1,173	1,734	1,588	1,535	1,720	1,362	1,443	1,077	1,194	1,824	1,482	1,003	1,621	2,000	1,045
2012	1,268	1,516	1,336	1,000	1,300	1,229	1,753	1,592	1,569	1,773	1,340	1,460	1,194	1,183	1,828	1,451	1,004	1,615	1,678	1,048
2013	1,279	1,433	1,192	1,000	1,349	1,140	1,775	1,597	1,509	1,818	1,391	1,471	1,183	1,154	1,839	1,531	1,005	1,591	1,621	1,064
2014	1,131	1,484	1,048	1,000	1,264	1,025	1,648	1,593	1,439	1,853	1,335	1,341	1,233	1,097	1,845	1,643	1,006	1,526	1,554	1,064
2015	1,129	1,551	1,134	1,000	1,289	1,000	1,655	1,697	1,450	1,840	1,309	1,299	1,296	1,089	1,848	1,800	1,007	1,556	1,391	1,081
2016	1,137	1,529	1,150	1,000	1,289	1,080	1,643	1,726	1,562	1,787	1,304	1,145	1,216	1,102	1,852	1,772	1,007	1,543	1,333	1,077
2017	1,147	1,513	1,126	1,000	1,302	1,093	1,633	1,754	1,664	1,776	1,311	1,104	1,158	1,084	1,856	1,646	1,007	1,530	1,376	1,083
2018	1,144	1,470	1,112	1,000	1,308	1,173	1,676	1,782	1,768	1,754	1,286	1,131	1,107	1,082	1,865	1,642	1,007	1,517	1,352	1,088
2019	1,137	1,387	1,134	1,000	1,312	1,188	1,671	1,810	1,743	1,772	1,285	1,128	1,107	1,071	1,874	1,549	1,007	1,503	1,276	1,093

Додаток В
СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Публікації в зарубіжних наукових виданнях

1. Lyulyov O., Moskalenko B. Institutional Quality and Shadow Economy: An Investment Potential Evaluation Model. *Virtual Economics* (Index Copernicus та ін.). 2020. № 3(4). P. 131–146 (0,49 друк. арк.). *Особистий внесок: узагальнено підходи оцінювання впливу якості державного урядування на інвестиційний потенціал національної економіки (0,25 друк.арк.).*

Публікації в наукових фахових виданнях України

2. Moskalenko B., Donlagic A. The Impact of FDI Inflow on the Environment: a Case of the Baltic–Black Sea Region Countries. *SocioEconomic Challenges* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2020. №4(4). P. 151–159 (0,58 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано ефективність державної інвестиційної політики (0,50 друк.арк.).*

3. Moskalenko B., Mitev P. An Algorithm of Decomposing the Trend and Cyclical Components of FDI Inflows: the Case of Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks* (Index Copernicus та ін.). 2020. №4(3). P. 95–101 (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано алгоритм декомпозиції складових інвестиційного потенціалу національної економіки та методи їх оцінювання (0,35 друк.арк.).*

4. Москаленко Б., Боровик О., Решетняк Я. Інвестиційний потенціал національної економіки: бібліографічний аналіз. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. № 2. С.62–75 (0,82 друк. арк.). *Особистий внесок: описано етапи еволюції теорії управління інвестиційним потенціалом національної економіки (0,40 друк.арк.).*

5. Lyulyov O., Moskalenko B. Features of Estimating the Determinants of Foreign Direct Investment Flows within Country Investment Potential Evaluation. *Scientific bulletin of Polissia* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2020. №1(20). С. 6–11 (0,50 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено систематизацію детермінант інвестиційного потенціалу національної економіки (0,30 друк.арк.).*

6. Люльов О.В., Москаленко Б.А. Проблеми оцінки та управління інвестиційною привабливістю на макроекономічному рівні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»* (SIS та ін.). 2020. № 1. С. 207–216 (0,72 друк. арк.). *Особистий внесок: розроблено методичний інструментарій оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки (0,30 друк.арк.).*

7. Люльов О. В., Москаленко Б. А. Вплив якості державних інституцій на інвестиційну привабливість України. *Вісник Хмельницького національного університету* (Index Copernicus та ін.). 2019. №4(3). С. 62–67 (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: запропоновано модель оцінювання впливу якості державних інституцій на інвестиційний потенціал національної економіки (0,40 друк.арк.).*

8. Lyulyov O., Moskalenko B. Assessment of country investment attractiveness evaluation approaches. *Mechanism of Economic Regulation* (Index

Copernicus та ін.). 2019. № 4. Р. 119–128 (0,73 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано науково–методичні підходи до оцінювання інвестиційного потенціалу національної економіки (0,40 друк.арк.).*

9. Makariuk O., Melnyk L., Moskalenko B. Investment potential of the defence industrial complex enterprises in Ukraine. *Actual Problems in Economics* (Scopus та ін.). 2015. №171. Р. 206–214. (0,50 друк.арк.). *Особистий внесок: досліджено роль та значення іноземних інвестицій для розвитку національної економіки (0,20 друк.арк.).*

10. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Особливості інвестиційного процесу між Україною та Кіпром. *Економічний часопис–XXI* (Scopus та ін.). 2014. № 3–4(2). С. 16–19 (0,42 друк.арк.). *Особистий внесок: досліджено вплив прямих іноземних інвестицій на інвестиційний потенціал національної економіки (0,30 друк.арк.).*

11. Москаленко Б. А. Особливості інвестиційної активності в Україні та її вплив на інвестиційний потенціал підприємств. *Механізм регулювання економіки* (Index Copernicus та ін.). 2014. № 2. С. 152–158 (0,52 друк. арк.).

12. Бормотова М. В., Москаленко Б. А., Сухоребрій Є. В. Принципи та фактори формування і використання інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості* (GoogleScholar, Index Copernicus та ін.). 2014. № 45. С. 59–63 (0,34 друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу (0,20 друк. арк.).*

13. Москаленко Б. А. Проблеми оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. *Інвестиції: практика та досвід* (Index Copernicus та ін.). 2014. № 24. С. 104–107 (0,3 друк.арк.).

Тези доповідей на наукових конференціях

14. Москаленко Б. А. Соціально–політичні аспекти формування інвестиційного потенціалу національної економіки. *Actual trends of modern scientific research* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Німеччина : MDPС, 2020. С. 577 (0,17 друк. арк.).

15. Москаленко Б. А. Дослідження впливу якості державного управління на залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко–управлінські, правові та соціокультурні аспекти* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Чернігів : ЧНТУ, 2019. С. 694 (0,15 друк. арк.).

16. Москаленко Б. А. Особливості оцінки інвестиційного потенціалу підприємства в умовах Євроінтеграції. *Проблеми трансформації європейських стандартів в регіональну економіку і соціальну сферу України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф.. Вінниця : Нілан, 2014. С. 140–141 (0,13 друк. арк.).

17. Москаленко Б. А. Особливості механізму функціонування Фонду гарантування інвестицій, як складової державної стратегії підвищення інвестиційного потенціалу підприємств. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації* :

зб. матеріалів Х Ювіл. Міжнар. наук.–практ. конф. молод. вчен. Тернопіль : ТНЕУ, 2013, Ч. 1, С. 246–247 (0,09 друк. арк.).

18. Макарюк О. В., Москаленко Б. А. Фактори формування інвестиційного потенціалу регіону. *Соціально–економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України* : зб. матеріалів Міжнар. наук.–практ. конф. Київ : Біла К. О., 2012, С. 25 (0,09 друк. арк.). *Особистий внесок: здійснено бенчмаркінг–аналіз підходів до оцінювання складових інвестиційного потенціалу національної економіки (0,05 друк.арк.).*